

DEMİRİN TANRILARI

Nadir
AVŞAROĞLU

DEMİRİN TANRILARI

Dostum, Abim, Yoldaşım, Meslektaşım
“Urfa’nın Yiğit Evladı”
Maden Mühendisi Mustafa Aslan’ın anısına

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
Sunuş	4
Demirin Tanrıları	5
Demirciler	17
Demirci Davud (Hz. Davud)	20
Demirci Gibil (Sümer Mitolojisi)	26
Demirci Kothar (Kenan Mitolojisi)	27
Demirci Ptah (Mısır Mitolojisi)	28
Demirci Kawa (Kürt Mitolojisi)	30
Demirci Tlepsh (Kafkas Mitolojisi)	37
Demirci Hephaistos (Yunan Mitolojisi)	42
Demirci Kikloplar (Tepegöz) (Yunan Mitolojisi)	50
Demirci Sethlans (Etrüsk Mitolojisi)	52
Demirci Vulcanus (Roma Mitolojisi)	53
Demirci Svarog (Slav Mitolojisi)	54
Demirci Wayland (Völund) (Germen Mitolojisi)	57
Demirci Cüceler (İskandinav Mitolojisi)	61
Demirci İlmarinen (Fin Mitolojisi)	63
Demirci Goibniu (Kelt Mitolojisi)	67
Demirci Brıghid (Frenk Mitolojisi)	69
Demirci Gofannon (Galler Mitolojisi)	71
Demirci Tubal-Cam (Hristiyan Mitolojisi)	72
Demirci Tvashti (Hint Mitolojisi)	73
Demirci Tarkan (Türk Mitolojisi)	77
Demirci Darhan (Moğol Mitolojisi)	79
Demirci Hara-Dargahi-Tenggeri (Sibirya Mitolojisi)	81
Demirci İnarı Okami (Japon Mitolojisi)	82
Demirci Amakuni (Japon Mitolojisi)	84
Demirci Ame No Ma-Hitotsu No Kami (Japon Mitolojisi)	85
Demirci Masamune (Japon Mitolojisi)	86
Demirci Mvindo (Afrika Mitolojisi)	90
Demirci Ogun (Batı Afrika Vudu Mitolojisi)	91
Demircilerin Ürettikleri Mitolojik Nesnelere	92
Silahlar	92
Kılıçlar	93
Zırhlar	97
Miğferler-Başlıklar	97
Kalkanlar	98
Mızraklar	99
Yaylar	101
Oklar	101
Hançerler	102
Eldivenler	103
Çekiçler	103
Ağlar	103
Sonuç Yerine	104
Kaynaklar	106

SUNUŞ

Küçük yaşlardan bu yana tarih ve mitoloji ilgimi çekmiştir. Bu konularda çok okudum, çok araştırdım, çok biriktirdim. Meslek de madencilik olunca maden ve madencilikle ilgili mitolojik konular ayrı bir ilgimi çekti. Senelerini Divriği, İskenderun ve Karabük'te demir üreten bir mühendis olarak geçirince araştırmalarım da demir konusunu özellikle biriktirdim.

Bu konularda birçok nokta dikkatimi çekti.

İngilizce öğrenmeye başladığım yıllarda öğrenmişim. “Smith” kelimesi demirci demektir. O yüzden Smith soyadlılar bana hep tanıdık gelir. Bu çalışmayı yaparken çeşitli dillerde demircinin ne demek olduğunu araştırdım, sonuçlar bana enteresan geldi. Smith'in Almanca versiyonu Schmidt'miş. Mesela ben Ferrari'yi araba markası bilirdim, İtalyanca demirci demekmiş. Portekizcesi de benzer Ferreira. Fransızca Lefevre tanıdık geldi. İspanyolca Herrero da öyle. Ben soyadı Kovac ya da Kovacevic olanları futbolcu sanırdım, ama anladım ki Slav kökenli bu insanların ailelerinde demirciler var.

Bizim kuşaktan olanlar eski İsrail Savunma bakanı Moşe Dayan'ı hatırlarlar. Arap-İsrail savaşında kaybettiği gözünü meşin bir bantla kapatırdı. Eski çağlarda demirciler örste kızgın demir döverken gözlerine kızgın çapak kaçacağını düşünerek tek gözlerine Moşe Dayan gibi meşin bir bantla kapatırlarmış. Bir gözlerine bir şey olursa diğer gözleri ile mesleklerine devam edebilmek için. İşte bu yüzden tüm dünya mitolojilerinde kutsal demirciler ve demirci tanrıların çoğu tek gözlü (Tepegöz) olarak olarak betimlenmiştir.

Kitleler için savaş silahı ve demir malzemeler imal eden tüm demirciler, dönemin halkları tarafından son derece önemsenmiştir. O dönemlerde silah sanayini tek başına oluşturan bu insanlar yönetici sınıflar için de çok önemsenmiştir. Birçok tarih kitabında Demircilerin kaçması ya da saf değiştirmesini önlemek için dönemin politikası gereği bu kişilerin total bırakıldıkları rivayet edilir. Yine dünya mitolojilerindeki demircilerin birçoğunun total olması tesadüf olamaz.

Son olarak, ben bu yazıyı yazarken yiğenim Iron Man'ı hatırlattı. Iron Man, yani “Demir Adam” Marvel evreninin kahramanlarından. Robert Downey'in hayat verdiği bu karakter, mizah anlayışıyla beraber ileri seviyede bilim insanı olması ile de dikkat çekiyor. Büyük bir teknoloji ve silah şirketinin sahibi olarak bohem bir hayat tarzına sahip olabileceken kötülerin karşısında, iyilerin yanında saf tutan bir karakter olarak karşımıza çıkıyor. Bu karakter oluşturulurken eminim ki demircilerin mitolojik öğelerinden yararlanmıştı.

Neden Demir Adam? Neden çelik adam, gümüş adam, altın adam değil de Demir Adam? Gizemli bir anlam yüklemeye gerek yok. Hemen her toplumda demir, gücün, sağlamlığın ve dayanımın sembolü olmuştur. Halen de öyle.

İşte bu çalışmada binlerce yıldır, dünya halklarının inanışını etkileyen mitolojik demircileri “DEMİRİN TANRILARI” yazdım. Bir merakımı daha gerçekleştirmenin gururunu yaşıyorum. İlginizi çekerse mutlu olurum.

Nadir AVŞAROĞLU
Maden Mühendisi
Ağustos 2020

DEMİRİN TANRILARI

Simgesi Latince “ferrum”dan gelen demir, yer kabuğunda en çok bulunan metaldir. Dünya'nın çekirdeği bir demir-nikel alaşımıdır. Diğer elementlerle kolayca tepkimeye girmesi sebebiyle demir, doğada bileşik halinde bulunur. Tüm metaller içinde en çok kullanılanıdır ve tarih boyunca da büyük öneme sahip olmuştur.

Demirin özelliklerinin ve ateşle ilişkisinin keşfedilmesi, sayısız inançların doğmasına sebep olmuştur. Demiri işlemek özel bir yetenek olarak düşünülmüş, bu yüzden de demirciler daha maharetli ve üstün insan muamelesi görmüştür. Demirin eritilerek işlenmesi ayinlere ve büyüsel işlemlere konu olmuş, mitolojiden günümüzün modern edebî türlerine kadar işlenmeye devam etmiştir. Demirciler de bu madene hükmettikleri için kutsal sayılmışlardır. Sertliği ile çok sevilen ve güç sembolü haline gelen demirle ilgili inanmalar doğumdan ölüme kadar pek çok alanda inanç konusu olmuştur. Hatta kılıç üzerine ant içmek, demirden yapılan savaş aletlerini kutsamak ve ev eşyalarını önemsemek bu kutsiyetin birer parçasıdır. Koruyucu ve dileklerin kabul edilmesi için ayrı bir gücü olduğuna inanılan demir, diğer taraftan da savaşın ve kötülüğün aracı olarak görülmüştür. Yani düalist bir güçtür

Taş Çağı'na ait yaklaşık 300.000 yıl öncesine dayalı bulgular, Güney Fransa'daki yerleşim yerlerinde, demir cevheri olan aşı boyasının kamp alanlarının biraz çevresindeki kaynaklardan toplandığını göstermektedir. Bu tarihteki kullanım amacı kesin olarak bilinmemektedir. Ancak 70.000 yıl öncesinde, aşiboyası ve diğer maddelerin hem boya hem de defin işlemleri ile bağlantılı olarak kullanıldığı bilinmektedir. Bazı mezarlara iskeletlerin yanında, mezar eşyası olarak aşiboyası parçaları yerleştirilmiştir. Bazen iskeletlerin kendileri de aşiboyası ile boyanmıştır. Bu uygulama bir tür ritüel olabilir. Taş Çağı'nın sonlarına doğru, insanoğlu birçok mineral ve cevheri, özellikle dönemin özelliğini taşıyan mağara resimlerinde de sanatsal amaçlı hazırlamış ve kullanmıştır. Fransa'nın güneyindeki Gargas, İspanya'daki Maltravteso ve Antalya Beldibi Karain Mağaraları'nda, MÖ 200.000 yılına tarihlenen resimlerde, mağara insanların kırmızı demir oksit tozunu duvara koydukları ve ellerinin üstüne püskürtme tekniğiyle elin negatifini çıkarmışlardır. Bu el şekillerinin mağara duvarlarında dinsel veya büyüsel bir yaklaşımla tekrarladığı tespit edilmiştir.¹

Boyalar genelde suyla, tükürükle ya da hayvan yağı ile karıştırılarak yapılmaktadır. Bu çağda belirli cevherlerinin, özellikle demiri ısıtmanın sonucunda daha derin, zengin ve bazen farklı renkler elde edilebileceği de keşfetmiştir. MÖ 30.000 ile 10.000 yılları arasında Macaristan ve Tuna bölgesinden gelen insan ırkının, Dordogne'ye kadar uzanan iskelet kalıntılarında o dönem insanının güzel mızrak uçları yaptığı, arkeolojik kalıntılardan anlaşılmaktadır. Avcı olan söz konusu ırkın, bu mızrak uçlarını da demirden yapmış olması muhtemeldir.²

Eski çağlarda hemen her toplumda demirciler saygın bir yere sahiptirler. Bu, halkların mitolojisine de yansımıştır. Örneğin, Yakutların geleneğine göre, Yakutların ilk atası Elliei ilk demirciydi. Sibiryalı halklarında da demirci epey yüksek bir toplumsal konuma sahiptir ve demircilerin özel ruhlar tarafından korunduğuna inanılır. Şamanın kıyafetindeki demirleri demirciler yapar ve demir döerken kötü ruhları kovdukları söylenir. Ayrıca Moğol boylarının destansı şiirlerinde ve Türklerde demirci (tarkhan); kahraman ve 'yalnız atlı savaşçı anlamında kullanılmıştır. Ergenekon Destanı'na göre Türkler; Ergenekon'dan çıkmak için yol ararken, bir demircinin tavsiyesi üzerine dağdaki demir madenini eritip geçit açmaya

¹ ERBEK Mine, “Çatalhöyük'ten Günümüze Anadolu Motifleri”, Ankara, 2002, s. 112.

² CAMPBELL Joseph, “İlkel Mitoloji”, çev. Kudret Emiroğlu, Ankara, 1992, s. 399.

karar verirler. Dağın her tarafını odun kömürle doldururlar ve büyük körükler yardımıyla ateşi körüklerler. Demir dağ erir, yol açılır. Her yıl o gün (21 Mart olduğu kabul edilir) törenler yapılır. Bir parça demir ateşte kızdırılır ve çekiçle dövülür.³

Afrikada'ki Dogon ve Bambara toplumlarında ilk ateşi bulan, insanlara tarımı ve hayvancılığı öğreten ilk demircidir ve Dogonların mitlerine göre kahraman, demirci kılığına girip, yeryüzüne inerek insanları uygarlaştırmıştır. Afrika'da ayrıca bunun gibi, demirciyi tanrının oğlu, tanrının işlerini yapan biri olarak gösteren bir sürü mit mevcuttur. İbranice, Süryanice, Etiyopya dili ve Arapça'daki demiri dövmek, demirci olmak terimleri; şarkı söylemek, cenaze ağıtı yakmak terimleriyle akrabadır. Yunanca'da da şair kelimesi için aynı durum geçerlidir. Sanskrit metinlerinde Çingenerler müzisyenlerdir, özellikle demirci ve müzisyenlerdir.⁴

Yunan mitolojisinde ismi çok geçen tanrılardan biri olan Hephaistos, tanrılar ve kahramanlar için demircilik ile uğraşarak silah ve zırh üretti. Tarımı, uygarlığı ve şehir hayatını korurdu. Tanrılarının tunçtan evleri, güneş tanrısının arabası, Akhilleus'un zırh, kalkan ve kılıçları, Atina'daki Thesion tapınağı onun eserleridir. Efsaneye göre bir yanardağın içine demir atölyesini kuran Hephaistos, her sabah güneş doğduktan sonra atölyesine gidiyor, akşama kadar hiç durmadan çalışıyor, tanrılar ve insanları hayrete düşüren ve hayran bırakan şaheserler yaratıyordu. Zeus'un insanları cezalandırmak için kullandığı yıldırımlarını da Hephaistos demirden yapmıştır. Demirin simgesi kabul edilen işaretin aynı zamanda savaş tanrısı Mars'ın sembolü olması, demirin silah yapımında kullanılan bir metal olarak savaşı çağrıştırdığının göstergesi sayılabilir. İskandinav mitolojisinde en önemli tanrılardan biri Thor'dur ve en büyük özelliği sihirli güçleri olan, parçalayıcı anlamına gelen Mjöllnir kelimesiyle ifade edilen bir çekice sahip olmasıdır. Thor, fırtınaları çekici ile kontrol eder, yağmurları onunla yağdırır. Benzer şekilde Mısır, Yakındoğu, Hint-Avrupa mitolojilerinde kasırga tanrısının silah olarak kullandığı gök gürültüsü ve şimşegi tanrısız demirciler yapar.

Bütün toplumların efsanelerinde, demirciye tanrısız nitelik verilmesinin kaynağında, insanoğlunun tarihte ilk kullandığı demirin meteor kaynaklı olması yatar. Meteorlar neredeyse tümüyle demir nikel alaşımından oluştuğundan ilk kullanılan demirden aletlerde nikel bolca rastlanmıştır. Bu yüzden Mısırlılar demire göğün armağanı, Sümerlerse göğün madeni demişler (gök metali anlamına gelen en eski kelime AN.BAR Sümercedir) ve kutsal saymışlardır. Kutsallığından dolayı Mısırlılar koruyucu tılsımlarını demirden yapmışlardır. Mayalar, İnkalar ve Aztekler sadece meteor demirini kullandıkları ve maden ergitmeyi bilmedikleri için demiri altından daha değerli saymışlardır.⁵

Demir aletlerin ergitilerek elde edilmesine (meteordan demir elde etmenin dışında) MÖ 3.500 ile MÖ 2.000 yılları arasında Mezopotamya (Tel-Asmar, Tel-Çagar Bazar, Mari), Anadolu (Alacahöyük) ve Mısır'da rastlanır. Mısır'da demirin eski zamanlardan beri bilinmesine rağmen genel kullanımı MÖ 800'lere rastlar. Bulunan en eski demir aletlerden birinin Büyük Piramit'in yapımında kullanılmış olduğu saptanmıştır ve bu alet MÖ 2.900'e tarihlenmiştir.

Demirin günlük hayattaki kullanımı kolay elde edilememesi ve yöntemin tam olarak anlaşılabilmesi sebebiyle çok sınırlıdır. Süs eşyası dışında günlük eşya üretiminde sıkça kullanılmasını ise Hititler gerçekleştirmiştir. Bu dönemde Anadolu'da bulunan 33 demir

³ ELIADE Mircea, "Demirciler ve Simyacılar", Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2000.

⁴ ALKAN Duygu, ÇAKIR Oktay, MOLDER Zeynep, ÇOBAN Deniz, "Demir Tarihi-I Eski Çağlarda Demirin Mitolojisi ve Gündelik Kullanımı", İstanbul Teknik Üniversitesi Dergisi, 1963.

⁵ BRANDAU Birgit, SCHICKERT Hartmut, "Hititler: Bilinmeyen Bir Dünya İmparatorluğu", çev. Nazife Mertoğlu, Arkadaş Yayıncılık, 2003.

eserden 19'u Hitit kökenlidir.⁶ Demirin kullanımıyla ilgili Hitit metinlerinde demirden kılıçlar, yazım tabletleri ve demirden yapılan tanrı ve hayvan heykellerinden bahsedilmektedir. Hititlerde ilk olarak dövme tekniğiyle demir üretiliyordu. Fakat bu yöntemde fazla işgücü gereksinimi vardı ve yaygın olarak kullanılması için yeterli değildi. Bu yöntemde demir filizinden ergitilen demirdeki karbon dövülerek azaltılıyordu ya da odun kömüründe ısıtılarak arttırılıyordu. Bu işlemi yaptıkları döküm ocaklarını dağ yamaçlarına kurmuşlardır. Böylece herhangi bir körük kullanmadan rüzgar etkisiyle ateşi alevlendirmek için gereken yüksek sıcaklığa ulaşmışlardır. Hattuşa'nın coğrafi yapısı, hem rüzgar alan yamaç bakımından hem de demir filizi bakımından zengindi. Hititlerin egemenliğinde bir kabile olan Kaliblerdeki bir grup demirci tarafından madeni tavlama, yani kor halindeyken su verme tekniği ile dövme tekniğindeki sorunlar kısmen çözülmüştür. Tavlama yönteminde dövme demir çubuklar az miktarda karbonun metalin yüzeyine dağılması (karbürizasyon) şeklinde doğrudan odun kömürü ateşinde ısıtılıp tekrar tekrar dövülerek çelik haline getiriliyordu. Ayrıca, bir Hitit metninde geçen Kral ve kraliçenin sözleri demirdir, kırılmaz ve yok edilemez. İfadesi çeliğin kırılmazlığını ve Hititlerin çelik hakkındaki bilgilerini gösterir.

Hititlerin komşuları ile ticari ilişkilerinde demir önemli bir rol oynamıştır. Bir Hitit kralının II. Ramses'e demir bir kılıç gönderdiği ve bu metalin ticaretini yapma sözü verdiği bilinmektedir. Hititlerin Asurlularla yaptığı ticarete de demirin büyük önemi vardır. Demir gümüşten kırk kat, altından ise yedi kat daha değerliydi. Hitit ekonomisi merkezi sistemle yönetildiği için yüksek kalitede demirin tekeli saraya aitti. Bu yüzden, MÖ 1.200 yıllarına kadar yani Hitit imparatorluğu yıkılana kadar demir çağının gerçek anlamda başlamadığı konusunda geniş çevrelerde görüş birliği vardır. Bu görüşe göre, Hitit İmparatorluğu barbar kavimlerin istilası nedeniyle parçalanmasından sonra, demirci ustaları da kırsal bölgelere dağılmıştır ve demir üretim teknikleri bütün Orta Doğu'ya ve barbar Avrupa'ya yayılmıştır. Avrupa'ya yayılmasında MÖ 900'lerde Dorların katkısı büyüktür.⁷

MÖ 1.200 ile MÖ 1.000 yıllarında Orta Doğu'daki demir kullanımının bronz nazaran hızla artmasının sebeplerinden bir diğeri de, bronz yapımı için gerekli olan kalayın bulunmasındaki sıkıntıdır. Ayrıca demir; bakır ve bronzdan daha rahat dökülebildiğinden, tercih sebebi olmuştur. Demir metalürjisinin bir endüstri haline gelmesi yine bu tarihlerde Ermenistan dağlarında gerçekleşmiştir. Bu olaylar, demir çağının başlangıcına zemin hazırlamıştır.

Demirden yapılan eşyaların kullanımının artmasıyla ormanlar kesilip tarıma açıldı, bol ürün elde edildi, nüfus arttı, orta doğunun uygar toplumları arasındaki dengeler hızla değişti. Demirden yaptıkları aletlerle insanlar tarımdan yüksek bir verim alabildiler, bu da dolaylı olarak tarım toplumuna geçişi

⁶ BRANDAU Birgit, SCHICKERT Hartmut, age. s. 36.

⁷ ALKAN Duygu, age. s. 3.

sağladı. Tarım aletleri çekiçle yapıldığı için Angola'da çekice tapılması, dünyanın çok değişik yerlerinde yaşayan birbirinden bağımsız toplumların mitolojilerindeki demircilerin, aynı zamanda insanlara tarımı öğreten ve uygarlığı getiren kişiler olmaları, bu bağlamda özellikle dikkat çekicidir.

Tüm Dünya mitolojisinde demirin kutsallığı konusunda çeşitli inanışlar bulunmaktadır. Demir ister gökten düşmüş olsun isterse toprağın bağrından sökülüp alınmış olsun, her durumda kutsal güçlerle yüklüdür. Metale hürmet en yüksek kültürlerin halklarında bile korunmuştur. Malezya kralları kısa süre öncesine kadar “boşınanca dayalı bir korkuyla karışık olağanüstü bir saygı” duydukları kutsal bir demir parçasını üzerlerinde taşırlardı.

Bununla birlikte meteoritlerin kullanımı tam bir “demir çağını” başlatacak kadar değildir. Bu süre boyunca metal çok nadirdi (altın kadar değerliydi) ve kullanımı da çoğunlukla ritüel amaçlıydı. İnsanoğlunun yaşamında yeni bir aşamanın, metal çağının başlaması için madenlerin eritilmesinin keşfedilmesi gerekmiştir. Özellikle demir konusunda durum budur. Bakır ve tunçtan farklı olarak demir metalürjisi kısa sürede endüstrileşmiştir. Magnetiti ya da hematiti eritmenin sırrı bir kez keşfedildiğinde ya da öğrenildiğinde büyük miktarda metal elde edilmekte gecikilmedi. Çünkü yataklar çok zengindi ve işletilmesi kolaydı. Ancak yerden çıkarılan demir gibi işlenmiyordu, ayrıca bu bakır ve tuncun eritilişinden farklı bir işlemdi. Demir ancak fırınlar keşfedildikten ve özellikle akkor haline getirilen metalin “sertleştirilmesi” tekniği geliştirildikten sonra öncelikli konuma geçmiştir. Bu metalürjinin endüstriyel çapta başlangıcını MÖ 1.200-1.000, yerini de Ermenistan dağları olarak belirlemek mümkündür.

Demirin kaynağı ister meteoritler olsun isterse yeryüzü olsun, Mezopotamya da (Tel-Asmar, Tel-ÇagarBazar, Mari), Anadolu'da (Alacahöyük) ve muhtemelen Mısır'da III. binyıldan itibaren biliniyor olmasına karşın, demiri eritmenin sırrı Yakındoğu üzerinden Akdeniz ve Orta Avrupa'ya yayılmıştır. Çok geç dönemlere kadar demir işçiliği tunç çağı modelleri ve tarzlarına sadık kalmıştır (tıpkı tunç çağının önce tarz olarak taş devrinin morfolojisini sürdürmesi gibi). Demir, süs eşyaları, muskalar ve heykelcikler biçiminde görülür. Birçok “ilkel” halkta hala var olan kutsal değerini uzun süre korumuştur. Ne antik metalürjinin çeşitli aşamalarından ne de tarih boyunca uyguladığı etkiden söz edilir. Yalnızca metaller çağında ve özellikle demirin endüstriyel zaferinden sonra büyüsel-dinsel kompleksleri ve simgecilikleri belirlemek gereklidir. Çünkü insanoğlunun askeri ve siyasi tarihine dahil olmadan önce “demir çağı” tinsel yaratımlara yol açmıştır.

Çoğunlukla olduğu gibi, simge, imge ve ayin bir keşfin işe yarar uygulamalarını önceler ve kimi kez de, deyiş yerindeyse, mümkün kılar. Atlı savaş arabası, ulaşım aracı haline gelmeden önce ritüel geçiş törenlerinde kullanılmıştır. Üstünde güneşin simgesi ya da güneş tanrısının imgesi taşınmıştır. Zaten savaş arabasının keşfi ancak güneş çarkı simgeciligi anlaşıldıktan sonra mümkün hale gelmiştir. Demir çağı, dünyanın görüntüsünü değiştirmeden önce insanoğlunun tinsel tarihinde büyük yankılar bırakan çok sayıda ayini, miti ve simgeyi doğurmuştur. Bilindiği gibi ancak demirin endüstriyel başarısından sonra insanlığın metalürji çağından söz edilebilir. Demirin eritilmesi konusunda sonraki keşif ve ilerlemeler bütün geleneksel metalürji tekniklerinin yeniden değerlendirilmesini sağlamıştır. Demirin günlük kullanıma uygun hale gelmesini sağlayan şey, yer altından çıkarılan demirin işlenmesidir.

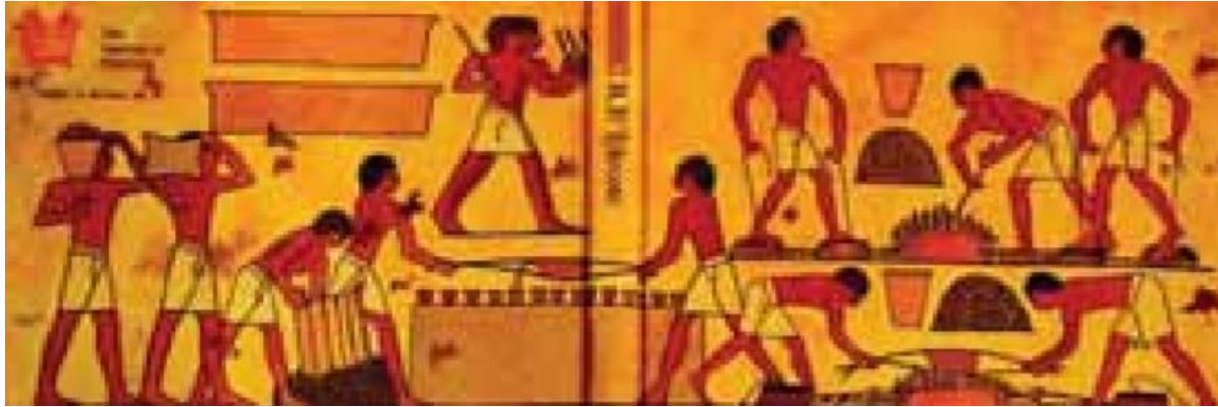
Demek ki bu olayın çok önemli etkileri olmuştur. Meteoritlerin göksel kutsallığının yanı sıra maden ve maden filizlerinin yersel kutsallığıyla karşı karşıyayız. Demir metalürjisi doğal olarak bakır ve tunç metalürjisiyle ilgili teknik buluşlardan yararlanmıştı. Neolitik çağdan

beri (VI.-V. binyıl) insanın yer yüzeyinde bulduğu bakırı zaman zaman kullandığını, ama bunu taş ya da kemik gibi işlediğini, yani metalin özelliklerinden henüz habersiz olduğunu biliyoruz. Çok daha sonraları bakırı ısıtarak işlediler, eriterek işleme tam olarak MÖ 4.000-3.500'e kadar gider (el-Übeyd ve Uruk devirleri), ancak henüz bir “bakır çağından” söz edemeyiz, çünkü çok az miktarda metal üretilebiliyordu.

Sonradan demirin ortaya çıkması, ardından da endüstride yaygınlaşması metalürji ayinleri ve simgelerini çok etkiledi. Demirle ilgili çok sayıda tabu ve demirin büyüsel kullanımı, bu yaygınlaşmanın ve beraberinde başka çağları ve başka mitolojileri temsil eden tunç ve bakırı geride bırakmasının sonucudur. Demirci öncelikle demiri işleyen biridir ve göçebelik hali - çünkü sürekli ham metal bulmak, sipariş almak için yer değiştirir- sayesinde başka halklarla içli dışlı olur. Demirci; mitolojileri, ayinleri ve metalürji sırlarını yayan başlıca kişi haline gelmiştir. Bütün bu olgular bizi muazzam bir tinsel evrene götürüyor, işte sonraki sayfalarda bu evreni sunmaya çalışacağız.

Genel bir görünümle başlamak hem zor hem de tehlikeli olacaktır, metalürji evrenine küçük adımlarla yaklaşılacaktır. Bağlaşık, koşut ya da hatta karşıt büyüsel-dinsel tasavvurlarla ilişkili olan çok sayıda ayini ve mysteria'yı göreceğiz. Araştırmanın ana hatlarını belirlemek üzere bunları kısaca sıralayalım. Demir dökümünün ritüel işlevini, demircinin paradoksal durumunu ve büyü (ateşe hakim olma), demirci ve gizli topluluklar arasındaki ilişkileri gösteren bir dizi belge bulunmaktadır. Öte yandan maden ve metalürji hakkındaki araştırmalar bizi Yeryüzü Ana, madenler alemi ve bu alemin aletlerinin cinsiyetleri, metalürji, jinekoloji ve ebeliğin karşılıklı ilişkileriyle ilişkili özgül tasavvurlara doğru götürüyor. İlk başta metalurjistin ve demircinin evrenini daha iyi anlamak için bu tasavvurlardan bazılarını incelemek gerekir. Metallerin kökenleriyle ilgili mitler konusunda, bir tanrının kurban edilmesi ya da kendi kendini kurban etmesi yoluyla yaratılış kavramını, tarım mistisizmi, metalürji ve simya arasındaki ilişkileri ve nihayet doğal büyüme, hızlandırılmış büyüme ve mükemmellik fikirlerini kapsayan mitsel-ritüel bütünlerle karşılaşmak da gereklidir.⁸

Demirci aletleri de kutsal alana aittir. Çekiç, körük, örs canlı, mucizevi varlıklar olarak görülür; bunların, demircinin yardımı olmadan kendi büyüsel-dinsel güçleriyle işleyebildiklerine inanılır. Togolu demirciler, aletleri için “çekiç ve ailesi” der. Angola'da çekice tapılır, çünkü tarım için gerekli aletler çekiçle yapılır. Çekiç bir prene gösterilen saygıyı, bebeğe gösterilen özeni görür. Demiri bilmeyen, dolayısıyla işlemeyen Ogoweler, komşu kavimlerdeki demircilerin körüklerine taparlar. Mossengereler ve Basakaterler demirci ustasının asaletinin körüğünün içinde yoğunlaşmış olduğuna inanırlar. Ocakların yapımı ise sırlarla doludur ve başlı başına bir ritüel oluşturur. Bütün bu inanışlar metallerin kutsal

⁸ ELIADE Mircea, age. s. 27.

gücüyle sınırlı kalmaz, aletlerin büyüsunü de içerecek şekilde genişler. Alet yapma sanatı -ya tanrı ya da demon olan- insanüstü bir varlığın işidir (çünkü demirci de öldürücü silahlar yapar). Taş devri zamanlarına ait eski mitoloji kalıntıları büyük bir olasılıkla metallerle ilgili mitolojiye eklenmiş, onlarla kaynaşmıştır. Taştan alet, el baltası gizemli güçlerle yüklüydü.⁹

İlkel insanlara göre meteoritler, “yukarıdan”, gökten geldikleri için kutsal kabul edilen gök taşlarıdır. Gök kubbenin kaya kristalinden, gök tanrının tahtının da kuvarstan yapıldığına dair inançlar, bazı Avustralya yerlilerinde rastlanmaktadır. Aynı durum Kuzey Amerika’da başka bir inancı da doğurmuştur. “Işık taşları” denilen göktaşları, yeryüzünde olup biten her şeyi yansıtır. Hatta Kuzey Amerika Şamanları bu ışık taşlarına bakarak bir hastanın ruhunda neler olup bittiğini, eğer hasta ölmüşse ruhunun nereye kaçtığını görebilirler. Bilindiği gibi şamanlar, mekânda ve zamanda uzaklara hükmedebilir, normal insanların göremediği, anlayamadığı ruhları, tanrıları görebilirler.

Göktaşları, göksel kutsallığın bütün özelliklerini üzerinde taşırlar. Bu yüzden de gökyüzünü temsil ederler. Bu taşların bazı ilkel kavimlerde Tanrı ile eş tutulduğu da görülmüştür. Bu taşların Tanrının ilk hali olduğuna hatta Truva’da Palladion’un doğrudan gökten düştüğüne inanılmaktadır. Bu ve buna benzer pek çok örnek, ilkel toplumların sert bir kaya kitlesinin yanında onun göksel kökenden geldiğine ve bu yüzden de bu taşların hem kutsal sayılmasına hem de bereket motifi olarak algılanmasına sebep olmuştur. Paleolitik devirde kullanılan dayanıklı ve kolay işlenebilen taşlara, “yıldırım taşı”, “yıldırım dişi” ya da “Tanrının baltası” gibi isimler vermişlerdir. Yıldırım, Gök Tanrısının silahıdır. Kasırga Tanrısı ile Yer Tanrıçası arasında bir yer işgal eder. Yıldırım gibi meteoritler de gök ile yerin birleşmesini simgeler. İlkeller, meteor demirini yeryüzündeki demir madeni bilinmeden çok önce işlemişlerdir. Eritme keşfedilmeden önce, taş aletlerin hammaddesi olarak kullanılmış ve taştan yapılan silahlara benzer aletler yapmışlardır.¹⁰

Çin kültüründe de metalürji görülmektedir. Çin’de MÖ 2.000 yılından itibaren demirin kullanıldığını biliyoruz. Bu kullanım daha çok saban demiri ve silah yapma şeklindedir. Ayrıca pek çok ülkede olduğu gibi demir, kuvvetin ve adaletin sembolüdür. Su altı ejderhaları ki bunlara kötü deniz ejderhası da denmektedir, demirden korktukları için nehirler ve bentlerde su altına demirden figürler konurdu. Çin’in güneyinde de 60 yılda bir çiçek açan bir demir ağacı olduğuna inanılıyordu. Aynı zamanda Yakın Doğu’daki pek çok efsanede karşımıza çıkan demir ayakkabılar ve demir asalar, Çin’de de mevcuttu.¹¹

Demir anlamını taşıyan en eski söz ise Sümercedeki “an.bar”dır. Kelimenin açılımı “gök” ve “ateş” demektir. Genellikle bu kelime “gök metali” ya da “yıldız metali” şeklinde çevrilmiştir. Karmaşık bir konu olan eski Mısır’daki metalürjik bilgi ise bize Mısırlıların sadece meteor demirini bildiklerini göstermektedir. Ancak eski Mısır dilindeki “biz-n.pt” terimi, meteorit bir kökeni işaret etmekle birlikte “gök metali” anlamında olan bu kelime, bakır için de kullanılmış olabilir. Hititlerde “göğün kara demiri” Yunancada sözcük karşılığı “sideros” olup anlamı göksel kökenle ilgilidir. Bütün bu bilgiler, henüz demir çağını başlatacak kadar zengin değildir. Demirin kullanımı da çok kıymetli olmasından dolayı ritüel amaçlıdır. Maden çağlarının başlayabilmesi için madenlerin eritilmesinin keşfedilmesi beklenmiştir.

Zaten demir eritildikten çok kısa bir süre sonra endüstrileşmiştir. Ancak bunlar gökten gelen demir için söz konusudur. Yerden çıkarılan demir ise henüz işlenme safhasına gelmemiştir.

⁹ FORBES R.G., “Metallurgy in Antiquity”, s. 4.

¹⁰ ELIADE Mircea, age. s. 20-21.

¹¹ EBERHARD Wolfram, “Çin Simgeleri Sözlüğü”, Kabalcı Yay., İstanbul, 2000, s. 93.

Demirin eritildikten sonra sertleştirilmesinin tekniği MÖ 1.200–1.000 yıllarında bugünkü Kafkas bölgesindeki dağlarda olduğu tespit edilmiştir. Daha sonra Mezopotamya, Anadolu ve Yakın Doğu üzerinden de Akdeniz ve Orta Avrupa'ya yayılmıştır. Ancak yine de demir, endüstriyel bir mal olmaktan çok süs eşyası, muska ve heykelcikler yapmakta kullanılmıştır. İnsanoğlunun askerî ve siyasî tarihine girmeden önce demir, daha çok ruhsal konulardaki yaratmalarda kullanılmıştır. Dinî törenlerde kullanılan demir, güneşin simgesi ve güneş tanrısının örneği, hayali gibi düşünülmüştür. Savaş arabasının keşfi de güneş çarkı sembolünün anlaşılmasından sonra mümkün olmuştur.

Demir çağına gelmeden önce, insanoğlu pek çok ayini, miti ve sembolü doğurmuştur. Metalürjinin keşfinden sonra yeraltından çıkarılan demirin işlenmesine başlanabilmiştir. İnsanoğlu, düalist düşünceyi demir konusunda da kullanmıştır. Meteoritlerin göksel kutsallığının yanı sıra maden ve maden filizlerinin de yersel kutsallığı karşımıza çıkmaktadır MÖ 6.000–5.000 yılları içine alan Neolitik çağda insanoğlu bakırı kullanmış, fakat bunu taş ve kemik gibi işlemiştir. Henüz bakırın bir maden olduğu fikrine sahip değillerdir. Eriterek işleme, ilk defa MÖ 4.000–3.500 yıllarında ortaya çıkmıştır. Demir, bu dönemlerden sonra ayinler ve simgelerle insanlığın hizmetine girmiştir. Demirle ilgili pek çok yasak, tabu, büyüsel işlem, tunç ve bakırı geride bırakmasının sonucudur. Demirci, mitolojileri, ayinleri ve metalürji sırlarını yayan başlıca kişidir. Demir dökümünün ritüel işlemi ve demircinin ateşe hakim olma gibi üstünlüğü, madenlerin ve bu madenler dünyasının bizi, ana baba cinsiyetleri ve bunlarla ilgili tasavvurların ortaya çıkması, kısaca anormal doğma, büyüme, hızlandırılmış büyüme fikirlerini kapsayan ritüel bir bütünlük ortaya çıkarmıştır.¹²

İnsanlık tarihinde demir, ister gökten ister yerden gelmiş olsun, kutsal güçlerle yüklüdür. En medeni halklarda bile kutsallık hep korunmuştur. Demirden yapılmış ok uçları, bir fetişizm doğurmuştur. Buradaki temel felsefe, *tanıdık bir evrene ait olmama, başka bir yerden gelme, öte dünyaya ait olma ve dolayısıyla bu yabancıya karşı duyulan saygı* şeklinde yorumlanmaktadır. Sina Çölündeki bedeviler, meteor demirinden yapılmış kılıca sahip olan kişinin bütün düşmanlarını yenebileceğini ve hiçbir zaman yaralanmayacağına inanmaktaydılar.

Diğer taraftan göksel metal yere yabancıdır ve üstündür, çünkü yukarıdan gelmektedir. Harikalarla doludur, mucizeler yaratabilir. Mitler, bilindiği gibi insanların olağanüstü yetilerle ve güçlerle donatıldıkları, yarı tanrı sayıldıkları masalsi bir dünyayı anlatırlar. Mitsel bir

¹² ELIADE Mircea, age. s. 22.

zaman kavramı ile tarihî zaman arasında bir kesinti vardır. İşte bu kesinti, düşüş sayılmaktadır. Gelişmiş kültüre sahip toplumlarda bile demir, olağanüstü büyüsel dinsel öneme sahiptir. Türkiye'deki bu konudaki inanmalara ileride temas edeceğiz. İran'da, Hindistan'da ve diğer bazı kavimlerde demir ve demirden yapılan inançlar ve aletler, kavmi özelliklere de sahiptir. Demirin şeytanları kovduğuna özellikle demirden yapılan bıçakların ekinleri, kötü havaya karşı, kem gözlere karşı koruduğuna inanmaktadırlar. Demirciler ise bir taraftan bu güce hakim olmanın verdiği üstünlük paradoksal bir nitelik ortaya çıkarır. Bir taraftan uygarlık yoluyla zaferi kazandırır tarımı vs. işleyerek bir taraftan da savaş yoluyla üstünlük sağlar. Yani askerî zaferle şeytanî zaferi temsil eder. Demirci aletleri çekiç, örs bu kutsal alandırlar. Hatta bunların demirci olmadan kendi büyüsel güçleri ile demiri işleyebildiklerine inanılmaktadır. Sonuç olarak bu ve benzeri inançlar metallerin kutsal gücüyle sınırlı kalmazlar. Alet yapma sanatı da kutsaldır. Bunlar eski taş devrine ait mitolojileri de metallerle ilgili mitolojiye ekler, onlarla kaynaştırır.¹³

Demirin genel olarak sağlamlık, sertlik, dayanıklılık, keskinlik gibi sembolik anlamları olduğu Dictionnaire des Symboles sözlüğünde de belirtilmektedir. Eski Çin'de ve bütün kutsal kitaplarda demir, düalist zıt karakterleri kendinde barındıran bir metal olarak düşünülmüştür. Nasıl ki su ateşin, siyah beyazın zıttı ise bakırın ve bronzun zıttı da demir olmuştur. Demir çağının başlaması bakır ve tunç devrinin sona ermesi anlamına gelmektedir. Mitolojik kahramanların hepsinde de demir ve bakır levhalar bulunmaktadır. Demir, pek çok millette korkulan, bu yüzden de kutsal sayılan bir değere sahiptir. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi bunun iki sebebi vardır. Ya gökten düştüğü için korkulmuş ya da topraktan çıktığı için değerli bir varlık olarak kabul edilmiştir. Bu kutsallıkta çift taraflılık söz konusudur.

Bir taraftan durağan, işe yaramayan maddeyi değişikliğe uğratarıp, güç ve kuvvet aracı haline getirmekte yani saban, bıçak, kılıç vs. yapmakta veya savaşın ve ölümün şeytani bir aracı olarak kabul etmektedir. Bu yüzden Hindistan'da ve Mısır'da demir kullanımı ikinci derecede Tanrılara ait bir üstünlük vasıtası olmuştur. Mısır'da Karanlık Tanrısı Setin'in kemikleri ile bir tutulmuş, şamana güç ve etkinlik vermiştir. Kökeni cehennem tanrılarına dayanan demir, eski Greklerde de dinle ilgili görülmemiştir. Çünkü Héside "soyların mitosu" adlı bölümde zamanların art arda gelişine göre demiri beşinci soy olarak dehşetle anar. Bunu belirtirken şunları söylemektedir: "*Tanrı hoşnut olsun. Ya daha erken ölmüş olsaydım ya da daha sonra doğmuş olsaydım. Çünkü bu dönemde ne günler yorgunluk ve sefalet çekmeyi durduracak ne de geceler Tanrılarının gönderdiği müthiş sıkıntılardan kurtaracaktır. Hiçbir değer artık tutulan yemine, namusa, iyiliğe bağlanmayacak (...) Tek hukuk, kaba kuvvet olacak ve vicdan yok olacaktır. Utanma insanları terk edecek ve Tanrıya doğru gidecektir.*"¹⁴

Platon, Atlantis'in sakinlerinin demir olmayan silah kullandıklarını, bu silahların da kargılar ve fileler olduğunu söyler. Demir, katı, iç karartıcı, pis ve şeytani bir gücü sembolize etmektedir. Türklerde de gerek mitolojide, gerek destanlarda hatta masallarda demir ve demircilik kutsal sayılmıştır ve MÖ 1022 yılına ait Çince bir kayıta geçen King Luk kelimesi "satır" veya "bıçak" anlamına gelen eski Hunca bir sözcük olarak kaydedilmiştir. Aynı şekilde MÖ 47 yılına ait bir kaynaktan da bu sözün Türkçede "ikiyüzlü bıçak" anlamında kullanıldığını, bugün kullanılan "kingirlik" kelimesinin ilk Türkçe kelimelerden birisi olduğunu Fr. Hirt kaydetmiştir. Ergenekon Destanındaki en önemli unsurlardan biri olan demircilik geleneği, ebedileşmiş görülmektedir. O günün kutsal bir bayram olarak kutlanması

¹³ TÜRKMEN Fikret, TÜRKER Ferah, "Geleneklerde ve İnançlarda Demir", Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi - Journal of Turkish World Studies, XIV/1, 2014, s.1-8.

¹⁴ CHEVALIER Jean, GHEERBRANT Alain, "Dictionnaire des Symboles (Semboller Sözlüğü)", Fe (Demir) Maddesi, C.II, Robert Laffond ed. Jupiter, Paris, 1969.

demirin de kutsal kabul edilmesine sebep olmuştur. Oğuz Kağan, destanında geçen “*Gergedan hem geyiği hem de ayıyı yedi / Öldürdü kargım onu, çünkü bu bir demirdi!*”¹⁵ ifadesinde de demirin başka yaratıklara ve düşmanlara karşı hakimiyet için önemli bir unsur olduğunun farkında oldukları görülmektedir.

İhtişam, güç ve kuvvet sembolü olan demirin daha sonraki yüzyıllarda çok çeşitli sembolik anlamlarda kullanılmıştır. Tarihçiler, sağlamlık ve dayanıklılığın Anadolu inanışlarında sıkça söz edildiğini gözlemişlerdir. Kafkasya’da gök gürlediği zaman, özellikle kıştan sonra gelen ilk gök gürlemeleri sırasında, bir demir alınarak vücudun çeşitli yerlerine dokunulduğunu, böylece o dokunulan organların demir kadar sağlam olacağına inanılmaktadır. Aynı durum Anadolu’nun muhtelif yerlerinde de görülmektedir. Mesela Kastamonu’da gök gürültüsü işitilince demire sarılan kişinin kuvvetli olacağı düşünülmektedir. Yine Anadolu köylerinde gelin, oğlan evine girerken bir demire bastırılmakta ve onun demir gibi güçlü olacağına inanılmaktadır.

Aynı şekilde kılıç üzerine ant içmelerde kılıç ve bıçak yalamak, demirle ilgili inançların başka görüntüleridir. Demir, bir güç sembolü olması sıfatıyla aynı zamanda koruyucudur. Hastalıklardan, ölüm ve büyülerden, tabii afetlerden, doğum, evlenme ve ölüm olaylarının içinde, halk hekimliğinde hep demirin koruyuculuğundan faydalanılmıştır. Mesela aynı obada aynı hafta içinde iki ayrı doğum olursa, bu çocukların anneleri kırkıncı gün karşılaşılarak birbirlerine ya demir parçası ya da iğne verirler. Böylece çocukların kırk basma tehlikesinden uzaklaşacaklarına inanılır. Anadolu halklarında kırkı çıkmamış çocuk yalnız bırakılacağı zaman başucuna demir ve demirden yapılmış aletler konur ve loğusanın çevresinde de “*Demiri geldi.*” diye bağırılır. Çocuğun göbeği kesilince annenin saçıyla bağlanarak ılık suda yıkanır. O sırada leğene, nazardan korunsun diye, demir parçaları atılır. Düğün adetleri sırasında da yine koruma sembolü olarak düğünden sonra gelinin başına bir hal gelmesin, diye hançer, tahra veya balta konur. Bazı bölgelerde de gelinin erkek kardeşi tarafından gelinin kapısına bıçak saplanır. Yine koruma sembolü olarak ölen kişinin öbür dünyada şeytan azabından korunması için, tabutunun üzerine bıçak, demir veya makas gibi demir eşya konmaktadır.

Şamanistlik dönemden günümüze kadar çok değişik dinî inançlarda demir, tedavi unsuru olarak da kullanılmıştır. Şamanların giriş ayinlerinde, şaman adayını mesleğe girerken, oymak toplanmakta, bir dağ veya tepeye çıkılmaktadır. Adaya da özel bir giysi giydirilmekte ve adayın eline, ucunda at kıllarının bağlı olduğu, kamçı verilmektedir. Sağ ve sol tarafına dokuzu erkek dokuzu kız önde de yaşlı şaman, adaya, mesleğe sadakat yemini ettirmekte ve dualar okunmaktadır. Dua aynen şöyledir: “*kudretli demirciler ihsan eden Kıtıkbaksı toyuna saygı göstereceğim. Kurbanın ciğer ev böbreklerini, demircinin ocağına gömeceğim.*”. Ayrıca halen devam eden bir uygulamada yaralar kızartılmış demirle dağlanmaktadır. İnsanlığın ortak inançlarından biri olan yeni evlere demirden yapılmış at nalı asılması, bu inancın değişik görüntülerinden biridir. Demir, görüldüğü gibi sadece Türklerin değil bütün dünya halklarının hayatında çok önemli bir yer tutmuştur. Ancak akıncı milletler, demiri ve

¹⁵ ÖGEL Bahattin, “Türk Mitolojisi” Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, XIV/1, 2014.

demirciliği hep kutsal saymışlar, bu konuda çeşitli inançlar ve pratikler geliştirmişlerdir.

İlkel insan; topraktaki demirden önce göktaşı demirini bilmiş ve kullanmıştır. Bu bağlamda bu dönemdeki insan, gökten düştüğüne inanılan demiri kutsal kabul etmiş ve daha sonra topraktan çıkaracağı demirin de kaynağını gökle ilişkilendirerek aynı kutsiyeti ona yüklemiştir. Bu kutsiyet; sadece nesneye yüklenmemiş; aynı zamanda dildeki sözcüklerde de kendine yer bulmuştur.

Metalurji, tarih vb. kaynaklarının birçoğunda bazı ilkel toplumların dillerinde demirin “gökten gelen metal” şeklinde yakın anlamlarda kullanılan sözcüklerin olduğunu göstermektedir. Bu sözcüklerden birkaçını burada vermek yerinde olacaktır. Sümerler demir için “an.bar” sözcüğünü “gök metali” ya da “yıldız metali” anlamında kullanmıştır. Campbell Thompson, sözcüğü “meteoritin göksel şimşeği” olarak çevirmiştir.¹⁶ Ayrıca Sümerler S.N. Kramer’in söylemiyle evrenin yaratılışı ve işleyişini sağlayan kurallara ve düzenlemelere “me” demek; Sümer filozofları bu “me”lerin içinde demircilik sanatının önemine vurgu yapmaktadırlar. Hatta demirciliğin geçerli bir meslek olduğu, Sümerlere ait çifçilikle ilgili bir el kitabında geçen tırmık, boyunduruk çubuğu ve demir çivilerden anlaşılmaktadır. MÖ 2.000’e doğru göktaşı demirinin Girit’te Minos Çağı’ndan itibaren bilindiğine dair Homeros’un İlyadası’nın kimi bölümlerinde demirin bu göksel kökenine işaretler vardır. Amerika uygarlıklardan olan Yucatan Mayaları ve Peru İnkaları; maden eritmeyi bilmedikleri için yalnızca meteor demirini kullanmışlardır. Meksika’daki Cortez ve Aztek reislerine bıçaklarını nereden aldıkları sorulduğunda onlar gökyüzünü göstermişlerdir.¹⁷

Bütün bu veriler; yaklaşık MÖ 1200’lü yıllarda başladığı kabul edilen Demir Çağı’ndan önceki binlerce yıl boyunca meteorik demir ya da demir-nikel alaşımlarının biliniyor ve kullanılıyor olduğunu göstermektedir. Beraberinde bu dönemde demir çok az bulunmakta ve bu nedenle de çok değerli olmaktadır.

Demirin tanınması ve işlenmesi Batı Avrupa’da ise MÖ 10., Orta Avrupa’da MÖ 8., Kuzey Avrupa’da MÖ 6. yüzyıllarda başlamıştır. İtalya ve Alplerde Demir Çağı MÖ 8. yüzyılda, Yunanistan’da MÖ 1.000’in başlarında görülmüştür. Demir Çağı, İngiltere’ye MÖ 500’de, bir başka söylemle Çin’e ulaşmasından bir yüzyıl sonra gelmiştir. Demir, İngiltere’ye mallarını satmak için dolaşan tacirler ve yeni topraklar arayan kavimlerce getirilmiştir. Bu kavimler Avrupa’dan batıya doğru göç etmişler ve MÖ 5. ve 3. yüzyıllar arasında İngiltere’ye yerleşmişlerdir. Bu bağlamda Demir Çağı’nın Avrupa’da kendini göstermesi, Antik Yakın Doğu’da, Antik Hindistan’da, Antik İran’da ve Antik Yunanistan’da Bronz Çağı’nın çöküşünün bir evresi olarak görülmektedir.¹⁸

İlk insana göre; maden canlıdır, av hayvanının avcıya karşı takındığı tavırlar gibi kendi isteğince hareket eder, saklanır, insanlara sevgi ya da düşmanlık besler. Madenleri gözetken ve maden filizlerini ellerinde tutan tanrılar vardır. Ayrıca Demir Çağı mit ve mitoslarında, demirden silahın da demirci ocağında doğum sanatıyla ortaya çıkarılan bir çocuk olduğuna inanılır. Bu inanişe göre; demir doğurgandır ve doğurulandır. Demirle ilgili böyle bir bakış açısına sahip olan Eliade, madenlerin cinsiyetleri olduğunu ve metallerin evlendiğini söylemiş ve bu konuya şöyle açıklık getirmiştir.¹⁹

¹⁶ CAMPBELL Joseph, “İlkel Mitoloji – Tanrıların Maskesi I”, çev. Kudret Emiroğlu, Işık Yayınları, s. 16.

¹⁷ ELIADE Mircea, age. s. 22.

¹⁸ ERDEM Burhan, “İktisat Tarihi”, Eskişehir, 2004, s. 71.

¹⁹ GUILLEY Rosemary Ellen and HEFNER Alan G., “İron”, The Encyclopedia of Witches and Witchcraft, Facts On File, New York, 1989, s. 179-180.

Nitekim doğada da her canlının bir dişisi, bir erkeği vardır. Öyleyse madenler de cinsiyetlidir. Örneğin Eski Çin’de ilksel dökümcü olan Büyük Yu, eril metalleri dişilerden ayırarak kazanlarını iki kozmolojik ilke olan “yang” ve “yin”le eşleştirmektedir. Babil ritüel metinlerinde de tuzlar ve maden filizleri cinsiyet olarak ayrılmaktadır. Maden filizleri ile taşların “cinsiyet” ayrımı Orta Çağ simya yazılarında, tıp metinlerinde ve cevahirnamelerde de görülmektedir. Yahudi mistiği ve tefsircisi Bahya ben Aser (ö.1340) de; bütün madenlerin ve bitki türlerinin erkeği ve dişisi olduğunu söylemektedir. Araplar da sert demire “erkek” (zeker), yumuşak demire de “kadın (ünsa)” demiştir. Orta ve Batı Afrika’da XIV. ve XV. yüzyıllarda yaşayan topluluklardan olan Kitaralar, maden filizlerini keyfi bir sınıflandırmayla “eril” ve “dişil” diye ikiye ayırmışlardır. Eriller, sert ve kara olup yerin üstünde bulunmakta; dişiller yumuşak ve kırmızı olup yerin altından, maden ocağından çıkarılmaktadır. Bazı bilim adamları da “metallerin evli” olduğunu ve bu evliliğin bir ürünü olarak da “doğum”un gerçekleştiğini söylemektedir. Öyle ki maden galerileri, Yeryüzü Ana’nın uterusuna benzetilmektedir ve dolayısıyla toprağın karnında yatan her şey canlıdır. Başka bir deyişle de ocaklardan çıkarılan maden filizleri bir tür embriyondur, yavaşça büyürler ve olgunlaşırlar. Tıpkı ana rahminin karanlıklarında büyüüp gelişen bir bebek gibi, metaller de toprakta gelişip şekillenmektedir. Metal filizlerinin çıkarılıp işlendiği madenler de yine kutsal kabul edilmiştir. Doğadaki her şey, hatta mineraller dahi bir ruha sahiptir. Örneğin Tanganyika demircileri de ocağa çok sayıda delik açmaktadır. En geniş deliğe ana “nyina” demek ve kızdırma sonunda erimiş metal köpüğü, cüruf, kızgın maden filizini buradan çıkarmaktadırlar. Karşısındaki baba “delik isi”dir, en iyi körüklerden biri buraya yerleştirilir; ortada bulunanlar çocuklardır ve bunlara “aana” denir.”²⁰

Sean Martin’e göre ise; doğada demir ustasına düşen, Yeryüzü Ana’nın rahminden çıkarılan metal filizlerine şekil vermek ve onların değerini arttırmaktır. Hatta demir ustası, bu doğal süreci hızlandırıp kolaylaştırmıştır. Tüm metallerin topraktan çıkarılmadıkları takdirde altına dönüşeceği bilimsel gerçekliği düşünüldüğünde, demir ustası, doğadaki bu süreci hızlandıran üstün yetenekli kişi olmuştur. Tüm bu inanış ve ön kabulleri, sonraki dönemlerde simyacılar da aynen kabul etmiş ve sürdürmüştür.

Demircilik, birçok kültürde kutsanmış ve yüceltilmiş olan bir meslektir. Toplumların birçoğunda din adamları gibi demirciler de topluluğun ileri gelenlerinden kabul edilmiştir. Ulusların mitolojileri ve dile dayalı halk kültürü ürünlerine bakıldığında; demircinin sıradan bir insandan farklı

²⁰ MARTIN Sean, “Simya ve Simyacılar”, çev. Eylem Çağdaş Babaoğlu, İstanbul, 2009, s. 46-48.

olarak özel güçlere sahip seçilmiş kişiler olduğu görülmektedir. Ancak, birkaç ilkel toplumda demircilerin diğer meslek grupları gibi sıradan insanlar kabul edildikleri, hatta beden işçisi olarak ağır koşullarda çalıştıkları için küçümsedikleri de bilinmektedir.

Dünyadaki tüm dinlerin ortak algısı olan “Görünür dünyadaki her şeyin diğer dünyada, tanrıların ve ruhların evreninde bir karşılığı vardır.” Anlayışına göre; görünür dünyaya şekil veren ve onu değiştiren demirci, aynı zamanda öte dünyada da değişimler yaratacaktır. Bu düşünceden hareketle demirci ile var olduğuna inanılan diğer dünya arasında çok yoğun ve derin bir ilişkinin olduğunu söylemek mümkündür. Hatta çoğu toplumda din adamlarının kutsallığına sahip olan demirciler, aynı zamanda bir doktor, bir şair ve bir müzisyen gibi de saygı görmüşlerdir.

Demirciler, en ilkel dönemden günümüze değin dünyadaki birçok toplumda saygın bir kimliğe sahipken, bazı toplumlarda küçümsenen kişiler olmuşlardır. Dünyadaki ilkel toplumların birçoğunda demirciler saygın kişilerdir. Örneğin, günümüz Afrika toplumlarının birçoğunda olduğu kadar ilkel Afrika topluluklarında da demircilik saygı gören bir meslek olmuştur. Örneğin Batı Afrika’da demirciler, büyücü gibi ayrıcalıklara sahiptir ve demirci erkeklerinin bazı ritüelleri, kapalı gruplar içinde gerçekleştirdiği görülür. Güney Kongo ve civarında da demircilerin, rahipler ve şeflerle birlikte loncalar oluşturduğu ve demircilikle ilgili uygulamaları ritüel şekline dönüştürdükleri bilinmektedir. Kongo’daki Balolardaki demirciler ise kudretli büyücü olmalarıyla ünlüdür ve onlara büyük saygı duyulmaktadır. Buradaki demircilerin kral soyundan ya da aristokrat bir soydan geldikleri düşünülmüştür. Kongo’nun kuzeyi, Habeşistan’a kadar Yukarı Nil, Doğu Afrika’nın ortaları ve güneyi gerçek Afrika demir uygarlığını ifade etmiş ve demirci en çok burada saygı görmüştür.

Demirin Türklerle ilişkileri hakkında, hem kendi hem de komşu ülkelerin kaynaklarında son derece zengin malzeme bulunmaktadır. Kısaca birkaç örnekle yetinmek zorunda kaldığımız bu konunun derinliğine incelenmesi gerekmektedir. Mitoloji, destan, masal, hikâye, türkü, atasözü vb. türlerin hepsinde demir, hem sağlam hem de korkulan ve bu yüzden de kutsal sayılan önemli bir metal olmuş ve bütün inanç sistemine sinmiştir. Gerçekten kozmik düşünceden günlük hayata kadar hayatın bütün safhalarında demir, bu özellikleriyle karşımıza çıkmaktadır. Kısaca söylemek gerekirse Ergenekon’dan günümüze kadar, demir hep üstün bir metal muamelesi görmüş ve kuvvetin, sağlamlığın sembolü olmuştur.

DEMİRCİLER

Dünya mitolojilerinde demirciler önemli bir yer tutar. Demirciler, gerek yaptıkları savaş donanımları gerekse de insanlığın gelişimi için ürettikleri üretim araçları ile insanlar tarafından üstün sayılmış ve tarih boyunca tanrısal güçlerle donandığına inanılarak toplum içinde yüceltilmişlerdir. Tanrılar veya kahramanlar için dikkate değer bir silah ve zırh oluşturan çoğu zaman deforme olmuş veya sakatlanmış demirci figürü, birçok kültürde efsanede yeniden ortaya çıkan bir arketiptir.

Dünya mitolojisinde ve inanışlarında en popüler demirci Davud (Hz. Davud)'dur. Tüm dünya inanışlarında peygamber mertebesinde saygı görür. Yahudi ve Hristiyan inanışında David olarak oldukça yaygın ve itibarlı bir konumdadır. Ortadoğu halklarının yaratılış destanında var olan demirci Kawa, Kürt halkının var oluşu ile ilgilidir.

Latince edebiyatında Vulkan olan ve diğer kültürlerle ticaret yolları ve dili ile seyahat etmiş veya gerçekten de diğer kültürlerden Klasik panteonun içine emilmiş Yunan efsanesinde Hephaistos vardır. Her ikisi de sanatta, ticaretinin araçlarını taşıyan demircinin çekici ve maşası düzenli olarak tasvir edilir.

Afrika ve Ortadoğu inanışlarında inanışında Ugarit'de usta ve sihirbaz tanrı Kothar-wa Khasis'de karşılaştırmalı paralellikler var. Uzakta kendine özgü yürüyüşüyle tanımlanır muhtemelen topalladığı ve Herodotus tarafından çıplak ve deforme olmuş bir cüce olarak tanımlanan Mısır tanrısı Ptah ile birlikte anılır. Ptah, aynı zamanda Mısır kültüründe metal işçileri ve zanaatkarların patronu olan bir yaratıcı figürüdür.

Yunan tanrılarının demircisi olan Hephaistos, belki de Mısır uygarlığı ile temastan etkilenecek şekilde ve köken olarak Minoans'ın öykülerine kadar giden bir anlatı olarak karşımıza çıkmaktadır. Sık sık ayakları geriye doğru dönebilen şekilde tasvir edilir ve kambur bir sırt ve bastonla yürüyen bir şekilde betimlenir. Dünya mitolojisindeki birçok demirci tanrı gibi Hephaistos da topaldır. Topallığının Olipos'tan düşerken olduğu, doğum anında yaşandığı ya da tanrılar tarafından uçurumdan atıldığı şeklinde birçok rivayet bulunmaktadır. Nedeni ne olursa olsun bu yüzden annesi Hera tarafından total Demirci Hephaistos reddedilmiştir.

İrlanda mitolojisinde ayrıca Goibniu (Gov-new olarak telaffuz edilir) adı verilen ünlü bir demirci bulunmaktadır. Gerçekten de adı "Smith" (demirci) olarak eski İrlanda dilinde bulunmaktadır. Diğer efsanevi demirciler gibi, kendisine savaşta avantaj sağlayacak özel silahlar yapmak için krallar ve kahramanlar tarafından kutsanılmış ve hatta savaşta kolu kesilen savaşçı Nuada için biyonik bir kol yapmıştır.

Bir diğer mitolojik demirci de Germen mitolojisinde yer alan Wayland Smith ya da Wayland/Volund'dır, Wayland; asırlarca zulme isyan eden kudretli kılıçların yaratılmasından ya da yeniden oluşturulmasından sorumlu, total bir bronz işçisidir. İsimleri asırlık bir biçimde, İngilizcede ve Breton efsanesinde geçerek asırlar boyunca Germen halkları tarafından anılmıştır. İnanışa göre Wayland'ın, Truva'nın kahramanı Hector'un kılıcını Durandal'a dönüştürdüğü rivayet edilirken, kendi ürettiği bıçak Charlemagne tarafından La Chanson de Roland'a kendisi tarafından verilmiştir.

Viking mitolojisinde, Reginn'in usta demirci rolünü üstlenerek, daha sonra Reginn'in erkek kardeşi Fafnir'i bıçakla öldüren üvey oğlu Sigurd'u için Odin'e ait olan

parçalanmış Gram'ı yeniden canlandıran bir cüce olarak betimlenir. Usta demirci, birçok kültürde efsanede yeniden ortaya çıkan ve vazgeçilmez bir karakterdir. Ancak neden sakat bir demirci olduğu veya sakat bıraktığı ve bir yardımcının veya bir savaş arabasının yardımı olmadan yürüyemediği konusunda açıklayıcı bir bilgi bulunmamaktadır.

Dünya mitolojilerinde demircilerin çoğunlukla total ve bir kısmının kambur olması noktasında hayli ilginçtir. Demircilik mesleği gereği bütün gün örs üzerinde ağır bir çekiçe demir döven bu insanların oldukça yapılı ve iri gövdeli olmaları oldukça doğaldır. Ancak total olmaları konusunda farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bunlardan en yaygın olanı, savaş silahları yapan demircilerin buldukları halk kitlelerini bırakarak düşmana katılmaları veya kaçırılmalarını önlemek için total bırakıldıkları şeklindedir. Bir başka yaklaşımda; demircilik mesleği sırasında kullanılan ve ortaya çıkan ve cilt kanserlerine yol açacak yüksek seviyelerde arsenik maruziyetinin bir etkisi olduğu şeklindedir. Demircilikle uğraşan bu kitlenin kolay kullanılabilir kalay, arsenik gibi malzemeler kullandıkları, bakır kullanılarak bronz ürettikleri ve tüm bu işlemler esnasında cıvadan ortaya çıkan bazı maruziyetler sonucunda zarar gördükleri düşünülmektedir. Sonuç olarak, total demircilerin efsanevi görüntüsü yaygındır. Hephaistos, demir çağında bir demirci olduğu için, bronz çağındaki bir demirciden farklı olarak birçok tasvirde total ve kambur olarak betimlenmektedir.

Tüm bu inanışlar mitolojik demircilerin biçimsiz ve aksaklıkları ile ilgili bilgilerimizi açıklamakta yeterli değildir. Bir demirci kolunun ve sırtının ne kadar gelişmiş olduğunu ve kimyasal bileşiklerle başa çıkmanın vücut ve cilt üzerindeki etkilerini düşündüğümüzde, neden sık sık kambur veya total olarak gösterildiğini açıklayabilir.

Anlatıya göre; Wayland da Balmung denilen ünlü bir kılıç vardı ve Amilias ile beceri yarışmasında o kılıçla onu yaraladı. Balmung o kadar keskindi ki Amilias, hareket etmeye çalışıncaya kadar kesimden haberdar değildi, sonra iki parçaya düştü. Kılıç, daha sonra İskandinav tanrılarının en büyüğü Odin tarafından bir ağacın içine yerleştirildi, kimin çıkartabileceğini kimin alacağını ve savaşlarda muzaffer olacağını söyledi. Zamanın Alman prenslerinin on tanesi denendi ve en küçüğü Siegfried kılıcı kayadan çıkardı. Bu nedenle demirci Wayland'ın yaptığı bu kılıç İskandinav mitolojisinde, oğlu Sigurd'un ejderhayı Fafnir'i öldürmek için kullandığı Balmung ile birlikte öne çıkarılmıştır.

Deforme olmuş ya da sakatlanmış demirci temasının varyasyonunda, Nibelung'ların, goblin ya da cüce balık yaratıcılarının efsanesinde ve hazine ya da büyü ya da lanetli halkaların koruyucularında da bulunur. Demirciler gibi, bilgi ve beceriye sahipler, kurnaz ve aldaticılar ama hazinelerini isteyen tanrılar ve kahramanlar tarafından kandırılabilirler ya da mahrum bırakılabilirler.

Demircinin popüler masalarda büyü güçlere nasıl bağlanacağını ve bir düşman tarafından kullanılanlardan daha iyi silahlar üreten adamın yeteneklerini ve yarı-güçlerini nasıl ün kazanacağını görmek kolaydır. İtibar klanının sözlü geleneğinde yaşayabilir. Bir silahı dövme işlemi oldukça teatraldır ve temel güçlerin birleşmesiyle iç içedir.

Ayrıca Vikingler tarafından üretilen efsanevi Ulfberht kılıçları Avrupa'da oldukça saygı görmüştür. Bu dikkat çekici kılıç ve bıçakları üreten kutsal demirciler, yüksek karbon içerikli, cürüfsüz ve kılıcı zayıflatan safsızlıklara sahip potalarda çelik kılıçlar oluşturmak için Asya topluluklarından öğrendikleri metalürjik yöntemleri kullanmışlardır. Bu durum, onları Avrupa'da oldukça güçlü bir konuma getirmiştir. Bu İsveç çeliğinin kalitesi Sanayi Devrimi'ne kadar kopyalanamamıştır. Bu kılıçlar, sahiplerine savaşta belirgin bir avantaj sağlamıştır. Çünkü daha esneklerdi ve bu nedenle temasta kırılma olasılığı daha düşüktü ve yüzeyleri etkileyici bir dalgalanma etkisi yaratmışlardır.

Ortaçağ Hristiyan kültüründeki demirci, İsa'yı çarmıha germek için kullanılan çivilerin yapısıyla daha olumsuz bir çağrışım yaratmıştır. Ortaçağ Hristiyan sanatında, bu işkence aletlerini yapan demirci, bir erkeğin görevi üstlenemediği düşünülerek bir kadın olarak tasvir edilmiştir. Gerçekten de, demircilik becerisi, ortaçağ döneminde kadınlarla ilişkilendirilmiştir. Demircinin karısı, sık sık eşinin yanında, kadınlarla birlikte sahte demirci olarak görünen ve lonca kayıtlarında listelenen kadınlarla birlikte çalışmaktadır.

Sonuç olarak, yetenekleri ve bilgileriyle büyük ölçüde ödüllendirilen, ancak fiziksel olarak bir şekilde cüce bodur görünümünden veya kasıtlı sakatlama yoluyla zarar görmüş demirciler tarafından yaratılmaya ilişkin farklı kültürlerin mitolojilerinden geçen ortak bir kültür olduğu görülmektedir. Bu durumlar kahraman arayışı içinde olan halklar açısından önemlidir. Efsanenin gerçekleştiği zamanda toplumda daha genel olarak kullanılmayan gizli bilgi ve beceri ve yeni teknolojilerin kullanımıyla, düşmanlarına karşı belirgin bir avantaj sağlayacak silahları geliştirerek ya da yeniden düzenleyerek yükselişini kolaylaştırır.

Dünya mitolojisinde demirciler, sadece yetenekli zanaatkarlar ve yenilikçiler değil, aynı zamanda parçalarının yaratılmasında doğaüstü unsurları kullanan şamanist figürler olarak anlatımda mistik bir kaliteyi üstlenirler. Demirciler kahramanlara güç ve meşruiyet kazandırmakta ve özel kaderlerini oluşturarak, onları diğer insanlardan farklılaştırarak, farklı bir kadere yönlendirildiklerine inanılmaktadır. Usta demirciler, daha geniş efsanelerde önemli bir figür haline gelirler. Tüm bu nedenlerle halk kitleleri tarafından üstün bir mertebeye görülür, hatta doğa üstü insanlar olarak muamele gösterilirler. Bu çalışmada Dünya halklarına mal olmuş önemli demircileri tanımaya çalışacağız.

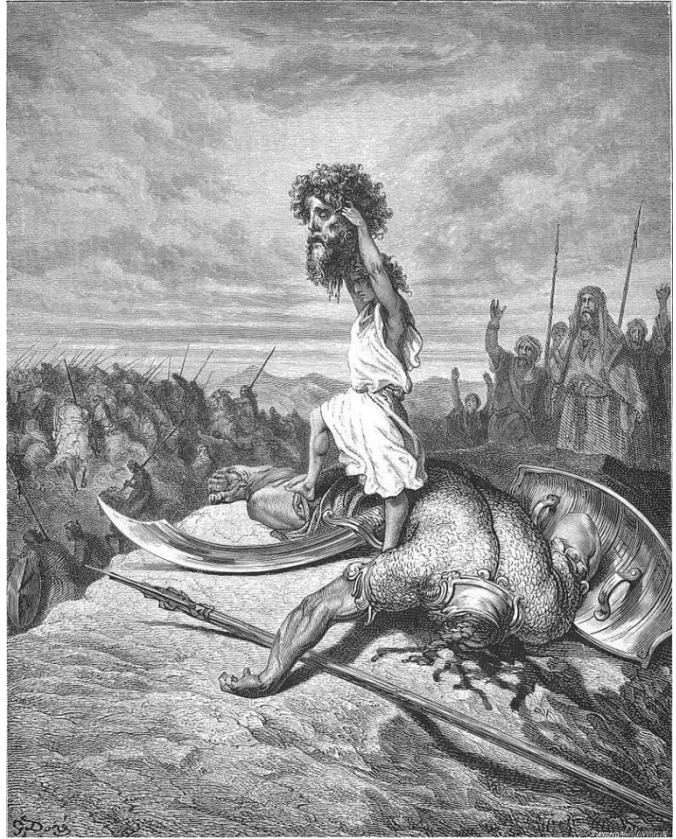
DEMİRCİ DAVUD (Hz. DAVUD)

Hazreti Davut ismi Kuran'da da geçen bir peygamberdir. Peygamberler arasında kitap verilmiş olanlardan biri olduğu için birçok inanış Hazreti Davud'u peygamber olarak kabul eder. Hazreti Davud güzel sesi ile bilinen bir peygamberdir. Günümüzde kullanılan "Davudi ses" kavramı ile Hazreti Davud'a atıfta bulunulur. İsrail bölgesine peygamber olarak gönderilmiştir. Kral olarak da yaşamıştır.

Davud veya David İbranice Dawid, anlamı "sevilen kişi", Latince Davidus, İbranice Kutsal Kitap'a göre İşboşet'den sonra gelip, üçüncü İsrail kralı olmuş olan Yahudi kral ve din büyüğü, Samuel'in kitaplarında ise David, önce bir müzisyen, daha sonra düşmanı Calut'u öldürerek şöhret kazanan genç bir savaşçı olarak tanımlanmaktadır. Aynı zamanda Davud, Kudüs şehrini kurmuş ve bu yeni şehre Ahit Sandığı'nı getirtmiştir. Tanah ve Kuran-ı Kerim, Davud'u peygamber olarak statülendirir. İncil'de ise Eski Ahit'teki önemli din büyüklerinden biri olarak görülür. Yahudi Kutsal kitabı Tanah'ın Mezmurlar (İslam'da Zebur) bölümünü oluşturan 150 şiirin Davud tarafından yazıldığı kabul edilir. Bu şiirler gerek Museviliğin gerek Hristiyanlığın en sevilen dini metinleri arasındadır. Kur'an'a göre Zebur, Davud Peygamber'e Allah tarafından indirilmiştir.

Kudüs'te doğmuş olan bir peygamberdir. Tahmini olarak 100 yaşında ölmüştür. Hem hükümlanlık verilmiş hem de peygamberlik verilmiştir. Şam ve Mısır arasında bulunan Amalika kavminin güçlü reisi olan Calut İsrailoğullarına musallat olmuştu. Davut, o zamanlar da Kral Talut'un ordusunda bir askerdi ve Calut'u teke tek bir şekilde savaşırken alnından sapan ve taş ile vurarak öldürdü. Bu şekilde kral Talut'un gözüne girdi. Davut bu şekilde saraya girdi ve Talut'un silahşörü ve saz şairi oldu. Talut'un zamanla Davut'u kıskanmasına rağmen Prenses ile evlendi. Talut'un adamlarının kendisini öldürmek isteğini öğrenince saraydan kaçarak, dışarıda gördüğü başıboş olan savaşçıları etrafında toplayarak bir çete önderi oldu. Çetesi Talut'un ordusu karşısında yenilip dağıldı. Davut, Filistinlilerin yanına sığındı ve onların komutanlarından biri oldu. Kral Talut'un oğlu ve Talut'u Filistinliler öldürdü ve böylece Filistinliler İsrailoğullarını yönetimleri altına aldılar ve Davud bu şekilde Yahuda kralı oldu.

Yedi yıl kadar hüküm sürmesinin ardından İsrail'deki yaşlılar kurulu Davud'a İsrail'in tahtını önerdiler ve Davud, İsrail'i Filistin boyunduruğundan çıkardı. Bunun ardından sırsı ile güneydeki ve kuzeydeki tüm kabileler ile savaşip kazandı ve Fırat ile Nil nehirlerinin arasındaki en güçlü devlet İsrail oldu ve Vaadedilmiş Topraklar böylece ele

Davud Calut'un (Golyat) Kafasını Keserken

geçirilmiş oldu. İbrani göçmenlerinin uzun yıllar boyunca düşledikleri gerçekleşmiş oldu. Davud'un komutanlarından birinin oğlu olan Süleyman doğdu ve Davud'un yerine geçecek peygamber dünyaya gelmiş oldu.

Çoban, ordu komutanı, zırh yapıcı ve demir işlemeciliği yapan bir peygamberdi. Demir madenini işleyerek demirden zırh yapan bir peygamberdir. 15 yaşına kadar ise çobanlık yapmıştır. Daha sora Allah tarafından Hazreti Davud'a hükümrانlık verilmiş ve hükümrانlık görevi yapmıştır.

İnanışa göre, Davud, Zebur'u okuduğu zamanlarda kuşlar, taşlar ve dağlar kendisini dinler ve okuduklarına iştirak ederlerdi. Her yerden kuşlar gelir ve kendisine icabet edip okuduğu namelere onlarda katılırdı. Davud'a Allah kuşları, yırtıcı olan hayvanları, taşları, dağları Ona musahhar kılmıştır. Böylece her biri Hazreti Davud'un buyruklarını yerine getirirlerdi. Bütün kuşlar, yırtıcı hayvanlar, dağlar ve taşlar Kuran'da da bildirildiği üzere Hazreti Davud ile birlikte Allah'ı teşbih ederlerdi. Aynı zamanda ilk kez demiri işleyen ve demiri insanlığın hizmetine sunan ilk kişi Hazreti Davud'dur. Yırtıcı hayvanların her biri Hazreti Davud'a bağlılık ile emirlerini yerine getirirdi. Hazreti Davud'un çok güzel sesi vardı ve bu ses ile hayvanları dahi etkiliyordu.

Hazreti Davud'un ismi Kuran'da Sad Suresi, Enbiya Suresi, İsrâ Suresi, Enam Suresi, Maide Suresi, Nisa Suresi ve Bakara surelerinde geçmektedir. Kuran'da Allah, Hazreti Davud'a verdiği özellikleri ve onun mucizelerini belirtmiştir. Calut ile savaşı da Kuran'da geçmektedir.

Yahudi ve Hristiyanların kutsal kitaplarında da Davud'dan bahsedilerek demirciliği hakkında; "Orada yaşayan halkı dışarı çıkarıp testereyle, demir kazma ve baltayla yapılan işlerde çalıştırdı. Davut, bunu bütün Ammon kentlerinde uyguladı. Sonra ordusuyla birlikte Yerusâlim'e döndü.", 1. Tarihler 22 bölümünün 3. ayetindeki "Giriş kapılarının çivileri ve kenetleri için çok miktarda demir, tartılamayacak kadar çok tunç sağladı.", 14. ayetindeki "İşte sıkıntılar içinde RAB'bin tapınağı için yüz bin talant altın, bir milyon talant gümüş, tartılamayacak kadar çok miktarda tunç, demir, tomruk ve taş sağladım. Sen de bunlara ekleyebilirsin.", 16. ayetindeki "Ölçülemeyecek kadar altının, gümüşün, tuncun, demirin de var. Haydi, işi başlat. RAB seninle olsun", 1. Tarihler 29 bölümünün 2. ayetindeki "Tanrım'ın Tapınağı'na gereç sağlamak için var gücümle çalıştım. Altın eşyalar için altın, gümüş için gümüş, tunç için tunç, demir için demir, ahşap için ağaç sağladım. Ayrıca oniks, kakma taşlar, süs taşları, çeşitli renklerde değerli taşlar ve çok miktarda mermer sağladım." ve 7. ayetindeki "Tanrı'nın Tapınağı'nın yapımı için beş bin talant, on bin darik altın, on bin talant gümüş, on sekiz bin talant tunç, yüz bin talant demir bağışladılar." ifadelerinde Davut'un halkına nasıl demircilik yaptırdığı, Davut'un günlük hayatta kullandığı demir aletlerin neler olduğu ve demirin Yahudi toplumunda nasıl alışveriş unsuru olduğundan bahsedilmiştir.²¹

²¹ UĞUR ÇERİKAN Fidan, "Türk Kültüründe Demir", Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Denizli, 2014.

Kuran-ı Kerim'in Enbiya ve Sebe surelerinden Hz. Davud'un zırh yaptığı, Kuran-ı Kerim'in farklı bölümlerinde ise; Hz. Âdem'in çiftçi, Hz. Nuh'un marangoz, Hz. İdris'in terzi ve Hz. Musa'nın çoban olduğu bilinmektedir. Kuran'daki bu bilgilerden hareketle peygamberlerin; Allah'ın elçiliğini yaparken kendi ve ailelerinin geçimlerini sağlamak için emek harcadıkları, bu yönleriyle halklarına yük olmadıkları ve bu hayat felsefeleriyle onlara örnek teşkil ettikleri söylenebilir. Nitekim Hz. Davud mesleğini icra eden demircidir, kraldır ve bir peygamberdir. Kuran-ı Kerim'de ve diğer kutsal kitaplarda demirle ilgili bölümlerin birçoğunda anlatılan peygamber, Museviliğin temsilcisi Davud peygamberdir. Kuran-ı Kerim'deki En'am, 84. ayete göre Hz. Davud, Hz.

Nuh'un soyundan gelmektedir ve İsrailoğullarına peygamber olarak gönderilmiştir. Aynı zamanda MÖ 907'de doğan, yetmiş yaşında iken vefat eden ve Yahuda beyliğinden olan Hz. Davud (David) İsrailoğullarının en ünlü kralıdır. Kuran'da, Allah'ın Davud'a peygamberliğin ve Zebur'un dışında, Bakara, 251. ayetinde geçen salih amel dediği, güzel ve faydalı işleri yapmayı da lütfettiği söylenmektedir. Bu faydalı işlerden biri demirle ilgili olandır. Nitekim Kuran'da Enbiya suresinin 80. ayetinde Hz. Davud'u kastederek "Ona sizin için zırh yapmayı öğrettik ki savaş darbelerinden sizi korusun. Artık şükredecek misiniz?" şeklinde geçen cümle İsrailoğulları için söylenmiştir. Tarih kaynaklarında Hz. Davud (David)'un savaşçı kişiliğiyle birçok toprak kazanarak Yahudi Tarihi'nin en büyük krallığını kurduğu, bu krallığı kırk yıl yönettiği, putperest komşu ülkeleri olan Amelikler ve Kenanlılar ile savaşarak onları yenilgiye uğrattığı ve Kudüs'ü ülkesine kattığı söylenmektedir. Bu savaşlarda onu başarılı kılan, üstün yetenekleri ile kutsal kitaplarda bahsedildiği üzere kendi yaptığı ve nasıl yapıldığını öğrettiği demirden zırhlardır.²²

Sebe suresi 10. ve 11. ayetlerinde de Hz. Davud'dan bahsedilmektedir. Elmalı Hamdi Yazır mealine göre ayetler şöyledir:

"Andolsun biz Davud'a tarafımızdan müstesna bir lütufta bulunduk. „Ey dağlar! Kuşların eşliğinde onunla birlikte tesbih edin" dedik. „Bütün vücudu örtecek zırhlar yap, işçilikte de ölçüyü tuttur diye demiri ona yumuşattık. Salih amel işleyin. Çünkü ben sizin yaptıklarınızı görürüm." diye vahyettik."²³

²² JOHNSON Paul, "Yahudi Tarihi", çev. Filiz Orman, İstanbul, 2001 ve RUDERMAN David B., "Erken Modern Dönem Yahudi Tarihi", çev. Lizet Deadato, İstanbul, 2013.

²³ YAZIR Elmalı Muhammed Hamdi, "Elmalı Hamdi Yazır Meali", Ankara, 2013, Sebe- 34. sure.

Âyette geçen “Demiri ona yumuşattık.” ifadesi açıklanırken birçok tefsirde, Allah’ın lütfuyla demirin Hz. Davud’un elinde ateşte eritmeksizin mum veya çamur gibi oluverdiği ve çekiç gibi aletler kullanma ihtiyacı duymadan demire istediği biçimi verebildiği belirtilmektedir. Ayrıca Davud peygambere verilen “demiri avucunda yumuşatma” mucizesi ve ayette bahsedilen zırhın, “küçük demir halkaların birbirine eklenerek yapılması” belki de insanlığa, demiri eritip ona istenilen şekli verebileceğini söylemenin bir diğer şeklidir. Nitekim insanoğlu Hz. Davud’tan önce demiri eritmiş, Hz. Davud’tan sonra erittiği demire şekil vermiş, onu çelikleştirmiş ve endüstrileştirmiştir.

Allah’ın kudretine göre Davud’un demiri kızdırmadan ve dövmeden bal mumu gibi dilediği şekle koyuvermesi mümkündür. Elmalı da bu konuda şunları söylemiştir: “Çünkü görülüyor ki ateşte öyle yumuşuyor, öyle çözülüyor ki, yazı yazılan mürekkep haline geliyor. O halde akli başında olanlardan kim onu ilahi kudrete göre uzak görür? Gerçi bazı insanlar bundan maksadın, ateş ile alet kullanmakla demir eritmeyi buldu ve ortaya çıkardı demek olduğu kanaatine varmışlardır. Fakat bu doğru değildir. Demirin bulunması ve eritilmesi daha eski olmalıdır. Fakat onu mum gibi dilediği şekle koyarak elbise dokuyacak derecede hassas sanayi uygulamak Davud’a nasip olmuş bir sanattır.”²⁴

Seyyid Kutub, Hz. Davud’un demiri yumuşatmasıyla ilgili olayın Allah’ın kudretiyle bir mucize olduğunu söyler. Ona göre “Bol bol zırhlar yap, dokumasını sağlam yap.” ayetinde ise aslında Hz. Davud’dan saç levhaları, eliyle bukecek şekilde ince, yumuşak ve iç içe geçirerek, sonra bunların hepsini birleştirerek içine ok sirayet etmeyecek şekilde sağlam yapması istenmiştir. Sonuçta bütün bu mezziyetler Allah’ın ilham ve öğretmesiyle mümkün olmuştur.²⁵

Enbiya suresi 80. ayetindeki “Biz ona sizin için savaşınızın şiddetinden korumak için giyecek sanatını öğrettik.” ve “Zırh yapmayı öğrettik ki savaş darbelerinden sizi korusun.” ifadelerinden bu sanatın daha sonrakilere (müslümanlara) miras kaldığı anlaşılmaktadır. Burada zırh yapmayı öğretmenin hikmeti muhtemelen, insanın yine insana karşı korunması olduğu düşünülmüştür. Ayrıca, Hz. Davud’un yumuşattığı demirden bütün bedeni örtecek zırhlar yaparken amacı, savaşta kendini ve askerlerini koruma altına almak olmalıdır. Ve bu zırhları bir kral olarak kendi el emeği ile yapması ve kendi askerlerine giydirmesi de sosyo-kültürel açıdan değerlendirilmesi gereken bir davranıştır.²⁶

Elmalılı Hamdi Yazır “Enbiya ve Sebe” surelerinin tefsirinde Davud’un maharetini kılıç imalinde de kullanabileceğini; ancak onun, hücum silahı değil; müdafaa silahı yapmayı tercih ettiğini söylemiştir. Ona göre, Allah’ın bu surelerde bu sanatı övmesi demircilik için çok önemlidir. Ayrıca Enbiya suresinde “Savaşınızın şiddetinden sizi korumak” şeklinde geçen ifade de silahların korumaya yönelik olduğu şeklindedir. Tam bunlar için bu silahları yapanlar, kılıç vs. gibi saldırı silahı yapanlardan daha hayırlıdır. Dünyada fazla bir silah buluşu yapan ve onu kullanmasını bilenler insanlığa bir bakımdan yararlı iseler, ondan korunma vasıtasını bulanlar barışa ve iyiliğe hizmet ettikleri için daha çok yararlıdırlar. Bu tercih; Hz. Davud’un peygamber olmasından kaynaklanmış olmalıdır. Nitekim peygamberler, toplumda düzeni sağlayan ve barışı temsil eden insanlardır.²⁷

²⁴ YAZIR Elmalılı Muhammed Hamdi, age. Hadid 57. Sûre.

²⁵ KUTUB Seyyid, “Fî Zılâl-il Kur“ân”, çev. M. Emin Saraç, İstanbul, 1993, C.14, s. 316-318.

²⁶ UĞUR ÇERİKAN Fidan, age. s. 71.

²⁷ YAZIR Elmalılı Muhammed Hamdi, age. Enbiya 21 ve Sebe 34. Hadid 57. sûreler.

Bazı bilim adamları, İsraililerin demiri işlemeyi Filistinlilerle birlikte yaşarken öğrendiğini ileri sürmektedir. Bazıları ise, Davut'un Golyat'ı öldürdüğü ve İsrail kralı olduğu dönemde İsraililerin, demir teknolojisinin sırrını öğrendiklerini ve egemen kültür olduklarını söylemektedir. Varolan teknolojiyi bir şekilde ele geçiren Kral Davut, demiri, İsrail'in sınırlarını genişletmek ve Tanrı'nın varlığını kanıtlamak amacıyla kullanmıştır. Nitekim Tanrı'nın İsraililerden yerine getirmesini istediği görev de budur. Demir, aslında Tanrı'nın Davut'u kutsadığının bir göstergesi olmuştur ve aynı zamanda Hıristiyanlar için Tanrı'nın etkisini tüm dünyaya yayabilen teknolojik gelişmeleri sembolize etmektedir.

Demircilerin Pir'i, Davud (as)'dır. Davud (as)'ın mucizeyle; demir, çelik avucunda erir, hamur gibi istediği şekilde bükerdi. Demir, kendinin emrine muti idi. Onunla zırh, kılıç, kalkan, harp aletleri yapardı. "Hz. Davud demircilerin piri" olduğu şeklinde yaygın bir inanış vardır. Ancak yazılı kayıtlardan anlaşıldığı kadarı ile Davud sadece demir ile değil diğer birçok madeni de işleyebilme yeteneğine sahiptir. Davud'un kutsiyetini kabul eden birçok kutsal kitapta da bu durum ayrıntıları ile belirtilmektedir.

Eski Ahit'te geçen mitolojik bir hikâyenin kahramanlarıdır Davud ile Golyat (David and Goliath). MÖ 11. yüzyılda Kenan ülkesinde, bugünkü Filistin, geçtiği rivayet edilir. Tarihler boyunca anlatıla gelen meşhur düelloya tutuşan Davud ve Golyat'ın hikâyesi aynı soydan gelen İsrailoğullarıyla Filistinlilerin savaşı sırasında yaşanır.

Kral Talut liderliğindeki İsrailoğulları Filistinlilerle Elah Vadisi'nde karşı karşıya gelir. Filistinlilerin en güçlü askeri olan Golyat her gün İsrailoğullarına meydan okur ve karşısına çıkabilecek güçlü biri olup olmadığını haykırır. Kendisine bu kadar güvenmesinin nedeni çok uzun ve iri cüsseli bir savaşçı olmasıdır. Golyat üç metrelik cüssesiyle adeta bir "dev"dir.

Golyat kırk gün boyunca kendisi ile dövüşebilecek bir İsrailiyi savaş meydanına çağırır, "Benimle dövüşecek bir savaşçı seçin. Eğer beni yenerse biz sizin köleniz oluruz. Fakat ben onu yener ve öldürürsem, siz bizim kölemiz olursunuz" der. Ama hiç bir İsraili dev cüssesinden ötürü cesaret edemez. Golyat, 40 gün boyunca her sabah ve akşam bunu yapar.

O sıralarda henüz bir çocuk olan ve savaştaki görevi yiyecek taşımak olan Davud gönüllü olur. Askerlere "Bu Filistinliyi öldürecek ve İsrail'i bu utanç verici durumdan kurtaracak adama ne verilecek?" diye sorar. Askerler ona, "Kral Talut onu zengin edecek ve kızını ona verecek" derler. Askerler krala gidip Davud'un Golyat ile savaşmak istediğini söylerler. Kral Talut, Davud'un cesaretine hayran olur ama yine de onu vazgeçirmek ister. Kral Talut, Davud'a "Bu Filistinli ile savaşamazsın. Sen bir çocuksun, o ise, ömrü boyunca askerlik yapmıştır" der.

Bunun üzerine Davud, 'Babamın bazı koyunlarını kapmak istedikleri zaman bir ayıyı ve bir aslanı öldürdüm. Bu Filistinli de onlar gibi olacak. Yehova

bana yardım edecek” der. O zaman Talut ona, “Git ve Yehova seninle beraber olsun” der. Davud ısrar edince ona bir zırh ve silah sunar. Davud bunu da kabul etmez. Golyat’ın karşısına bir sapan ve bir kaç taş ile çıkar. Golyat onu gördüğü zaman gözlerine inanamaz. Davud’u çok kolayca öldürebileceğini zanneder.

Golyat saldırıya geçmeden önce Davud hızlı bir şekilde görünmeden saklanarak sapanıyla bir taş fırlatır ve Golyat’ı alnından yaralayarak yere düşürür. Ardından sersemlettiği Golyat’ın kafasını keser, düelloyu kazanır. En büyük savaşçıları Golyat’ın öldürülmesiyle Filistinliler dağılır, savaşı kaybeder. Davud’un küçük yaşı ve cüssesine rağmen koca bir devi yenmesi kendisini efsaneleştirirken, sonrasında İsrail Krallığı’nın da başına geçer.

Davud ile Golyat’ın savaş arenasındaki meşhur düellosunun anlatıldığı hikâyenin verdiği mesaj şudur; “dev”ler esasında göründükleri kadar güçlü değildir, yenilmez sanılanlar da yenilmez değiller. Buradaki “dev” ile kastedilen kimi zaman iri cüsseli bir savaşçıdır, kimi zaman bir diktatördür, kimi zaman da yenilmez sanılan ordulardır. Onları güçlü gösteren tüm özellikler, aynı zamanda zayıflıklarının da kaynağı. Kimi zaman küçük bir strateji, bir hamle, bir dokunuş bütün bir büyüğü yıkabilir. Yeter ki devin karşısına çıkma cesareti bulunsun.

Kur’an’da belirtilen “demiri yumuşattık” ifadesi Tevrat metnindeki anlatımlarla pekiştirildiğinde Hz. Davud’un zırh ve silah yapımında nasıl bir strateji izlediğini daha iyi anlamak mümkün olmaktadır.

Kral Talut zamanında baş gösteren savaş araçları ile ilgili ihtiyaç gittikçe büyüyordu. Çünkü bedevi bir toplum olan İsrailoğulları sanat sahibi değildiler. Sanatkâr olan toplum Filistinlilerdi ve savaş araç ve gereçlerini onlar maharetle üretiyorlardı. Bu hususta Tevrat’ta yer alan malumat şöyledir: “Bütün İsrail ülkesinde bir tek demirci yoktu. Filistliler, “İbraniler kılıç, mızrak yapmasın” demişlerdi. Bu nedenle bütün İsraililer saban demirlerini, kazma, balta ve oraklarını biletmek için Filistliler’e gitmek zorundaydılar. Saban demiriyle kazmanın bileme fiyatı, şeklinin üçte ikisi kadardı. Beller, baltalar, üvendireler için istenilen fiyat ise şeklinin üçte biriydi. İşte bu yüzden, savaş sırasında Saul ile Yonatan dışında, yanlarındaki hiç kimsenin elinde kılıç, mızrak yoktu. (Tevrat; I.Samuel, 13/19-22)

Hz. Davud’un savaştığı Golyat’ı (Calut) anlatan tasvirlerde savaştaki demirden yapılan zırhların nasıl kullanıldığı ve savaşçılara nasıl üstünlük verdiğini fehmetmek mümkündür. “Başına tunç miğfer takmış, pullu bir zırh kuşanmıştı. Tunç zırhın ağırlığı beş bin şekeldi. Baldırları zırhlarla korunmuştu. Omuzları arasında tunç bir pala asılıydı. Mızrağının sapı dokumacı tezgahının sıırığı gibiydi. Mızrağın demir başının ağırlığı altı yüz şekeldi. Golyat’ın önü sıra kocaman kalkanını taşıyan bir adam yürüyordu.” (Tevrat; I.Samuel, 17/5-7)

Savaştaki zırh ve savaş araçlarının konumunu iyi gören Hz. Davud bu sahada ilerleme sağlayarak askeri bakımdan üstünlüğünü pekiştirmiştir. Hz. Davud’un zırh ve diğer savaş araçları yapımı için yaptıkları şöyle anlatılmaktadır.”Ammon Kralı’nın başındaki tacı aldı. Değerli taşlarla süslü, ağırlığı bir talant altını bulan tacı Davud’un başına koydular. Davud kentten çok miktarda mal yağmalayıp götürdü. Orada yaşayan halkı dışarı çıkarıp testereyle, demir kazma ve baltayla yapılan işlerde, tuğla yapımında çalıştırdı. Davud bunu bütün Ammon kentlerinde uyguladı.” (Tevrat; II.Samuel, 12/30-31)

DEMİRCİ GİBİL (Sümer Mitolojisi)

Sümer mitolojisindeki Gibil, çeşitli şekillerde An ve Ki'nin oğlu, ikinci olarak da An ve Shala'nın veya Ishkur ve Shala'nın oğlu olan ateş tanrısıdır. Daha sonra Akad tanrısı Gerra olarak gelişmiş, Enûma Eliş Gibil'in bazı versiyonlarında silahların keskin noktasını koruduğu, geniş bir bilgeliğe sahip olduğu ve zihninin "o kadar geniş ki tüm tanrılar, hepsini kavrayamayacağı" söylenir. Bazı versiyonlar, Gibil'in ateşin ve demirhanenin efendisi olarak metalurji bilgeliğine sahip olduğunu belirtir.

Gibil ya da yerel dillerdeki adı ile Girra ateş ve ışık tanrısıdır ve Mezopotamyalılara günlük yaşamlarında eşlik etmiştir. Bir Sümer tanrısı olarak ortaya çıkmış, ancak kült zamanı aşmıştır. Seleukos dönemine kadar Mezopotamya tarihi boyunca ibadet edilmiştir.

Gibil, metallerin rafinerisi olarak, aynı zamanda metalurjistlerin de koruyucusudur. Gibil, ateş tanrısı olarak günlük hayatın pek çok faaliyetine dahil olmuştur. Ea, marduk ve Samas gibi tanrılarla birlikte sıkça çağrıldığı arınma ritüellerinde önemli bir rol oynamıştır. Tuğla yapım sürecindeki önemi nedeniyle inşaat bağlamında da övgüyle karşılanmıştır.

Girra, yıkıcı ateş potansiyeli nedeniyle aynı derecede korkuluyordu. Tarlaların yakılmasından sorumluydu. Eski bir Babil tanrı olarak başlangıçta iki ateş ve ışık tanrısı, Girra ve Gibil olduğunu belirtir. Gibil kültü için Eski Babil döneminden çok az kanıt vardır. Weidner tanrı listesinin Eski Babil versiyonunun bir Asur kopyasından açıkça anlaşılmaktadır. Gibil'in ya Eski Babil döneminde ya da kısa bir süre sonra tek bir tanrı oluşturmak için birleştirildi. İkinci olasılık, metnin genel karakteri, Asur'un yükselişi ile özdeşleştirilebilecek bir siyasi ve dini değişim döneminde kopyalandığını ve geliştirildiğini gösterdiğinden daha muhtemel görünüyor. Bu zamandan itibaren, Girra ve Gibil isimleri aynı tanrıya atıfta bulunmak için birbirinin yerine kullanılır.

Gibil genç tanrı ile özdeşleştirildi. Nuska, yangın ve ışık başka ilahıdır. Gibil ve Nuska Merkür ile özdeşleşmiş önce, birlikte sabah ve akşam yıldızı olarak gezegen Merkür iki yönünü temsil Nabu'dur. Şaşırtıcı olmayan bir şekilde, Gibil aynı zamanda Samas ile de yakından ilişkilidir. Metinsel kanıtlar Gibil sembolünün meşale olduğunu gösterir. Bugüne kadar Gibil'in kişileştirilmiş tanrı olarak ikonografik tasviri neredeyse hiç tanımlanmamıştır.

DEMİRCİ KOTHAR (Kenan Mitolojisi)

Kothar-wa-Khasis, adı “Becerikli ve Bilge” veya “Yetenekli ve Zeki” veya “Becerikli ve Zeki” anlamına gelen Kenanlı bir tanrıdır. İsimlerinden bir diğeri de “iki eliyle becerikli” anlamına gelmektedir. Kothar demirci, zanaatkar, mühendis, mimar ve mucittir. O aynı zamanda kutsal sözler ve büyüler yaratan kahin ve sihirbazdır, çünkü metal işleme tanrılarının birçok kültüründe sihirle bir ilişkisi vardır. Ebla’dan gelen metinlerde yer alan tanrı adı Ka-sha-lu, Suriye’de MÖ 3. bin yılın sonlarında bilindiğini öne sürüyor. O aynı zamanda kutsal sözler ve büyüler yaratan kahin ve sihirbazdır, çünkü metal işleme tanrılarının birçok kültüründe sihirle bir ilişkisi vardır.

Ortadoğu ve Mısır kaynaklı birçok inanışta eski Batı Semitik zanaat tanrısı ve Yunan tanrısı Hephaistos’un eşdeğeri olarak saygı görmektedir. Kothar, tanrılara silah sağlamaktan ve saraylarını inşa etmek ve donatmaktan sorumludur. Kothar aynı zamanda MÖ 2. bin yılından bu yana Fenike ve Mısır hakimiyetinde bulunan topraklarda da tanrı olarak kabul görmekteydi. Bu nedenlerle Mısır inanışında yer alan demirci tanrı Ptah ile birçok benzer özellik barındırmaktadır. Fenike geleneğine göre Kothar aynı zamanda büyüün hamisi ve büyü sözlerin mucidiydi. Ayrıca ilk şair olduğuna inanılıyordu.²⁸

Ortadoğu halklarının inanışına göre Kothar’ın yardımcısı Baal’dır. Onu savaşlarda Baal temsil eder ve Baal’in iki sihirli silahı Yagrush ve Ayamur ile birçok zafer kazanılmıştır. Bu durumda Kenan ülkesi kralı Athirat, Kothar’a hediye olarak gümüş ve altın ile süslenmiş güzel bir hediye sunmuş ve Baal’in gümüş, altın, lapis lazuli ve hoş kokulu sedir ağacından sarayını inşa etmiştir. Kothar’ın en önemli faydalarından birisi de Baal yağmurlarının gelip dünyayı gübrelemek ve yaşamın devamını sağlamak için gelip gidebileceği pencereyi açmasıdır.

Baal Döngüsü üzerine yazdığı kitabında Mark S. Smith, Kothar’ın “The Opener” lakabının olası bir kelime oyunu olduğunu belirtir. Fenike mitolojisinde belirtildiği üzere iki önemli tanrı Mochus ve Sidon tarafından övülen Kothar, Yunanca kaynaklı ilk “açıcı, belirleyici” olarak kabul görmektedir. Batı Sami kökünün “açılmak” olduğunu varsayarak Albright, bu başlığın Mısır tanrısı Ptah’ın adı üzerine kelime oyununu temsil ettiğini savunuyor. Smith ayrıca, Kothar’ın bu becerilerin ilahi koruyucusu olarak atfedildiği için, Kothar’ın hem Mısır’dan hem de Akdeniz’den Ugarit’e metal veya zanaat ticaretinin refleksi olduğunu açıklıyor.

²⁸ ATTRIDGE William, “Philo of Byblos, The Phoenician History”, Katolik İncil serisi, Washington, DC, 1981.

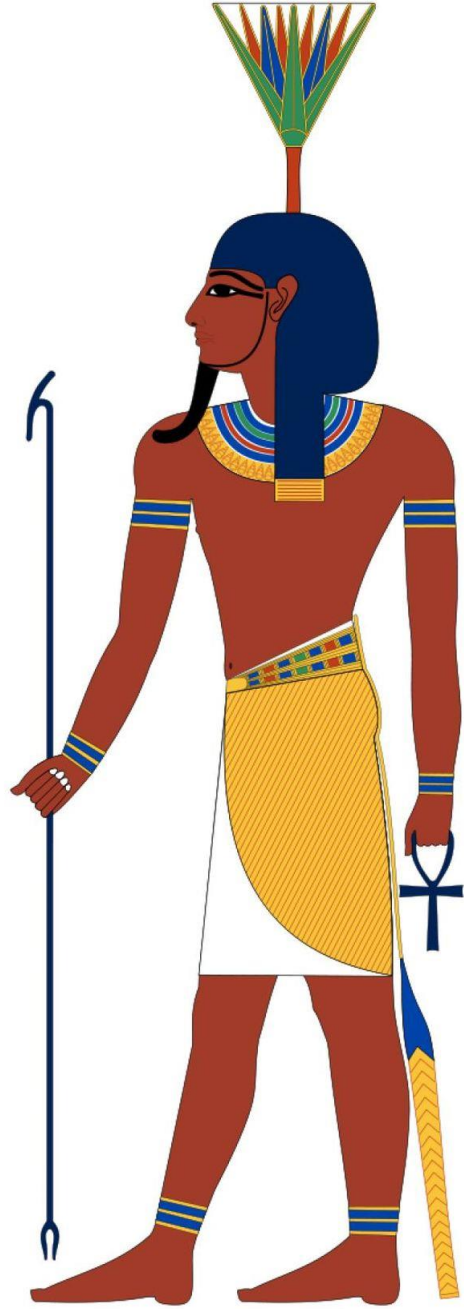
DEMİRCİ PTAH (Mısır Mitolojisi)

Mısır mitolojisi diğer ulusların mitolojilerinden belirgin çizgilerle ayrılmaktadır. Bugünkü mantık anlayışımızla Mısır mitolojisini anlamak imkansızdır. Burada her şey sembollerle ifade edilmiştir. Mısır mitolojisinin temelini olaylar değil, olayların arkasına saklanmış felsefi düşünceler oluşturmaktadır. Eski Mısırlılar büyüye ve büyücülere çok inanırlardı. Bazen büyücüleri tanrılarla bir tuttukları da oluyordu. Büyüler onlara göre son derece doğal olaylardı. Mitolojide de büyüler kendi yerlerini almıştı.

Ptah, Antik Mısır'da evreni ve diğer her şeyi yarattığına inanılan tanrıdır. El sanatçılarının, özellikle heykelticilerin koruyucusu sayılırdı. Yunanların demircileri ve zanaatçıları koruyan ateş tanrısı Hephaistos'la özdeşleştirilmiştir. Ptah, en başlarda Mısır'ın başkenti olan Memphis'in yerel tanrısıyken, şehrin öneminin artmasıyla kültü tüm Mısır'a yayılmıştır. İnsanlarla tanrılar arasında aracı olduğuna inanılan Apis'in kutsal ahırını, Ptah'ın tapınağıdır. Eşi Sekhmet ve oğlu Nefertium ile Memphis üçlüsünü oluştururlar. Elleri dışında tüm bedeni sıkıca sarılmış, elinde bir asa taşıyan, kafası kazınmış bir insan olarak tasvir edilir. Mısır'ın en büyük tanrısı olarak bilinir.

Ptah, Mısır'ın büyük koruyucusuydu. Efsaneye göre, Pelusium kasabasını Asur işgalcilerinden kurtardı. Tarlalardaki tüm haşaratlara düşmanın yay tellerini ve kalkan saplarını çiğnemelerini, silahlarını yok etmelerini ve panik içinde eve göndermelerini emretti. Shabaka taşı, Ptah'ın Horus ve Set arasındaki mücadeleyi Set'i yaparak çözmeye yardımcı olduğunu kaydediyor. Yukarı Mısır'ın efendisi, Geb Horus'u Aşağı Mısır'ın efendisi yaptı. Böylelikle Yukarı ve Aşağı Mısır'ın ikiliğini sürdürmede etkili oldu.²⁹

Ptah (Pteh, Peteh) Memphis'in Sekhmet (veya Bast) ve Nefertum ile birlikte üçlüsünden biriydi. Memphis Mısır'ın başkenti olduğunda, Ptah Hermopolis'in Ogdoad tanrıları ve Heliopolis'in Ennead'ı da dahil olmak üzere her şeyi yapan ve "Tüm tanrıları yerlerine koyan ve her şeye nefesi veren kişi" sıfatını alan nihai yaratıcı oldu. Ptah, Mısır'ın her yerinde ibadet edildi, ancak ana kült

²⁹ WILKINSON, Richard H., "Gods and Goddesses of Ancient Egypt", Oxford Press, 2003.

merkezleri Memphis ve Heliopolis'teydi. Mısır'da o kadar popülerdi ki, "Mısır" adının Memphis'teki bir tapınağın adının Yunanca yazılışından geldiği söyleniyor; "Hwt-kA-ptH", "Ptah Ka'sının tapınağı" anlamına gelir.

Genellikle, evreni ya kalbinin arzusuyla (bazen Hathor ya da Horus ile ilişkilendirilir) ya da diliyle (ya da Thoth ve Tefnut ile özdeşleşen konuşmasıyla) yapan "Kendi Kendine Yaratılmış Olan"ın soyut bir formu olarak tanımlanır. Alternatif olarak, yaratılışı Ra veya Atum'dan daha doğrudan kontrol ettiğini iddia edilebilir. Heykeltıraşların, ressamların, inşaatçıların ve marangozların ve diğer ustaların koruyucusuydu ve duvarcılığı icat ettiği düşünülüyordu. Aslında, Mason mitolojisinde ve Hristiyan teolojisinin bazı dallarında çok popüler olan büyük mimar olarak tanrı fikrinin şablonunu oluşturmuş olabilir veya Ölüler Kitabı'nın dediği gibi, "usta bir mimar ve kurucusu evrendeki her şey". Bununla birlikte, efsanenin bazı versiyonlarının, Khnum'un çömlekçi çarkındaki insanları ve hayvanları şekillendirirken, Ptah'ın gökleri ve yeri yarattığını, ancak yine de Ptah'ın Khnum'u yarattığı ima edildiğini belirtmesi de dikkate değerdir.³⁰

Mısır mitolojisinin önemli tanrılarında Ptah, Tatenen formunda, güneş diskini çevreleyen iki uzun tüylü bir taç giyen genç ve dinç bir adam tarafından temsil ediliyor. Böylece dünyayı gürleyen ve yükselten yeraltı ateşini somutlaştırır. Bu nedenle, metal işçileri ve demirciler tarafından özellikle saygı görüyordu, ancak aynı derecede korkuluyordu çünkü yerkabuğunda depremlere ve sarsıntılara neden olan oydu. Bu formda Ptah, geleneksel olarak bir firavunun saltanatının ilk otuz yılını gösteren bir tören olan Heb Sed için törenlerin ustasıdır.

Tanrı Ptah, Memphite mitolojik/teolojik teorisine göre, Amarna döneminde güneş tanrısının beslediği, yani doğmak için ilahi özü somutlaştırdığı, güneş tanrıları Re veya Aten'e karşılık gelebilir. Memphis'teki tapınağının kutsal kutsallarında ve büyük kutsal teknesinde, büyük bayramlarda bölgeyi düzenli olarak ziyaret etmek için alayda sürmüştür. Ptah ayrıca, Tanrı Ba'nın ruhlarının sembolleri olan güneş diskleriyle süslenmiş insan başlı iki kuşla sembolize edildi. İki Ba, ikiz tanrılar Shu ve Tefnut olarak tanımlanır ve Memphis'in Ded sütunu ile ilişkilendirilir.³¹

Yirmi Beşinci Hanedan döneminde, Nubian firavunu Shabaka, Memphis'teki tanrı tapınağının arşivlerinde bulunan eski bir teolojik belge olan Shabaka Taşı olarak bilinen bir dikilitaş üzerine yazı yazacaktı. Bu belge Memphite Teolojisi olarak bilinir ve evrenin düşünce ve kelime ile yaratılmasından sorumlu tanrı Ptah'ı gösterir. Ptah, zanaatkarlık, metal işleme, marangozlar, gemi yapımcıları ve heykeltıraşlığın koruyucusudur.

Ptah aynı zamanda yetenekli zanaatkarların ve mimarların koruyucu tanrısıydı. Bu, Memphis'teki tapınağının yakınındaki mükemmel kireçtaşı kaynaklarından kaynaklanıyor olabilir. Bir zanaatkar olarak, Ptah'ın kraliyet ailesinin ilahi bedenlerini oyduğu söylenir. XIX Hanedanlığı'nda, Rameses II'nin vücudunu elektrik dışında şekillendirdiği gösterildi. Zanaatkarların Batı Thebes yakınlarındaki Deir-el-Medina topluluğunda, Ptah özellikle saygı görüyordu. Oradaki sanatçıların bireysel kaderini belirlediğine inanılıyordu. Zanaatkarlar, tanrılarına adanmış steller oymuşlardır. Ptah'ı dualarını dikkate almaya teşvik etmek için genellikle bu dikilitaşlara kulaklar oyulmuştur. Aslında, Ptah'ın Teb'deki başlıklarından biri "işiten kulak" idi.

³⁰ LEEMING David, "Mısır mitolojisi", Oxford Companion, Oxford University Press, 2004.

³¹ LLOYD Alan B., "Firavun Tarihi, Herodot'un Hesabı", Zeitschrift für Alte Geschichte, 1988.

DEMİRCİ KAWA (Kürt Mitolojisi)

Demirci Kawa Efsanesi, Farsça Kave Ahenger, Kürtçe Kawayê Hesinker, İran mitolojisinde acımasız yabancı hükümdar Dehhak'a (Zahhak) isyan eden mitolojik kahramanın öyküsüdür. Hikâye, Fars şair Firdevsi'nin en önemli eseri olan Şehname'de yer alır. Hikayenin diğer ana karakteri olan Dehhak veya Azhi Dahaka, Zerdüştlüğün kutsal kitabı olan Avesta'da ve antik dönem Fars mitolojisinde yarı şeytan bir Babil kralı olarak yer almıştır. Firdevsi, hikayeyi yeniden yorumlayarak bu karakteri şeytani ve tiran bir Arap kral olarak betimlemiştir.

Demirci Gave veya Kawa destanı ile ilgili en önemli kaynaklar Firdevsi'nin Şehnamesi, Taberi' Tarihi ve Zerdüştlüğün kutsal kitabı olan Avesta'dır. Avesta kitabı Zerdüşť dininin öğretileri, Dehhak'ın zulmu ve Kawa Destanı açısından önemli bir kaynaktır.

Dehhak ve Kawa destanı hakkında bilgi veren kaynaklar arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır. Kawa ve Dehhak destanı bu üç kaynaktan birbirlerinden biraz farklı olarak anlatılmıştır. Buna rağmen her üç kaynaktan da anlatılanlar arasında elbette ki çok büyük benzerlikler bulunmaktadır. Şehnamedeki Kawa ve Dehhak bölümleri geniş şekilde özetlenecek Avesta ve Taberi tarihinde anlatılan varyantları arasındaki benzerlik ve farklılıklara değinilmeye çalışılacaktır. Destanlar hakkında fikir edinilmesi için Firdevsi'nin Şehnamesi'nin daha yağın bir biçimde halk söylemlerine yerleştiği için bu eser temel alınarak daha geniş yer verilmiştir.³²

Kawa ve Dehhak destanının üç varyantındaki temel olaylar: Dehhak'ın zalim bir hükümdar haline gelişi, Dehhak'ın omuzlarındaki (yara-yılan veya şeytanın öpmesi sonucu oluşan çıbanların) yılanların verdiği eziyetten Dehhak'ı kurtarmak için hergün iki gencin kafasının kesilerek bu yılanlara veya çıbanlara sürülmesidir. Kafası kesilmek için gelen iki gençten birinin yerlerine koyun kesilmesi, böylece iki gençten birinin kurtulması, kurtulan gençlerin bir dağda toplanması ve bunların çoğalması ile Kürtlerin ortaya çıkmasıdır. Demirci Kawa'nın hayatta kalan son ve tek oğlunu vermek istememesi, Dehhak'ın Kawa tarafından öldürülmesi, bunun sonucunda halkın bunu sevinçle karşılayıp her tarafa ateşler yakarak kutlaması ve Kawa'nın tahta geçirmesidir. Anlatının her üç versiyonunda da bu temel unsurlar hikayenin temelini oluşturmaktadır.

Destan hakkında en eski bilgi Avesta'da bulunmaktadır. Fars mitolojisinde ve Perslere ait Zehak veya Zahhak adıyla anılan ve omuzlarında yılan bulunan kabartmalar bulunmaktadır. Bu kabartmalardan birisi de Azerbaycan müzesinde sergilenmektedir. Bu kabartmanın varlığı dahi bu destanın çok çok eski bir kökeninin olduğuna delalet teşkil etmektedir.³³

Avesta kitabındaki bu en eski varyantta ve diğerlerinde ateşlerin yakılması ve Dehhak'ın Kawa tarafından öldürülmesinin 21 Mart Nevruz gününe denk gelmesi Zerdüştlük inancı ile çok yakından alakalıdır.

³² KUZUCULAR Şahamettin, "Demirci Kawa Kawa Destanı", Edebiyat ve Sanat Akademisi, 2011.

³³ https://uk.ask.com/wiki/Azerbaijan_Museum, Erişim Tarihi; 01.08.2020.

Zend-i Avesta, Eski İnan dini olan Zerdüştlüğün mukaddes kitabıdır. Avesta kitabı Zerdüştin dininin kurucusu olan Zerdüştin Gatalar adını verdiği dörtlüklerinin bir araya toplanarak oluşturulduğu kitabının adıdır. Zerdüştlüğün kutsal kitabı olan Avesta da Zerdüştlük dinine ait öğretilerin yanı sıra Dehhak'ın zulmü ve Demirci Kawa hakkında da bilgiler bulunmaktadır. Bu dörtlükler Avesta'da toplanmıştır. Bu yazılar, Zerdüştin neye inandığını ve Zerdüştlüğün temellerini anlatan tek belgedir. Avesta'nın yazı dilinde zaray sarı manasında Osmanlıca ile ortak kelimelerin de bulunması ilginçtir. 21 kitaptan oluştuğu bilinen Avesta'dan günümüze sadece Yasna, Visparad ve Vendidad (veya Videvat) kalmıştır. Büyük Büyük İskender'in Persleri yenerek İnan'ı işgal etmesi üzerine ortaya çıkan tahribatlar ve kargaşa ortamında Avesta'nın diğer 18 kitabının kaybolduğu sanılmaktadır.

Nevruz günü ile ateş yakma motiflerinin Zerdüştlük dini için ne derece önemli unsurlar olduğunu anlayabilmek için Zerdüştlüğün öğretilerine bakmak yeterlidir. Zerdüştlük hakkında Wikipedia Özgür Ansiklopedi'sinin Zerdüştlük maddesinden alınan aşağıdaki alıntılar bu konuya dair hiçbir yoruma gerek bırakmayacaktır.

Vikipedia da Zerdüştlük dini hakkında şu bilgiler sıralanmıştır: “Zerdüştlük dini, ilk tek tanrılı dindir. Bu inancın tanrısı Ahura Mazda'dır (kelime anlamı en büyük bilge). Zerdüştin Espantaman bu dinin peygamberidir ve dünyada ilk kez doğaüstü bir tanrının varlığından bahsetmiştir. Tarihte en eski tek tanrılı inanç olan Farsların İslamiyet'ten önceki inançları olarak kabul edilmektedir. Zerdüştlük, tek tanrı olan Ahura Mazda inancını öğretir. Doğal elementleri kutsal sayar ve bu elementlerin (su, toprak, hava, ateş) kirletilmesinden sakınılmasını savunur. Bununla ilişkili olarak ateşe, aydınlığa veya güneşe bakılarak ibadet edilir. Bu inanç Zerdust Espenteman tarafından getirilmiştir. Halk dilinde ise Zerdüştin, yaşayan yıldız olarak nitelendirilir. Zerdüştin dininin yaratıcısı olan üç peygamberden bahsedilir. I. Zerdüştin yaklaşık olarak M.Ö 3000 yıllarında yaşayan Mahabat, II. Zerdüştin yaklaşık olarak M.Ö 2040 yıllarında yaşayan Haşeng (bunun Hz. İbrahim de olduğu söylenir), III. Zerdüştin ise M.Ö 660 yaşayan Zerdüştin kendisidir. Zerdüştin kurduğu dinin adına Mazdeizm denilir.”³⁴

Vikipedia'nın zerdüştlük maddesindeki açıklamalara göre: “Ateş'in Zerdüştlük inancında üç anlamı vardır. Ev ateşi ”yani ocak ateşi, İkincisi kurbat ateşi (sürekli yanıp kötülükleri uzaklaştıran ateş). üçüncüsü ise suç ve günahları yakan ateştir.” Zerdüştlere göre Ateş

³⁴ <https://tr.wikipedia.org/wiki/avesta> Erişim Tarihi; 01.08.2020.

Hürmüz – Ahura Mazda'nın oğludur. Demircinin adı Türkçeye çevrilirken Farsçaya uygun olarak okunduğunda Kawa olarak yazılmalıdır. Kimi kaynaklar ise Kava veya Kawa şeklinde yazılmaktadır. Zalim hükümdar olarak anlatılan Dehhak'ın adı değişik kaynaklarda Dehak veya Dehhak şeklinde de yazılmaktadır. Daha eski metinlerle, Perslere ait kabartmalarda ise adı Zahak veya Zahhak şeklinde okunabilmektedir. Zahak veya Zahhak, Pers dilinde çift başlı yılan anlamına gelmektedir.

Destanın Avesta'dan alınmış olan halini göz önünde bulundurarak destanı şu şekilde özetleyebiliriz. Bundan çok eski zamanlar öncesinde, daha yeryüzünde kimsenin olmadığı dönemlerde Zervan isimli tanrının iki oğlu olmuştur. Birinin adı Hürmüz'dür ve bereket ve ışık saçan anlamına gelmektedir. Diğerinki ise Ehrimandır ve kötülük ve kıtlık saçan anlamındadır. Fırat ve Dicle'nin yaşam bulduğu, Ahura Mazda'nın kutsadığı topraklarda Hürmüz hep iyinin ve uygarlığın temsilcisi, Ehriman da onun karşıtı olmuştur.

Hürmüz, dünyada kendisini temsil etmesi için Zerdüşt'ü gönderir ve yüreğini sevgi ile doldurur. Zerdüşt ise buna karşılık oğullarını ve kızlarını Hürmüz'e hediye eder. Ehriman bu durumu kıskanır ve yüzyıllar boyunca sürecektir olan iyilerle savaşına başlar. Ehriman bazen gökten ateşler yağdırır bazen fırtınalar koparır ve iyiliğe ve iyilere hep zulm eder. “O zamanlar çölde yetişmiş bir yiğit vardı. Aynı zamanda hükümdar olan bu dini temiz adamın, şöhrete tapan DEHHAK adlı bir oğlu vardı. Çok kötü huylu idi. Pehlev dilinde ona Biyaresp (onbin at) derlerdi. Bir gün şeytan onu azdırdı. Babasını öldürmesine ortak oldu. Böylece zalim Dehhak babasının tahtını elde etti.”³⁵

Avesta'dan alınmış olması gereken ve vikipedi de anlatılan bu kısım şu şekildedir. “Ehriman bazen gökten ateşler yağdırır bazen fırtınalar koparır ve iyiliğe ve iyilere hep zulm eder. En sonunda da içindeki nefreti ve kötülük zehrini zalim Kral Dehhak'ın beynine akıtır ve onu bir bela olarak Asur ve Med halkının üzerine salar.”

En sonunda da içindeki nefreti ve kötülük zehrini zalim Kral Dehak'ın beynine akıtır ve onu bir bela olarak halkın üzerine salar. Zalim Dehhak halkının kanını emerken beynindeki zehir bir ura dönüşür ve onu ölümcül bir hastalığın pençesine düşürür. “Şeytan da onu omuzundan öpüp kayboldu. Dehhak'ın omuzlarında iki tane kara yılan çıktı. Şeytan bu sefer hekim kıyafetine girdi. Dehhak'a “Onları sakın kesme, insan beyni yedir, belki ölürler. Başka çare yok,” dedi.”³⁶

Dehhak, Bişdadiler'in, büyük hükümdar Cem'den (Cemşit-i Hurşit) sonra İran ve Turan tahtına oturup ülkelere tasallut eden beşinci hükümdarıydı. (21 Mart günü tahta çıkan Güneş'in ve ateşin oğlu Cem (Cemşit-i Hurşit), bu günü bayram (Nevruz) ilan etmiş, her tarafa ateşler yakılmış, beratları yenilemiş, içkiyi serbest bırakmış ve sekiz yüz sene tahtta kalmıştır. Sonraları zulmetmeye başlayan Cem'i ise Dehhak tahtan indirmiştir.

Cem'in tahtan indirilişi Şehname de şu şekilde anlatılmaktadır: “Bundan sonra İran'da karışıklık çıktı. Herkes Cemşid'e itaatten vazgeçti. Çünkü o kötülüğe meylettir. Her yerde bir padişah çıktı. İran'ın süvarileri Dehhak'ı padişah kabul ettiler. Dehhak da Cemşid'i ele geçirip iki parça etti, yeryüzünü onun şerrinden kurtardı. Cemşid'in Şehrinaz ile Evrünaz adlı iki kızkardeşini de kendisine karı olarak aldı.”³⁷

³⁵ FİRDEVSİ, “Şehname”, çev. Necati Lugal, MEB Yayınları, Devlet Kitapları Müd., Ankara, 1967.

³⁶ FİRDEVSİ, age. s. 97.

³⁷ FİRDEVSİ, age. s. 101.

Dehhak'ın tahta çıkışı ve hastalanması Taberi tarihinde ve Taberi tarihini farklı yorumlayan diğer kaynaklarda biraz farklı anlatılmaktadır. ”Dehhak'ın bildiği tek şey kötülük etmektir. Zalim Dehhak halkının kanını emerken beynindeki zehir bir ura dönüşür ve onu ölümcül bir hastalığın pençesine düşürür. Dehhak acılar içinde kıvranarak yataklara düşer ve hastalığına bir türlü çare bulanamaz. Dönemin doktorları acılarının dinmesi ve yarasının kapanması ve hastalığının iyileşmesi için yaraya genç ve çocukların beyinlerinin sürülmesini önerirler. Böylece Kürtlerin yaşadığı coğrafyada aylarca hatta yıllarca süren bir katliam başlar; her gün zorla anne babalarından alınan iki gencin kafası kesilip beyinleri merhem olarak Dehhak'ın yarasına sürülür. Bu katliam sürerken, sıra Med halkının çocuklarına gelir. Gençler öldükçe Fırat'ın, Dicle'nin, Mezrabotan'ın hali perişan ve içler acısıdır. Halk çaresiz ve güçsüz düşmüştür. Gençler katledilirken sıra bir gün daha önce bu şekilde 17 oğlunu kaybetmiş olan Kawa adındaki demircinin en küçük oğluna gelmiştir.”³⁸

Dehhak destanları Dehhak'ın omuzlarından kaynaklanan acının sebebini, yılan, çıban veya yara gibi üç farklı şekilde açıklamaktadırlar. Firdevsi'nin Şehnamesinde Dehhak'ın omuzlarında çift başlı yılan çıkmıştır. Bu üç farklı anlatımda ortak olan şey Dehhak'ın omzundan çıkan acının kaynağının sebebi, Şeytanın öpmesi veya tükürüğü sebebi ile oluşmuş olmasıdır. Dehhak omuzlarındaki acıyı dindirebilmek için şeytanın tavsiyesi ile (Şeytan hekim kılığında gelerek söyler) insanların beynini omuzlarına sürdürmek yoluna gider.³⁹

Vikipedia'dan yapılan bu alıntıda ve diğer pek çok kaynakta Dehhak'ın Kürt gençlerinin beynini yılanlarına yedirdiği şeklindeki bilgi Şehname'de daha farklı olarak aktarılmaktadır. Demirci Kawa, İranlı veya diğer yerel halklardan olan biridir. Dehhak acılarını azaltmak için getirilen gençler, İran veya Türkistan'dan kaçırılmaktadır. İran ve Türkistan'dan her gün iki genç kaçırılıp getirilmekte kafaları kesilip beyinleri çıkartılarak Dehhak'ın omzundaki çıbanlara veya yılanlar sürülmekte, Dehhak'ın acıları bu şekilde ertesi gün gelinceye kadar azalmaktadır. Fakat iki aşçı bu duruma üzülerek kafası kesilecek gençlerden birinin yerine koyun beyni vermeye başlayarak her gün bir genci kurtarmak yoluna giderler. Kurtarılan bu gençler gizlice bir dağa gönderilmektedir. Şehname'de anlatıldığına göre kafaları kesilmekten kurtarılan gençler bu dağda evlenip çoğalmış, bu gençlerden ortaya çıkan halka ise Kürt denmiştir. Firdevsi bu olayla ilgili yorumda da bulunarak Kürtlerin dağda

³⁸ KUZUCULAR Şahamettin, age. s. 11.

³⁹ ONAY Ahmet Talat, “Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar”, MEB. Yay. İstanbul, 1996, s.177.

yaşamalarının sebebini de dağlarda bu şekilde türediklerinden dolayı olduğunu ifade etmekten de geri kalmaz.

Firdevsi'nin Şehname'sinde bu bölüm aynen şu şekilde anlatılmaktadır: *"Fakat bir müddet sonra Dehhak da çok zalim bir hükümdar olmaya başladı. Dehhak'ın omuzunda iki ejderha ve yılanın başı çıkmıştı. Yılanlar Dehhak'ı inanılmaz acılara uğrattıyordu. Dehhak acılarını dindirmek için her yerden hekimler getirtmiş, her çareyi denemişti. Fakat hiç bir tedbir acılarının dinmesine yardımcı olmuyordu... Bir gün hekim kılığına giren şeytan, Dehhak'a gelerek "Eğer genç insanlardan iki kişiyi her gün kurban edip beyinlerini yaralarına sürececek olursa iyileşeceğini" söyledi." Dehhak'ın omuzlarından öpen şeytan Dehhak'ın yanından ayrıldıktan sonra Dehhak'ın omuz başlarından iki yılan çıkmaya başladı. Bu yılanların hergün iki insan beynini yemesi gerekiyordu. Böylece Hergün iki genç öldürülerek Dehhak'ın omzunda türeyen yılanlar beslenmeye ve Dehhak'ın acıları azaltılmaya çalışılıyordu.- "Dehhak her gece ister halktan olsun, ister yiğit soyundan, iki delikanlıyı sarayına getirtir, aşçı bunları öldürür, beyinlerini çıkartır, yılanlara yiyecek yapardı." Her gün İran ve Türkistan'dan iki genç yakalanarak kurban edilmektedir. Bu işi yapmakla görevli mutfak çalışanı vicdan azabı çektiğinden, öldürülecek olan iki gençten biri gizlice salı verilerek onun beyninin yerine koyun beyni götürmeye başlar. "Memlekette Ermayil ve Kermayil adında iki dindar adam vardı. Bunlar öldürülen iki kişiden hiç olmazsa birini kurtarmak için saraya ahçı olarak girdiler. Kapıcıların yakaladıkları iki kişiden birini öldürüp birini kaçırdılar. Sonra bir koyun beynini ölen gencin beyniyle karıştırıp yılanı yedirdiler." Saraydan kaçan gençler ise, uzaklardaki dağlara sığınurlar. Her gün bir kişinin serbest bırakılması, meskûn olmayan arazide büyük bir topluluğun meydana geldi. Bunlar evlendiler ve ürediler ve çoğaldılar. Bu suretle her ay 30 genç kurtarıyorlardı. Zamanla kimin nesli oldukları belli olmayan bu gençlerin sayısı 200'ü buldu!.. işte bugünkü Kürt kavminin aslı bunlardan türemiştir ki, bunlar mamur şehir bilmezler, bunların evleri çöllerde kurulmuş çadırlardan ibarettir.⁴⁰*

Destan, Kürtlerin ortaya çıkışına dair getirdiği açıklama ile ilgi çekmektedir. Firdevsi ve Şehname'ye göre Kürt topluluğunun oluşmasını sağlayan faktör Ermayıl ve Kermayıl adlı aşçıların Dehhak'ın ağrılarının dinmesi ve idam edilerek Dehhak'ın omuzlarından çıkan yılanlara yedirilmesi için getirilen iki gençten birinin idam edilip diğerinin yerine koyun beyni karıştırılarak kurtarılması şeklinde ıssız dağlara salıverilerek kurtarılan gençlerin zamanla çoğalıp, evlenip, üremeleri ile oluşmuştur. Kürtlerin çoğalması ve ortaya çıkması ile ilgili öyküde şu hususlar dikkati çeker.

Dehhak'ın omuzlarındaki yılanları beslemek için kaçırılan veya zorla alınan gençlerin milliyetleri özellikle Türkistan ve yerli halktan gençlerdir. Ayrıca civar milletlerden kaçırılan gençlerin de getirildiği anlaşılmaktadır. Dehhak'ın zulmünden ıssız dağlara kaçması sağlanan gençler, bir araya gelip, evlenip çoğalmışlar ve Kürtler Türkler, İranlılar ve civardaki milletlerden kaçırılan gençlerin o ıssız dağda üreyip çoğalmasından oluşmuştur.

Destanlarda anlatılan hadiselerin olağanüstü yanlarını attığımız zaman ortaya gerçekler ve tarih kalır. Sözü nü rehber olarak aldığımızda Firdevsi ve Şehname'ye göre Kürtlerin ortaya çıkışında şu ana hususlar dikkati çekmektedir. Bu duruma göre;

Dehhak veya diğer bir vesilenin zulmünden ıssız yerlere, dağlara kaçışan insanlar zamanla kaynaşp, çoğalmışlardır. Kürtlerin bir dağda çoğalmaları ve çoğaldıktan sonra buradan

⁴⁰ FİRDEVSİ, age. s. 107.

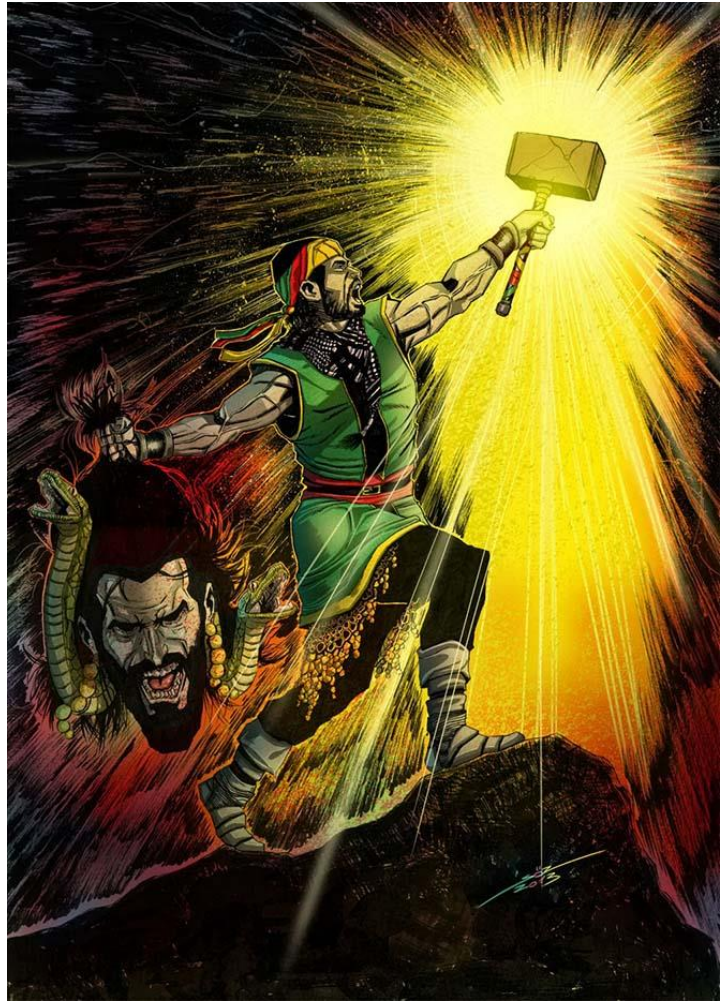
çıkmaları, Ergenekon Destanı ile benzerlik taşımaktadır. Şerefname adlı eserde bu bağlantı daha da ileri götürülmekteyse de Avesta varyantının Göktürklerden çok daha eski ye dayanması bu ihtimali ortadan kaldırmaktadır. Buna rağmen Avesta adlı eserde çok sayıda Türkçe kökenli kelimenin bulunuyor olması da oldukça manidardır. Bu konu hakkında yeni bulguların ortaya çıkma ihtimali çoktur. Zerdüşlük'ün ortaya çıktığı bölge ve zaman ile Siyenpi Türklerinin coğrafik ve tarihte ortaya çıkış zamanları bakımından yakınlığı, Afrasyap ile (Dehhak'tan sonra İran'da tahta çıkan) Feridun'un mücadeleleri birçok açıdan aydınlanmayı gerektiren soru işaretleri ile doludur.

Kürtleri oluşturan insanların asılları Türkistan ve İran da yaşayan halklardan kaçırılmış gençlerdir. Her genç bu dağa tek başına ve ailesinden başka hiç kimse olmadan kaçırılmıştır. Kürt dilinde Farsça ve Türkçe asıllı çok sayıda kelimenin olması Firdevsi'nin anlatıları arasında bir bağlantı kurulabileceğini düşündürmektedir. Türk, İran ve civar milletlerin gençlerinden oluşan bu topluluk bu dağda çoğalıp, bir dil oluşturduktan sonra dağlarda ateşler yakmışlar ve buradan çıkarak sahralara inmeye başlamışlardır.

Firdevsi ile Şehname'deki anlatılanlara bakılırsa Kürtlerin ataları, Dehhak için öldürülecek olanların arasından kaçırılan Kürt ve İranlı gençler ile Demirci Kawa'nın idamdan kurtulan oğullarından ortaya çıkmıştır.

21 Mart ve Nevruz bayramının kökeni Cemşit'in tahta çıkışı ve Dehhak'ın öldürülmesi ile ilgilidir. Cemşit-i Hurşit'in tahta çıkışı Dehhak'ın Kawa tarafından öldürülmesi 21 Mart gününe dek gelmektedir. İlk Nevruz ateşinin yakılışı Dehhak'ın katlinden sekiz yüz sene öncesine dayanır. Efsanelere göre Cem tahta çıktığı Nevruz gününü bayram ilan eder ve yaklaşık sekiz yüz sene yaşar. Nevruzda ateş yakılması ve üzerinden atlanması geleneği Zerdüştlük dini inanç ve geleneklerinin bu ülkelerde ve halklarda İslamiyet'in seçilmiş olmasına rağmen hala yaşamaya devam ediyor olması ile ilgili olduğu ortadadır.

“Hergün kürt gençleri Dehak'ın askerleri tarafından başları kesilmek üzere götürülürken Kawa'nın aklına başkaldırı fikri gelir ve bu konuyu etrafında güvendiği birkaç kişiye açıklar. Demirci dükkânında demirden savaş malzemeleri olarak Gürz-ü Kember, Kér gibi araçlar yapar ve bir taraftan da baskaldırı için etrafındakileri eğitir. Bu hareket yavaş yavaş yayılmaya başlar. Mart ayının 20'sini 21 'ine bağlayan gece

zalim Dehhak'a karşı direniş başlar”⁴¹.

Vikipedi ve benzeri kaynaklardaki bu tür anlatılar da Firdevsi'nin Şehname'sinde farklı olarak anlatılır. Demirci Kawa isyan için önceden hazırlık yapmaz. Gürz, ker gibi aletler yaparak halkı örgütlemeyi. Sabaha kadar uyuyamayan Kawa sonunda ne pahasına olursa olsun Dehhak'ı öldürmeye karar verir. 17. oğlunu kendi eliyle Dehhak'a teslim etmek istediğini söyleyerek saraya girer ve Dehhak'ın kafasına örsünü vurarak Dehhak'ı öldürür. Dehhak'ın öldüğünü duyan halk onun demir döverken giydiği ve Dehhak'ın kanı bulaşan gömleğini taklit eden kumaşları bayrak yaparak sevinç gösterilerinde bulunup, ateşler, yakıp saraya doğru yürüyüşe geçer ve günlerce bu durumu kutlarlar.

Destanda Kawa'nın örs döverken giydiği gömlek önemli bir semboldür. Kawa, belindeki sahtiyan önlüğü bir sırığa bağlayıp isyan bayrağı gibi kullanır. Bu Sahtiyan Önlük Dehhak'ın yerine geçen Feridun tarafından bayrak olarak kabul edilmiş, Feridun bu Sahtiyan Önlüğü mücevherlerle süslemiş, ondan sonra gelenler de bu uğurlu bayrağı süslemeye devam ederek kullanmışlardır. Ahmet Talat Onay'ın ifadesine göre İranlılar ve Isfahanlılar bu bayrağı her savaşta yanlarında taşımışlar Hz. Ömer zamanında bu bayrak savaşta yenilen İranlılardan alınmış ve üzerindeki mücevherler askerlere pay edilmiştir. Ahmet Talat Onay, bu savaşın Kadisiye savaşı olduğunu Kadisiye de Hz. Ömer'in İran Hükümdarı Yezdecür'ü yenerek ele geçirdiğini belirtir. Ahmet Talat Onay'a göre bu bayrağın adı “Direfş-i Gayvani” dir.⁴²

Kimi kaynaklar bu hadisenin 21 Martta meydana geldiğine dair bilgiler verilmektedir. Şehname'deki anlatılara göre Demirci Kawa Kürtlerin atası veya kurtarıcısı değildir fakat destana göre düşünürsek Kawa'nın 16 oğlu Dehhak'ın ağrılarını dindirmek için öldürülmüştür. Destana göre, her iki gençten birisinin yerine koyun kesilmiş olduğundan ve ikincisinin kurtarılıp dağlara yollandığına göre bu zulümden kaçan yaklaşık 200 gençten 8 tanesinin Kawa'nın oğlu olduğu söylenebilir. Dağa kaçan gençlerden Kürt halkı oluştuğuna göre ve Kürtlerin atası İran'dan ve Türkistan'dan kaçırılan geçler olduğuna göre bu geçlerin içerisinde Kawa'nın oğullarından sekiz tanesinin bulunmuş olabileceği düşünülebilir. Firdevsi'nin Şehname'sine göre dağlara sığınan bu gençlerin sayısı iki yüz kişiyi bulmuştur. Kürtler ise zulümden kaçarak dağlara sığınan, Dehhak'ın zulmünden son anda kurtarılan bu 200 gençten ortaya çıkmıştır. denmektedir. O halde bu gençlerin içerisinde 8 tanesi Demirci Kawa'nın oğullarıdır.

MÖ 612'de gerçekleşen Demirci Kawa ve Dehak olayı ile kutlanan Newroz bayramı bir efsaneye dayandırılmaktadır. Demirci Kawa ve dönemin zalimlerinden olan Kral Dehhak arasındaki efsane çeşitli rivayetlerle anlatılıp Kürt tarihi içerisinde yer almıştır. Demirci Kawa ve Zalim Dehhak'ın olayı yaşanan veya yaşanması muhtemel olan bir efsaneden ibaret olduğu için birçok farklı şekilde anlatılabilmektedir.

Newroz; Kürtçe'de New/Nû “Yeni”, Roj ise “Gün” anlamına gelmektedir. 21 Mart Baharın gelişi ile birçok kavim/ırk bayram ve şenlik eşliğinde newrozu kutlar, fakat newroz'un en çok özdeşleştiği ırk Kürtler olarak bilinir. Kürtlerin milli bir bayramı olarak kabul edilir. Diğer ırklarda newroz sadece baharın gelişi olarak kutlanıyor iken Kürtler için Demirci Kawa efsanesi sayesinde bir halkın özgürlüğü ve zulme karşı başkaldırısını da ifade etmektedir.

⁴¹ https://tr.wikipedia.org/wiki/Demirci_Kawa_Efsanesi, Erişim Tarihi ; 01.08.2020.

⁴² ONAY Ahmet Talat, age. s. 177-178.

DEMİRCİ TLEPSH (Kafkas Mitolojisi)

Kafkasya'nın Hazar Denizi ile Karadeniz arasındaki coğrafi konumu, kuzey ve güney arasında hareket eden kavimler için uygun bir geçit oluşturmuştur. Tarih boyunca İran'a yönelen Hint-Avrupa göçlerinin Derbent geçidi üzerinden yapılmış olabileceği tahmin edilmektedir. Darial geçidini daha çok İskitler kullanmış, Karadeniz kıyısındaki sahil yolu ise Kimmerler ve Trererler tarafından tercih edilmiştir. Ticaret yapmak için gelen Yunanlılar bu coğrafyaya Kolkhis adını vermişlerdir. Yunan mitolojisine göre Altın Post'u arayan Argonautlar da buraya gelmiş ve büyücü Medeia ile karşılaşmışlardır. Ayrıca Çerkes tanrıları arasında yer alan ateş tanrısı Premethaj, Yunan mitolojisinin en önemli figürlerinden biri olan "tanrılardan ateşi çalan Prometheus"tur. Yunan mitolojisinin ve antikçağ edebiyatının önemli bir parçası olan Prometheus, Altın Post ve Medeia hikâyelerinin, ticaret yapmak için bölgeye gelen Yunanlı tüccarlar tarafından batıya nakledilmiş Kafkasya kökenli öyküler olabileceği düşünülebilir.

Kafkas halklarının inanış ve mitolojisinde en önemli tanrılardan birisi Tlepsh'dir. Tlepsh, Kafkas mitolojisinde ve Çerkezlerde demirin ve silahların tanrısı olarak bilinir. Ayrıca demircilerin de koruyucusudur. Onu Osetlerdeki Safa ve Abhazlardaki Sossu ile karşılaştırabiliriz. Çerkes tanrısı Tlepsh de çıplak elleriyle çalışarak madeni eriten, "su verilmiş çelik"ten bir demircidir. Alnı yedi boynuzla süslenmiştir. Örsünde kıymetli ve sihirli güçlere sahip çeşitli eşyalar ve özellikle de silahlar yapar. Yalnız bunun için çalışmasını kimsenin görmemesi gerekir. Bu tanrı (özellikle de buna Kurdalaegon adını veren Osetyalılarda), kahramanlar için efsanevi silahlar imal ederek ve yarı-tanrı madeni Batraz'a tam anlamıyla su vererek, Nart destanında da önemli bir rol üstlenir. Her iki halkta da demirhane kutsaldır ve değişik ritlerin yapıldığı mekandır. Abhazlar burada en ağır yeminlerini ederler. Çerkesler ise havayı değiştirmek, genellikle de yağmur yağdırmak amacıyla ayinler yaparlar. Gerçekten demir tanrısı, ateşle olan bariz yakınlığı dolayısıyla, fırtınayla ve şimşek çaktıran melek Şible ile bağlantılıdır.⁴³

Madenleri işleyip orak aracı ve kelepten yapmak ve bu aşamada demir işçiliğini kullanmak Demirciler Tanrısı Tlepsh'in görevleri arasındadır. Buna bakarak Nart toplumunun maden çağına girdiğini veya Nart kahramanı Sosrikua'nın görevlerine bakarak da ataerki ilişkilerin özelliklerini, yine bu destanlardan öğreniyoruz. Anlaşılacağı üzere, Nart kahramanlarının toplumsal görevleri sayesinde Nartların toplumsal yaşamları, savaşları, komşu halklarla-kabilelerle ilişkileri, kıtlık ve kuraklıklar konularında pek çok bilgiye ulaşıyoruz.⁴⁴

Nart Destanı, Çerkeslerin ve diğer birçok Kafkas halkının kökü tarihin derinliklerine kadar uzanan ortak destanı. Destan, Sosruko, Badinoko, Asemez, Bataraz, Sujey ve diğer Nartların kahramanlık

⁴³ <https://www.cerkesya.org/kafkasya/kultur/xabze/tag/Kafkasya%20K%C3%BClt%C3%BCr%C3%BC> (Erişim: 01.08.2020)

⁴⁴ <http://www.cerkesya.org/guncel/haber/tag/Nart%20Mitolojisi> (Erişim: 01.08.2020)

öykülerinden oluşur. Nartlar, Çerkezlerin kendi ataları olarak kabul ettikleri mitolojik kahramanlardır. Güçlü, savaşçı yiğitlerdir ama günlük işlerle, çiftçilikle de uğraşırlar.

Nartlar yaşamlarına doğrudan ya aktif olarak katılan Tanrılarla yoğun ilişki içindedir. Tanrılar Tlepsh, Thagalec ve Amis Nartların meclisinde (hase) yer alırlar. Tanrılar her yıl şölenlerine Nartlardan birini davet ederler. Thagalec'in ve Amis'in annesi Nartlara öğütleriyle yardımcı olur. Demirci Tlepsh Nartlar silah, zırh ve iş aletleri yapar, zarar gören kalça kemiklerini, kafataslarını onarır, kahramanları dayanıklı hale getirir. Bazı Nartlar Tanrılarla akrabalık ilişkisi içindedir. Bilge Seteney destanda önemli rol oynar. Nartlar onun bilgece öğütlerinden yararlanırlar fakat o Nartları yönetmez. Önemli meselelerde kararlar onun katılmadığı erkekler meclisinde alınır.

Nart Tlepsh Nartların en ulularındandır. Nart halkının tüm araç ve gereçlerini yapmak, yeni buluşları ile halkın yaşamını kolaylaştırmak onun görevleri arasındadır. Her türlü madeni işleyip olağanüstü güzellikte araçlar yapar. Maden çağı uygarlığı aşamasının ve Nart toplumunun yeni buluşlarının simgesidir. Halkın gözünde çok güçlüdür

Seteney Guşe ile önceleri ateş tanrısı olan ancak sonradan demircilik tanrısına evrilen Nart Tlepsh arasında özel bir ilişki bulunmaktadır. Tlepsh, Yunan Mitolojisi'ndeki ateş ve demircilik tanrısı Hephaistos'u hatırlatmaktadır. Hephaistos da Tlepsh gibi topaldır ve güzel Seteney Tlepsh'e, aynı Yunan mitolojisindeki aşk ve güzellik tanrıçası Afrodit'in Hephaistos'a olduğu gibi icatlarında ilham kaynağı olmaktadır. Diğer yandan Nart destanlarında Tlepsh ile Seteney arasında, Hephaistos ile Afrodit arasında olduğu gibi bir aşk ilişkisi bahsi geçmez. Ayrıca Afrodit doğrudan erotizm odaklı bir tanrıça iken, Seteney güzelliğinden ziyade zekâsıyla mitolojide ön plana çıkmaktadır.

Nart toplumunun günlük hayatta ve savaşta kullandığı her türlü demirden araç ve gereç, Tlepsh tarafından icat edilmiştir. Halkın gözünde çok güçlü olan Tlepsh, kimi zaman Seteney ile yardımlaşarak toplumsal sorunların çözülmesine yardımcı olur, kimi zaman ise Seteney ile fikir ayrılığına düşerek kavga eder. Ancak bu kavgalar, şiddetli bir çatışmadan ziyade, karı-koca arasındaki çekişmelere benzemektedir. O kadınların doğurganlığı, çocukların, özellikle de erkek çocukların doğumu ve eğitimi gibi konularda güç sahibidir. Mesela zor bir doğum gerçekleştiren kadına, kılıç yapımında kullanılmış sudan içirilir. Bebek, demirci dükkânında bir nevi kutsanmış gibi kabul edilir.

Önceleri Tlepsh'in örsü taştan, çekici ağaçtandır. Sık sık Tlepsh'in dökümhanesine uğrayan Seteney, yeni örs ve çekici modelleri yapar. Tlepsh de bu modellerden yararlanarak örsü ve çekici demirden, çekicin sapını ağaçtan yapar. Yılan yavrularının boyunlarını birbirinin üzerinden geçirerek uyuduklarını gören Seteney, Tlepsh'e ellerinin yanmaması için yapabileceği bir aracı esinler. Maşa ya da kerpeten böylece Seteney tarafından icat edilir. Abazin metinlerinde, demirci Tlepsh'in dökümhanesi ayrıntıları ile anlatılır. Bu anlatılar Çerkeslerin demire verdikleri önemi gösterir.

Kabardey anlatımında, daha çok Tlepsh'in insan tarafı üzerinde durulur. Bunlara göre yaşlı demirci ustası Debeç'in körüğü geyik derisinden, körüğün kulpu kızılıcak ağacından, ocağı tan güneşinden, kömürü kuru dikendendir. Çekici kıvılcımlar saçar. Demire güç yetirebilecek, ona şekil verecek kendisi gibi güçlü bir çırak arayan Debeç'e başvuran Tlepsh kendisini "doğurmayan bir annenin oğlu" olarak tanıtır ve demircilik sanatını sürdürmeyi amaçladığını söyler. Tlepsh dökümhanede demirlerle konuşur, onları istediği şekle sokar. Çalışırken tıpkı

ustası Debeç gibi aksamaktadır. Nart destanlarında anlatılan demirci tanrı Tlepsh, pek çok özelliği ile Yunan panteonunda yer alan Anadolu kökenli Hephaistos'a benzer.⁴⁵

Sosrikua'nın bir kahramana yaraşır biçimde eğitilmesini, silah kullanmasını öğrenmesini Seteney'in önerisi üzerine yine Nart Tlepsh üstlenir. Bu manevi çocuğunun silah kullanma çağına geldiğini anlayan Seteney, Tlepsh'e sihirli silahlar ısmarlar. Kahramanımız bu yönü ile Grek Mitolojisinin total ve çirkin tanrısı, ateş ve demircilerin piri Hephaistos'u anımsatır. Akhilleus Troya savaşlarına giderken annesi Thetis Hephaistos'a giderek oğlu için efsunlu silahlar yapmasını ister.

Total Hephaistos tanrıçaların en güzeli Aphrodite ile evlidir. Gerçi Tlepsh ile Seteney Guaşe'nin evli oldukları pek anlatılmaz, ancak ilişkileri adı geçen Grek tanrılarını anımsatmaktadır. Bu benzerliğe karşın Tlepsh'in tüm buluşları toplumun yararınadır. Hephaistos ise devamlı kin güden ve kötülük düşünen bir tanrı olarak tanımlanır. Buluşlarını kendisi ile alay eden, kendisini küçümseyen diğer tanrılar aleyhine kullanır. Hatta total olduğu için oğlundan utanan annesi tanrıça Hera bile onun şerrinden kurtulamaz. Total tanrı, içine zincirler sakladığı bir taht yaparak annesine götürür. Hera tahta oturunca zincirlerle bağlanır ve bir daha kurtulamaz. Kısacası total ve çirkin oluşundan aşağılık duygusuna kapılmış olan Hephaistos kötülük yapmaktan kendisini alamayan bir mitoloji kahramanıdır

Nart destanlarında adından bolca bahsedilen kahramanlardan birisi de Sosrikua'dır. Sosrikua, Nart kahramanlarının en ünlüsüdür. Mitolojik bir anlatımla taştan doğmuştur. Onu, doğurmayan annesi Seteney büyütmüş ve büyük demirci Tlepsh eğitmiştir. İnsanoğluna sunduğu yararlı buluşları, ateşi çalıp insanlara verme motifi, şarap mayalaması, darı tohumunu devlerden alıp insanoğluna vermesinden dolayı çok sevilen bir kahramandır. Kuzey Kafkas boylarının insanları destan söylencelerinde söze; Sosrikua Di Khan, Sosrikua di Nexu "Sosrikua yiğidimiz, oğlumuz, Sosrikua ışığımız" nitelemeleri ile başlarlar.

Çelikten vücudu, etten kemikten diz kapakları ile bir yerde Khilleus'a da benzer. Tlepsh'in demirci çekicinin darbeleri altında taştan ateş saçarak doğan kahramanımız, dizinden maşa ile tutularak suya daldırılmış ve vücuduna su verilerek çelikleştirilmiştir. Düşmanları onu, insan

⁴⁵ IVELIK Sonia, "Dünya Dinleri 1: Taraftarı Kalmayan Dinler", 2014, 124 sayfa.

özelliği taşıyan dizlerinden vurmak isterler. Çoğu destanlarda Sosrikua atılgan, gençliğin verdiği coşku ile pervasızdır. Tanrılara ve devlere karşıdır, insanların yanındadır. Ancak yalnız değildir, yanında onu sınırlayan, temkinli yaşlı Nart uluları vardır. Wuezırmes, Tlepsh gibi... Annesi Seteney Genç Sosrikua'yı bu yaşlı Nartlar'a teslim etmiştir. Ateşin tanrılardan ya da devlerden çalınıp, insanların ışığa, sığağa, aydınlığa ve güvenceye kavuşturulması, darı tohumunun yine devlerden kaçırılarak halka verilmesi, şarap mayalanmasının halka öğretilmesi, tarım uygarlığında bir aşama olan orağın bulunması gibi her olayda yer alan, her olayda işlevi olan Sosrikua'nın bütün eylemleri etik açıdan ele alındığında "Doğru eylem" olduğu görülür.⁴⁶

O çağlarda Nartlar çok yaşarlardı, ikiyüz, üçyüz yıl kadar. Uzun yaşamlı olurdu, Nart halkının bireyleri. Bu uzun yaşamlı halkın arasında Seteney'in belli bir yeri vardı. Aynı çağlarda Nartlar'ın demirci ustası Tlepsh de yaşamaktaydı. Seteney sık sık Tlepsh'in dökümhanesine giderdi, "Örsü taştan, çekicide ağaçtan olduğu için yoruluyor" diye üzülürdü. Bir gün "Tlepsh'in örsü ve çekici demirden olsa bu kadar yorulmazdı" diye düşünen akıllı kadın bir ağaç parçasını yontarak bir takım örs ve çekiç maketi yapar, çekiç maketinin tam ortasını delerek sap takılacak yeri de belirtir. Onuru kırılmasın diye Tlepsh'e söylemez, gizlice gidip yaptığı maketleri dökümhanenin penceresinden içeriye bırakır. Sabah olup Tlepsh iş yerini açtığında ağaç maketlere bakar bir süre, nerden geldiğini anlayamaz, ancak bunların örs ve çekiç modeli olduğunu kavrar hemen. "Bu örs olmalı, bu da yanılmıyorsam çekiç" diye söylenir kendi kendine. Önce örsü döker demirden, sonra çekici şekillendirir makete uygun biçimde. Ortasına açtığı delikten de sap takar. Böylece Tlepsh'in takımı tamamlanmış olur. Ama çalışırken yine zorluk çeker. Ateşten aldığı kızgın demir parçaları ellerini yakmaktadır. Bir tutacak yapmak gelmez aklına. O güne dek bir akıllı çıkıp da bir kerpeden veya maşa yapmayı düşünmemiştir henüz.

Dökümhaneye sık sık uğrayan Seteney durumu izler bir süre, fakat bir yolunu bulamaz, ne yapsa da Tlepsh'in ellerini yanmaktan kurtarsa? Derken birgün, Seteney suya giderken yolda iki küçük yılan yavrusu görür. Yılandıklar boyunlarını birbirinin üzerinden geçirmiş, uyumakta. Sarmaş dolaş yatan yılanlara bakarken Seteney'in aklına bir fikir gelir, bir dal parçasına taktığı yılanları, şekilleri bozulmadan Tlepsh'e götürür: "Tlepsh, Tlepsh ilginç, çok ilginç bir şey buldum. Örsün çekicinin tamam, bunun gibi demirden bir şey yap da ellerin yanmaktan kurtulsun."

Tlepsh boyunlarından birbirine çakılmış yılan ölülerine bakar, bakar da onların biçimlerini erimiş demirden biçimlendirir. Maşa veya kerpetenin bulunuşu böylece Seteney'in parlak zekasından doğar.

Bir gün iki kendini bilmez kişi Tlepsh'in yanına geldiler.

- Tlepsh! dediler.
- Ne istiyorsunuz?
- Bize birer kılıç yap, dediler.
- Nasıl bir kılıç istersiniz, diye sordu Tlepsh.
- Taş ya da demir, ne olursa olsun vurduğumu kesip biçsin isterim, dedi büyüğü.
- Sapladığım her şeyi, taş ya da demir, delip geçecek bir kılıç isterim, dedi küçüğü de. İstedikleri gibi birer kılıç yapıp verdi ellerine.

⁴⁶ ÖZDEMİR Özbay, "Mitoloji ve Nartlar", Kafdağı Yayınları, Ankara, 1991.

Mart Irmağı yaya köprüsünü geçerken, kılıfı büyük gelmiş olmalı ki, her şeyi kesebilen kılıç kınından fırlayıp suya düştü. Arkadaşı, her şeyi delen kılıcıyla düşen kılıcı delip havaya kaldırdı ve sudan çıkardı. Kılıcının delindiğini gören büyüğü: “Aldatıldım, istediğim gibi bir kılıç değil bu bana yaptığı! Sağ komam onu, öldüreceğim!” diyerek öfkeli öfkeli Tlepsh’in yanına vardı, bir hışımla Tlepsh’in odasına dalıp ocak başındaki Tlepsh’e öldürücü bir kılıç darbesi indirdi. Başına isabet ettiremedi, ama her iki bacağını dizlerinden ayırdı.

Tlepsh’in acısı karşısında kendine gelen saldırgan, yaptığından bin pişman oldu ama iş işten geçmişti. Herkes koştu ama artık ne yapılabildi ki! Yaşlılar oturup acısı dinsin diye kendisine şarkılar söylediler, ağıtlar okudular, kamilapşeler (kavalcılar) ve sınınapşeler (flütçüler) eşliğinde dans ettiler Tlepsh’in karşısında, kendisiyle şakalaştılar. Ancak bir yararı olmadı. Tlepsh yaşama veda etti çaresiz.

Demirciler tanrısı Tlepsh’in temel görevi Nart halkının demir işçiliğini kullanmasını; demirin eritilmesini ve yaygın olarak araç ve gereçlerin yapılmasını sağlamaktır. Tlepsh; Nartların en ulularındandır. Nart halkının tüm araç ve gereçlerini yapmak, yeni buluşlarıyla halkın yaşamını kolaylaştırmak onun görevidir. Her türlü madeni işleyip olağanüstü güzellikte araçlar yapar. Maden çağı uygarlığının ve Nart toplumunun yeni buluşlarının simgesidir. Nart kahramanı Tlepsh, iri ve güçlüdür. Nart kadın kahramanı Seteney Guaşe ile birlikte hareket ettiği ve sorunları, ondan aldığı destek ve güçle çözdüğü görülür. Seteney’in oğlu Sosrikua’nun sıcak taştan doğuş öyküsünde Tlepsh de görev alır. Kızgın taşı çekiciyle vurarak kırar; kızgın taştan doğan Sosrikua’yı maşasıyla tutar ve suya daldırır. Onun vücudunu çelikleştirir.⁴⁷

Tlepsh, demir işçiliğinin ilk kurucusu ve koruyucusudur. Nart destanlarında görüldüğü gibi, Tlepsh, demirden yaptığı pulluk, kazma gibi madeni araçlarla hep çiftçinin dostu olmuştur. Yer yer ateş tanrısı olmuştur, yer yer demirciler tanrısı. Kendisinden önceki imgesel Nart tanrılarında olan yıldırım tanrısı Şıble’nin biraz daha evrimleşmiş bir görsel tanrısıdır. Tlepsh, MÖ 1.binin başlangıcıyla Çerkeslerin ilk ataları olan Sind ve Meot boylarının sosyo-ekonomik yapılarındaki değişmelere paralel olarak demir çağının, demir işçiliğinin başladığı dönemin Nart tanrılarındandır.

⁴⁷ <http://www.cerkesya.org/guncel/haber/tag/Nart%20Mitolojisi> (Erişim: 01.06.2020)

DEMİRCİ HEPHAİSTOS (Yunan Mitolojisi)

Yunan mitolojisinde Hephaistos veya Hephaestus (Ἥφαιστος), zanaat, demircilik, yontuculuk, taş işçiliği, metalürji, volkan ve ateş tanrısıdır. Zeus ile Hera'nın oğlu olup Olympos tanrılarında biridir. Olympos'un demircisi Hephaistos, mitolojide diğer tanrılar veya kahramanlar için ürettiği üstün özellikli silah, zırh ve çeşitli işler gören, robota benzer mekanik gereçlerle (automaton) tanınır. Topal ve çirkin diye tarif edilmekle birlikte, güzellik tanrıçası Afrodit'in (veya kimi kaynaklara göre Kharis ya da letafet perilerinden biri olan Aglaia'nın) kocasıdır. Adı, Truva Savaşı'ndan tutun da Athena'nın doğumu ve Pandora'nın kutusuna kadar, pek çok efsaneye karışan Hephaistos'un sembolleri, çekiç, örs ve demirci maşasıdır. Hephaistos inanının merkezi, Limni Adası (Lemnos) olmakla birlikte, Atina gibi zanaat ve imalat alanında öne çıkan şehirlerde de Hephaistos önemli bir tanrı sayılmıştır. Hephaistos'un çok sayıdaki çocukları arasında, Eukleia, Eupheme, Euthenia ve Philophrosyne adlı tanrıçaları, Limni ve Semadirek adalarına özgü bir kült olup Kabeiroi diye adlandırılan tanrı veya daimonları, Sicilya Adası'nın perisi Thaleia'yı ve Atina kralı Erikhthonios'u (veya Eretheus) sayabiliriz. Hephaistos'un Roma mitolojisindeki karşılığı, Vulcan veya Vulcanus'tur.

Homeros, gerek İlyada gerekse Odysseia'da Hephaistos'un Zeus ile Hera'nın oğulları olduğunu söyler. Hesiodos ise Hera'nın, Hephaistos'u bir başına, yani babasız dünyaya getirdiği kanısındadır. Homeros'a göre bunun nedeni, Hera'nın, Athena'yı bir başına dünyaya getiren Zeus'tan bu yolla intikam almak istemesidir. Hephaistos'u babasız sayan bu gelenek, daha sonraki dönemlerde Bibliotheca yazarı Apollodoros ve Fabulae yazarı Hyginus tarafından sürdürülmüştür. Fakat Attika yöresine ait vazo resimlerine baktığımızda, Athena'nın Zeus'un alınından doğumu sahnelerinde Hephaistos'un orada hazır bulunduğunu görürüz ki bu da Hephaistos'un Athena'dan yaşça büyük olduğunu gösterir. O halde Hera'nın Hephaistos'u bir başına dünyaya getirmiş olması çelişkili bir durumdur. Bu nedenle mitolojide bu konuda Hesiodos'un değil de genellikle Homeros'un düşüncesi benimsenir. Hephaistos'un doğumu konusunda, kaynağını Homerik şiirlerde bulduğumuz bir diğer mitte ise Hera'nın topal doğan Hephaistos'u dünyaya getirir getirmez gökten yere attığı söylenir. Fakat Okeanos Nehri'ne düşen bebek Hephaistos Akhilleus'un annesi Thetis tarafından kurtarılır. Thetis, Okeanid Eurynome ile beraber, Hephaistos'a bakar ve onu büyütür.

Homeros bu hikayeyi İlyada'da biraz daha değişik bir biçimde anlatır. Ona göre Hephaistos, Hera tarafından değil, kendisinin Hera'ya yaklaşmasına engel olmaya çalıştığı için Zeus tarafından gökten aşağıya atılmıştır. Hikayenin bu versiyonunda Hephaistos, Okeanos'a değil de Limni Adası'na (Lemnos) düşer ve bu adanın, Sinties diye adlandırılan, zanaat erbabı yerli halkı tarafından yetiştirilir. Homeros da Hephaistos'u doğuştan topal sayar, fakat daha sonraki ozanlar veya yazarlar, Hephaistos'un topallığının sonradan, Zeus tarafından Olympos'tan aşağıya fırlatılması sonucunda oluştuğunu öne sürmüşlerdir. Olympos'tan öz anası Hera veya Zeus tarafından sürgün edilen Hephaistos, Olympos'a nasıl dönmüştür peki? Hephaistos'un, annesi Hera'ya duyduğu hınç öylesine büyüktür ki arkaik bir efsaneye göre, Hephaistos Hera'dan intikam almak için, oturanın bir daha yerinden kalkmadığı bir altın taht imal etmiştir. Plan, Hephaistos'un dilediği gibi çalışır ve söz konusu tahta kurulan Hera, yerinden kalkmayı bir türlü başaramaz. Bunun üzerine tanrılar aracı olup Hephaistos'un yanına varırlar, ondan Olympos'a dönüp anasını içine düşürdüğü bu zor durumdan kurtarmasını rica ederler. Ama kalbi haklı olarak kırık olan Hephaistos, "benim annem yok" diyerek Olympos'a dönmeyi reddeder.

Hephaistos ve Kykloplar Aşil'in kalkanını hazırlıyorlar, Hera ve Athena da bakıyor.
Palazzo dei Conservatori, Roma'da

Bu işin üstesinden gelmek, sonunda Dionysos'a düşer. Dionysos, Hephaistos'u şarabıyla kendinden geçirip zevk ve sefaya düşkün arkadaşlarıyla birlikte bir katırın sırtına yüklediği gibi Olympos'a çıkarır. Attika'da popüler olduğu kadar, Etrüsk sanatçıları arasında da sevilen bu sahnenin vazo resimlerindeki tasvirinde Dionysos, Hephaistos'u sırtında taşıyan atı veya katırı yularından tutarken, ayrıca Hephaistos'un alet edavatını taşıırken görülür ki bunların arasında çift başlı balta da (labrys) vardır. Hephaistos Olympos'a varınca oğulluk görevini kabul etmek zorunda kalır ve Zeus'un emriyle Hera'yı hileli tahtın esaretinden kurtarır. Böylece bir yandan Olympos tanrılarının arasına katılırken bir yandan da Afrodit'i ödül olarak kazanmış olur.

Athena'nın bir tanrıça olarak zanaatlarla ilişkisini düşündüğümüzde, Hephaistos'un bir yerde Athena'nın erkek muadili olduğunu kavrarız. Mitolojiye göre her ikisi de insanlara türlü zanaat veya sanatları öğretmişlerdir. Bu yüzden Atina'da Athena ve Hephaistos adına ortak tapınaklar inşa edilmiş, ortak şölenler düzenlenmiştir. Hephaistos'un gökten atıldığı sırada düştüğüne inanılan Limni Adası toprağının, yılan sokmalarına iyi geldiğine, deliliği tedavi ettiğine ve kanamaları durdurduğuna inanılmıştır. Evlerdeki ocakların yanı başına konan, minik Hephaistos heykelleri, en eski Hephaistos tasvirleri arasında yer alır. Atina'da ise heykeltıraş Alkamenes tarafından yapılmış, ünlü bir Hephaistos heykeli vardır. Hephaistos ile Athena arasındaki bu yakınlık, Athena'nın doğumu efsanesine de yansımıştır.

Eski bir kehanet uyarınca, bir erkek çocuğunun dünyaya gelerek kendisini devireceğinden korkan Zeus, o korkuyla hamile eşi Metis'i yutar. Hâlbuki Metis bir kıza, Athena'ya gebedir. Athena, Zeus'un kafasının içinde bir yumru halinde gelişir, gelişir, sonunda da Zeus'un alınından zırhı, kalkanı ve miğferiyle, tam teşekküllü olarak doğar. Doğum, bronz uçlu bir balta yardımıyla, Zeus'un başı yarılarak gerçekleştirilir ki mitolojiye göre Zeus'un kafasına baltayı indiren ya Hephaistos ya da Prometheus'dur. Hazır, Prometheus demişken, Prometheus'u Kafkas Dağı'ndaki (Kaukasos) kayaya zincirleyen de Hephaistos olduğunu söyleyelim. Oyun yazarı Aiskhylos, "Zincire Vurulmuş Prometheus"ta, bu işte Hephaistos'a Kratos (dayanıklılık) ile Bia'nın da (güç,kuvvet) yardımcı olduklarını yazar.

Hephaistos, Zeus ile Hera'nın oğludur. Bir efsaneye göre Hera, Zeus'un Athena'yı kafasından çıkarmasını kıskanmış ve kendi başına Hephaistos'u yaratmıştır. Hesiodos'un Theogonia adlı eserinde bu süreç şöyle anlatılır:

*“Hera tanrıça kimseyle sevişmeden,
Yalnız öfkeden ve kocasına hincından
Ünlü Hephaistos'u doğurdu kendi kendine.
ve Hephaistos en usta sanatçısı oldu
Gökler tanrısı Uranos torunlarının.”*

Hephaistos hem topaldır hem çirkin. Bu yüzden Olympos'lu tanrılar tarafından hor görülür. Hephaistos, Troya savaşıyla ilgili bir tartışmada annesinin tarafını tutar. Buna kızan tanrılar kralı Zeus, Hephaistos'u bacağından yakaladığı gibi gökten aşağı atar. Hephaistos, tam bir gün yuvarlandıktan sonra, güneş batarken düşer Lemnos adasına. Bu kaza sonunda topal kalır Ateş tanrısı, Hephaistos. İlyada'da kendi anlatır bu durumu annesi Hera'ya:

*“Aldırma anacığım, sık dişini, bağına taş bas.
Seni çok severim, görmek istemem dayak yediğini.
Tepem atsa bile koşmam yardımına;
Ne yapayım, Olympos'luya karşı gelmek çok zor.
Bir gün sana yardım etmek istedimdi hani,
Yakaladıydı beni bacağımdan,
Attıydı tanrısal eşikten aşağı,
Yuvarlandım gittiğim tam bir gün.
Düştüydüm Lemnos adasına, batan günle,
Birazcık canım kalmıştı, ha çıktı ha çıkacak.
Sintiler yerden kaldırdı orada beni.”*

Bir başka efsaneye göre, Ateş tanrısını yalnızca babası Zeus değil, annesi Hera da gökten aşağı fırlatır. Hera, böylesi çirkin bir çocuğa sahip olmaktan utanır ve Hephaistos'u kaptığı gibi Okeanos'a atar. Okeanos kızı Eurynome ile Nereus kızı Thetis, onu alıp derin bir mağaraya saklarlar. Ateş tanrısı, bu mağarada, bir yandan, görülmedik yetkinlikte araçlar yaparak, bir yandan da annesinden alacağı intikamı kurarak dokuz yıl yaşar. Sonunda aklına bir fikir gelir.

Altından şahane bir taht yapıp annesine yollar. Hera, tahta sevinçle oturur, ama kalkmak istediğinde, görülmeyen zincirlerin kendisini kısıklarak tuttuğunu görür. Bütün tanrılar seferber olur; ne var ki Hera'yı kurtarmak için yapılanlar bir sonuç vermez. Hephaistos'a başvurulur. Ateş tanrısı, Okeanos'un derinliklerinden kımıldamaya hiç de niyetli olmadığını bildirir. O zaman, Hephaistos'u getirmeğe Ares iner, ama karşılaştığı kor yağmuru karşısında geri çekilmek zorunda kalır. Sonunda ancak Dionysos'un girişimi sonuç verir. Dionysos, tatlı şarabıyla Hephaistos'u sarhoş ederek bir eşeğe bindirip Olympos'a çıkarır da, Hera da kurtulur.

Hephaistos ile Athena'yı dolaylı yoldan da olsa birbirine bağlayan bir diğer mit de Bibliotheca'da anlatılan, Hephaistos'un oğlu, Atina kralı Erikhthonios'un doğumu hakkındaki efsanedir. Erikhthonios, mitolojide autokhthon (topraktan, Gaia'dan doğmuş) sayılır, fakat bir yandan da Hephaistos'un oğludur ve bakire tanrıça Athena tarafından büyütülmüştür. Bu karmaşık bilmece, antik mitoloji derlemesi Bibliotheca'daki bir hikayeye açıklanmıştır. Hikayeye göre, Hephaistos, bir gün atölyesine uğrayan Athena'ya her zamankinden başka bir

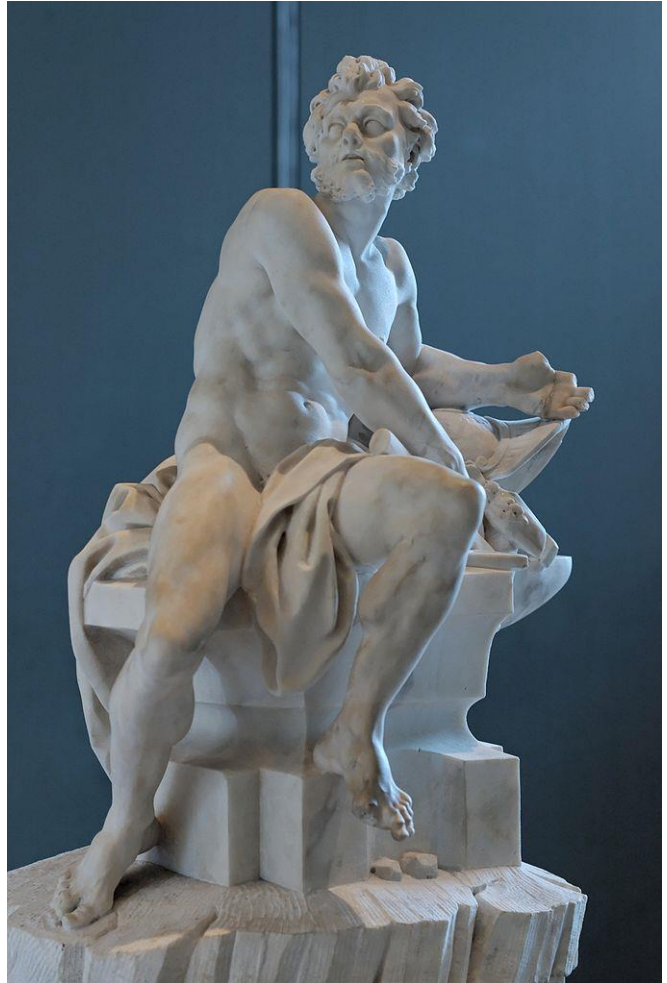

gözle bakar ve bakireliğini korumasıyla tanınan tanrıçanın peşine düşer. Hephaistos'un Athena'ya tecavüz girişimi, karısı Afrodit tarafından aldatılan ve terk edilen topal Hephaistos'un yaşadığı, geçici bir bunalıma bağlanır. Tecavüz girişimi, Athena'nın şöhretini lekelemeyecek şekilde, maksadına ulaşmasa da bunun dolaylı yoldan bir meyvesi olur, çünkü Hephaistos'un menisi toprağa düşmüştür. Bir süre sonra Athena, bu buluşmanın meyvesi olan bebek Erikhthonios'u Gaia (toprak) Ana'nın ellerinden teslim alır. Çocuğu gizlice büyötmek niyetinde olan Athena, Erikhthonios'u bir sandığın içine koyar ve Atina kralı Kekrops'un kızları Herse, Pandrosos ve Aglaulos'a (Aglauros) götürür. Athena, prensesleri kendilerine emanet ettiğı sandığı ne olursa olsun açmamaları konusunda sıkı sıkıya tembihler, fakat çoğu zaman olduğı gibi, merak yine itaate baskın çıkar ve Herse ile Aglauros dayanamayıp sandığı açarlar.

Sandığın içinde gördükleri şey, ya yarı yılan yarı insan bir yaratık ya da bebeğı onu sıkıp boğmaya çalışır gibi dolanmış bir yilandır. Herse ile Aglauros, efsaneye göre ya bu zehirli yılan tarafından sokularak ya da geçirdikleri cinnet yüzünden kendilerini bir tepeden aşağıya atarak ölürler. Geleceğın Atina kralı Erikhthonios'un ismi, "topraktan doğan (belalar)" anlamına gelir. Erikhthonios'un, babası Hephaistos gibi topal olduğı için quadriga'yı (dört atın çektiğı araba) icat ettiğı, ölümünden sonra Zeus tarafından Arabacı Takımyıldızı (Auriga) halinde göğeye yükseltilip onurlandırıldığı söylenir. Hayatı boyunca Athena tarafından kollanmış, gözetilmiş olan kral Erikhthonios'un sembolü yilandır.

Hephaistos'un Olympos'ta kendine ait bir sarayı vardı ve Hephaistos, bu saraydaki atölyesinde bir çekiç ve yirmi adet demirci körüğü ile çalışıyordu. Yunan mitolojisinde tanrıların ya da kahramanların kullandığı, ince bir zanaat eseri olarak işlenmiş ve üstün özellikli tüm silah ve zırhların demirci Hephaistos tarafından imal edilmiş olduğı söylenir. O yüzden bunları saymakla pek bitiremeyiz, ama eğer en önemlilerini saymamız gerekirse Hephaistos'un ürettikleri şunlardır:

- * İlk kadın Pandora ve onun meşhur kutusu, daha doğrusu küpü (pithos), ayrıca Pandora'nın tacı
- * Afrodit'in göz kamaştırıcı kemeri ve arabası
- * Hermes'in kanatlı miğferi ve kanatlı sandaletleri
- * Hades'in görünmezlik miğferi
- * Zeus ve Athena'nın kullandıkları, "aegis" denilen, olağanüstü koruma gücüne sahip zırh
- * Zeus'un şimşegi (Kykloplarla birlikte)
- * Apollon ile Artemis'in ok ve yayları
- * Kahramanlar Perseus ve Peleus'un bıçağı
- * Kahraman Akhilleus'un savaş gereçleri
- * Delphi şehrindeki Apollon tapınağı
- * Bütün Olympos tanrılarının sarayları,

tahtları, mücevherleri

- * Kahraman Herakles'in ünlü bronz çan tokmakları
- * Eros'un okları ve yayı
- * Güneş tanrısı Helios'un altın sarayı, dört at tarafından çekilen efsanevi arabası, ayrıca altın kadeh-kayığı
- * Kral Pelops'un eksik sol omzu yerine takılan, fildişinden mamul protez
- * Ares'in savaş arabası
- * Truva'daki kült Dionysos heykeli
- * Kral Aeetes ve Kral Alkinous'un sarayları
- * Khios kralı Oinopion'un yer altı sarayı
- * Kendisini Ares'le aldatan karısı Afrodit'in savaş tanrısından olma kızı Harmonia'ya düğün hediyesi olarak yaptığı, lanetli gerdanlık
- * Dionysos'un eşi Ariadne'nin tacı
- * Kral ve kahramanların şarap kadehleri
- * Prometheus'un kayaya bağlandığı zincirler
- * Afrodit ile sevgilisi Ares'i suç üstü yakalamak için yatağa kurduğu zincirli tuzak düzeneği
- * Efsanevi marangoz Polytekhnos'un baltası
- * Kral ve kahramanların şarap kadehleri
- * Prometheus'un kayaya bağlandığı zincirler
- * Ares ile Afrodit'i yakalamak için yatağına kurduğu, ağ biçiminde tuzak ve zincirler
- * Efsanevi marangoz Polytekhnos'un baltası
- * Truva kralı Laomedon'un sihirli üzüm bağı
- * Kral Pelops'a hediye edilen Agamemnon'un hayaleti
- * Kahramanlar Memnon, Herakles ve Aeneas'ın zırh ve kalkanı
- * Diomedes'in korse biçimdeki iç zırhı

Hephaistos ayrıca bir takım otomatlar da yapmıştır. Hephaistos tarafından geliştirilmiş, kendi kendine hareket etme kabiliyetine sahip, mekanik, ama canlı robotlar şunlardır:

- * Prometheus'a işkence etmesi amacıyla bronzdan dökülen "Kafkasya Kartalı"
- * Hephaistos'un Kabeiroi diye adlandırılan iki oğlunun savaş arabalarını çekmeleri için imal ettiği 4 tunç "Kabeiroi Atı"
- * Delphi'deki Apollon tapınağı için altından dökülen, şarkı söyleyen, sihirli kız korusu "Keledon"lar
- * Ev işlerinde kendisine yardımcı olmaları için ürettiği, hareket edebilen, güzel birer kadın görünümündeki bir çift heykel ("Kourai Khryseai")
- * Kolkhis kralı Aeetes'e hediye olarak imal ettiği, ateş püsküren bir çift boğa şeklindeki bronz otomat ("Khalkotauroi")
- * Girit kraliçesi Europa'ya düğün hediyesi olarak sunduğu, Girit adasını koruyan bronz dev "Talos"
- * Tanrıların şölenlerinde kullanılmı diye ürettiği, tekerlerini kendileri takabilen, 20 adet üç ayaklı altın servis sehpası ("Tripodes Khryseoi")
- * Kral Alkinous'un sarayını korusunlar diye ürettiği, biri altından, diğeri gümüşten 2 bekçi köpeği otomatı ("Khryseos" ve "Argyreos")

Afrodit, güzelliği ile Olymposlu tanrılar arasında sık sık çekişmelere sebep olduğu için, Zeus onu bir an önce baş göz etmek istemiş, ona en uygun eşin de kararlılığı ve sağlamlığı ile tanınan Hephaistos olduğuna hükmetmiştir. Gelgelelim, Afrodit çirkin ve topal kocası ile mutlu değildir; çok geçmeden başka arayışlar içine girer ve savaş tanrısı Ares ile flört etmeye başlar. Gözünden hiçbir şey kaçmamasıyla meşhur, güneş tanrısı Helios, Afrodit ile Ares'in

kaçamağını Hephaistos'a gammazlamakta gecikmez. Hephaistos'un aldığı haber karşısında duyduğu şaşkınlık ve üzüntünün yerini intimik duygusuna bırakması fazla sürmez. Hephaistos, aşıklara müthiş bir tuzak kurar. Tuzaktan habersiz, birlikte yatağa uzanan Ares ile Afrodit, daha ne olduğunu anlamalarına kalmadan, kendilerini çok ince ama güçlü zincirlerle örülmüş bir ağın içinde kısı kıvrak yakalanmış bulurlar.

Hephaistos, içinde en ufak bir acıma duygusu hissetmeden, suçüstü yakaladığı Ares ile Afrodit'i ağın içinde sürükleye sürükleye diğer Olympos tanrılarının önüne getirip bırakır. Bu utanç verici bir durumdur, fakat tanrılar kafesin içindeki çıplak sevgililere bakıp gülerler. Poseidon, Ares'in yaptığının bedelini ödeyeceği konusunda Hephaistos'a güvence vererek onu Ares ile Afrodit'i serbest bırakmaya ikna eder. Afrodit ile Hephaistos'un hiç çocukları olmamıştır. Buna karşın, kimileri, uyum ve ahenk tanrıçası Harmonia'yı Ares ile Afrodit'in kızı sayar. Harmonia, Zeus'un isteğiyle, Semadirek Adası'nın kralı Kadmos'la evlendirilir ve bu büyük düğüne tüm tanrılar katılırlar. Kadmos, geline Hephaistos'un yaptığı, muhteşem bir gerdanlık hediye eder. Zavallı Harmonia, bu lanetli gerdanlığın onu taşıyan kişiye, kuşaklar boyu felaket getireceğinden bihaberdir. Kadmos ile Harmonia'nın zürriyeti tarafından, kuşaklar boyunca taşınan ve aileye felaket getiren gerdanlık, nihayet Delphi'deki Athena tapınağına bağışlanır, ama gerdanlığın laneti bununla sona ermiş olmaz. Bir tiranın tapınaktan çaldığı gerdanlık, tiranın oğluna cinnet geçirip evi yaktırır, bu facia da tiranın karısının ölümüne ve olanca mülkünün heba olmasına yol açar.

Peter Paul Rubens, 1635-1670. (Thetis, Hephaistos'dan yaptığı zırhı alıyor.)

Usta bir demirci olmakla birlikte, Hephaistos, atölyesinden veya Olympos'tan dışarıya çıkmayan bir tanrı da değildir. Devlerle Savaş, Truva Savaşı, Dionysos'un Hint Seferi gibi büyük savaşlarda Hephaistos'un adı geçer. Devlerle Savaş sırasında Mimas adlı devi demir eriyiğinin içinde boğarak öldüren Hephaistos, Phlegra'daki muharebe sırasında zor duruma düşünce Helios tarafından ve son anda güneşin arabasına alınmak suretiyle kurtarılır. Zeus'un dev canavar Typhon (Typhoeus) ile kıyasıya dövüşü sırasında Athena ve Zeus dışındaki tüm Olympos tanrıları, emniyetleri açısından, her biri birer hayvanın kılığına girerek Mısır'a kaçmışlardır. Hephaistos da o esnada öküz kılığına girmiştir. Dövüş tanrıların lehine sonuçlanıp da Typhon canavarı Etna Yanardağı'nın altına gömülünce Zeus, Hephaistos'u yanına çağırarak ondan dağın tepesinde durup Typhon'a bekçilik etmesini istemiştir. Burada çekici ve örsüyle Typhon'un boynu üzerinde çalışma fırsatı bulan Hephaistos, ateş püsküren Etna Yanardağı'nı kendisi için adeta ikinci bir atölyeye dönüştürmüştür. Belki de Hephaistos'un Sicilya ile olan sıkı bağının tohumları da bu şekilde atılmıştır.

Truva Savaşında Hephaistos, Helenleri tutar, ama Truvalıların safında da kendisine inanıp yakaran pek çok savaşçı olduğunun bilincindedir. İlyada'da, Karamenderes Nehri'nin nehir tanrısı Skamandros, kendisine hakaret eden Akhilleus'un işini bitirmek için Dümrek Çayı'nın nehir tanrısı Simoeis'i yardıma çağırır, ona "var gücünü topla da şu öfkeli olduğunda tanrılar kadar güçlü, vahşi adamın icabına bakalım" diye seslenir. Gelgelelim, Simoeis daha cevap veremeden, Hephaistos yetişir, Skamandros'un tüm suyunu gökten körüklediği dev bir ateşle kurutarak Akhilleus'u iki nehir tanrısının saldırısından kurtarır. Akhilleus'un Truva Savaşı sırasında kuşandığı tüm silah ve zırhlar, kahramanın annesi Thetis'in isteği üzerine savaş öncesinde Hephaistos tarafından imal edilmiştir. Truvalılar arasında da Hephaistos'a inanların bulunduğunu söylemiştik. Dares adlı Hephaistos rahibinin oğulları Phegeus ile Idaios, bunlardan yalnızca ikisidir. Helenlerin kahramanlarından Diomedes Phegeus'u öldürür ve tam Phegeus'un kardeşi Idaios'u da öldüreceği sırada Hephaistos delikanlının imdadına yetişip onu kurtarır, çünkü rahibinin her iki çocuğunu da kaybedip yapayalnız kalmasına gönlü razı gelmez.

Hephaistos ayrıca Dionysos'un Hint Seferine de katılarak bu savaşta Hydaspes (bugünkü Jhelum Nehri) Nehri'nin nehir tanrısı Hydaspes'e meydan okur ve onunla dövüşür. Hephaistos'un Kabeiroi diye adlandırılan ikiz oğulları da (Alkon ve Eurymedon) Dionysos'un Hint Seferine katılmışlardır. Hephaistos sefer boyunca oğullarını gözü gibi korur. Hydaspes, Dionysos'un tüm ordusunu sularıyla boğmaya kalkışınca Hephaistos'un duruma müdahale etmesi, çocuklarının da askerler arasında bulunmasındandır. Hint kumandanı Morrheus, Eurymedon'u bacağından kötü yaralar. Dizleri üstünde yere çöken Eurymedon, can havliyle babasına seslenir ve ona kendisini kurtarması için yalvarır. Hephaistos oğlunun yakarısını duyar ve olay yerine yetişir; Morrheus'un boynuna ateşten bir kement atarak onu baştan ayağa tutuşturur. Morrheus ölmek üzeredir ki Hydaspes yetişip sularıyla Morrheus'un vücudunu sarmış ateşi söndürür, sonra da onu koyu bir bulut ve sisle sararak muharebe alanından uzaklaştırır. Hephaistos da yaralı oğlunun etrafındaki kalabalığı uzaklaştırarak onu bir meşe ağacının yanına taşır ve onun ağacın gölgesinde dinlenmesini sağlar. Eurymedon'un yarasını iyileştirmek, Lemnos'lu Hephaistos için basit bir iştir.

Yunan mitolojisi dışındaki mitolojilerde, özellikleri bakımından Hephaistos'a benzeyen tanrılar şunlardır: İskandinav mitolojisindeki demirci Wayland (Völundr), Eski Mısır'da zanaatkarların tanrısı olup bazen cüce olarak tasvir edilen Ptah, Kenan diyarının eski zanaat tanrılarından biri olup muhtemelen Hephaistos gibi topallayan Kothar-wa-Khasis ("becerikli ve bilgili" anlamına gelir). İş gücü ocağın başında demir tavlayıp dövmek olan Hephaistos'un sakallı, kaba bir adam olarak tasvir edilmesinde yadırganacak bir durum olmasa gerek. Fakat

Hephaistos'un topallığı üzerinde durmaya değer. Benim şahsi kanaatim, topallığın aslında el becerisini sivrilten bir imge oluşudur. Nasıl ki Hermes aslında “ayak”tır, yani ayağın tezliğini simgeler, bence Hephaistos da öylece “el”dir, el kullanımındaki ustalığı temsil eder. Çünkü el becerisine ya da kol gücüne dayalı, demircilik gibi bir işi yapmak için ayaklara, başka bir deyişle, fazlaca hareket etmeye gerek yoktur. Bu açıdan baktığımızda, Olympos tanrılarının her biri, aşağı yukarı bir organa veya bir yetiye denk düşecek şekilde eşleştirilebilir.

Hephaistos'un evlerde ocak başlarına konan küçük heykellerine gelince, bu, Hephaistos'un cüce olduğunu ima etmek için olmasa gerektir. Yunan'da evler birer tapınak değildirler, büyük heykellere yer de gerek de yoktur. Ocağın başına konan bir heykel, ocağı, ateşi, yani evin refah ve mutluluğunun devamını işaret eder; oraya da ocağı korusun, ayrıca tanrıya saygıyı ifade etsin diye konmuştur. Hephaistos'un çirkin görünümünü ve topal oluşunu, Tunç Devrinde bakıra sertlik kazandırması için ilave edilen arseniğin etkisine bağlayanlar var ki topallığa dahi neden olabilen, arsenik (zırnık) gibi bir zehri düşündüğümüzde bu gayet makul bir izah tarzıdır. Sonuç olarak topal demirci ya da mesleği ile doğrudan doğruya alakalı bir deformasyona uğramış işçi veya zanaatkar imajı, yaygın bir imaj sayılabilir. Bir de şu var ki işi ateşle olan demirci, bir dereceye kadar, ateş püsküren volkanlarla özdeşleştirilmiş. Yanardağın yüreğinden kabaran gürültüleri, bir demirci işliğinden yükselen çekiç-örs seslerine benzetmek, sonra demirci ocağındaki ateşin yanardağın püskürdüğü lavları çağrıştırması, tüm bunlar anlaşılır bir akıl yürütmenin ürünü olarak gözükmemekte.

Nitekim Kykloplar da (Tepegözler) sık sık Hephaistos'un işliğinde onunla birlikte çalışırken tasvir edilmişlerdir. Bu dev yaratıklara, güçlü adamlar olması gereken demircilerin ya da taş ustalarının mesleği uygun görülmüş. Kyklopların alınlarındaki tek göz de acaba ateşteki demirin kor haline gelmiş ucunu mu temsil ediyordu dersiniz? Kyklop Polyphemos'un gözü Odysseus tarafından kör edilir, biliyorsunuz. Eh, kıpkızıl kor da insanı kendinden başka her şeye kör etmez mi?

Resim ve heykel sanatında çok da göz önünde olan bir tanrı değildir Hephaistos. Yakışıklı Apollon, kudretli Zeus, Heybetli Poseidon, dinamik Hermes gibi “fotojenik” tanrıların ardından, belki “ikinci sıra” diyebileceğimiz Ares ve Hades gibi, çok fazla görünmez ortalıkta. Görüldüğünde de genelde kollarının adaleleri şişkin, göğsü kıllı, iriyarı bir demirci şeklindedir. Ayrıca çoğunlukla demircilere ait iş önlüğü ve araç gereçle birlikte gösterilir.

Mimaride de çok popüler bir tanrı olduğu söylenemez Hephaistos'un. Anadolu'da nerede ise hiçbir yerde tapınağı yoktur. Hephaistos'un en ünlü tapınağı Atina'da Agora'nın hemen yanında bulunur. Günümüze oldukça iyi durumda gelen Dor düzenindeki bu tapınak oldukça iyi korunmuş ve günümüze gelmiştir. Bu arada Homeros'un İlyada'da belirttiği gibi, becerikli Hephaistos'un Olympos'taki tanrıların evlerini de yaptığını dolayısıyla bir anlamda mimar da olduğu da söylenebilir.

DEMİRCİ KİKLOPLAR (Tepegöz) (Yunan Mitolojisi)

Yunan mitolojisi, Antik Yunan'da dünyanın yaratılışı, tanrı, tanrıça ve kahramanların hayatı hakkındaki söylence ve öğretileri içermekle kalmayıp aynı zamanda Eski Yunan dininin gövdesini oluşturmaktadır. Günümüzde, bu mitoloji hakkındaki bilgilerimizi bu sözlü edebiyatın yazılı hâllerinden alıyoruz. Mitolojik anlatım, Yunan edebiyatının neredeyse her türünde önemli bir rol oynamaktadır. Yunan antik çağından kalma tek genel mitoloji el kitabı Bibliotheca'dır. Atinalı Apollodorus MÖ 180-125 arasında yaşamış ve bu konuların çoğunda yazmıştır. Bu eser, şairlerin çelişkili masallarını uzlaştırmaya çalışır ve geleneksel Yunan mitolojisinin ve kahraman efsanelerinin kapsamlı bir özetini sunar.

Efsanevi tek gözlü devler olan Kiklopların (Cyclops) Yunan mitolojisinde 3 ayrı türünden bahsedilir. Bunlardan biri Hesiodos'un evrenin yaradılışı ve tanrı soylarını anlattığı eseri Theogonia'sında (Tanrıların Doğuşu) geçen Gaia ile Uranos'un oğulları göksel Kikloplardır. Bir diğeri Homeros'un Odysseia'sında geçen deniz tanrısı Poseidon'un oğlu Polyphemus gibi Sicilyalı Kikloplardır. Sonuncuları da Lykia'da bulunan duvarcı tek gözlü devlerdir.

Hesiodos'a göre Gaia ile Uranos'un birleşmesiyle üç türden dev canavar doğar. Bunlar Titanlar, Kikloplar ve yüz elli, elli başlı Hekatonkheirlerdir. Tepegöz de denilen Kikloplar (Cyclop) "yuvarlak gözlü" demektir ve adları Brontes, Steropes ve Arges olan üç devden her birinin alnında tek bir büyük göz bulunur. Adları simgesel olan bu devlerden Brontes, gök gürlemesi; Steropes, şimşek; Arges ise yıldırım ışını ile ilgilidir.

"Sonra Toprak Kyklop'ları doğurdu, azgın yürekli, Brontes'i, steropes'i ve belalı Arges'i -ki bunlar vermişti Zeus'a şimşekleri, yıldırımı- Her bakımdan tanrıya benziyordu bunlar. Ama bir tek gözleri vardı alınlarında. Yuvarlak tek gözlerinden geliyordu adları, Zorlu, başarılıydılar hep yaptıklarında."

Anlatılarda bu üç Kiklop (Brontes, Steropes ve Arges), demircilik zanaatıyla uğraşan ve tanrılar için zırhlar, silahlar üreten Hephaisthos (Vulcanus)'un yardımcıları olarak da geçer. Titanların savaşında Zeus, Hades ve Poseidon'a yaptıkları gibi diğer tanrılar için de silahlar yaptıkları anlatılır.

Yunan efsanesinde, devler ile Olympos'ta oturan tanrılar arasında çıkan savaşta, daha doğru biçimiyle devlerin Olympos'a saldırdıklarında Olympos tanrılarında Tepegözler yardım etmişler. Demirci Tanrı total Hephaistos bu Tepegözlerin başıdır. Bütün Tepegözler onun buyruğunda çalışmaktadırlar. Hephaistos'un görevi, tanrılara silah, kupa ve taht yapmaktır. Hephaistos ve Tepegözler bütün bu işleri Etna Yanardağı'nın içindeki demirhanelerinde yapmaktadırlar. Bir inanışa göre de Etna'dan tüten dumanlar bu Tepegözlerin

çalıştığı demirhanenin dumanıdır.

Pek çok insan “Cyclops”un tek bir kişi olduğuna inanmasına rağmen, aslında durum bu değil. Tepegözler, kaynağına bağlı olarak çeşitli hikâyelerde Yunan mitolojisinde rol oynayan devasa, tek gözlü canavarların bir ırkıdır. Onlar hakkında kimin konuştuğuna rağmen, genellikle değişen fiziksel görünüşleri değil, sadece onları içeren hikâyelerdi. Yunan mitolojisindeki Cyclops canavar ırkı olarak da tanımlanmıştır.

Hikâyelerin çoğunda, Cyclops ırkı genellikle insanları yiyen korkunç canavarlar olarak tasvir edildi. Diğer hikâyeler, Etna Dağı’nın kalbinde bir atölyesi olan demirci tanrısı Hephaestus ile ilişkilendirildi. Bu durumda, Hephaestus’a demirhanesinde yardım eden işçiler olarak biliniyorlardı. Bunun Tepegöz’ün tek gözü olduğu inancına yol açmış olabileceği düşünülüyor. Demirciler demirhanede çalışırken o gözü ateşin ısısından zarar görmekten korumak için sık sık bir göz bandı takarlardı. Bazı hikâyelerde Tepegöz, Odysseus tarafından yenildi. Diğerlerinde, Titanların hükümdarı Cronus tarafından hapsedildiler. Tüm bu hikâyelerin farklı zamanlarda meydana geldiği için Tepegözleri temsil etmesi de mümkündür.

Hesiod, Kikloplar yarışı hakkında bildiklerimizin çoğunu yazmaktan sorumludur. Onun içinde Theogeny çalışması, o Brontes, Steropes ve Arges adlı üç Kiklops olduğunu söylüyor. İlkel tanrı ve tanrıça Uranüs ve Gaia’nın oğulları olduklarını söylüyor. Uranüs ve Gaia ile olan ilişkileri nedeniyle, bu onların Olimpik tanrı ve tanrıçalarla ilişkili oldukları anlamına gelir. Ayrıca onları alınlarının ortasına yerleştirilmiş tek bir gözle “dev” olarak hor görüyor. Ayrıca etrafta bulunmanın hoş olmadığını ve genellikle huysuz, kızgın ve genellikle perişan olduklarını açıklıyor.

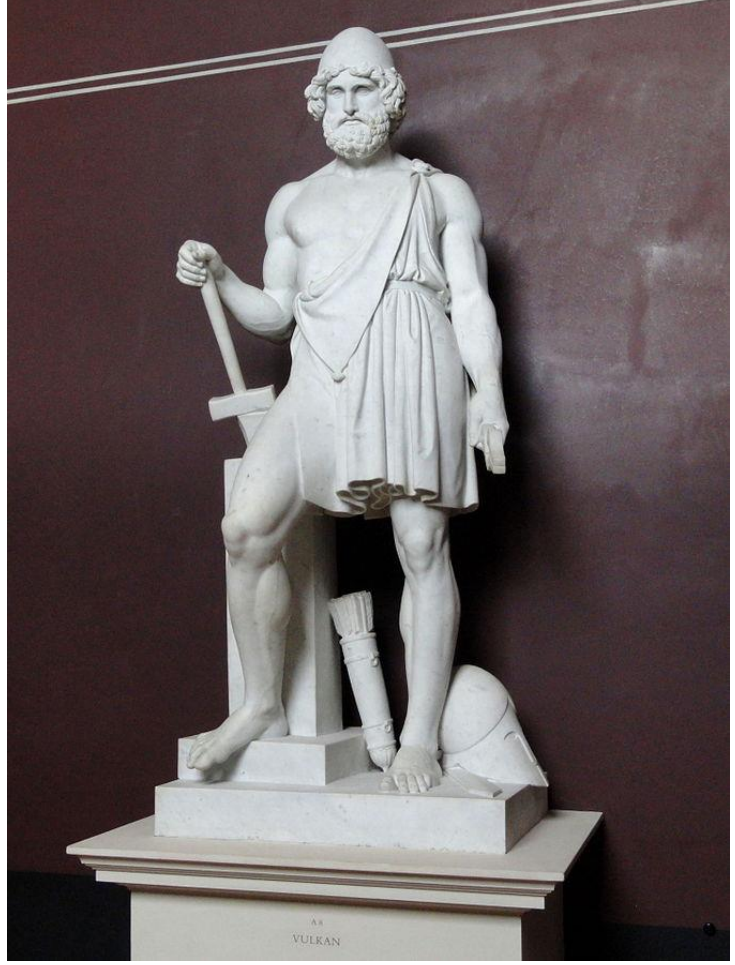
Yunan eserlerinde neden tek gözlü kiklopları tasvir ettiklerine dair modern bir teori bulunmaktadır. Dövüşlerde, işçiler sıcak bir kıvılcımın göze girmesini önlemek için bir göze göz bağı taktılar. Başka bir versiyon, demircilerin yüzlerine güneşi ve ateşi simgeleyen daireler şeklinde kutsal çizimler uyguladıklarını ve mesleklerinin mümkün hale geldiğini gösteriyor. İlk nesil efsanevi sikloplar demircilikle yakından ilişkili olduğundan, görünüşleri sıradan demircilerden istemeden kopyalandı. Daha sonra ortaya çıkan yeni nesil sikloplar zaten tamamen vahşi, sadece en basit çobanlık, soygun ve soygun gibi yeteneklere sahip değildi.

DEMİRCİ SETHLANS (Etrüsk Mitolojisi)

Etrüskler, İtalya'nın Tiber ile Arno nehirleri arasında yer alan Etruria bölgesinde yaşamış ve MÖ 6. yüzyıla dek varlığını sürdürmüş bir halk olup Antik Romalılar tarafından Etrusci veya Tusci adlarıyla tanımlanmışken Yunanlar Tyrrhen, Tyrsen diye tanımlamıştır. Kendilerine Rasena diyen Etrüsk halkının bir kısmı ve kültürü zamanla Roma İmparatorluğu içinde erimiştir. Etrüskler İtalya'da dönemlerindeki diğer kavimlerden çok daha ileri bir uygarlık düzeyindeydiler. Roma uygarlığının, Etrüsk mitolojisindeki ilahlardan, hukukundan yol yapım tekniklerine kadar, kökünü hemen hemen tümüyle Etrüsk uygarlığından almış olduğu günümüzde saptanmış durumdadır.

Etrüsk mitolojisindeki, Sethlans genel olarak ateş tanrısı, dövme, metal işleme ve uzatma işçilik ile eşdeğer oldu isimlerini hiçbir kökenden gelmektedir. Gerek özellikleri ve gerekse de nitelikleri açısından Yunan Hephaistos, Mısır'da Ptah ve Roma'da Vulcanus ile özdeş bir tanrıdır. Sethlans yerli Etrüsk tanrılarının biridir ve Etrüsk sanatında araçları, çekiç ve demirci maşa ile tasvir edilir. Birçok durumda pileus giyer ve kafasında konik bir şapka ile betimlenir.

Demirci tanrı Sethlans, Etrüsk inanışların Velchans olarak da bilinir. Roma mitolojisinde Vulcanus'un Etrüsk atasıdır. Onun hakkında çok az şey biliniyor, ancak bir noktada Vulcanus ile birleşmiş olması muhtemel, bu yüzden Vulcanus hakkında söylenebilecek şeyler aslında Sethlans için geçerli olabilir. Daha sonraki Romalı yazarlara göre, Cumhuriyet dönemi Roma dininin kalbinde önemli olan Etrurya dini kültürünün alt tabakası üzerine yorum yapan, hem ateş tanrısı (Vitruvius) hem de şimşek (Servius) tanrısıdır. Etrüsk harüspileri veya tanrıçaları, doğa olaylarının keskin gözlemcileriydi ve şimşek, bunların en önemli ve güçlü olanlarından biriydi.

DEMİRCİ VULCANUS (Roma Mitolojisi)

Yunan ve Roma mitolojileri Akdeniz coğrafyasında birbirini takip eden zaman diliminde ortaya çıkmaları ve temelde Yunan mitolojisinin öncül olmasından kaynaklı, Roma mitolojisine aktarılan referanslardan yola çıktığı için pek çok ortak özellik taşır. Roma mitolojisinde anlatılan hikayeler ve Roma tanrıları, Yunan tanrıları ve Yunan mitolojisinde anlatılan hikayelerle paraleldir. Roma ve Yunan tanrılarını karşılaştığımızda pek çoğunun sadece isimlerinin farklı olduğunu, kısmen atfedilen özelliklerle değişiklikler olduğunu ancak aslında aynı Tanrıların figüründen ve imajından yola çıktığını görürüz.

Roma medeniyeti, izlerinde Yunan kolonilerinin kültürel öğelerini taşır, Roma İtalya sınırlarını aşır, Mısır ve bugünkü Suriye topraklarına ulaştığında Helenizmle, Ege havzası ve Anadolu'ya ulaştığında antik Yunan şehirlerinin mirasıyla tanışır. Roma tanrılarının, Yunan tanrılarının yerleştirilmiş isimlerle kabulü bu açıdan sürpriz olmamıştır.

Roma mitolojisinde Jüpiter'in ve Juno'nun oğlu, Maia ve Venüs'ün kocası ve Caeculus'un babasıdır. Ateşin ve yanardağların tanrısıdır, sanatın, silahların, demirin ve tanrılarla kahramanların zırhlarının üreticisidir. Yunan mitolojisinde Vulcan'ın karşılığı olan tanrı Hephaestus'dur. Ayrıca Roma mitolojisinde Mulciber (yumuşatıcı) olarak ve Etrüsk mitolojisinde ise Sethlans olarak bilinir.

Vulcanus'un demirci dükkânının Sicilya'da Etna Dağı'nın altında bulunduğu düşünülmektedir. Her yıl 23 Ağustos'ta gerçekleştirilen Vulcanalia festivalinde balıklar ve küçük hayvanlar ateşe atılırdı. Vulcanus'un Roma Forumu'nda bulunan tapınağı Volcanal olarak adlandırılır, eski Roma Krallığı zamanında şehirle ilgili törenlerde önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Bugün, Birmingham, Alabama'da yer alan Vulcanus heykeli dünyanın en büyük dökme demir heykelidir.

Ateşin gizlerini çalmaları nedeniyle Jüpiter insanlığı cezalandırmak istemiş ve diğer tanrılardan, insanlar için zehirli bir hediye olan Pandora'yı yapmalarını istemiştir. Vulcanus'un güzel ve aptal Pandora'ya katkısı, onu balçıktan şekillendirmek ve ona biçim vermek olmuştur. Ayrıca Olympus Dağı'nda bulunan diğer tanrıların tahtlarını da yapmaktadır.

Latince Volcanus veya Vulcanus kökenli olan Vulcan, Antik Roma'ya dayanan bir tanrıyken demir ve ateşle ilgili olup sanattan bilime kadar birçok konunun kaynağı olmuştur. Roma mitolojisinde ateş, yanardağ ve volkan tanrısı olan Vulcan genellikle çekiçle tasvir edilmiştir.

Roma Forumu olarak bilinen ve Antik Roma'nın merkezi olan Forum Romanum ve kentin düzlük alanlarından olan Campus Martius arasındaki Capitol Tepesi'dedir, Vulcan'ın demirci dükkânının olduğu bilinmektedir. Bu yüzden tepede her yılın 23 Ağustos'unda Vulcanalia (Vulcanalia olarak da geçer) festivali düzenlenmekte ve yangınları önlemek için ateşe küçük balıklar atılmaktadır. Antik dönemin şehir törenlerinde önemli bir yere sahip olan Vulcan'ın tahıl ambarlarını ve yanma riski olan bitkileri koruduğu bilinirken, hasatları tehlikeden korumak amacıyla Vulcan'a ibadet edilmektedir. Romalılar'dan önce Etrüskler'in yaşadığı Roma'da, Vulcan'ın Etrüsk kültüründen geçtiği de yazmaktadır.

DEMİRCİ SVAROG (Slav Mitolojisi)

Svarog, Chronicle of John Malalas'ın Slavca çevirisi olan Hypatian Codex'ten bilinen bir Slav tanrısıdır. Svarog, antik Yunan dinindeki demirci tanrısı Hephaestus ile ve Slav güneş tanrısı Dažbog'un babası olarak özdeşleşmiştir. Bazı araştırmacılar Svarog'un Slav göksel ateş ve demircilik tanrısı olduğu sonucuna varıyorlar.

Hristiyanlık öncesi Slav mitolojisinin günümüze kadar ulaşan çok az izi vardır, ancak görünüşe göre Svarog'un adı Sanskritçe'den (Sur veya parlaklık) ve Vedik "Svar"dan türemiştir, yani "parlar" veya "parılırlar" ve "cennet" anlamına gelen "svarg". Doğrudan Hindistan'dan ziyade İran'ın ödünç aldığı bir kelime olabilir.

Svarog, birçok Slav geleneğinde yüce tanrıdır ve adı "güneşin yeri" anlamına gelir. Slav mitolojisinin doğası gereği çok tanrılı olmasına rağmen, Svarog diğer tüm tanrıların yaratıcısı ve efendisi olarak kabul edilir. Yaratılış, gökyüzü, dövme, demir ve ateş tanrısı olarak Svarog, erken Slav kültüründe büyük bir etkiye sahipti ve Hephaestus ile karşılaştırılabilir. Svarog, demircilerin koruyucusudur ve becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur. Geleneğe göre Svarog uykudadır ve dünyanın ve tüm canlıların yaratılışını hayal etmiştir. Uyandığında, dünyanın sonunu işaret edecek. Yazılı metinler aracılığıyla Svarog hakkında pek bir şey bilinmiyor, çünkü hikâyesi geleneksel olarak hikâye anlatımı ve şarkı kullanılarak nesillere aktarılıyor.⁴⁸

Görünüşe göre Svarog, dünya yaratıldıktan sonra aciz duruma düşen Yunan tanrısı Uranos da dahil olmak üzere oldukça yaygın biçimde temsil edilen bir Hint-Avrupa geleneğini yansıtan pasif bir gökyüzü tanrısıydı. Yazar Mike Dixon-Kennedy'ye göre, Svarog'a adanmış, savaşlardan sonra orduların standartlarını belirlediği ve Svarog adına hayvanların ve belki de insanların kurban edildiği bir dizi tapınak vardı.

Svarog'a en eski atıf, Bizans din adamı ve

⁴⁸ GRZEGORZEWIC, Ziemisław, "Praktyka i teoria Rodzimowierstwa Słowiańskiego" (Tanrılar ve insanlar hakkında Slav Dinsizliği Uygulaması ve teorisi) Olsztyn: Stowarzyszenie "Kołomir", 2016, s. 57.

tarihçi John Malalas'ın (491-578) bir çevirisini içeren, 15. yüzyıldan kalma bir Rus arşivi olan Hypatian Codex'tir. "Chronographia" adlı eserinde Malalas, Yunan tanrıları Hephaistos ve Helios'un hikayelerini ve Mısır'ı yönetmek için harcadıkları zamanı Rusça çevirmen "Hephaistos" adını "Svarog" ve "Helios" adını "Dazhbog" ile değiştirdi. Rusça olan bu metinde;

"Hermes'ten sonra Hephaistos, Mısırlılar üzerinde 1.680 gün hüküm sürdü. Hephaistos'a tanrı adını verdiler, çünkü o, mistik bir dua yoluyla havadan maşa alan bir savaş adamıydı. Demirden ... Hephaistos'un ölümünden sonra oğlu Helios 12 yıl 97 gün Mısırlılar üzerinde hüküm sürdü ..."

Malalas özellikle iyi bir bilim adamı olarak görülüyor ve eriştiği kaynaklar çok güvenilir değildi. Ancak o zamanlar popülerdi ve popüler bir kitle için yazıyordu. Dahası, Rusça tercümanının bildiklerini söylemek zor ve Slav hikâyelerini Malalas'ınkiyle eşleştirmesi pek olası görünmüyor. Ancak, mevcut Slav mitolojisinin farkında olarak, yerinde ikisini icat etmek yerine, ateşle ilişkili mevcut iki Slav tanrısını tanıtmaya mantıklı geliyor.

Gerçek bir Hristiyanlık öncesi Slav tanrısı olarak Svarog'un kanıtı zayıftır - tarihçiler Judith Kalik ve Alexander Uchitel, Slav halkının geri kalmışlığının bir dersi olarak orta çağda yaratılmış bir "gölge tanrı" olduğunu iddia ederler. En iyi ihtimalle, tarihçi Ralson'un Svarog'u tanımladığı gibi, o "belirsiz görünen bir formdur".

Rus tarihçi Victor A. Schnirelman'a göre, Rusya'da, kendilerini diğer dinlerden uzaklaştırırken, Eski Slav inançlarını ve

ritüellerini saf bir biçimde geri getirmeye çalışan, şu anda artan sayıda neo-pagan grup var. Hepsi erkek egemen ve çok tanrılıdır, hepsi Hıristiyanlığı reddeder ve Kuzey vatani olarak İskandinavya'yı içerir ve bazıları kötü şöhretli Aryan efsanesine atıfta bulunur.⁴⁹

Svarog ya da Swaróg, hıristiyanlık öncesi kültün izlerini taşımakla beraber Çekya'da Svarov ve Polonya'da Tvarozna adları ile de anılan Demirci tanrı, uzun yıllar bu coğrafyada kutsanmıştır. Swaróg'un simge olarak tabu isimlerinden biri olacağını kuş, bir alev gözlü şahindir. Diğer hipotezlere göre, o ilahi bir demirci, diğer tanrıların babası ve cennetteki Güneş'in yaratıcısı bir tanrıdır.

İlginçtir ki, Rus mitolojisinde en yüksek tanrı Perun'dur, ancak aynı zamanda Svarog olarak da adlandırılırken, Polonyalı, Hırvat ve diğer bazı insanlar Svarog'un kendisine inanıyordu. Gökyüzünün yaratıcısı olduğuna inanıyorlardı. İnsanların bu tanrıya taptığı özel kutsal bahçeler vardı. Doğu Slavların geleneklerinde, Svarog bir demirci tanrısı (Yunan Hephaistos'a benzer) ve oğulları Daždbog bir güneş tanrısı ve Svarožić ateş ve kalp tanrısı olarak anılır. Güney Slavlar ona güneşin, ışığın ve ateşin tanrısı olarak tapıyorlardı. Slovenya'nın kültürel etkisi altındaki İskit halkı, Svargus dedikleri cennet tanrısından korkuyorlardı.⁵⁰

Svarog, Rus mitolojisindeki Perun kadar güçlü ve güçlü olmamasına rağmen, diğer tüm tanrıların yaratıcısı ve efendisi olarak kabul edilmiştir. Aynı zamanda Svarge'nin efendisiydi (Sanskritçe'de Svarga kelimesi cennet anlamına gelir). Slav halkı için Svarga, tanrıların ve ölülerin dünyası gibi bir şey ifade ediyordu. Bazı tarihçilere göre, Daždbog veya Dabog güneş tanrısı ve Svarožić adında iki oğlu vardır. Svarog gökyüzü ile ilişkilendirilir, demir ve ateş oluşturur. Yunan Uranüs ve Hephaistos (demirci tanrısı) ile karşılaştırarak efsaneye göre Svarog güneşi icat etmiş ve gökyüzüne koymuştur.

Svarog, güneş tanrısı, itfaiye görevlisi ve demircilerin koruyucusu olarak onurlandırıldı. Ancak güneş tanrısı ve ateş tanrısı rolü oğullarını aldı. Daždbog, güneş tanrısı ve ateş tanrısı oldu ve Svarožić şömine tanrısı oldu. Ancak, Svarožić'in tek tanrı mı yoksa tüm Svarog'un oğullarını mı temsil ettiği belirsizdir.

Bazı hikâyelere göre Svarog uyur ve rüyasında bu dünyayı, Perun'a ve diğer tanrılara emanet ettiği dünyayı yaratır. Doğrudan hayalini kurduğu fiziksel ve maddi çevre üzerinde hareket edemez, ancak diğer tanrıların istekliliğini etkileyebilir ve etkisi çok büyüktür. Onun uyanışı dünyanın sonunu işaret edecek.

Svarog'a gelince, en büyük sorun onun hakkında gerçek yazıların olmamasıdır. Her eski yazıda, neredeyse her zaman isminden bahsedilir, ama daha fazlası değil. Bu yüzden, Svarog'a gelince, genellikle belirsiz ve son derece kafa karıştırıcı olan halk hikâyelerine ve şarkılarına güvenmeliyiz. Bu yüzden bu tanrı hakkında pek çok farklı hikâye ve hikâye var. Sonunda, Slav mitolojisinin çok fazla tanrısı olmasına rağmen, hepsi Svarog'a minnettar olmalı, çünkü onsuz hiçbiri var olmayacaktı. Şaşırtıcı gerçek şu ki, uyurken tüm tanrıları kontrol ediyor, bu yüzden gücü düşünülemez.

⁴⁹ BELAJ Vitomir, "Hod kroz godinu, mitska pozadina hrvatskih narodnih vjetrovanja i obicaja", Zagreb, 1998.

⁵⁰ LEDIC Franjo, "Mitologija Slavena", cilt. Ben, Zagreb, 1970.

DEMİRCİ WAYLAND (VÖLUND) (Germen Mitolojisi)

Demirci Völund (İngilizce: Wayland, Weyland, eski İngilizce: Weland, Almanca: Wieland, Wiolant, eski İskandinavca: Völundr, Völundr Velentr, Kök Germence: Welandaz, açılımı: Wēla-nandaz, anlamı: “savaş cesareti”), Cermen mitolojisinde geçen efsanevi demirci Fin kralının oğlu olduğu bilinir. Volsung’un oğlu Sigmund’un efsanevi kılıcı “Gram”ı o yapmıştır. Bu kılıç, Odin tarafından Sigmund’a verilmiştir ve Sigmund’un son savaşında kırılmıştır. Daha sonra Sigmund’un oğlu Siegfried, demirci Regin’in yardımıyla Gram’ın parçalarını yeniden döverek kendi kılıcı Balmung’u yapmıştır. Almanca: Wieland, İngilizce: Wayland olarak bilinir. Bir anlatıma göre Roland’ın kılıcı Durendal’ı da o yapmıştır.

Wayland’ın efsanesi en açık biçimiyle eski İskandinav kaynakları olan Völundarkvida’da (poetic edda) bir destan şekliyle anlatılır. Bu anlatıda da genel hatları ile Wayland’ın bir kral tarafından köleleştirilmiş bir demirci olduğu ve Wayland’ın kralın oğullarını öldürerek intikam aldığı ve ardından kanatlı bir pelerin hazırlayarak uçarak kaçtığı aktarılmaktadır. Yine eski İngiliz orijinli kaynaklarda da Wayland, Beowulf gibi birçok kahramana silah ve zırh gibi savaş silahları hazırlaması ile anlatılıyor.

Bu kaynaklardan Völundarkvida’ya göre; Fin kralının üç oğlu vardır. Völundr (Wayland) ve Egil ve Slagför adında iki erkek kardeş. Bu kardeşlerden demirci olan Völundr, bir kuğu bakire olan Hervör ile evlenir ve Heime adında bir oğulları olur. Ancak Hervör daha sonra Völundr’dan ayrılarak onu bir yüzükle başbaşa bırakır. Völundr’da bir demirci olarak bu yüzüğün yedi yüz kopyasını yaparak halka dağıtır.

Völundr’un yaptığı kılıç ve savaş aletlerini beğenmeyen kral Nighad demirciyi uykusunda yakalatarak Seavarsög adasına hapsedmiştir. Bu adada Völundr kral için eşyalar ve savaş aletleri üretmek zorunda kalmıştır. Völundr karısının kendisine bıraktığı yüzüğü kralın kızı Bögvildr’e vermiş ve o da kılıcına takmıştır. Völundr intikam almak için, kralın oğullarını gizlice ziyaret ettiklerinde öldürmüş ve kafataslarından kadeh yapmıştır. Kadehleri krala, mücevherleri kraliçeye ve broşunu kralın kızına göndermiştir. Bögvild, yüzüğünü tamir etmesi için Völundr’a götürdüğünde, onu bira içmesi için kandırılmış ve bayıltmıştır. Bögvild baygın yatarken Völundr ona tecavüz eder, Völundr uyandığında Nighad’ın salonuna uçar ve burada kralın oğullarını nasıl öldürdüğünü, vücutlarından takı yaptığını ve Bögvild’le bir çocuk babası olduğunu anlatır. Ağlayan kral, demirci bir daha asla görülmek için uçup gittiği için okçularının ve atlılarının Völundr’a ulaşamayacağından yakınıyor. Nighad kızını çağırır ve ona Völundr’un hikayesinin doğru olup olmadığını sorar. Völundarkvida’daki şiir, Bögvild’in kendisi için çok güçlü olduğu için kendisini Völundr’dan koruyamadığını söylemesi ile biter.

Kral Nigung’da anlatılan olaylar(Nidhad’ın) mahkemesi, Völundarkvida’daki versiyonu geniş ölçüde takip eder (destanda, kardeşi Egil, kanatlarını yapmasına ve kaçmasına yardım etmeye hazır olmasına rağmen). Ancak hikayenin geri kalanı farklıdır. Wayland’ın nasıl Wade adında bir devin oğlu olduğunu ve ona iki cüce tarafından demirciliği nasıl öğrettiğini anlatılmaktadır. Ayrıca, Kral Nidung ile nasıl birlikte olduğunu, denizi içi boş bir kütüğün içinde geçtiğini ve kralın demircisi ile yaptığı bir bahisin parçası olarak kılıcı Mimung’u nasıl dövdüğünü anlatılır. Ayrıca, Nidung’un Wayland’i dizginlemesine ve nihayetinde Wayland’ın intikamına yol açan tartışmayı da anlatılmıştır. Nidung, Wayland’e kızını ve aynı zamanda krallığının yarısını vereceğine söz vermiş ve sonra bu sözünü tutmuştur. Efsane ayrıca

Wideke veya Vigga adlı bir oğlunun doğumunu da anlatır. Wayland ve Nidung'un kızına. Bu oğul, Thidrek/Didrik'in savaşçılarından biri olmaya devam ediyor.⁵¹

Kuzey İngiltere'deki Viking Çağı boyunca Wayland, demirhanesinde Halton Lancashire'da aletleriyle çevrili ve onu esir alan kraliyetten uçan bir kuşa yapışarak kaçarken, Leeds, West Yorkshire ve Sherburn'deki haçlarda tasvir edilmiştir. İngiliz yerel geleneği, Wayland'in demirhanesini, Oxfordshire'daki Uffington White Horse'un yakınında, Wayland's Smithy olarak bilinen Neolitik uzun höyüğün içine yerleştirilmiştir. Ayakkabılı bir at veya herhangi bir kırılmış alet, arabanın girişinde altı penilik bir taşla bırakılırsa, onarımlar yapılır.⁵²

Eski İngiliz anlatılarda Wayland destanı ile ilgili olarak Völundarkvida'daki bu olaylar şiirsel bir üslupla anlatılmıştır.

*Welund, yılanlar arasındaki mutsuzluğu tattı.
Cesur yürekli kahraman sıkıntılara katlandı
yoldaşları gibi kederi ve özlemi vardı
kış gibi soğuk - sık sık keder buldu
Bir kez Nithad ona kısıtlamaları koydu,
Savaş beni alırsa, geri gönder
Weland'in tasarladığı bu göğüs örgüsü
ve Hrethel beni Lord Hygelac'a verdi .
Kader her zaman kaderin olması gerektiği gibi gider.*

Wayland tarafından yapılan kılıçlar, ortaçağ romantizminin düzenli özellikleridir. Kral Rhydderch Hael için verdi merlin ve Rimenhild benzer hediye etmiştir. İngiliz edebiyatı, adı nameigreks destanındaki Wayland'in babası Vagi'ye benzeyen Wade karakterinin de farkındaydı.

Beowulf, eski İngilizce yazılmış bir manzum kahramanlık destanı ve destana adını veren kahramanın adıdır. MS 6. yüzyılda geçtiği sanılan olaylar MS 700-750 yılları arasında derlenmişse de bugün elde bulunup Nowell Codex (Cotton Vitellius) adıyla bilinen 3182 satırlık el yazması MS 8-11. Yüzyıllar arasında yazılmış olmalıdır. Günümüzde British Museum'da korunan Nowell Codex 1731 yılında Sir Robert Cotton'un (1570-1631) bir yangından kurtarılan koleksiyonu arasında bulunmuş, ilk olarak 1815 yılında Danimarkalı yazar Grímur Jónsson Thorkelin tarafından yayınlanmıştır.

⁵¹ WESTON, J. "Orta Çağ Efsanevi Döngüleri", TANNER, JR (ed.), The Cambridge Medieval History, Vol. VI, Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1929, s. 841.

⁵² HALL, Richard, "Britanya ve İrlanda'da Viking Çağı Arkeolojisi", Shire Arkeoloji Serisi 60, Shire: 1990, 1995, s. 40.

German edebiyatının en eski destanı ve günümüze ulaşan 4 Anglosakson elyazmasından birisi olan Beowulf, Angle lehçesiyle kimliği bilinmeyen bir şair tarafından yazılmış olup, destanın konusu İngiltere’de değil İskandinavya’dan İngiltere’ye göçen German kabilelerinin eski vatanları olan Geatland bölgesinde (Danimarka ve Güney İsveç) geçmektedir. Beowulf’un kimliği bilinmeyen yazarının pagan atalarının kahramanlık geleneğini seven yeni Hıristiyanlardan birisi olduğu sanılmakta kimilerinde bir manastırda keşiş olduğu ileri sürülmektedir.

Destana adını veren Beowulf, olağanüstü güçlü, yardımsever, korkusuz ve kusursuz bir savaşçı olarak tasvir edilmektedir. Beowulf, tehlikelerle dolu bir dünyada ölümün kaçınılmazlığını ağırbaşlılıkla kabul ederken adalet ve doğruluk çizgisinden ayrılmadan cesaretiyle anlamlı bir yaşam yaratmayı başarmış, değiştirilemez kaderi (Wyrd) soğukkanlılıkla kabul ederken, umutsuzluğa karşı mücadele edip, başkalarının iyiliği için kendini feda ederek kahraman sıfatını fazlasıyla hak etmiştir. Beowulf’da kabileye ve lidere bağlılık, intikam duygusu temalarının yanı sıra Hıristiyanlığın ve canavarlarla kapışma gibi halk masallarının da izlerine rastlanmaktadır. Bazı eleştirmenler Beowulf’un kendini kurban ederek ölümünü iyilik ve ışığı temsil eden kahramanca bir davranış olarak görerek bunu yazarın etkisinde kaldığı Hıristiyanlık öğretilerine bağlamaya çalışmıştır. John Gardner 1971 yılında yayınladığı Grendel adlı yapıtında destanı canavarın bakış açısından yansıtmıştır.

Beowulf destanında kahraman Grendel, Grendel’in göldeki annesi ve ateş ejderhası ile savaşmaktadır. İlk bölümde Mızraklı Danların kralı Hrothgar’ın yaptırıp Heorot (Geyikli Şato) adını verdiği üçgen formundaki devasa şatosuna Grendel adlı bir canavar musallat olmuş, Grendel, Dan savaşçılarını topluca katledip yediği için şato büyük ölçüde boşalmıştır. Kabil ırkından geldiğine inanılan Grendel üzerinde atalarına özgü bir lanet olan ölüm işaretini taşımakta, annesiyle birlikte bir hayvan ininde yaşamaktaydı. Grendel, şatodan tün gün boyunca yayılan arp ve şarkı sesinden bunalınca gece yarısı Heorot’a girerek bal liköründen sarhoş olmuş 30 savaşçıyı parçalamış ve ziyafetine ininde devam edebilmek için ölümlerin en lezzetli parçalarını omuzunda taşıdığı ejderha derisinden torbasına doldurarak inine geri dönmüştür. Hrothgar ve Danlar felaketin büyüklüğünü görmüş ve canavarın geri dönmemesi için putlara adaklar sunmak ya da Grendel’i ödüllendirmek gibi türlü yöntemler denemişlerse de canavarın iştahını kesmek ve ölümleri sonlandırmak mümkün olmamıştır. 12 yıl boyunca Heorot’a musallat olan bu iblisin yaptıkları ve bölgedeki Danların çaresizliği tüm Gaetland’a yayılmıştır. Söylenceyi duyan Güney İsveçli Fırtına Geatların 30 insan gücüne sahip olduğu söylenen prensi Beowulf 14 savaşçısıyla birlikte denizi geçerek kral Hrothgar’ın şatosuna gelmiş ve iblisi öldüreceğini söylemiştir. Beowulf, kendisini dostça karşılayan krala silah kullanmayan canavarın karşısına silahsız çıkacağını eğer ölürse demirci Wayland’ın yaptığı savaş gömleğini efendisi Hygelak’a göndermesini istemiştir. Beowulf’a dostça hitap eden kral savaşçıya yeniden hoş geldin diyerek onuruna bir ziyafet verilmesini emretmiştir.

İkinci bölümde şölen sırasında Kral Hrothgar’ın ayakucunda oturan Mızraklı Danların en ünlü savaşçısı Unferth’in kendisinin karşısına çıkmaktan korktuğu Grendel’i öldürmek için uzak diyarlardan gelen Beowulf’u kıskanıp yermeye çalıştığı konuşmayla başlamaktadır. Unferth, Beowulf’un Breca adlı arkadaşı tarafından bir yüzme yarışında yenildiği söylencesini anlatınca kahraman çocukluğunda geçen bu olayın doğrusunu aktarmıştır. Şöleden sonra uyumayan Beowulf canavarla silahsız kapışmak için soyunmuş ve Grendel’in gelmesini beklemiştir. Grendel, gece yarısı Heorot’a gelmiş ve kapının demir kilidini kırarak uyuyan savaşçılarla dolu salona girmeyi başarmıştır. Savaşçıları parçalayıp yemeye koyulan canavar Beowulf’un yanına gelip kahramanı tutunca Beowulf da Grendel’in kolunu acı gücüyle kavramayı başarmıştır. Grendel, kahramanın gücünü farkedince hayatında ilk defa korkup,

kaçmaya çalıştıysa da başaramamış, Beowulf canavarın önce parmaklarını sonra ise kolunu koparmıştır. Grendel kolunu geride bırakıp inine kaçmayı başarmışsa da burada son nefesini vermiş, Beowulf ise Mızraklı Danların kralı Hrothgar'a verdiği sözü tuttuğunu göstermek için Grendel'in kolunu altın işlemeli çatının üzerine koymuştur. Hrothgar, Beowulf ve arkadaşlarına aralarında bir kılıç ve sancağın da bulunduğu değerli armağanlar ile wergild adı verilen altın ödülü verdikten sonra büyük bir ziyafet tertip etmiştir.

Üçüncü bölümde Grendel ile aynı mağarada yaşayan annesi öç almak için Heorot'a saldırmış, Beowulf'un şatoda olmamasından faydalanarak kralın danışmanı Aeschere'yi dişleriyle parçalayıp öldürdükten sonra adamın bedenini oğlunun çatıda sergilenen koluyla birlikte yanına alarak uzaklaşmıştır. Sabah olduğunda kral Hrothgar, Beowulf'a bataklıkta bulunan yaratığın mağarasını bulup öldürmesini istemiş karşılığında en değerli hazinelerini önermiştir. Beowulf, krala arkadaşı için üzülme yerine intikamını almanın daha doğru bir davranış olduğunu söyledikten sonra zırhını kuşanarak canavarın inini aramaya koyulmuştur. Beowulf ve beraberindeki savaşçılar ormanın derinliklerinde Aeschere'nin koparılmış başını gördükten sonra denizde tuhaf deniz yılanları gördükleri noktada durmuşlardır.

Dördüncü bölümde Hygelac'ın ölümünden sonra Geatland kralı olup, 50 yıl boyunca ülkesini adalet ve bilgelikle yöneten yaşlı Beowulf'un ülkesine musallat olan bir ejderha ile mücadelesi anlatılmaktadır. Bir efsaneye göre tüm halkını kaybeden bir savaşçı kabilesinin tüm hazinesini bir höyüğe sakladıktan sonra ölümünden sonra bu hazineleri ele geçiren kişiyi lanetleyerek son nefesini vermiştir. Savaşçının ölümünden 700 yıl sonra bir ateş ejderhası höyüğü bularak kendi yuvası yapmış ve 300 yıl boyunca burada rahatsız edilmeden yaşamıştır. Yeğenin kahramanlığından cesaret alan kral kılıcını ejderhanın başına saplamayı başarmışsa da Naegling kırılmış, bu sırada canavar da Beowulf'a dişlerini geçirmeyi başarmıştır.

Beşinci bölümde Beowulf'un ölümü ile ustalık ve cesaretini kanıtlayan Wiglaf Beowulf'un yerine kral olması anlatılmaktadır. Wiglaf, Beowulf'u ısırarak canavarın göğsüne kılıcını saplamaya çalışırken, kan kaybeden kral son bir hamleyle keskin hançeriyle ejderhayı ortadan ikiye ayırmayı başarmışsa da bedeni canavarın ateş ve zehrine daha fazla dayanamamış, son zaferinin hemen ardından canavarla birlikte ölmüştür. Wiglaf ölümünden hemen önce krala ejderhanın sakladığı hazineyi göstermiş ve efendisinin son isteğine uygun bir şekilde Beowulf'a yakışan bir cenaze töreni ve Beowulf'un Höyüğü olarak adlandırılan bir mezar yeri hazırlatmıştır.

Berkshire'da üç odalı bir koridor-mezar Demirci Wayland Mağarası adını taşır. İnanışa göre Wayland, atları büyüsel bir yöntemle nalladığı sanılan ve görkemli kılıçlar ve zırhlar üreten hayalete benzer, bir başka deyişle esrarengiz bir nalbanttır. Bu isim, Almanya'da Wieland, İskandinavya'da da Völund adıyla bilinir ve klasik mitolojideki Vulkan'a çok benzer. Megalitlerle ilgili başka bir görüş de, Druidler ile bağlantılı olduklarıdır ve 18. yüzyılda antikacı W. Stukeley ve şair William Blake tarafından da önemli bir yaklaşım olarak desteklenmiştir.

DEMİRCİ CÜCELER (İskandinav Mitolojisi)

İskandinav mitolojisi, İskandinavya’da yaşamış Kuzey Cermen halklarının Hristiyanlık öncesi dinleri, inanışları, ve efsanelerini içerir. Cermen mitolojisinin bir parçası olan İskandinav mitolojisi, Anglosakson mitolojisi ve kıtasal Cermen mitolojisi ile yakından ilişkilidir. MÖ 1.000 yıl sonrasında, Avrupa’nın büyük bir kısmına Hint-Avrupa dilleri ve kültürü yayılmıştır. MÖ ilk bin yılın ortalarında Cermen kabilelerinden Güney İskandinavya ve Kuzey Almanya bölgesinde yaşamışlardı. Bu halkların yayılmaları ve ilerlemeleri MÖ 2. yüzyıla kadar devam etti. Bu nedenle İskandinav ve kıtasal Cermen mitolojileri aynı temeller üzerindedir ve birçok ortak noktası vardır. Snorri Sturluson’un Eddası (1179-1241) bu efsanelerin çoğunu günümüze kadar aktarmıştır. Mitolojinin yaratılış detaylarını çok çeşitli kaynaklara dayanarak kaleme alınmıştır.

İskandinav tanrılarının bir “demirci” tanrısı yoktu (Yunan tanrısı Hephaestus veya Romalı mevkidaşı Vulcan gibi). Birçok betimlemede özel bir demirden imal edilmiş kutsal çekiç Mjölnir ve demirden eldivenleri ile Thor, İskandinav mitolojisinde demir tanrısı olarak itibar görse de, böylesine bir durum söz konusu değildir. Ancak, İskandinav mitolojisinde Cüceler tarafından yürütülen madencilik, demircilik ve bu metallere bağlı el sanatları cücelerin demirci olarak kabul edilmesini sağlamıştır.

Cüceler demir, altın ve değerli taşlarla çalışma konusunda sanat ve zanaatta çok daha büyük bir zekaya sahiptir. Kralları Durin olan bu cüceler yüzükler, kılıçlar ve paha biçilmez hazineler yapmışlar ve Aesir’in kullanımı için topraktan altın çıkarmışlardır. İskandinav mitolojisinde cücelerin yanında Smith Waylan gibi “efsanevi” demirci figürleri vardır. Wayland (bazen Weyland veya Weiland), Völundarkviða’ya (şiiresel Edda’da bir şiiir) göre, Fin kralının üç oğlundan biridir. Ancak efsanevi usta bir demirci olmasına rağmen, ne kayda değer bir eserde kendisinden bahsedilmiş ne de tanrının silahlarını kullanmıştır. Aynı zamanda bir tanrı değil (belki Cücelerinkilere rakip olabilecek becerilere sahip olsa da) bir insan figürüdür.⁵³

⁵³ mitoloji.stackexchange.com, Erişim Tarihi : 01.08.2020.

Genel olarak konuşursak, İskandinav mitolojisindeki cüceler, birçok hikayede temel rol oynayan her türlü öğeyi yarattılar. Bununla birlikte, cüce demircilerin bazı ürünleri gerçekten de diğerlerinden sıyrılıyor.

Mjolnir: Thor'un Çekici, İskandinav mitolojisinde var olan en güçlü silahlardan biri olarak tasvir edilen Mjolnir, tüm dağları dümdüz edebiliyordu. Gök Gürültüsü Tanrısı Thor ile ilişkilendirilen çekiç, aydınlatma cıvatası da gönderebilir. Efsaneler, Mjolnir'in her hedefi vurabildiğini ve ardından Thor'un eline tek başına döndüğünü söylüyor. Çekiç, öldürmek ve yok etmek için bir silah olarak kullanılmasının yanı sıra, insanları ve hayvanları canlandırma güçlerine sahipti. Mjolnir'in belirgin kısa sapı, Yaramazlık Tanrısı Loki'nin karışmasının neden olduğu istenmeyen bir üretim hatasıydı.

Gungnir: Odin'in Mızrağı, hedefini asla kaçırmadığı bilinen Gungnir, Baba Odin'in savaş alanında sıklıkla kullandığı silahtı. İnce ama son derece güçlü olan mızrak, Odin tarafından çatışmaları, anlaşmazlıkları vb. kışkırtmak ve azaltmak için kullanılabilir. Buna ek olarak, Gungnir'in o kadar kutsal olduğu biliniyordu ki, amacına göre yemin edilen bir yeminin çiğnenmesi imkânsızdı. Odin'in korumasını çağırmak için, birçok İskandinav savaşçısı genellikle bir savaşın başlangıcında mızraklarını fırlatırdı.

Brisingamen: Freyja'nın Kolyesi, bir gün, Aşk Tanrıçası Freyja, neredeyse bir trans halinde şafaktan önce Asgard'ı terk etti. Bifrost'u geçtikten ve bir gün Midgard'ı dolaştıktan sonra bir mağaraya ulaştı. Freyja içeride dört cüce (Alfrigg, Dvalinn, Berling ve Grerr) ve onların demirhanesini gördü. Tanrıça başlangıçta parlak fırından etkilenmiş olsa da, daha sonra Brisingamen olarak bilinen desenlerle oyulmuş altın bir kolyeyle daha çok ilgilenmeye başladı. Freyja kolyeyi almaya çalıştı ama cüceler, her biriyle bir gece geçirdikten sonra ona işlerini vermeyi kabul ettiler. Tanrıça Brisingamen'i arzuladı.

Skidbladnir: Gemilerin En İyisi, savaş teçhizatı ve silahlarının yanı sıra tüm tanrıları barındırabilen Skidbladnir, İskandinav mitolojisindeki en iyi gemi olarak kabul edildi. Yelken kaldırıldığında gemi otomatik olarak iyi rüzgârları bulur ve neredeyse her hedefe ulaşır. Ayrıca, gemi karada, suda ve havada kolaylıkla seyredebilir. Gerektiğinde, Skidbladnir bir bez parçası gibi katlanabilir ve kişinin cebine güzelce yerleştirilebilir. Gemi büyükken İskandinav mitolojisindeki en büyük geminin Skidbladnir değil Naglfar olduğunu belirtmekte fayda var.

Draupnir: Çarpan Yüzük, damlatıcı olarak da bilinen Draupnir, Odin'in büyümlü yüzüğü ve aynı zamanda önemli bir doğurganlık amblemiydi. Her dokuz gecede, sekiz özdeş halka Draupnir'den düşüyordu ve hepsi özünde ona eşitti. Yüzükler erkekleri ve tanrıları son derece zengin yapabilir, bu yüzden Draupnir, kıyaslanamayacak kadar değerli olarak kabul edildi. Mjolnir'e benzer şekilde, Draupnir, Loki'nin cücelerle, özellikle Brokkr ve Eitri kardeşlerle yaptığı bir bahis üzerine yapıldı.

Demircilikte gerçek bir İskandinav tanrısı var mı? Ne yazık ki hayır. Bununla birlikte, İskandinav mitolojisindeki cüceler, böyle bir varlığın yerine geçmeye değer olduklarını kanıtladılar. Norsemen'in irfanının günümüze kadar hala birçok insanın çıkarını uyandırması gerçeği, İskandinav bir demircilik tanrısının yokluğunun her bakımdan önemsiz olduğunu göstermektedir.

DEMİRCİ İLMARİNEN (Fin Mitolojisi)

İlmarinen, Kalevala destanının en önemli kahramanlarından birisi olup sihirli sampoyu icad eden olağanüstü yetenekli bir demirci ustası ve büyücü Vainamoinen'in yakın arkadaşıdır. İlmarinen, Fin mitolojisinden bir tanrı ve arketipik bir zanaatkârdır. Ölümsüzdür ve neredeyse her şeyi yaratma yeteneğine sahiptir, ancak aşkta şanssız olarak tasvir edilmiştir. Pirinç, bakır, demir, altın ve gümüş dahil olmak üzere zamanın bilinen metallerini işlediği söyleniyor. İlmarinen'in büyük eserleri arasında gökyüzünün kubbesinin işlenmesi ve Sampo'nun dövülmesi yer almaktadır. Kalevala'daki her zamanki lakabı "demirci" için şiirsel bir kelime olan seppo'dur.

Destanı oluşturan runelerin (bölümler) tek bir hikayesi yoktur, anlatı birinden diğerine atlar, tutarsızlıklar ve tutarsızlıklar içerir. "Kalevala", epos kahramanlarının yaşadığı ve seyahat ettiği iki ülkeden birinin (ikinci ülke Pohjola) adıdır: Vainamoinen, Ayio, Ilmarinen, Lemminkäinen, Kullervo.

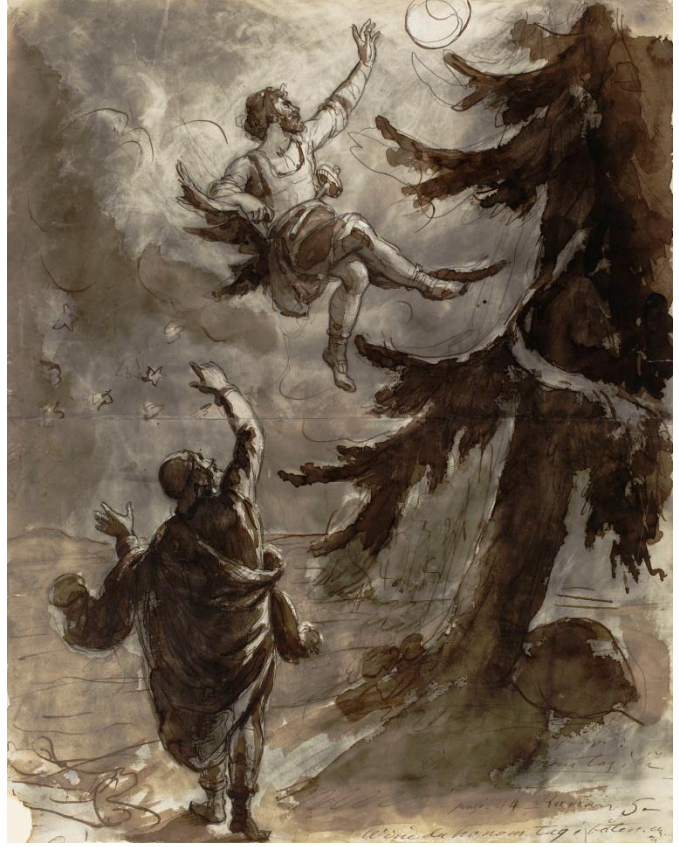

Destandaki bölümler, dünyanın yaratılışı ve ana karakterinin doğuşu ve Ilmatar'ın oğlu (hava kızı) Vainamoinen ve kendisiyle savaşını kaybeden, kendini öğreten şaman Joukahainen'in kız kardeşi Aino ile evleneme girişimi hakkında bir efsaneyle açılıyor. Ardından, koşucular kahramanın gelin için Pohjola ülkesine olan yolculuğunu anlatıyor - güneşin battığı belli bir "alt dünya". Anlatının bu bölümünde hiçbir savaş sahnesi bulunmuyor, Vainamoinen okuyucuya bilgi ve büyü sayesinde yoluna çıkan zorlukların üstesinden gelen ve demirci İlmarinen sayesinde sevilen Sampo'nun değirmeni için yarattığı zorlukların üstesinden gelen bir şarkıcı, hececi olarak görünüyor.

Kalevala, dünyanın doğumunu, havanın kızının Karelya destanının ana karakteri Väinämäinen'i nasıl doğurduğunu anlatan bir rune (bölüm) ile başlar. Kuzey'in güzel bakiresini fetheder ve nişanlısı olur, ancak damadın bir milin kalıntılarından bir tekne yapması şartıyla. Büyülerin yardımıyla kahraman, demirci Ilmarinen'i çağırır ve Kuzey'in metresi için sihirli değirmen Sampo'yu dövdü. Sonraki runelerde yeni bir karakter belirir, Lemminkäinen. Väinämäinen tekneyi yapmaya hazır olduğunda, nişanlısı bir demirci ile evlenmeyi seçti.⁵⁴

⁵⁴ <https://brendoptom.ru/tr/doklad-kalevala---finskii-nacionalnyi-epos-kalevala-karelo-finskii.html> Erişim Tarihi: 01.08.2020.

Dünyayı düzenleyen ve arpa eken Finlerin ana karakteri Waynemeinen'in havasının kızı tarafından dünyaya, gökyüzünün, armatürlerin yaratılması ve doğumu hakkında bir efsaneyle açılıyor. Dahası, diğer şeylerin yanı sıra, Kuzey'in güzel bakiresini karşılayan kahramanın farklı maceralarını anlatıyor: milinin parçalarından mucizevi bir şekilde bir tekne yaratırsa gelini olmayı kabul ediyor. Kahraman, çalışmaya başladıktan sonra kendisini baltayla yaralar, kanamayı gideremez ve demirin kökeni hakkında bir efsane anlattığı eski bir şifacıya gider.

Eve dönen Waynemeinen, büyülerle rüzgarı yükseltir ve demirci Ilmarinen'i, Waynemeinen'in verdiği söze göre, Kuzey'in metresi için zenginlik ve mutluluk veren gizemli bir nesne olan Sampo'nun verdiği söze göre, demirci Ilmarinen'i Kuzey ülkesine, Pohjola'ya taşır. Sonraki runeler, tehlikeli bir kadın baştan çıkarıcı ve aynı zamanda savaşçı bir büyücü olan kahraman Lemminkainen'in maceralarını anlatan bir bölüm içeriyor. Sonra hikaye Waynemeinen'e geri döner; yeraltı dünyasına inişini, dev Vipunen'in rahminde kalarak, harika bir tekne yaratmak için gerekli olan son üç kelimedenden elde ettiğini, kahramanı kuzeyli bakirenin elini almak için Pohyola'ya götürdüğünü anlatıyor; ancak ikincisi, evlendiği, düğünün detaylı anlatıldığı ve düğün şarkılarının verildiği demirci Ilmarinen'i tercih etti, bir eşin kocaya olan görevlerini açıklamıştır.

Ozan Vainamoinen ile demirci Ilmarinen olup bitenleri görünce işin kolay olmayacağını anlarlar; kalkar Pohjola'ya giderler. Pohjola'da bir ünlü öküz varmış, onu getirecekler. Sığırın gövdesi dev gibi böğürleri sert, sinirleri gergin, boynuzları tam birer arşın, ağız iki kulaçmış. Şanını, yörelerde duymayan kalmamış; öküz, saldırgan bir yaratılmış da.

Ozan ve yanındakiler, öküzü bulurlar; yakalarlar. Bir de saban demiri sağlarlar, Sampo'nun olduğu yere getirirler. Öküzün çabası, saban demirinin kaması işe girişince Sampo'nun kökü yerinden depreşir. Sampo yerinden sökülünce yaşlı ozan, demirci Ilmarinen ve delikanlı Lemminkainen, üçü birden yapışır, sürükleye sürükleye bu büyülü değirmeni, bakır dağın ardından, kayalıklı tepenin yamacından kıyıya alır gelirler; demir iskeleye bağlı teknelerine yüklerler. Sampo'nun yerleştirilmesinden sonra, kayıklarını suya iterler; denize açılırlar. Tekne suya dalar dalmaz, derya bir köpüklenir, bir köpüklenir...

Demirci Ilmarinen şöyle söyler:

- *Bir an önce uzaklaşsak buralardan. Sampo yanımızdayken oyalanır durursak başımıza bir bela gelir... Nereye gitsek ki?*

Yaşlı ozan Vainamoinen şöyle söyler:,

- *Bildiğim bir yer var; yeşil burnun önündeki küçük adaya bakan kıyılarda... Oraya gidelim, kimse görmez. Bu dolaylarda bilebildiğim en uygun yerdir orası. Gelen olmaz, giden olmaz; ölen olmaz, öldüren olmaz... Sampo dilediğimiz sürece orada kalır!*

Ozanın bu açıklaması üzerine, küreklere asılır, Pohjola kıyılarından uzaklaşırlar. Yüzdürüp giderlerken yaşlı ozan Vainamoinen içlenir.

Eski bir Finlandiya epik şiiri olan Kalevala’da demirci Ilmarinen, hem savaş aletleri hem de ev eşyalarını biçimlendiren zanaatkârların öncüsü ve en yeteneklisi olarak şu şekilde anlatılmaktadır:

*“Bu kahraman
Dünyaya metal işlemek için geldi
Bir kömür dağının üstünde doğdu,
Kömür havzasında yetişti ve tüm becerilerini orada kazandı;
Demirci doğduğu gecenin sabahında
Bir elinde bakır çekiç,
Diğerinde demir maşa
Demirhanesini inşa etti
Ayrıcalıklı bir tepecik aradı;
Ve bataklıkta, bol miktarda demirin gizlendiği bir tepecik bularak
Orada izabe fırınına kurdu.”*

Bu demirci, hem işini yapan hem de Finliler arasında saygı duyulan biri olarak birçok işte danışılan bilge kişi, bazen de sihirli merhemlerle yaraları tedavi eden bir halk hekimidir. Öyle ki destanda, hem Ozan’ın hem de demircinin sevdiği kız için bölgeye bolluk ve bereket getiren bir nesne yapılması gereklidir. Bu nesneyi demirci Ilmarinen yapabilir. Demirci, bu nesne dışında değişik demir aletler de yapar. Destanda, demircinin çelikten gem, pençeleri sert çelikten olan bir kartal yaptığı bölüm şöyle geçer:

“Demirci Ilmarinen de ozanın sevdiği kızı sevmektedir. Kız da ozanı istememekte ve demirciyi sevmektedir. Demirci Ilmarinen de kızı ister. Kızın ailesi kızı vereceklerini, ancak bazı şartların yerine getirilmesi gerektiğini söylerler. Kız da demirciye, bu şartları yerine getirirken Üç Şelale’ye gidip köpüklü sulara çelikten bir gem yapıp, dizginleri büyülemesini ve ayıyı bununla; ateşte demirden, pençeleri sert çelikten, kanatları yelken kadar büyük koca bir ak kartal yapıp turna balığını da bununla yakalamasını öğütler.”⁵⁵

Görülen o ki, demirci Ilmarinen, mücadeleci bir kahramandır ve bu kahramanlığı da demircilik mesleğinin ona verdiği güç sayesinde

Kalevala Destanı’nda annesi Lemminkäinen’i, Pohjolaya gitmemesi için engellemeye çalışmaktadır. Lemminkäinen ise “Getir zırhlarımı, hazırla döğüş esvabımı” diye talimat vermiştir. Bu ifade, onun savaş için hazırlık yaptığını ve bunun için de özel bir elbisesi olduğunu göstermektedir. Destanın bu kısmında Lemminkäinen’in “Babamın kılıcını alayım, yerinden çıkarayım, haftalarca soğukta kalmış, çok zaman kayba karışmış, yerinde durmuş ağlamış, kuşananın hasretine yanmış” gibi ifadeler kullanması ise babanın kılıcının savaşta

⁵⁵ LÖNNROT Elias, “Kalevala Destanı”, çev. Lale ve Muammer Obuz, Ed. JRR Tolkiën, İstanbul, 1965.

daha etkili olabileceğine inandığını göstermektedir. Bu davranış, aslında ata kültürünü hatırlatmaktadır. İlmarinen'in Väinämöinen için üzerinde gök cisimlerinin, hayvan şekillerinin yer aldığı bir pala yapması, düşman hududu için bir hazırlık yapılacağını göstermektedir. İlmarinen'in giyeceği savaş elbisesi hakkında "Demir gömlek, Çelik kemer" gibi sözcüklerin kullanılması, bu madenin sağlamlığı ve koruyuculuk özelliğiyle alakalıdır. Destanda, kahramanların fizikî yapısı hakkında bilgi verilmez ve daha çok kılıç ve ok gibi savaş araçlarıyla kahramanlar ortaya çıkar. Bu araçların olağanüstü gücü destan kahramanlarının güçleriyle bütünleşir. Väinämöinen'in ay ve güneşin parıltısını barındıran kılıcı, aynı zamanda at ve kedi motiflerini barındırır. Görülen o ki, Väinämöinen'in üstünlüğü "güçlü silah" olarak bahsedilen bu kılıcının üstünlüğü ile önem kazanmıştır.⁵⁶

İlmarinen başlangıçta bir tanrı olduğu sanılmaktaysa da zamanla folklorik bir kahramana dönüştürülmüştür. Seppo İlmarinen, Vainamoinen için tahıl, para ve tuz öğütebilen sampo adlı üç-terafı bir değirmen yapmış bu da büyücünün Kuzey ülkesinde yaşayan Pohjola Bakiresini kazanmasını sağlamıştır. Pohjola Bakiresinin öldürülmesinden sonra İlmarinen yeniden Pohjola'ya giderek bu sefer ölen kızın kız kardeşini elde etmeye çalışmış, kız karşı koyunca kaçırmıştır.

İlmarinen ile Vainamoinen sampoyu kendilerinden çalan Pohjola kralı Louhi'den geri almayı başarmışlarsa da dönüş yolunda denize düşüp kaybolan alet sonsuza dek tuz çekmeye devam edecektir. Sonunda Pohjola Bakiresini kendi için kazanan İlmarinen kızını evlenmeye ikna edemediği gibi elinde tutamayınca eski karısı Kullervo'nun laneti yüzünden gerçek bir kadınla evlenemeyeceği fikrine saplanınca kendine altın ve gümüşten yeni bir kadın yapmıştır. Bununla birlikte gece karısının soğuk olduğunu anladığında kadını Vainamoinen'e vermeyi teklif etmiş ama ondan eritip altına dönüştürmesi tavsiyesi almıştır. Kötü büyücü kadın Louhi ay ve güneşi bağladığında İlmarinen hilal formunda ay ve güneş dökmüşse de tıpkı altın gelinde olduğu gibi başarısız olmuş, demircinin ay ve güneşi yeterince parlamamıştır.⁵⁷

⁵⁶ ABDURREZZAK Ali Osman, "Türk Dünyası Mitolojik Destanları ile Kalevala Destanı'nın Tipolojik Açından Mukayesesi", Gazi Türkiyat, 2014, sS. 14, s.189-223.

⁵⁷ ÖZTÜRK Özhan, "Dünya Mitolojisi", Nika Yayınları. Ankara, 2016.

DEMİRCİ GOIBNIU (Kelt Mitolojisi)

Demirciler Kelt toplumunda çok yüksek bir saygı görürdü ve onların druidler ve toplumun diğer önemli üyeleriyle eşit seviyede oldukları düşünülürdü. Bunun nedeni onların ateş ve demirden harikalar yaratmalarıydı. Avrupa'nın her kabilesinin kendi demirci tanrısı vardı ancak bunların hepsi de ateş ve onun gücüyle bağdaşır. Yunan tanrısı Hephaistos'a çok benzer bir şekilde, Kelt demirci tanrısı Gobannus bir çekiç taşıyan kudretli, sakallı bir adam olarak tasvir edilirdi. İrlanda mitosunda demirci tanrısı bir üçleme olarak karşımıza çıkar, Goibhniu, Luchta ve Credhne. Goibhniu demirci, Luchta ruh ve Credhne de metal işçisiydi; onların yetenekleri bir araya geldiğinde eşi benzeri hiç görülmemiş çok güçlü silahlar ve güzel eşyalar üretilirdi.

Goibhniu Kelt ve özellikle İrlanda mitolojisindeki Metalsmith ya da Balcksmith olarak da anılan Demirci tanrıdır. Aynı zamanda misafirperverlikle de ilişkilendirilir. Dolayısıyla diğer mitolojik figürler olan Gofannon ve Gobannus ile de bağlantılıdır.

Günümüzde Smith olarak adlandırılan Demirci tanrıların aynı zamanda şifa da dağıttığına inanılırdı. Kelt mitolojisinde Goibhniu da bu özelliklere sahip iyi bir tanrı olarak nitelendirilir. Onun Kutsal sembolü "kılıcın üzerinde dev bir tokmaktır." Muhtemelen 'kılıç' anlamına geliyor. Goibhniu, çoğunlukla İlahi Kabilenin demircilerinden biri olarak tanımlanan İrlandalı (muhtemelen) bir Tanrı'dır. Tüm bu özellikleri ile mükemmel şekilde isabetli, mükemmel ölümcül mızraklar üretmiş ve savaş yedi yıl boyunca devam etse bile tüm ordu için silahlar ve kalkanlar yapabileceğiyle övünmüştür.

Demirci tanrı Goibhniu'nun babası Esarg (balta taşıyıcı) dır. Mitolojik metinlerde Goibhniu, genellikle kuyumculuk ve marangozluk ile birlikte anılır. Savaşlarda oldukça büyük yararlılık sağlayacak olan silah dövme tekniği ile müthiş silahlar yapmış ve bu silahlar savaşlarda oldukça büyük yararlılık sağlamıştır. Kral Nuada'nın ikinci savaşında Goibhniu'nun isimsiz karısının Drogheda'daki bir mağarada öldüğü ve gömüldüğü söyleniyor.

Bir Kelt anlatısında; Nuada'nın kolu savaşta kesildiğinde, Goibhniu ona yeni bir gümüş yapar, bu nedenle Nuada "Gümüş Kollu Nuada" olarak bilinir. Ayrıca tanrılar için silah yapar. İkinci Moytura Savaşı sırasında Goibhniu, Brigh'in oğlu Ruadán tarafından mızraklanır, ancak mızrağı kaldırır ve onunla Ruadán'ı öldürür. Goibhniu, aynı zamanda tanrılara ziyafet düzenleyen bir misafirperver olarak da hareket etmektedir.

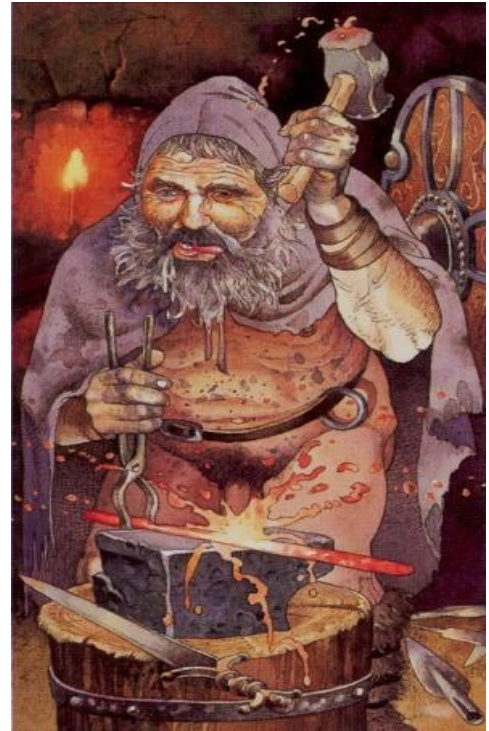
İrlanda folklorü olarak, doğumundan rol oynayan çeşitli Gavida ve Gavigan olarak adlandırılan bir kaç rakamlar vardır. Bu figürler demirci olarak tanımlanıyor ve muhteşem bir inek olan Glas Gaibhnenn'e sahipler. Gavigan'ın anlatıldığı hikayede, burada Glas Gavigan adlı inek, Balor tarafından alınır ve ancak Gavigan'ın Tory Adası'nda ağaçları büyütmesinden sonra geri döner. Bu öyküde, Gavigan Balor kızı tanıtılmıştır. Hikayenin başka bir versiyonunda Gavida, bir demirci ve Mac Kineely ile Mac Samthainn'in erkek kardeşi olarak adlandırılır. Bu sürümde, Mac Kineely Balor çaldı ünlü inek sahibi ve daha sonra babası olur. Gaibhlen, devasa bir ineğe sahip olan Tuatha De'nin demircisi olarak tanımlanan başka bir figürdür. Fırını, demir dağ Sliabh ve Larainn'in cevherini erittiği de ifade edilmektedir. O zamandan beri bu mekanda yerde bir demirhane var.

Goibhniu bayramı, Tuatha Dé savaşçılarına onları hastalık ve çürümeden korumak için Manannán tarafından hediye edilmiştir. Kelt inanışlarında St Gall büyülerinde Goibniu, dikenlere karşı çağrılır. Bu inanışa göre hiçbir şey cennetten daha yüksek değildir, Hiçbir şey denizden daha derin değildir.

İrlanda kaynaklı metinlerde gördüğümüz ilahi gücün en açık biçimde güçlü iddialarından ve gösterilerinden biridir. Ayrıca, İlahi Kabileyi ölümden ve çağdan koruyan Feth Fiadha adlı büyülü bir şölen yarattığını anlattığı bir başka büyük görünümü daha bulunmaktadır. Goibhniu'nun ilahi işlevinin her iki yarısının da geldiği yer burasıdır. Demirci (Smiths) Tanrısı olarak işlevi açıkça bir demirci olarak işlevinden kaynaklanıyor ve şifa tanrısı işlevi muhtemelen Feth Fiadha'dan geliyor. Muhtemelen bunun işlevini bir Şifa (iyileştirme) Tanrısı olarak tanımlanmaktadır. Çünkü bu daha çok ölümlülüğü savuşturmaya benzediğinde, hastalıkları iyileştirdiğini göstermektedir.

Daha öncede belirttiğimiz gibi Goibhniu'nun kutsal sembolü kılıç üzerinde dev bir tokmaktır. Yine, her zaman olduğu gibi, kutsal semboller oyunun mekanik tarafının bir gereğidir. ve bu yüzden, bu bölümü gerçekten çok önemli olarak görmüyorum. Örneğin, tarihte gerçekten ikonografik temalara sahip olan diğer üç Pantheon'dan bahsedilmektedir. İrlandalılar için üç çekiç vuruşuyla bir mızrak başı yapabildiğinden övünmek için muhtemelen etrafında üç küçük çekiç olan bir mızrak ucu kullanılmıştır.

Demirciler, Kelt toplumunda oldukça saygı gören kişilerdi. Druidlere ve toplumun diğer üst düzey kişilerine denk bir konumda görülürlerdi. Bunun sebebi, ateş ve metalle gösterdikleri hüneleriydi. Avrupa'daki her bir kabilenin kendi demirci tanrısı bulunurdu ancak hepsinin ortak olarak ateş ve demirle bir ilişkisi vardı. Yunan tanrısı Hephaistos gibi, Kelt demircilik efendisi Gobannus da çekiç taşıyan güçlü ve sakallı bir adam olarak betimlenmişti. İrlanda mitolojisinde demircilik tanrısı Goibhniu, Luchta ve Credhne olmak üzere üçlü halde görünürdü. Goibhniu demirci, Luchta usta, Credhne ise metal işçisiydi. Yetenekleri birleştiği zaman ortaya, ölümlülerin bir benzerini asla görmemiş oldukları güçlü silahlar ve güzel eserler çıkardı.

DEMİRCİ BRIGHID (Frenk Mitolojisi)

Brighid, İrlanda, Fransa ve Galler de dahil olmak üzere birçok mitolojide bulunan bir tanrıçadır. Pek çok farklı kültürde var olduğu için, Brighid'in kelimenin tam anlamıyla bitmeyen bir isim listesi vardır. Gaelce Breo-Saighit kelimelerinden türetilen adı, "ateşli ok" anlamına geliyor. Brighid genellikle ateş, alevler ve ocakla sembolize edilir; ayrıca su (kazanlar), tahıl (Brigid tekerlekleri, Brigid'in Yatağı), yaratıklar (kırmızı kulaklı ve kuğu olan beyaz bir inek) ve ayrıca tılsımlar (çıkırık) ile sembolize edilmiştir.

İrlanda'nın mitolojik çevrelerinde, adını Keltçe brig (yüce olan)'den alan Brighid, Dagda'nın kızı yani Tuatha de Danann'dan birisidir. Diğer iki kız kardeşinin ismi de Brighid'dir ve iyileştirme ve zanaatlarla bağlantılı olarak görülürler. Üç Brighidler tipik olarak aynı tanrıçanın üç farklı yanı olarak görülürdü, bu da onu klasik bir Kelt üçlü tanrıçası yapıyor.

Kildare, İrlanda'daki tapınağı sonradan Hristiyanlaştırılmış ve Brighid'in Hristiyan evi olmuş, Brighid de Kildare'nin Aziz Brigid'i olmuştur. Kildare ayrıca Kelt bölgelerinde bulunan birkaç kutsal kuyunun olduğu bölgelerdendir ve bu kuyuların birçoğu Brighid ile bağlantılıdır. Günümüzde bile, bu tanrıçaya bir dilek olarak kuyu dibindeki ağaçlara kurdeleler ve çeşitli sunumlar bağlandığını görmek mümkündür.

Brighid, en çok Kelt mitolojisi bağlamında bilinir ve hakkında yazılır. Kelt mitolojisinde Brighid, ilham, demircilik ve şifa tanrıçasıdır. Belki de Brighid, üçlü tanrıça statüsünden dolayı pagan geleneğinde çok popülerdi. İlham aleminde Brighid şairleri, şiiri, yaratıcılığı, kehaneti ve sanatı denetler. Smithcraft'ta demirciler, kuyumcular ve ev zanaatlarını denetler; İyileştirmede ise Brighid, şifacılara, ilaçlara, ruhsal iyileşmeye ve doğurganlığa (ekin, toprak, sığır) bakıyor.

Kırmızı sıcak demir spiral, demirci olarak bilinen tanrıçayı temsil eder. Brigid'in "şairlerin hayran olduğu tanrıça" olduğunu ve iki kız kardeşi olduğunu söyler: Şifacı Brigid ve demirci Brigid. Bu onun üçlü bir tanrı olabileceğini gösteriyor.

Brigid şiir, demircilik, tıp, sanat ve zanaat, sığır ve diğer çiftlik hayvanları,

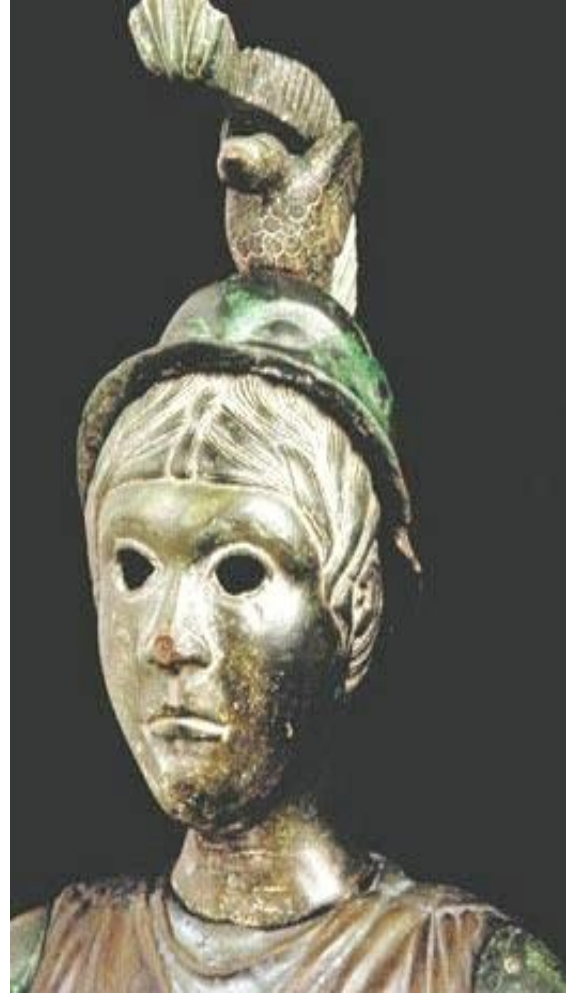

kutsal kuyular, yılanlar (İskoçya’da) ve ilkbaharın gelişinin koruyucusu olarak kabul edilir. Hristiyanlık döneminde, Kildare’deki on dokuz rahibe Aziz için sürekli bir ateş yaktı. Onun bayram günü olan Imbolc, geleneksel olarak hava durumu tahminlerinin zamanıdır.

Mitolojide Brighid, Roma mitolojisinde Miverna ve Yunan mitolojisinde Athena’nın Kelt eşdeğeri gibi görünüyor. Çok benzer işlevlere sahip ve görünüşe göre aynı yüksek pozisyonda bulunan tanrıçalarıdır. Yükselen alevler, yaylalar, tepeler ve yüksek araziler gibi görece yüksek boyutlarda olduğu düşünülen her şeyin tanrıçasıdır; bilgelik, mükemmellik, mükemmellik, yüksek zekâ, şiirsel belagat, ustalık (özellikle demircilik), iyileştirme yeteneği, druid bilgisi ve savaş becerisi gibi psikolojik olarak yüce ve yüceltilmiş faaliyetler ve durumlarıdır.

Brighid’in hem Hristiyanlıkta hem de Paganizm’de kutsal olmasındaki rolü onu anlamayı bir hayli zorlaştıran yanlarından birisidir. Azize olan Brighid ve tanrıça olan Brighid’e ortak çizgi olarak ateşi belirlemektedirler. “İki dini sistem etkileşime geçtiğinde, paylaşılmış semboller bir dini fikirden diğerine geçiş sağlayabilirler. Bir değişim döneminde, ateş gibi arketipik bir sembol var olan anlamını tamamen kaybetmezken ek bir anlam veya yeni bir açı kazanabilir. Örneğin, Azize Brighid’deki Kutsal Ruh’un varlığını simgeleyen ateş, hala Pagan dini konseptleriyle de var olmaya devam edebilir.”

Mitolojik anlatılarda Brighid olarak bilinmesine rağmen, onun için bir başka önemli isim Ceridwen’dir. Ceridwen, Brighid’in Gal folklorundaki adıdır. Ceridwen, mitolojik ve tarihi bir figür olarak inanılmaz derecede önemli bir role sahip çünkü ünlü Galli şair Taliesin’in annesi olduğu söyleniyor. Ceridwen ve Brighid’in ayrı geçmişleri olmasına rağmen, tek fark ayrı kültürlerden kaynaklanıyor. Brighid, aksi belirtilmedikçe, Ceridwen’i de ifade eder.

DEMİRCİ GOFANNON (Galler Mitolojisi)

İnsanoğlu çok uzun süredir metallere uğraşmıştır. Yumuşak, dövülebilir metalin ilk eritildiği ve kullanıldığı Bakır Çağı'ndan (yaklaşık MÖ 3.500-1.700) bu yana pek çok kültürde demirci tanrıların olması ve Kelt dünyasında demirci tanrının ve isminin Galya, Galler, İngiltere ve İrlanda'da geçmesi, onu birkaç pan-Kelt tanrısından biri haline getirmesi şaşırtıcı değildir. Kelt, İrlanda, Galler, Galya ve Frenk mitolojilerinde Demirci Tanrı, Goibniu, Gofannon ve Cobannos adları ile anılmıştır.

Gofannon, Galler mitolojisinde Demirci Tanrı olarak saygı görmekte ve Kelt mitolojisindeki Goibniu'nun eş değeri olarak kabul edilmektedir. Gofannon, ilahi demirci Belenos'un oğlu ve Anu'nun eşidir. İrlandalılar için Goibhniu olarak bilinir ve Romalılar tarafından Vulcan ile özdeşleştirilirdi. Demirci tanrı (Smith-God), demirci Kelt toplumunda olduğu için Kelt panteonunun özellikle önemli bir üyesiydi. Çünkü kaba cevherden güçlü parlak metaller üretebilmek neredeyse büyü görülüyordu. Gofannon tarafından yapılan silahların her zaman doğru uçuşması ve hedeflerine ölümcül bir yara vermesi garanti gibiydi. Bu nedenle, tanrılar için bu tür eşyaları üretmesi için sık sık çağrıldı. Özellikle Magh Tuiredh'in ikinci Savaşı'ndan önce Loucetios ve Tuatha için kılıçlar yaptığı İrlanda efsanesinde ve yaralı Nodens (Lludd) için gümüş bir el yarattığı bilinir. Gal mitolojisinde, Culhwch ve Olwen'in hikayesinde, muhtemelen metal birliklerinden dolayı olukları tasvir etmeye ve saban demirini temizlemeye yardım ediyordu.

Gofannon ayrıca, ihenleri ölümsüz kılmak için özel bir bira sağladığı Yeraltı Dünyası şölenine de ev sahipliği yapıyordu. Britanya'da demirci tanrısı, demircilik aletleriyle süslenmiş bir dizi saksının keşfedildiği Kuzey'de özellikle saygı görmüştür. Gofannon inancı Britanya'da Malton'dan (Yorks) Corbridge'e (Northumb) kadar geniş bir alanı kaplar. İkinci olarak Romalılar Gofannon'un tasvirini kullanarak kendi Demirci tanrıları Vulcanus'a evrimleştirmiştir. Demirci Gofannon, kuşaklı tunik ve konik başlık tayan sakallı bir adam, bir elinde maşa, diğerinde çekiçle örsünün üzerinde dururken tasvir edilir. Güney Britanya'da Colchester (Essex), Farley Heath (Surrey) ve Barkway'den (Herts) ibadet edildiğine dair kanıtlar bulunmaktadır.

DEMİRCİ TUBAL-CAIN (Hristiyan Mitolojisi)

Tubal-Cain İncil'de Yaratılış (Genesis) 04.22 bölümde anlatılan ve Jasher kitabında adında bolca bahsedilen kutsal demircidir. Tüm bronz ve demir aletlerinin yapımı onun elinden olmuştur. Kabil'in soyundan olan Lamech ve Zillah'ın oğludur. Tubal-Cain'in diğer kardeşleri Naamah ve üvey kardeşi Jabal'dır.

Yahudi inancına göre Tubal-Cain ismi bir baharat olan Tüblin'den türeyen İbranice kelime Tüp (לבות) ile, "Cain's-Baharatlar" anlamlarının birleşmesi ile meydana gelir. Cain'in işini terbiye ettiği ve geliştirdiği için bu adın verildiğini belirtir. Başka bir deyişle, daha verimli öldürmek için kullanılacak silahların yapımına yardım eden bir demirci olduğu için atası Cain'in günahını hatırlatır. İnancıya göre bir gün Tubal-cain ve babası Lamech ile birlikte kör babasına yardım olarak avlanıyorlardı. Uzakta Lamech'in hayvan olduğuna inandığı Kabil bulunmaktaydı. Tubal-Cain ile bunun bir hayvan olduğunu onaylar, ancak Tubal-Cain babasını aldatır ve muhtemelen Tubal-Cain'in kan şehvetinden dolayı atası Cain'i vurup öldürmesine izin verir. Lamech ne yaptığını anladığında ellerini bir yas krizi içinde havaya kaldırır ve yanlışlıkla oğlu Tubal-Cain'i öldürür. Ancak Genesis Rabbah bölümünde bu anlatıdan bahsedilmemektedir.⁵⁸

Hristiyan inanışlarında Tubal-Cain'in metalleri işleyen bir demirci ustası olarak sunulmakta ve tüm bronz ve demir aletlerinin ustası olarak tanımlanmaktadır. Kendi demirhanesinde savaşçılar için bronz, pirinç ve demirden silahlar ve çeşitli aletler üretmekteydi. Kutsal kitaplarda "metalsmiths" olarak adlandırılan Tubal-Cain, pirinç ve bakırdan ev aletleri yaparken meteorik demiri soğuk döverek yaptığı kılıçlarla ordulara yenilmezlik sağlamıştır. Yine hristiyan inanışlarında Tubal-cain ilk kimyager olarak bile tanımlanmıştır.

Bir metal ustası olan Tubal-Cain, hristiyan inanışlarında önemli bir yer tutmaktadır. İncil'de Genesis 4, ayet. 16-22'de kardeşini öldüren Kabil'in cennet'ten karısının doğurduğu Nod'a nasıl kaçtığını anlatır. Ona bir oğul, Hanok'u verir. Daha sonra Tubal-Cain bir şehir inşa etti ya da inşa etmeye başladı ve lanetlendiğini bilerek, ona oğlu Enoch'un adını verdi. Sonraki ayetler Enoch'un torununun doğumunu anlatıyor, Leamech'in iki karısı ve dört çocuğunun hikayesini anlatan Leamech, sürü bakım biliminin babası ya da yaratıcısı Jabal'la birlikte yer alır.

Yine İncil'de Tubal-Cain tasvir edilirken ve zanaatlarını anlatırken tam olarak aynı iki İbranice kelimeyi kullanır. Nechosheth "pirinçte bir işçi". Tubal-Cain, her şeyden önce mükemmeldir ve en eski iki sütun ile Süleyman Mabedininkiler arasındaki doğrudan bağlantılıdır. Tubal-Cain adı tüm eski metinlerde düzenli olarak geçse de, bu isim nispeten geç bir tarihe kadar kutsal metinlerde yer almamaktadır.

⁵⁸ WENHAM Gordon, "Genesis 1-15", 1987, s. 113.

DEMİRCİ TVASHTRİ (Hint Mitolojisi)

Hint mitolojisi dünyanın en eski mitolojilerinden biridir ve diğer emsallerinden oldukça farklıdır. Mezopotamya, Mısır ve Yunan mitolojilerine göre daha geniş kapsamlı ve günümüzde sosyal ve dini çevreleri üzerinde etkisini korumaktadır. Hint dininde, mitoloji ön plandadır. Tanrılar panteonunu oluşturan tanrıların aslında tek bir tanrının suretleri veya ifadeleri olarak nitelendirilir. Bütün tanrıların görüntülerinin arkasında tek bir yüce gerçek vardır. Özellikle Vedik dönemde, neredeyse doğadaki her güç ilâhlaştırılmış ve tanrıların sayısını hesaplamak imkânsız olmuştur. Yıllar içinde bazıları diğerlerinden daha önemli hale gelmiştir.

Hint inanışlarına göre madenci, tıpkı demirci ya da ondan önce çömlekçi gibi, bir “ateş efendisi”dir. Maddeyi bir halden diğerine ateş aracılığıyla geçirir. Üstelik madenci, mucizevi denecek kadar kısa bir sürede maden filizlerinin büyümesini hızlandırır, onları “oIgun”laştırır. Demir, “daha hızlı yapma”nın olduğu kadar, doğada zaten var olandan farklı bir şey yapmanın da bir yolu olarak ortaya çıkar. Bu nedenle arkaik toplumlarda dökümcüler ve demirciler, şamanların, hekimlerin ve büyücülerin yanı sıra, “ateşin efendileri” olma gibi bir üne sahiptir. Ama madenin farklı ve çelişkili değerler içeren niteliği hem kutsal hem de “şeytani” güçlerle yüklüdür madencilere ve demircilere de geçer. Bunlara hem çok saygı gösterilir hem de onlardan korkulur, toplumun uzağında tutulur, hatta hor görülürler. Çok sayıda mitolojide, tanrısal demirciler tanrıların silahlarını döver, böylece onların ejderhalara veya diğer canavar varlıklara karşı zafer kazanmalarını sağlarlar. Kenan mitinde “Koşar-ve-Hasis” (tam çevirisi Becerikli-ve-Kurnaz) Baal için, yeraltı denizleri ve sularının efendisi Yam’ı öldüreceği iki demir çubuğu örste döver. Mitin Mısır versiyonunda Horusun Seth’i yenmesini sağlayan silahları Ptah (Çömlekçi Tanrı) yapar. Aynı şekilde Virtra’yla kavgasında İndra’nın silahlarını tanrısal demirci Tvashtri yapar. Zeus’un Typhon’a karşı zafer kazanmasını sağlayan yıldırımını Hephaistos döver. Ama tanrısal demircinin tanrılarla işbirliği, dünya egemenliği için verilen tayin edici kavgaya katkısıyla sınırlı kalmaz. Demirci aynı zamanda tanrıların mimarı ve zanaatkarıdır, Baal sarayının yapımını o yönetir ve diğer tanrıların tapınaklarını donatır. Ayrıca bu demirci tanrının müzik ve şarkıyla da ilişkisi vardır; birçok toplumda demirciler ve kazancılar aynı zamanda müzisyen, ozan, şifacı ve büyücüdür.⁵⁹

⁵⁹ ELIADE Mircea, “Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi Taş Devrinden Eleusis Mysteria’larına”, Kabalıcı Yayınları, İstanbul, 2004.

Tvashtri: Soyut tanrılar Yedik panteonun biçimsel yönden en belirsiz tanrılarında biridir. Metal ve demirle uğraşan Demirci Tanrı olarak tapılır. En üstün sanatçı ve en hünerli işçi tanrıdır. Belki de bu nedenle sadece eli veya kolu betimlenir ve her zaman elinde bir demir balta taşıdığı söylenir. Adına yazılmış bağımsız bir ilahisi yoktur. Birçok yerde, İndra'nın şimşegini onun yaptığı söylenir. Ayrıca Brahmanaspati'nin baltasını keskinleştirir.

Hindu metinlerinde Tvashtri soma dolu bir kâse tutan yaşlı bir adam olarak gösterilir. Ingveda'da, bütün biçimlerin sahibidir. Rahimdeki cenini geliştiren odur. İnsan ve hayvan biçimlerini veren odur. Bütün biçimlerin yaratıcısı olduğu için ona visvarüpa (bütün biçimler) denir. Ayrıca, aynı adda bir oğlu vardır. İnsanlara çocuk kazandırır, kadın ve erkek biçimlerini verir.

Tvashtri, sadece evreni inşa etmekle kalmayan, aynı zamanda tüm bu acil işlerin üstesinden gelebilen bir yaratıcı tanrıdır. Tüm ticaretlerin tanrısıdır, iş özellikleri arasında bir demirci tanrı olarak silahlar, savaş arabaları, yıldırımlar bulunmaktadır. Tvashtri görünüş olarak oldukça soyuttur. O bazen bedensiz bir el olarak görünür. Elleri bir matkap ve kılıçla tasvir edilir. Hepsinden iyisi, asla boşaltılamayacak bir kâse ile somayı (sonsuz bira) icat etmiştir.

Hint mitolojisinde Tvashtri, tanrısal demirci statüsündedir. Bu mitin Mısır versiyonu ise şöyledir: “Çömlekçi tanrı olan Ptah, Horus'a Set'i yenmesini sağlayacak silahları yapmıştır. Aynı zamanda Ejder Vritra ile savaş İndra'nın silahlarını tanrısal demirci Tvashtri yapmıştır.” Mısır tanrısı Osiris de, hem bitkiler dünyasının hem de yeraltı dünyasının efendisidir. Aynı zamanda Mısırlılara metal işçiliğini öğretmek için tarım aletlerini yaptırır. Hephaistos, Zeus'un Typhon'u yenmesini sağlayan yıldırımını yapmıştır. Thor, yılan Midgardhsormr'ı, Kyklopların İskandinav muadili olan cücelerin yaptığı çekici, Mjölner'le ezmıştır.⁶⁰

Hindu inanisında kendilerine tapanların sundukları şeyleri alırlar. Üstelik, sadece sabah değil, öğleleri ve güneş batarken de gelirler. Karanlığı dağıtır, kötü ruhları kovarlar. Asvinler gökyüzünün çocuklarıdır, fakat bir yerde Vivasvat'ın ve Tvashtri'nin kızkardeşi Saranyii'nun oğulları oldukları söylenir. Pişan'ın, onların oğlu olduğu, Uşas'ın da kızkardeşleri olduğu söylenir. Savitri bazı metinlerde, tanrılara ve insanlara ölümsüzlük verir. Tvashtri'yi ölümsüz kılan odur. Psikopomp ya da hiyerofant görevi kesinlikle ilkel toplumlarda güneş tanrısının

⁶⁰ ERGUN Pervin, “Türk Kültüründe Ağaç”, Ankara, 2004, s. 72.

tekelinde bulunan ayrıcalıkları hatırlatmaktadır. Rig Veda' da özellikle de Brahmanalarda, güneş karanlık yönleriyle de ele alınır.⁶¹

Hindu inanışlarında Bphaspati, kutsal tanrı İndra ile birlikte yakarılır. Yedi ağızlı, güzel dilli, yüz kanatlıdır. Parlak ve altın sarısı bir rengi vardır. Sesi berrak ve güzeldir. Okları ve yayı, bir de Tvashtri'nin keskinleştirdiği bir baltası vardır.

Hint mitolojisinde, İndra (hava tanrısı) vedik toplumun ulusal tanrısıdır. Vigveda ilahilerinin yaklaşık dörtte biri ona sunulmuştur. Başka hiçbir tanrıya bu kadar ilahi sunulmamıştır. 1.028 ilahiden oluşan Vigveda'nın 250 ilahisi onun adıdır. Şimşekli yağmurlu fırtına tanrısıdır. Her zaman kuraklıkla ve karanlıkla mücadele eder. Onları yenerek yağmur yağdırır, suları coşturur. Soma içkisi içtikten sonra çenesini ve sakalını sallır. Esmer tenli, saçları ve sakalı koyu renklidir. Elinde yere doğru çarptığı şimşegi (vacra) vardır. Bu silahı, demirci tanrı Tvashtri yapmıştır. İndra'nın bazı isimleri bu silahla ilgili olarak verilmiştir. Bazen ok ve yay kullanır, bazen de yanında bir kanca (arikusa) taşır. İki koyu renkli atın çektiği altından bir arabası vardır.

Bir başka anlatıda, İndra'nın annesi ona, içmesi için soma verir. İndra'nın somayı içtiği ev Tvashtri'nin evidir. Hatta soma içeceğim diye babasını öldürüp annesini dul bıraktığı da söylenir. Agni İndra'nın ikiz kardeşidir. Püshan da onun kardeşi olarak gözüktür. Vacra, İndra'nın ünlü silahı olarak bilinir. Bir şimşek çakması biçiminde düşünülür ve bu yüzden Türkçe'ye "şimşek" diye çevrilir. Bu silahı, demirci tanrı Tvashtri'nin yaptığı söylenir. Öte yandan onu yapanın Kavya Usanii. olduğu da söylenir. Tanrı İndra, Vfitra ile savaşırken bu silahı kullanır. Demirden yahut altından yapılmış, parlak, dört veya yüz köşeli, yüz boğumlu, bin uçlu, keskin bir silahtır. İndra'nın bazı isimleri Vacra'dan türetilmiştir. Örneğin: Vacrabhfit (Vacra Taşı), Vacrivat (Vacra Silahlı), Vacradakşia (Vacra'yı Sağ Elinde Tutan) gibi.⁶²

Bir Sanskrit efsanesine göre tanrı Tvashtri en önce dünyayı yarattı. Sonra gökte güneş, ay ve yıldızları, yerde dağlar ve ormanları yarattı. En sonunda insanı yaratmaya koyuldu. Sıra kadını yaratmaya geldiğinde, Tvashtri elindeki katı malzemeleri, erkeği yaparken tükettiğini gördü. Derin bir meditasyondan sonra, kadının hamuru için:

*"Ayın yuvarlaklığını,
Sarmaşık dallarının kıvrımlarını,
Çimlerin titreyişlerini,
Saz fidanlarının narinliğini,
Çiçeklerin zarafetini,
Yaprakların hafifliğini,
Geyiklerin bakışlarını,
Güneş ışınlarının sevinç dolu*

⁶¹ KAYA Korhan, "Hint Mitolojisi Sözlüğü", İmge Kitabevi Yayınları, 1997.

⁶² KAYA Korhan, age. s. 41.

*parıltısını,
Goncanın güzel kokusunu,
Rüzgârın kararsızlığını,
Tavşanın tedirginliğini,
Bahar yağmurunun gözyaşlarını,
Tavus kuşunun gururunu,
Elmasın sertliğini,
Balın tatlılığını,
Kaplanın vahşiliğini,
Ateşin sıcaklığını,
Buzun soğukluğunu,
Saksağanın gevezeliğini,
Kumrunun ötüşünü aldı.”*

bunların hepsini karıştırarak kadını yarattı ve erkeğin önüne çıkardı. Başlangıçta eşini bulan erkeğin mutluluğunun ölçüsü yoktu. Sonra bir gün erkek Tvashtri'nin huzuruna çıktı ve "Tanrım yaratıp bana verdiğin bu yaratık yaşamımı çekilmez kıldı. Yanımdan bir an için ayrıldığı yok. Sürekli konuşuyor. Hiç durmadan onunla meşgul olmamı istiyor. Olur, olmaz şeye alınıyor ve ağlıyor. Bana dayanılmaz sıkıntılar çektiriyor, onunla yaşayamam. Onu sana iade etmek istiyorum." dedi ve Tvashtri kadını geri aldı.

Çok değil sekiz gün sonra erkek tekrar Tvashtri'nin huzuruna çıktı; "Tanrım, kadın benden ayrılalı beri kendimi çok yalnız hissediyorum. Beraber doğayı dinleyip dans ettiğimiz anları, benimle şarkı söyleyişini, kahkahalarını, yan gözle bana muzipçe bakışlarını, benimle şakalaşmasını ve diğer özelliklerini unutamıyorum. Bana sokulduğu zamanları, onunla gecelerimizi çok özleyorum" dedi.

Tanrı Tvashtri kadını tekrar dünyaya gönderdi. Ama bir ay geçmeden erkek bezgin tekrar geldi; "Tanrım, sanırım kadın bana zevkten çok azap veriyor. Yalvarırım onu geri al" dedi. Tanrı Tvashtri bu sefer güldü ve: "Gidin ve birbirinizle iyi geçinmeye bakın" dedi. Erkek: "Fakat onunla yaşayamam" diye sızlandı. Tanrı: "Onsuz da yaşayamazsın" cevabını verdi.

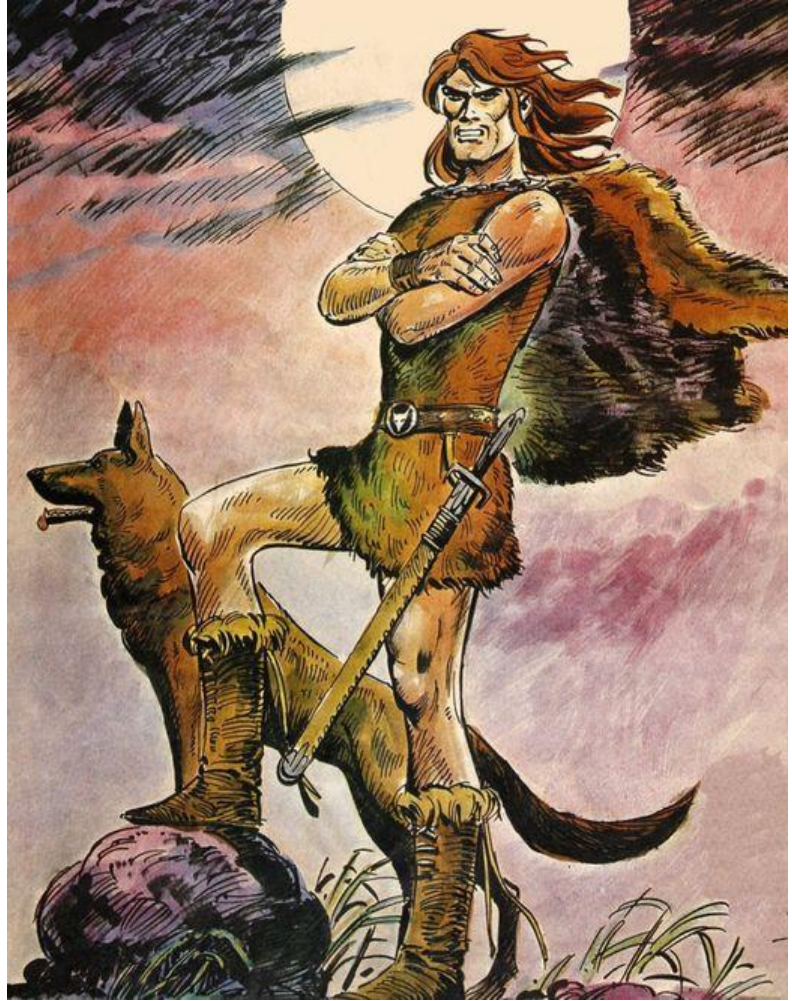
DEMİRCİ TARKAN (Türk Mitolojisi)

Demircilik ile kahramanlık, demirci ile kahraman arasında bir ilişki vardır; çünkü kahramanın silahını demirci yapmaktadır. Türklerdeki “demirci (tarkhan)” sözcüğünün aynı zamanda “kahraman” ve “atlı savaşçı” anlamına gelmesi de bunun kanıtı durumundadır.⁶³

Tarkan, Türklerde ve Moğollarda demirci, demir ustası ve aynı zamanda devlet görevlisi veya savaşçı/asker demektir. İslamiyet öncesi Türk devletlerinde generallere verilen ad. Tarhan, Targan, Dargan, Darkan olarak da söylenir. Tarkanların, toplumda saygın bir konumu vardır. Hatta zaman zaman Türk ve Moğol devletlerinde tarkanlar vergi dışı tutulmuşlardır.⁶⁴ O kadar ki, tarkanlık yüksek bir unvandır. Sezgin Burak tarafından oluşturulmuş Tarkan adlı bir Hun savaşçısının çizgi öyküleri 1967 yılında yayınlanmaya başlamış ve özgün bir karakter haline gelmiş, daha sonra da filmleri çevrilmiştir. Bu öyküler pek çok kültürel unsuru bünyesinde barındırmıştır.

Türklerde tarkanların adını taşıyan Darhan adlı bir savaşçı/demirci tanrısı bile vardır. Manas Han, demircisine Darkan unvanıyla seslenir. Manasın kendisi de zaman zaman Darkana benzetilir. Eski Altaycada ve Eski Moğolcada yaymak, germek anlamları içeren bir köktür. Aynı zamanda saldırmak anlamını da içerir. Tarkan/Tarhan Türk-Moğol devletlerinde ayrıcalık tanınmış kişileri de ifade etmek için kullanılır. Moğolcada Usta şeklinde bir anlam genişlemesine uğramıştır. Türk kelimesiyle de bağlantılı olduğu öne sürülür.⁶⁵

Görülen o ki, demirin ve demircinin Türk toplumunda ne kadar önemli olduğunu tarihe ışık tutmuş bütün Türk destanlarında görmek mümkündür. Nitekim Türk sosyokültürel yapısını en iyi işleyen destanlardan biri olan Manas Destanı'nda da anlatıldığı üzere; her akına çıkmadan önce Manas, kendi demircisine gitmiş, kılıçlarını biletmiş, silahlarını tamir ettirmiş ve öyle yola çıkmıştır. Nogay-Han'ı Yoloy'u mağlup ettikten sonra, onun iki kızını esir ederek yurduna getirmiştir. Bu Han kızlarından birini, teşekkür ifadesi ile demircisine

⁶³ KORKMAZ Esat, “Simgeler Sözlüğü”, İstanbul, 2010, s. 401.

⁶⁴ Türkçe İnsan Adları, Orhan Gündül Kutalmış ("Tarhan", "Tarkan") (PDF). 31 Ocak 2012 tarihinde kaynağından (PDF) arşivlendi. Erişim tarihi: 17 Ocak 2012.

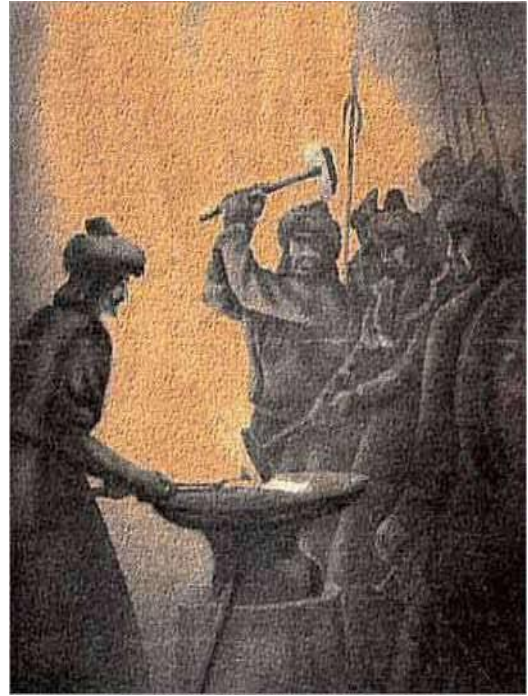
⁶⁵ ÖGEL Bahaeddin, “Türk Mitolojisi”, Cilt-1, s. 70.

vermiş ve diğerini de oğluna nikâhlamıştır. Manas, demircisini “Darkan” yani “Tarkan”, saygı deyişi ile çağırmıştır. Çünkü “Tarkan”lık hükümdar tarafından verilmiş çok yüksek bir üstünlük ünvanıdır. Onların bu rütbesi de nesilden nesile sürüp gitmiştir. Manas Destanı gibi birçok Türk destanında da demir kutsal bir nesne, demirci de ya Tanrı’nın onurlandırdığı hükümdar ya da ona yakın olan bir kişidir.⁶⁶

Manas Destanı’nda kullanılan “Darkan” ünvanı, birçok Türk boyunda “Demirci Tarkan” şeklinde ifade edilmiştir. Bu isim de Türklerin sosyo-ekonomik yapılarında demirin ve demirciliğin ne kadar önemli olduğunu gösterir. F. Bayat’a göre “Demirci Tarkan”, topluluğun ilk zamanlarda dünyevî ve dini yönetimini elinde tutan başkanıdır. Bir unvan olan “Tarkan”, aslında ataerkil döneme geçişte toplumun bilicisi ve lideridir. Toplumların örgütlenmesinde, inanç sistemlerinde ve bu sistemlere dayalı yapılanmada demircinin rolü çok büyüktür. Ünvanlaşma ise sonraki dönemin mahsulüdür. Zamanla demirci, toplumsal yaşamda önemini artırmış, demirci tarkanlar, devlet yapılanmasında “kağan” ünvanıyla bir gelişim geçirmiştir.⁶⁷

Bazı kaynaklarda Tarkxan sıfat olarak da kullanılır; kutsal, kutsanmış, kut’lanmış anlamına gelir. Bu da kelimenin Şamanizm ile alakalı olduğunu ortaya koyar. Tarqan vergiden muaf olduğu gibi dokuz suç işlemeyen (mükerrer suç olmadan) yargıdan da muaftı. Tarqan vergiden muaftı çünkü, demirci olarak devlete hizmet ederdi, cezadan muaftı çünkü dini görevi vardı; devletin resmi görevli şamanı idi. Bunu destekleyen bir Yakut atasözü vardır “(Us da oyun bir uyalah)/ Demirci ile Şaman aynı yuvadandır”. Yakutlarda bir başka atasözü der ki; akıllı kız ya şaman verir, ya da demirciye, şamanın karşı saygı görür, demircinin karısı hürmet görür.

Bazıları kaynaklar ise demirci ile şamanın çekişme içerisinde olduklarını gösterir. Mesela şaman demircinin ruhuna ulaşamaz, çünkü demirci ruhunu ateşin içinde saklar. Yakut Mitolojisine göre demirci sanatını yeraltında yaşayan demircilerin piri şeytan “K’daai Maqsin”den öğrendi. K’daai Maqsin yeraltında ateşle çevrili demirden bir evde yaşar. K’daai Maqsin Altay şamanlarında Yeraltı Dünyasının yöneticisi Erlik Khan’dır ve insanlara ateş yakmayı ve demir dövmeği öğretmiştir. Darhan-Tarkan’ın kökeni Türklerle aittir. Bu unvan Türklerde Tigin yani şehzadeye denk bir unvandır. Türkler tarih sahnesine bir sanat ile demircilik ile çıkmışlardır. Türkleri “Ergenekon’dan” çıkaran demirin işlenmesidir. Tarkan aslında demiri eritip işleyen, Türkleri Ergenekon’dan çıkaran liderdir; O liderin aile totemi Bozkurttur. Demiri eritip, işleyip, Türkleri rakiplerine üstün kılan kişi kutsaldır, saygı değerdir. Tarkan bu başarıyı Tanrı Gök Tanrı Kayra-Ülgen’in izniyle yapmıştır. Tanrı ile manevi bağı vardır. Sonuç olarak bu geleneği devam ettiren - demirci- Türkler için saygıdeğerdir.⁶⁸

⁶⁶ EROĞLU Cemal, “Türk Kültürü ve Temelleri”, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, Sakarya Üni., 2014.

⁶⁷ BAYAT, Fuzuli, “Türk Mitolojik Sistemi”, Ötüken Yayınları, C.1, İstanbul, 2007.

⁶⁸ ER Çetin, “Türklerde Demirciler ve Şamanlar”, <https://www.altayli.net/turklerde-demirciler-ve-samanlar.html> Erişim Tarihi; 01.08.2020.

DEMİRCİ DARHAN (Moğol Mitolojisi)

Tuncer Gülensoy'un "Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü"nde de "temir" kelimesi "demir" olarak anlamlandırılmıştır. "Temir", Uygurcada "tömür" ve Moğolcada "temir"dir. Sözlükte "Demirci" kelimesinin Dîvân-ü Lûgati't Türk'te "demirci" sözcüğünün "temürçi" (temür+çi); Moğolcada "temürçin" şeklindeki kullanımından bahsedilmiş ve "-çın, -çin" ekinin mesleğin adını karşıladığı üzerinde durulmuştur.⁶⁹

Moğollar, demirciliği sonradan öğrenmiştir. Çin kaynakları Moğolların birçoğunun XIII. yy'a kadar maden işlemenin yabancı olduğu ve ok uçlarını dahi kemikten yaptıklarını söylemektedir. Orta Asya'daki diğer göçebe kabilelerden bu yönüyle farklıdır. Moğollar'ın kullandığı zırhların en iyisi de demirden olanlarıdır. Savaşta zırhlıların kağanı koruma görevleri de vardır. Moğollarda ve Buryatlarda demircilik şöyledir: "Demircilik, Türklerden sonra bu sanatı işlemeyi öğrenen Moğolların mitolojik inançlarında ise büyücülere özgü ve korkunç bir sanattır. Onlarda demirci, bir sihirbaz demektir. Nitekim Moğollarda ve Buryatlarda demircilik sanatı yenidir ve demircilik göç eden bir kavim tarafından bu uluslara öğretilmiştir."⁷⁰

Darhan, Türk, Altay ve Moğol mitolojisinde Metal tanrısıdır. Dargan Han veya Dargah Han olarak da bilinir. Metal ocaklarını, metal işliklerini, metal ustalarını korur. Elinde bir çekiç ve önünde bir örs ile betimlenir. Aynı zamanda Ateş Tanrısı olarak da görülür. Çünkü metal ve demir işçiliği ateşten ayrılamaz ve ateş bu zanaatın bir parçasıdır. Kısa boyludur. Kendisine saygısızlık yapıldığında çok kızar ve her tarafı yakar. Demir (geniş anlamda metal) yeryüzündeki hemen her toplumda gücün ve kahramanlığın simgesi olarak görülmüştür ve askeri madalyalar ile müsabakalarda verilen madalyalar bunun en güzel örneğidir. Metallerin dayanıklılığı ve ateşte dövülerek şekillendirilmeleri bu durumun en önemli nedenidir. Eşinin adı da kendisiyle aynı olup Darhan Hanım olarak bilinir.⁷¹

Şamanik kültürde ve Orta Asya'da demircilik sadece erkeklere mahsus bir yapı değildir. Metal işleri ve demircilikle uğraşan kadın şamanlarda kutsal kabul edilir. Bunlardan en önemlisi Darhan Hanım, Türk, Altay ve Moğol mitolojisinde Metal tanrıçasıdır. Darhan Han ile aynı ismi taşır. Demirciliğe ait bir tanrıçanın bulunması, bu mesleğin sadece erkeklerin tekelinde olmadığını, kadınların da yapabileceğini gösterir. Bazı Türk topluluklarında Bitki Tanrıçası olarak da görünür.

⁶⁹ ROUX Jean Paul, "Türklerin ve Moğolların Eski Dini", İstanbul, 2002, s. 23.

⁷⁰ KAFESOĞLU İbrahim, "Türk Milli Kültürü", İstanbul, 2007, s. 224-225.

⁷¹ BEYDİLİ Celal, "Türk Mitolojisi Ansiklopedik Sözlük", Yurt Yayınevi, s. 15.

Ziya Gökalp, Abdülkadir İnan ve daha birçok araştırmacı, Moğolların demirciye “darhan” ünvanını vermesinin ve dokuz atası demirci olan kişinin de şaman sayılmasının, şaman büyüklerine de “darhan” denmesinin Türklerde demircinin sosyal konumunu belirlemeye yönelik tespitler olduğunu söylemişlerdir. Moğollardaki bu duruma benzer bir durum, Yakutlarda da görülmüştür. Yakut inancında demirci, şamandan daha yüksek mertebededir. Hatta bu üstünlük, demircinin şamana zarar verebilmesi ile de kendini göstermektedir; ancak şamanın demirciye zarar vermesi söz konusu değildir. Buna rağmen çağdaş şamanlığın canlı olduğu Yakut ve Altay-Sayan Türklerinde bugün demirciler eski önemini kaybetmiş durumdadır. Daha doğrusu şaman faaliyet alanı işlevini yürüttüğü halde, demircilik daha çok sözlü sanatta büyüsel ve imgesel olarak varlığını sürdürmektedir.⁷²

Türk destanlarında geçen demirci, genel olarak kahramanın en büyük yardımcısıdır. Demirciye Moğollar “Darhan” derler. Kamlık geleneğinde Türk şamanların büyüklerine de “Tarhan” adının verildiği bilinmektedir. Şamanlıkta dokuz atası demirci olan adam, şaman olur. Bu sözcükler geliş güzel seçilmiş olamaz. Dahası demircinin Türk toplumunda ne kadar önemli konumda olduğunu gösteren sözcüklerdir. Bütün Türk destanlarında bunu görmek mümkündür. Nitekim, Türk sosyo-kültürel yapısını en iyi işleyen destanlardan biri olan Manas Destanı’nda demirci şöyle anlatılır: “Her akına çıkmadan önce Manas, kendi demircisine gider, kılıçlarını biletir, silahlarını tamir ettirir ve öyle yola çıkar. Nogay-Han’ı Yoloy’u mağlup ettikten sonra, onun iki kızını esir ederek yurduna getirir. Bu Han kızlardan birini, teşekkür ifadesi ile demircisine verir ve diğerini de oğluna nikâhlar.” Manas’ın, demircisini “Darkan” ya da “Tarkan” şeklinde çağırması da saygı deyişiyle ifade edilmektedir. “Tarkan”lık da hükümdar tarafından verilmiş çok yüksek bir üstünlük ünvanıdır ve babadan oğula sürüp gider. Babadan oğula geçen demircilik, Osmanlıların ilk dönemlerinde kurulan lonca yani esnaf teşkilatlarının izlerini taşımaktadır. Ahilere göre demirci; mertlik, alplik, yiğitlik, eli açıklık ve konukseverlik gibi özellikleri taşıyan kişidir. Görülen o ki, demirci bilgin sıfatı ile mesleğindeki uzmanlık sıfatını birleştiren kişidir. Aynı zamanda iki kutsal güç olan ateş ve demire hükmeden kişi olmasıyla da kurtarıcılık işlevini yüklenmiştir.

⁷² BAYAT, Fuzuli, “Ana Hatlarıyla Türk Şamanlığı”, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2006.

DEMİRCİ HARA-DARGAHI-TENGGERİ (Sibirya Mitolojisi)

Sibirya ve Orta Asya steplerinde demircilik ve şamanizm inanç sistemiyle büyüculük, şifacılık, dans ve şiir sanatı arasında güçlü bir ilişki vardır. Demirci, tanrısal ya da yarı tanrısaldır. Hem mimar, hem dansçı, hem müzisyen hem de büyücü hekim olduğu bütün mitsel ritüel bütünlüklerde görülür. Şamanlarda da benzer nitelikler bulunur. Örneğin tanrıların ya da tanrısal demircilerin gök tanrılar için yaptıkları silahlar, gök gürültüsü ve şimşektir. Mitolojide gök gürültüsü ve şimşek, Zeus'un silahlarıdır. Thor'un çekici, yıldırımdır. Sopalar Baal'in elinde sıçar; çünkü Koşar'ın örsünde onun için çok uzaklara fırlatılabilen silahlar dövülmüştür. Zeus ise yıldırımını uzaklara fırlatmıştır.⁷³

Buryatlarda demircilerin patronu "Hara-Dargahi-Tenggeri" bir demirci tanrıdır. İnanca göre kara şamanların hepsi de demircidir. Buryatların demircilik tanrısına "Siyah Yağmur Tanrısı" anlamında "Boron-Hara-Tenggeri" de denilir. Buryatların başka bir mitine göre; "Bu "Boron-Hara-Tenggeri"yi "Hacir" adında bir demirci yetiştirmiştir. Sonradan bu demirci, şamanların hepsine demirciliği öğretmiştir." Buryat boylarının bazılarında şaman inancına göre, demircilerin koruyucu ruhu olan Hara-MahaTengri'nin emrinde doksan dokuz demirci ve yetmiş yedi körükçünün olduğuna inanılır. Bu demircilerin şamanlardaki gibi kendilerine özgü âyinleri vardır. Hatta bazı Orta Asya metinlerinde bu âyinlerden biri şöyledir:

"Bir at kurban edilir, karnı açılır ve kalbi çıkarılır. Atın ruhu göksel demirci Boşintoy'a ulaşacaktır. Dokuz delikanlı Boşintoy'un dokuz oğlunun yerine, bir adam da bizzat demircinin yerine geçer; bu adam cezbeyle düşüp uzunca bir monoloğa başlar ve oğullarının insanları uygarlaştırma göreviyle nasıl yeryüzüne gönderildiğini anlatır. Sonra diliyle ateşe dokunur ve Boşintoy'u temsil eden kişi eline erimiş demiri alır." Başka bir mite göre de "Demircilerin patronu Bojintay, dokuz oğlu ile demircilik atölyesinde bulunan değişik nesnelere, ateşten, havadan, örsten, kömürden, çekiçten, körükten ve sudan sorumludur. Demirciliği Bojintay'la oğulları birlikte tamamlar." Buryat Moğollarına göre; Bir yiğit yedi kara demirci yani yedi şamanı öldürmüş ve kafataslarından şarap kâsesi yapmış. Yedi Kardeşler bu yedi kafatası imişler ve şamanları korurlarmış."⁷⁴

⁷³ ELIADE, Mircea, "Demirciler ve Simyacılar", çev. Mehmet Emin Özcan, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 2003.

⁷⁴ ÖGEL Bahaeddin, "Türk Mitolojisi", Türk Tarih Kurumu Yayınları, C. I-II, Ankara, 2006.

DEMİRCİ İNARİ OKAMİ (Japon Mitolojisi)

İnari, Japonların refah, pirinç, çay endüstri ve demirciliğin kami'sidir ve tilkilerin koruyucusudur. Japonya'da yaygın olarak tapınılan karmaşık bir tanrı olan İnari, çeşitli şekillerde erkek, dişi ve çift cinsiyetli olarak tasvir edilir. Klasik Japon mitolojisinde görünmese de İnari, Japon tarihi boyunca en önemli tanrılardandır. 16. yüzyıla gelindiğinde İnari, demircilerin hamisi ve savaşçıların koruyucusu haline geldi ve İnari'ye ibadet Edo döneminde Japonya'ya yayılmıştır.

İnari, Şinto dininde bir tür tanrı veya ruhtur. Birçok yüzü olan karmaşık bir tanrı olan İnari, bağlama bağlı olarak çeşitli şekillerde erkek, dişi ve çift cinsiyetli olarak anılır. İnari'nin rolü zamanla değişmiş olsa da, Japonya'da bin yıldan fazla bir süredir popüler. İnari belki de en çok İnari'nin habercisi olarak hareket eden ve karşılığında koruma alan kitsune adlı tilkilerle olan ilişkilerinden dolayı tanınır.

İnari, Japonya'daki diğer kamilerden daha fazla tapınağı olan inanılmaz derecede popüler bir tanrıdır; Ülkedeki tüm tapınakların üçte biri İnari mabetleridir. Bu büyük ölçüde, İnari'nin birçok özelliğinin tanrıya Japon toplumuna büyük önem vermesi ve İnari'nin zamanın testine dayanmasına yardımcı olmasından kaynaklanmaktadır. Yüzyıllar boyunca Japon toplumu önceliklerini değiştirip geliştirdikçe, İnari kültürle birlikte yeni roller üstlenecek şekilde değişti. Son yüzyıllarda, bu değişiklikler büyük ölçüde Meiji döneminden ve 20. yüzyılın başlarında kapitalizmin yükselişinden kaynaklanan yeni "başarı" tanımları tarafından şekillendirildi.⁷⁵

İnari, refah ve başarının tanrısıdır ve İnari'nin Japonya'daki popülaritesini açıklamaya yardımcı olan evrensel bir itirazla sonuçlanır. Bu refah, Edo döneminde (1600-1868) İnari'nin zanaatkarlar ve demirciler için önemi göz önüne alındığında, tarım ve endüstri için eşit ölçüde geçerlidir, çünkü bu dönemde demirciler Japon endüstrisinin ve samuray kültürünün önemli bir parçası haline geldi. Bu, İnari'yi öne çıkaran birçok şirket ile modern döneme kadar devam ediyor; Yaklaşık 150 yıl önce kurulan ve dünyanın en eski güzellik şirketlerinden biri olan Japon kozmetik şirketi Shiseido, İnari'yi koruyucu tanrı olarak görüyor.

Edo döneminden başlayarak Japonlar, İnari'yi ahşap işleme, tekstil ve özellikle demircilik ve kılıççılık dahil olmak üzere farklı zanaatlarla ilişkilendirmeye başladı. Bu bağlamda insanlar genellikle İnari'den bir erkek tanrı olarak bahseder. Kılıç ustalarının

⁷⁵ CARTWRIGHT Mark, "İnari", Antik Tarih Ansiklopedisi. Erişim tarihi 10 Ağustos 2020. <https://www.ancient.eu/İnari/>

ruhuna rehberlik ederek çekicini sıcak metale indirir. İnarî'nin etki alanındaki bu genişleme, kısmen, Edo döneminde Japonya'nın askeri hükümeti Tokugawa Shogunate'nin birincil zenginlik biçimini pirinç bazlı vergilerden altın bir standarda kaydırması ve Japon "başarı" fikirlerinin de buna uygun olması olabilir. Başarı ile olan ilişkisi sayesinde İnarî, bu kültürel değişimi takip ederek etki alanını altın ve diğer metaller alanına genişletti.⁷⁶

Edo döneminde, İnarî'ye ibadet, popülerliğini koruyan şekillerde değişmeye başladı. Samuraylar kabaca önceki beş yüzyılda Japonya'da hüküm sürmüş olsa da, Tokugawa şogunluğu sırasında demirci ve kılıç ustalarının yükselişi metal endüstrisini güçlü kıldı. Bu dönemde Japonya'nın para birimi pirinç temelli yerine altın tabanlı değiştiğinden, İnarî'nin refah ve başarının kamisi rolü, nüfuz ve ibadetlerinin paraya, refaha ve demirciliğe aktarılması anlamına geliyordu. Bu nedenle İnarî, hem savaşçıların hem de tüccarların koruyucusu olan demirci ve kılıç ustalarının koruyucu tanrısı oldu. Bununla birlikte, tarım ve çay ile olan ilişkileri değişmedi ve İnarî'nin hem bu eski alanlarla hem de yeni alanlarla ilişkili kami olmasına yol açtı.⁷⁷

İnarî'nin bu kadar uzun bir dönemdeki şöhreti, onları oldukça kafa karıştırıcı bir tanrı karışıklığı haline getirdi. İnarî genellikle tekil bir tanrıdır, ancak bazen üç farklı tanrı (İnarî sanza) veya hatta beş farklı tanrı (İnarî goza) olarak temsil edilirler. Bu diğer tanrıların kimlikleri türbeye bağlı olarak oldukça değişkendir, ancak Uke Mochi, Izanagi, Izanami ve diğer tarım, refah, yaratılış ve düzen tanrılarını içerir. Bu, İnarî'yi birçok farklı adla çağırılan insanlara yol açtı.

⁷⁶ JANSEN, Marius B., "The Making of Modern Japan", Cambridge: Harvard University Press, 2000.

⁷⁷ SOKYO Ono, "Şinto: Kami Yolu", çev. William Woodard, Charles E. Tuttle Şirketi, 1962.

DEMİRCİ AMAKUNİ (Japon Mitolojisi)

Samuray efsaneleri ve köken hikayeleri Japon kültüründe bol miktarda bulunur. Amakuni, samuray kılıçlarının geliştirilmesinde büyük rol oynayan efsanevi bir demircidir. MS 700 civarında yaşadığı ve samurayların gelecek yüzyıllarda güvенеceği ilk tek kenarlı, kavisli tachi kılıcını yarattığına inanılıyor.

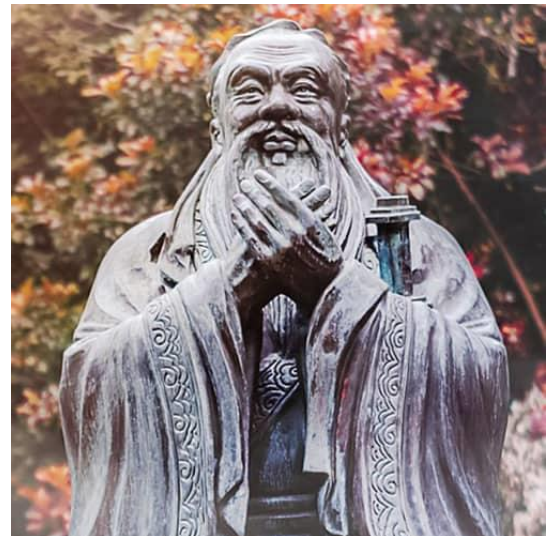
Japon imparatoru tarafından savaşçılara silah yapmak için istihdam edilen bir grup kılıç ustasının başıydı. Oğlu Amakura, çalışmalarının halefiydi. Amakuni'nin imzalı eserlerinin neredeyse hiçbir modern örneği olmamasına rağmen, efsaneye göre iki ucu keskin katana, Kogarasu Maru, Amakuni Yasutsuna tarafından yapıldı. Bu çalışmanın gerçek yazarı bilinmemekle birlikte, eser çeşitli Yamato okullarının eserleriyle benzerlikler taşıyor, bu yüzden bu ildeki çalışmaların erken bir örneği olduğu düşünülüyor.

Amakuni, imparator tarafından savaşa hazırlanan ordusuna silah yapmak için görevlendirildi. Bir gün, Amakuni ve oğlu Amakura dükkânlarının girişinde dikilip İmparatorun savaşçıların savaştan dönüşünü izliyorlardı. İmparator, daha önceki durumlarda bunu yapmış olmasına rağmen, Amakuni'ye herhangi bir tanınma işareti vermedi. Bu jestleri her zaman çabalarının ve sıkı çalışmasının bir takdiri olarak gören Amakuni, aniden geri dönen savaşçıların neredeyse yarısının kırık kılıçlar taşıdığını fark etti.

İşleri düzeltmeye kararlı olan Amakuni ve Amakura, kılıç kalıntılarını toplamaya gitti ve onları inceledi. Görünüşe göre, kırılmanın başlıca nedenleri, kılıçların yanlış bir şekilde dövülmüş olması ve askerlerin bunlarla sert cisimler, muhtemelen zırh veya başka silahlar vurmasıydı. Bir kez daha, İmparator'un zekice ama işitilebilir geri tepmesi aklından geçti. Amakuni'nin gözleri yaşlarla doldu ve kendi kendine, “Böyle bir kesmede kılıçlarımızı kullanacaklarsa, kırılmayacak bir tane yapacağım” dedi.

Bu yeminle, Amakuni ve oğlu demirhanede kendilerini mühürlediler ve Şinto tanrılarına yedi gün yedi gece dua ettiler. Amakuni daha sonra elde edebileceği en iyi demir kum cevherini seçti ve çeliğe dönüştürdü. Dinlenmeden çalışan ikisi, görünüşte imkansız olan görevlerinde çalıştı. Otuz bir gün sonra, Amakuni ve oğlu, eğriliği olan tek ucu keskin bir kılıçla demirhaneden sıska ve yorgun çıktılar. Çılgın olduklarına inanan diğer kılıç ustaları tarafından yıldırlımayan Amakuni ve Amakura, yeni kılıcı yere attı ve parlattı.

Sonraki aylar boyunca, Amakuni ve oğlu, pek çok iyileştirilmiş kılıç döverek çalışmalarına devam etti. Ertesi baharda bir savaş daha oldu. Yine samuray döndü ve onlar tarafından geçirilen olarak, o mükemmel, bozulmamış bıçaklarıyla üzerinde otuz bir kılıç sayılır. İmparator geçerken gülümsedi ve “Sen usta bir kılıç ustasıydın. Yaptığın kılıçların hiçbiri bu savaşta başarısız oldu” dedi. Amakuni sevindi ve bir kez daha hayatın dolu ve neşeli olduğunu hissetti. Amakuni'nin ne zaman öldüğü bilinmemekle birlikte, efsaneye göre yarattığı kılıçlardan dökülen büyük miktarda kandan ölümsüzlük kazandığı söylenmektedir.

DEMİRCİ AME NO MA-HİTOTSU NO KAMİ (Japon Mitolojisi)

Japon mitolojisi eski Japon mitleri, efsaneleri ve inançlarıdır. Japon halkının etnik inancı olan Shinto dinini çok iyi bir biçimde yansıttığı gibi Japon tarihine de ışık tutar. MÖ 6. yüzyıldan önceki Japon tarihi efsane, yani Kamiyo (Tanrılar Çağı) olarak kabul edilir. Günümüzde genellikle ana akım olarak bilinen Japon mitleri Kojiki, Nihon Shoki ve bazı tamamlayıcı kitaplara dayanmaktadır. Kojiki Japonya'nın mitleri, efsaneleri ve tarihi hakkındaki en eski metinlerdir. Shintōshū ise Budist bakış açısıyla Japon tanrılarının kökenini açıklamaktadır. Kojiki (Eski Olayların Kayıtları) Japon tarihinin ilk yazılı kaynağı olmakla birlikte Shinto ve Japon mitolojisinin temel kaynağı olma niteliğine de sahiptir. Ancak Çince ve Japonca karışık bir şekilde yazıldığı için yeterince açıklayıcı ve anlaşılır değildir.

Uzak Doğu'nun (Japonya) savaşçı erkek topluluklarında demirci ile nalbant, erginlenme ritüellerinde birlikte. Japon tasarımlarında “demirci-tanrı”, ya yıldırım ya dağ tanrısı ya da insan yiyen demondur. Doğal olarak tek gözlü ya da tek bacaklı olarak betimlenir. Japonlarda, demirci tanrının adı “Ame no ma-hitotsu no kami”dir, yani göğün tek gözlü tanrısıdır. Onlara göre; demirci tanrının bu biçimde betimlenmesi, “demirci-nalbantın” şeytanlaştırılmasının bir yolu olarak algılanmalıdır. Özünde büyücü, şaman ve demircide ortak olan “ateşe egemen olma” özelliği, “şeytanca bir iş” olarak görülmüştür. Demirci ya da nalbant ise, ateşi kullanıp örs üzerinde döverek “ölmedirilme” erginleyici ritüelini gerçekleştiren özel kişilerdir.⁷⁸

Smith ve demirci Japon “erkek toplumlarının” ritüellerinde benzer bir rol oynar. Japon mitolojisinde demirci tanrısı Ame no ma-hitotsu no kami, “gökyüzünün tek gözlü tanrısı” olarak adlandırılır. Japonca mitoloji, Mannerbiinde'den ayrılamayan belirli sayıda tek gözlü ve tek bacaklı tanrılar sunar; onlar şimşek ve dağların veya antro pophagous iblislerin tanrılarıdır. Odin'in de tek gözlü yaşlı, kısa görüşlü ve hatta kör olarak temsil edildiği biliniyor. Demirci dükkanna giren hayalet at tek gözlü idi.

⁷⁸ MACKENZIE A. Donald, “Çin ve Japon Mitolojisi”, çev. Koray Akten, İmge Kitabevi, İstanbul, 1996.

DEMİRCİ MASAMUNE (Japon Mitolojisi)

Japon inanışlarında Masamune, tüm zamanların en iyi Japon demirci ve kılıç ustası olarak kabul edilir. O, muhtemelen şimdiye kadar yapılmış en iyi Japon kılıcını yapan demirci Honjo Masamune'dir. Günümüzde dahi Japonya'da Masamune ödülü adı verilen Japon kılıç ustalarına verilen bir ödül bulunmaktadır.

Masamune kılıcının ayırt edici özelliği olan bıçağın kenarındaki dalgalı bir çizgiyle belirlenmesiydi. Masamune, samurayların savaşa girip onurlu ölümlerle öldüğü bir dönemde yaşadı. O dönem her samurayın yanında bir kılıç vardı. Ancak savaşa yalnızca en iyi samuray Masamune kılıcı taşırdı.

Masamune, 1264 civarında Tokyo'nun hemen güneyindeki bir kıyı bölgesi olan Japonya'nın Kanagawa Eyaletinde doğduğu düşünülmektedir. Masamune'nin kesin doğum ve ölüm tarihi bilinmemektedir. Genç bir adam olarak, kılıç ustası Shintoga Kunimitsu ile çalıştı ve Soshu kılıç yapım tekniğinin sanat formunu mükemmelleştirdi. 1200'lerin sonlarında ve 1300'lerin başlarında demirhanesinde yaptığı kılıçlar eski kılıç ustalığı döneminden çıkan beş Japon kılıç sınıfından birisidir.

Masamune kılıç ustalığı sanatını Japon tarihinin Kamakura döneminde feodal hükümetin koltuğu olan Kanagawa'da öğrendi. Fantastik Japon sanatı ve Kamakura Shogunate veya sorumlu feodal askeri hükümet tarafından karakterize edilen bir zamandı. Masamune ustaca kılıç yapımında öne çıkarken, Samuray savaşçıları da öyle. Bu bir tesadüf değildi, bu kısmen Masamune'nin tekniği sayesinde oldu.

Efsanevi kılıç ustası, tamamen çelikten yapılmış silahlar yaratabileceğini keşfetti ve bu onların güçlerini ve esnekliğini artıracaktı. Safsızlıklardan kurtulmak için metali yüksek sıcaklıklara getirdi. Bununla birlikte, yüksek sıcaklıklar kılıçları kırılgan hale getirme eğilimindeydi. Masamune, bu sorunu çözmek için kılıçların kırılmasını önlemek için yumuşak ve sert çelikleri katmanlar halinde karıştırdı. Dahası, daha sert çelik düşmanların zırhına daha kolay nüfuz edebilirdi. Ayrıca tasarım, savaşçıların at sırtında kullanabileceği kadar hafifti. Böylece Masamune kılıcı mükemmelleştirildi.

Bazı kaynaklara göre Japonya'da 1264-1343 yılları arasında yaşadığı ifade

edilen Masamune, Japonca bilinen kılıç ve hançerler yapımlarında geliştirdiği Taçi, Tanto ve Soshu gelenekleri ile yıllarca Japonlara zafer kazandıran kılıç ve silahları yapmıştır. Bu özellikleri ile tanrı mertebesinde kutsallık atfedilen Masamune halen Japon halkının en büyük demircisi olarak saygı görmektedir. Masamune'nin hayatı hakkında kesin bir bilgi olamamakla beraber, genel olarak kılıçlarının çoğunu 1288 ile 1328 yılları arasında yaptığı kabul edilir. Bazı hikâyeler soyadını Okazakii olarak belirtiyor, ancak bazı uzmanlar bunun Tokugawa ailesinin konumunu güçlendirmek için bir uydurma olduğuna inanmaktadırlar.

Masamune'nin Kamakura döneminin son bölümünde (1288-1328) Sagami eyaletinde yaşadığı ve çalıştığına inanılıyor ve Saburo Kunimune, Awataguchi Kunitsuna ve Shintogo Kunimitsu gibi Bizen ve Yamashiro illerinden kılıç ustaları tarafından eğitildiği düşünülmektedir. Aynı zamanda ünlü bir Soshu ustası olan Hikoshiro Sadamune'nin de babasıdır. Günümüzde Japon Kılıç Yapma Yarışması'nda kılıç ustaları için Masamune Ödülü adı verilen bir ödül verilir. Her yıl ödüllendirilmemesine rağmen, sıra dışı bir eser yaratmış bir kılıç ustasına sunulur.⁷⁹

Masamune kılıçları, kılıçlar için gerekli olan çeliğin genellikle saf olmadığı bir dönemde dikkat çekici olan, üstün güzelliği ve kalitesi ile ünlüdür. "Nie" (perf, gece gökyüzündeki yıldızlara benzediği düşünülen perlit matrisine gömülü martensitik kristaller) sanatını mükemmelleştirdiği düşünülüyor. Masamune, Shintōgo Kunimitsu ile çalıştı ve suguha (düz öfke çizgisi) ile bıçaklar yaptı, ancak bıçağın ön kenarındaki bitişin söndürüldüğü yerde yavaşça dalgalandığı notare hamon yaptı. Eski Bizen ve Hoki eyaleti stillerinden kopyalanmış gibi görünen bir stil olan ko-midare (küçük düzensizlikler) içeren bazı bıçaklar da vardır. Yapıtları, çarpıcı chikei (hamonun üzerindeki çelikteki gren desenini izleyen koyu çizgiler), kinsuji (şimşek şeklindeki nie çizgileri) ve nie (perlit matrisine gömülü martensit kristalleri) ile iyi karakterize edilmiştir.⁸⁰

Masamune tarafından yaratılan kılıçlar genellikle demircinin adıyla (diğer sanat eserlerinde olduğu gibi) ve genellikle bireysel kılıç için de bir adla anılır. Tokugawa şogunluğunun sembolü olan ve shogundan shoguna geçen "Honjo Masamune", belki de en iyi bilinen Masamune kılıcıdır. Masamune imzalı eserler nadirdir. "Fudo Masamune", "Kyōgoku Masamune" ve "Daikoku Masamune" örnekleri onun özgün eserleri olarak kabul edilmektedir.

Bir efsane, Muramasa'nın ustası Masamune'ye kimin daha iyi kılıç yapabileceğini görmek için meydan okuduğu bir testi anlatır. İkisi de yorulmadan çalıştı ve her iki kılıç da bittiğinde sonuçları test etmeye karar verdiler. Yarışma, bıçakların kesici kenarı akıntıya bakacak şekilde küçük bir dereye asılmasıydı. Muramasa'nın kılıcı Juuchi Yosamu "10.000

⁷⁹ YOSHIKAWA Kentaro, "Ura Nihon Toko Yok", Nihontocraft, Erişim tarihi: 01.10.2018.

⁸⁰ <https://www.ancient-origins.net/artifacts-other-artifacts/searching-honjo-masamune-lost-samurai-sword-power-005807>, Erişim Tarihi: 01.08.2020.

Soğuk Gece” önünden geçen her şeyi kesti. Balıklar, nehirde yüzen yapraklar, üzerine üfleyen hava. Öğrencisinin çalışmasından çok etkilenen Masamune, kılıcı Yawarakai-Te’yi indirdi, akıntının içine ve sabırla bekledi. Sadece yapraklar kesildi. Ancak, balık tam ona doğru yüzdü ve bıçak tarafından hafifçe üflenirken hava tısladı. Bir süre sonra Muramasa, kılıcını yapma konusundaki becerisizliği nedeniyle ustasıyla alay etmeye başladı. Masamune kendi kendine gülümseyerek kılıcını kaldırdı, kuruttu ve kınına koydu. Bu arada Muramasa, kılıcının hiçbir şeyi kesemediği için onu sıkıştırıyordu. Bütün çileyi izleyen bir keşiş, iki kılıç ustasına doğru yürüdü ve eğildi. Sonra gördüklerini açıklamaya başladı.⁸¹

Kılıçlardan ilki, her bakımdan güzel bir kılıçtı, ancak kimi veya neyi keseceğini ayırt etmediği için kana susamış, şeytani bir kılıçtır. Kelebekler kesmek de kafaları kesmek kadar iyi olabilir. İkincisi, masum ve haksız olanı gereksiz yere kesmediği için, ikisi arasında açık farkla daha iyiydi. Hikâyenin başka bir açıklamasında, her iki bıçak da nehrin akıntısına inen yaprakları eşit derecede iyi keserdi, ancak yapraklar dilimlendikten sonra Masamune’nin yanından kayarken, yapraklar Muramasa’nın bıçağına yapıştırdı. Ya da alternatif olarak her iki yaprak da kesildi, ancak Masamune’nin bıçağı tarafından kesilenler, nehir boyunca ilerlerken yeniden biçimlenecekti. Yine başka bir versiyonda yapraklar Masamune’nin bıçağıyla itilirken Muramasa’nın bıçağıyla dilimlenmiş, bir başka versiyonda ise yine Muramasa’nın bıçağıyla kesilmiş ve Masamune’nin bıçağıyla iyileştirilmiş yapraklar var.

Honjo Masamune kılıcı adını ona sahip olan ilk önde gelen bir Japon generalinden almıştır. Honjo Shigenaga, birliklerini 1561’de Kawanakajima’da savaşa götürdü. General, kılıcı Shigenaga’nın miğferini ikiye bölen benzer rütbeli başka bir adamla dövüştü. Kawanakajima Savaşı’nın bir tasviri. Samuray kılıç ustaları at sırtında savaştı. Ancak kılıç generali öldürmedi. Shigenaga anında karşılık verdi ve muadilini öldürdü. Japon geleneğine göre Shigenaga, düşmüş düşmanının kılıcını aldı.

1939’da Honjo Masamune, Japonya’yı 250 yıl yöneten ünlü Tokugawa ailesinin mülkiyetindeydi. Kılıç, Tokugawa Shogunate’nin bir simgesiydi. Japon hükümeti, Honjo Masamune’yi resmi bir Japon hazinesi ilan etti. Ancak II. Dünya Savaşı bunu değiştirecektir. Savaşın sonunda ABD Ordusu, tüm Japon vatandaşlarından kılıçları dâhil silahlarını teslim etmelerini istedi. Soylular öfkeliydi.

Bir örnek oluşturmak için, Japonya’nın yönetici ailesinden Tokugawa, klanının değerli kılıçlarını Aralık 1945’te teslim etti. Honjo Masamune, sonuç olarak Pasifik boyunca bir gemiyle yolculuk yaptı. Oradan unutulmak üzere kayboldu. Birinin kılıcı hurda için eritip eritmediğini veya mucizevi bir şekilde hayatta kalıp kalmadığını kimse bilmiyor. Honjo Masamune gerçekten o kadar efsanevi olsaydı, bugün hala buralarda olabilirdi. Hala var olan bazı Masamune kalıntıları var. Japon müzeleri, özellikle Kyoto Ulusal Müzesi, bazı eserlere sahiptir. Japonya’daki özel vatandaşlar başkalarının sahibidir. Avusturya’daki Museum der Stadt Steyr’de bir kılıç bulunmaktadır.

Amerika’da Missouri’de en az bir Masamune kılıcı bulunmaktadır. Truman Kütüphanesi’nde gizlenmiş, 700 yıldan daha eski, ışıltılı bir eserdir. Neredeyse mükemmel durumda olan katana, savaş sonrası Japonya’yı işgal eden ABD kuvvetlerinin komutanlarından ABD Ordusu General Walter Krueger’den Başkan Harry S. Truman’a

---

⁸¹ FUJİSHIRO Yoshio, “Fujishiro Matsuo”, Nihon Toko Jiten, 1935, s. 386.

sunulan bir armağandı. Krueger, teslim olma koşullarının bir parçası olarak kılıcı bir Japon ailesinden aldı.⁸²

Kimse bu nadir kılıcı yakın zamanda sergilenmeyi beklememeli. Hırsızlar 1978’de Truman Kütüphanesi’ne girdi ve 1 milyon dolardan fazla değerinde tarihi kılıç çaldı. Bugüne kadar kimse kılıçların nerede bittiğini bilmiyor. Masamune yaklaşık 700 yıldır ölmüş olsa da, mirası tarihçileri şaşırtmaya devam ediyor. 2014 yılında bilim adamları, 150 yıldır kayıp olan bir kılıç olan Masamune orijinalinin varlığını doğruladılar.

Shimazu Masamune adı verilen kılıç, 1862’de imparatorun ailesine bir düğün hediyesi olarak verildi. Sonunda kılıç, imparatorluk ailesiyle birkaç nesil önce yakın bağları olan aristokrat bir aile olan Kenoe ailesinin yolunu buldu. Bir bağışçı kılıcı aldıktan sonra, ulusal hazineyi ait olduğu Kyoto Ulusal Müzesi’ne verdi. Shimazu kılıcı gibi, Honjo Masamune gelecekte bir ara yeniden ortaya çıkabilir. Amerika’daki biri bilmeden Japon tarihindeki en destansı efsanevi kılıçlara sahip olabilir.

Masamune’nin tekniği, kılıç ustalığının iyi tanımlanmış bir sanat olduğu Avrupa ve Asya’nın diğer bölgelerinde bile dünya çapında zamanının ötesindeydi. Kanagavalı Samurai tasarımı o kadar beğendi ki, ustanın işinden daha fazlasını istediler. 1287’ye gelindiğinde, 23 yaşında, İmparator Fushimi, Masamune’yi baş kılıç ustası ilan etti. Masamune kılıçtan daha fazlasını yaptı. Savaş testlerine de dayanıklı bıçak ve hançerler yaptı. Aşılmaz silahları Japonlar için aşılmaz bir ordu ve ülke olduğunu gösterdi. Shinto inancına mensup Japon halkı ve imparator Fushimi, demire hükmeden Masamune’yi ilahi (tanrısal) bir güç olarak kabul ettiler.

Masamune’nin çok sayıda kılıç ustası yetiştirdiğine inanılıyor; 10 tanesi Juttetsu veya “On Ünlü Öğrenci” veya “Masamune’nin 10 Büyük Öğrencisi” olarak kabul edilen 15 tanesi biliniyor. Muhtemelen, dövme yaptığı tarihler nedeniyle Masamune’nin doğrudan öğrencisi olmasa da, eserleri oldukça fazladır. Masamune’nin çalışmaları ve Soshu geleneğinin yanı sıra Soden Bizen kılıç ustalarının çalışmalarından etkilenmiştir. Gerçi Kanji karakterleri Kongre tarafından Nagayoshi, Chogi Çin telaffuz olarak Japonca telaffuz edilir bu demirci ve başkalarının bir avuç için kullanılmaktadır.

Masamune’nin ürettiği kılıçlar keskinliği ve kıvraklığının yanısıra düşmana acı çektirmeyen savaş silahlarıydı. Bu kılıçlar kategorik olarak Sai-jo o-wazamono (büyük netlik büyükusta) adlı ünlü kılıçlarla Kabutowari (Kask Kesici), Ishikiri (Taş Kesici) ve Teppokiri (Silah Kesici)’dir.

Fujishiro’nun yazılarında belirtildiği gibi Kanemitsu, ünlü adamlar ve generaller tarafından kullanılan kılıçları üretmiştir. Bununla birlikte, büyük olasılıkla doğrudan Masamune tarafından öğretilmemiştir, ancak Soshu’dan etkilenmiş, Soden Bizen devriminde kendisine lider olarak hizmet etmenin yanı sıra kılıçlar üretmiştir.⁸³

⁸² <https://www.japanaccents.com/swords/legendary-japanese-swords>, Erişim Tarihi; 01.08.2020.

DEMİRCİ MVINDO (Afrika Mitolojisi)

Afrika'da Bronz Çağı yaşanmadan Taş Çağı'nın hemen ardından Demir Çağı başlamıştır. Kuzey Afrika'da Demir Çağı, Kartaca'dan yayılmıştır. Nijerya'da ise çok erken tarihlerde demir keşfedilmiş ve demir işçiliği geliştirilmiştir. Nijerya'da termitle demir eritmenin en eski örnekleri ise MÖ 1.200 yılları civarına rastlar. Sahraaltı Afrikası'nda ise demir işçiliği, Kamerun'dan başlayarak Büyük Göller bölgesine kadar uzanmıştır. Afrika'nın Sahra güneyinde, bugünkü Tanzania'nın güney batısında iki bin yıl önce karbon çeliği üretilmiştir.

Bu üretim, oldukça karmaşık bir ön ısıtma yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Nubiya Demir Çağı'nın sonlarına doğru önemli bir demir üretim ve ihraç bölgesi haline gelmiştir. Nubiya'daki demir işçiliğinin gelişmesi, demir silahlı Asurluların Mısır'dan sürülmesinden sonraki tarihlere rast gelir. Cezayir'in Tell bölgesinde ise önemli sayıda demir madeni vardır. Bugün Cezayir Annaba'daki demir-çelik tesisleri ise ülke ihtiyacını karşılayacak seviyededir. Görülen o ki Afrika'da Demir Çağı sürecinin erken dönemlerde başlaması, kıtada demirin keşfi, işlenmesi açısından önemlidir. Nitekim Afrika ilkel kabilelerindeki demirle ilgili algılar ve bu kabillerde yapılan ritüeller, kıtanın demirle erken tanışıklığının bir delilidir.

“Mvindo Destanı” Demirci soyundan gelen bir destan kahramanının anlatıldığı “Mvindo Destanı”, Zaire'deki Nyanga kabile halkından derlenmiştir. Kabile inançlarına ve değer yargılarına ışık tutan destanın konusu; bir kral ailesinde dünyaya gelen Mvindo'nun kendi ailesinin onu öldürmeye çalışmasından kurtuluşu ve sonraki hayatında kendi halkına doğru davranış kurallarını anlatmasıdır. Destandaki ilgili bölüm şöyledir:

Mvindo, babasının kendini öldürmeye çalışmasının intikamını almak için yollara düşer. Mvindo'nun dayıları usta demircilerdir. Mvindo, “Babam Gemvindo'yla savaşımaya gidiyorum.” diye konuşur ve ekler: “Büyük ama hafif mızraklarınızla tanınıyorsunuz. Ocaklarınızı ateşleyin ve bana büyük savaş için ne gerekiyorsa yapın. Hem güvenliğe, hem de güce ihtiyacım olacak.” Mvindo'nun dayıları ona demir gömlek, demir pantolon, bir çift demir ayakkabı, demir başlık yaparlar. Bu demir giysiler babanın ardı arkası kesilmez mızrak darbelerine karşı seni koruyacaktır deyip biz de seninle geleceğiz ve savaşı izleyeceğiz, derler. Mvindo, babasının köyünü ve köy halkını rezil eder. Babası Gemvindo kaçmayı başarır ve Mvindo, babasının arkasından yeraltı dünyasına iner.”⁸⁴

Mvindo Destanı'nda Mvindo, demirci ailesinin içinde yetişir ve dayılarının yaptığı demirden giysilerle ve savaş aletleriyle babasına karşı olan mücadelesini kazanır. Kazandığı bu mücadelenin ardından birçok Afrika inancısında “Demir Tanrısı” (demire hükmeden) olarak saygı görür. Bu mücadelede demirin ona güç verdiği ve zaferini kazanmada maddî unsur olarak da destek olduğu bir gerçektir.

⁸³ <http://www.jssus.org/> Erişim Tarihi; 01.08.2020.

⁸⁴ ROSENBERG Donna, “Dünya Mitolojisi”, çev. Koray Akten vd., Ankara, 2006, s. 34.

DEMİRCİ OGUN (Batı Afrika Vudu Mitolojisi)⁸⁵

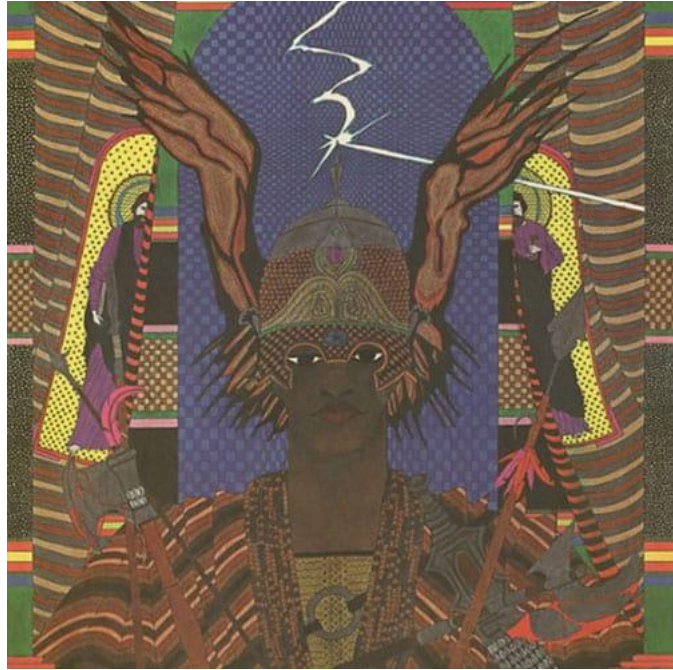
Diğer isimleriyle Ogun, Ogum ya da Ogoum. Batı Afrika Vudu geleneğinde demir tanrısı ve aletlerin yaratıcısıdır. Savaş tanrısı da olmasının yanında demircilerin efendisidir.

Ogun veya Ogoun (Yoruba: Ogun, Portekizce: Ogum) inanışlara göre savaşçı bir ruhtur. Metal işçileri ve madencilikle uğraşan Afrikalılar arasında “Demir Tanrısı” olarak bilinir. Batı Afrika’da yaygın olan Yoruba inanışına göre bir avcı olarak görülmüştür. Bir ilkel Orisha olan Tobe Ode ile evlenerek, onun dünyasına inmiş ve gelecekteki insan yaşamı için uygun bir yer bulmak için toprak ve topraktan çıkardıkları ile ilgilenmiştir. Bazı inanışlarda sadece bir metal balta ve köpeğinin yardımı ile diğer tanrılara savaş aletleri ve silahlar yaptığına inanılır.

Ogun Yoruba din savaşçıları, avcılar, demirciler, teknoloji ve sürücülerin geleneksel tanrısıdır. Geleneksel Yoruba dinin takipçileri tarafından mahkemede doğruyu söyleyeceğine yemin edebilirken; Ogun adına bir parça demir öpülerek yemin edilir. Sürücüler ve atlılar üzerlerinde Ogun’a atfen taşıdıkları bir muska ile sağ salim gidecekleri yerlere varacaklarına inanırlar. Dünyevi yaşamda Ogun, Yoruba’ların ilk kralı olarak bilinmektedir. Kral olduktan sonra kendisine biat etmeyenleri kendi yaptığı kılıcı ile öldürmüş ve krallığını sağlamlaştırmıştır. Ona biat eden ve Yoruba inanışlarını kabul edenlere de yardım etmek amacıyla Ire-Ekiti denilen bölgede toprakları bereketlendirerek ödüllendirmiştir.

Yoruba inanışında Demir tanrısı Ogun’un simgeleri demir palmiye yaprağı ve köpektir. Bu simgeler dönüşüm ve arabuluculuk işlevinde Ogun’ü simgeler. Demir, Ogun’un birincil simgesi olarak, sunaklarda ve törenlerde görülür. Gerek Yoruba inanışlarının yaygın olduğu bölgelerde gerekse de Batı Afrika’da Ogun heykelinin bulunduğu sunaklara bir parça demir getirilerek dualar edilir. Bu bölgede yapılan tören ve festivallerde Ogun’u anmak için bıçak, tabanca, demirci aletleri, makas, anahtar ve diğer demir aletlerin göstergeler halik kitlleleri tarafından taşınmaktadır.

Yoruba geleneğinden demir demirci ve araçların yönünü taşırlar. Ogun Vodou tapınağında kutsal sunakta, bir demir kılıcı taşır ve kırmızı bir kuşak takmaktadır. Ogun da öncü, istihbarat, adalet, tıp ve politik gücün tanrısı olarak çevre üzerinde insanların ustalığı ilerletebilir aracın sembolü ile ilişkilidir. Ogun törenleri takipçileri kırmızı gömlek, pantolon ve eşarp giyerler. Bir bulundurma trans halinde Ogun takipçileri töreninde beyaz içkiler sunulmaktadır. Bazı törenlerde içki Ogun "yıkama" takipçilerinin eller izin vermek için bir kap içinde yakılır.

⁸⁵ Yazının tamamı “MARCEL Clyne Robert, “İdanre içinde Ogun İbadet: Bir Yoruba İlçe Demir ve Kimlik”, Doktora tezi, Yale Üniversitesi, 1997” adlı çalışmadan tarafımca tercüme edilmiştir.

DEMİRCİLERİN ÜRETTİKLERİ MİTOLOJİK NESNELER

Eski çağlarda hemen her toplumda demirciler saygın bir yere sahiptirler. Bu, halkların mitolojisine de yansımıştır. Dünyanın birçok yerindeki inanışlarda halk kitlelerinin ilk ataları demirci olarak kabul edilmiştir. Orta Asya'da, Kelt'lerde, Slav'larda, Orta Doğu halklarında ve Afrika'da demirci epey yüksek bir toplumsal konuma sahiptir ve demircilerin özel ruhlar tarafından korunduğuna inanılır. Şamanın kıyafetindeki demirleri demirciler yapar ve demir döerken kötü ruhları kovdukları söylenir. Ayrıca dünyanın birçok yerinde demirciler için diğer meslek gruplarına nazaran yapılan övgüler, yazılan destanlar, anlatılan öyküler diğer meslek erbabına oranla çok daha fazladır.

Tarih boyunca yaşayan halklar demircilerin kullandığı dövme, sıcak dövme ve çelik üretimi yöntemleri ile demirden yapılmış birçok silah ve eşyayı kullanmışlardır. Demirciler savaş silahlarının yanı sıra kapılar, ızgaralar, korkuluklar, aydınlatma armatürleri, mobilya, heykel, aletler, tarım aletleri, dekoratif ve dini eşyalar, yemek pişirme kapları ve silahlar gibi nesnelere üretmişlerdir. Demirciler yaptıkları işin zorluğu ve ürettikleri materyallerin insan hayatını kolaylaştırmaları sayesinde toplumda her zaman en üst noktada görülmüşlerdir.

Mitolojik öykülerde oldukça önemli yer tutan ve bu çalışmada değinilen Demirci tanrıların yanı sıra gerek bu tanrılar tarafından üretilen gerekse de demirciler tarafından üretilmiş ve mitolojik anlatılarda önemli bir yer tutan birçok mitolojik nesne bulunmaktadır. Bu nesneler genellikle savaşlarda kullanılan silahlar olup, öykülerde onları kullanan savaşçıların başarıları kadar, bu nesnelere üreten demircilerden de övgüyle bahsedilir. Bu mitolojik nesneler, dünyanın dört bir yanından mitoloji, efsane, folklor, anlatılar, destan, masal, dini söylem ve maneviyatta bulunan çeşitli öğeleri kapsar. Aşağıda sunulan bu liste, Wikipedia⁸⁶'nın mitolojik obh-jeler sitesinden alınmış olup sadece savaş silahları olarak seçilenmiş ve nesne kategorisine göre düzenlenerek, hangi mitolojik kaynaktan esinlendiği ile birlikte verilmiştir.

Silahlar

Ankusha; (aynı zamanda Fil keçisi) Astamangala olarak bilinen sekiz hayırlı nesneden biri olan fil keçisi. Ankusha ayrıca Ganesha dahil birçok Hindu tanrısının bir özelliğidir. (Hindu Mitolojisi)

Ayudhapurushas; Hindu sanatında ilahi bir silahın antropomorfik tasviri olan Ayudhapurushas. Ayudhapurushas bazen ilahi sahiplerinin kısmi enkarnasyonları olarak kabul edilir.

Bajiaoshan veya Bashōsen; , Muz Palmiye Fanı) muz yapraklarından yapılmış, devasa kasırgalar yaratabildiği için sihirli özelliklere sahip dev bir yelpaze. Prenses Demir Fan veya Ginkaku tarafından kullanıldı. (Çin mitolojisi)

Halayudha; Balarama tarafından silah olarak kullanılan bir saban. (Hindu mitolojisi)

Imhullu; Asur tanrısı Marduk tarafından Taimat'ı yok etmek için kullanılan bir

⁸⁶ https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_mythological_objects Erşim Tarihi: 01.08.2020.

rüzgar silahı olan Imhullu, eski yaratılış destanı Enûma Eliş'te anlatılıyor. (Mezopotamya Mitolojisi)

Pasha; Hindu ikonografisinde tasvir edilen doğaüstü bir silah olan Pasha . Düşmanın kollarını ve bacaklarını bağlamak veya hayvanları avlamak için kullanılır. (Hindu mitolojisi)

Kılıçlar

Zülfikar, Başmelek Cebrail tarafından göklerden Hz. Muhammed'e gönderilen bir kılıç olan Zülfikar, kılıcı Ali ibn Ebi Talib'e vermesi emredildi. (İslam Mitolojisi)

Excalibur; aynı zamanda, çeşitli Arthur efsanelerindeki tutarsızlıklar nedeniyle Caliburn, Caledfwlch, Calesvol, Kaledvoulc'h, Caliburnu olarak da anılır. Bazen büyülü güçlere atfedilir veya Büyük Britanya'nın haklı egemenliği ile ilişkilendirilir. Avalon Adası'nda sahte olduğu belirtildi. (Anglo-Sakson Mitolojisi)

Kogarasu Maru (Küçük Karga), efsanevi demirci Amakuni tarafından MS 8. Yüzyılda yaratıldığına inanılan eşsiz bir tachi kılıcı. (Japon Mitolojisi)

Atilla'nın Kılıcı, (ayrıca Mars Kılıcı veya Tanrı'nın Kılıcı) Hun Atilla tarafından kullanılan efsanevi kılıç; aslen Roma savaş tanrısı Mars'ın kılıcı olduğu iddia edilir. (Roma Mitolojisi)

Joan of Arc'ın Kılıcı, Joan'ın "sesleri" ona Fierbois Aziz Catherine Kilisesi'nde büyülü ve kutsal bir kılıcın bulunacağını söyledi. Üzerinde beş haç vardı ve pas kolayca çıkarıldı. (Frenk Mitolojisi)

Mimung, Wudga'nın babası Demirci Wayland'dan miras aldığı büyük bir kılıç. (Kelt Mitolojisi)

Kalevanmieikka, Kalevala'nın kılıcı. (Fin Mitolojisi)

Aziz Petrus'un Kılıcı; Arimathea'lı Aziz Joseph kılıcı İngiltere'ye getirdi ve Başrahip Aziz George'a verene kadar yıllarca Glastonbury Manastırı'nda tutuldu. (Anglo-Sakson Mitolojisi)

Yawarakai-Te, Masamune tarafından hazırlanan (Şefkatli Eller) bir yarışmada Masamune Okazaki kılıcını akıntıya indirdi ve sabırla bekledi. Sadece yapraklar kesildi. Ancak, balık tam ona doğru yüzdü ve bıçak tarafından hafifçe üflenirken hava tısladı. İzleyen bir keşiş gördüklerini anlattı; Masamune, masum ve hak etmeyen şeyi gereksiz yere kesmediği için, iki kılıçtan çok daha iyiydi. (Japon Mitolojisi)

Taştaki Kılıç, Arthur efsanesine göre, yalnızca Britanya'nın gerçek kralının taştan çekebileceği bir kılıç. Bazen Excalibur ile ilişkilendirilir. Mallory'de taşın içindeki kılıç Excalibur değildir ve adı verilmemiştir. Kılıç Kral ile kavga kırıldığında Pellinore, Lady Lake yerine onu Excalibur verir. Arthur'un ölümünde Excalibur, Sir Bedivere tarafından Gölün Leydisi'ne iade edilir. (Anglo-Sakson Mitolojisi)

Blutgang, (ayrıca Burtgang veya Blodgang), Hama'nın kılıcı. (Kelt Mitolojisi)

Coreiseuse (Wrathful), Lancelot'un babası Kral Ban'ın kılıcı.

Juuchi Yosamu, Muramasa tarafından hazırlanan (10.000 Soğuk Gece) bir yarışmada, Sengo Muramasa kılıcı akıntıya bakacak şekilde küçük bir derede askıya aldı. Muramasa'nın kılıcı önünden geçen her şeyi kesti; balıklar, nehirde yüzen yapraklar, üzerine üfleyen hava. (Japon Mitolojisi)

Adylok veya **Hatheloke,** Portyngale Romance Torrent göre Portyngale Torrent kılıcı. Demir tanrısı Wayland tarafından imal edilmiştir. (Kelt Mitolojisi)

Wallace Kılıcı; William Wallace'nin kılıcı. Kını, kabzası ve kemeri için insan derisini kullandı. Eti bağışlayan kişinin, Wallace'ın Stirling Köprüsü savaşında onu yendikten sonra yüzünü yüzüstü bıraktığı İskoçya saymanı Cressingham olduğu söyleniyordu. (Anglo-Sakson Mitolojisi)

Chrysaor, Sir Artegai'nin altın kılıcı. Adamant ile dengelendi ve her şeyde ayrılabilirdi.

Mmaagha Kamalu, Igbo savaş tanrısı Kamalu'ya ait bir kılıç. Bu kılıç, kötü niyetli insanlar yakınlarda olduğunda kırmızı renkte parlar ve yere vurduğunda titremeye neden olabilir. Savaşta ölümlülere zafer kazandırır. (Igbo Mitolojisi)

Thuan Thien; (Cennetin İradesi), Vietnam'ı 1418'den 1428'e kadar on yıl süren savaşın ardından Ming işgalinden kurtaran Vietnam Kralı Le Loi'nin efsanevi kılıcı. (Vietnam Mitolojisi)

Kladenets; (ayrıca Samosek veya Samosyok), "kendi kendine sallanan kılıç", bazı Eski Rus masallarında muhteşem bir sihirli kılıçtır. Rusça çizgi roman ve folklorun İngilizce çevirilerinde, çeşitli şekillerde "çeliğin kılıcı" olarak çevrilebilir. (Rus Mitolojisi)

Jokulsnaut, daha sonra kardeşi Atlı'ya verilen Grettir'e ait bir kılıç. (İzlanda Mitolojisi)

Alevli Kılıç, bazı doğaüstü güçlerle alevle parlayan bir kılıç.

Laban Kılıcı, güçlü ve alçak bir Laban tarafından neredeyse öldürüldükten sonra, genç peygamber Nefi daha sonra onu sarhoş ve bilinçsiz bulur. Daha sonra Tanrı'dan, kötü olduğu için onu öldürmek için Laban'ın kılıcını kullanması ve Tanrı'nın Mutluluk Planını açıklayan kutsal kayıtları saklayarak gelecek nesillere zarar vermesi emrini verdi. Kılıç, "saf altın" kabzası ile "değerli çelikten" yapılmıştır. Laban'ı öldürdükten sonra Nefi, kayıtları almak ve şehirden kaçmak için Laban'ın zırhını giydi. Daha sonra halkının savunması için benzer silahlar üretmek için bir model olarak kullanacaktı. Laban'ın kılıcı yüzyıllar boyunca gelecekteki peygamberlere, krallara ve savaşçılara aktarıldı. (Mormon İnanışı)

Fergus Mc Roich Kılıcı; Fergus Mc Roich'in kılıcı ve üç tepenin tepelerini kesecek kadar güçlü olan Caladbolg (ayrıca Caladcholg) (Galler Mitolojisi)

Caledfwlch, genellikle Excalibur ile karşılaştırıldığında. Bu kılıç, Llenlleawg Wyddel tarafından Diwrnach Wyddel ve adamlarını öldürmek için kullanılır. (Kelt Mitolojisi)

Ceard-nan Gallan, Dalların demircisi, Oisin'in kılıcı. (Kelt Mitolojisi)

Claíomh Solais (Işık Kılıcı), Nuada Airgeadlámh'm kılıcı. Kılıç, güneşin ışığıyla parlıyordu ve savaşta karşı konulmazdı, düşmanlarını ikiye bölme gücüne sahipti. (Kelt Mitolojisi)

Cosgarach Mhor, Büyük Muzaffer, Oscar'ın kılıcı. (Kelt Mitolojisi)

Cruadh-Chosgarach, Zorlu Yok Eden, Cailte Mc Ronain'in kılıcı. (Kelt Mitolojisi)

Dyrnwyn (White-Hilt), Rhydderch Hael'in kılıcı. Değerli veya iyi doğmuş bir adam tarafından çekildiğinde, tüm bıçak ateşle parlayacaktı. Rhydderch, silahı kimseye vermek konusunda hiçbir zaman isteksiz olmadı, dolayısıyla "Cömert" lakabı olan Hael, ancak alıcılar, silahın kendine özgü özelliklerini öğrenir öğrenmez kılıcı her zaman reddetti. (Kelt Mitolojisi)

Fragarach; (aynı zamanda Sword of Air, Answerer veya Retaliator), Manannan Mc Lir ve Lugh Lamfada tarafından kullanılan, tanrılar tarafından imal edilmiştir. Hiçbir zırh onu durduramaz ve komutanına rüzgarın güçleri üzerindeki komutasını verirdi. (Kelt Mitolojisi)

Mac an Luin, Dalgaların Oğlu, Fionn Mc Cumhaill'in kılıcı. (Kelt Mitolojisi)

Cruaidín Catutchenn, Cu Chulainn'in kılıcı. (Kelt Mitolojisi)

Orna, Fomorian kralı Tethra'nın kılıcı olmadan yaptığı işleri anlatan kılıcı. Ogma tarafından çekildi ve daha sonra yaptığı her

şeyi anlattı. (Kelt Mitolojisi)

Hereward; Wake'in kılıcı Brainbiter. (Anglo-Sakson Mitolojisi)

Hrunting; büyülü kılıç, zehir içinde tavllanmış Unferth tarafından Beowulf'a ödünç verdi. (Anglo-Sakson Mitolojisi)

Naegling; Beowulf'un diğer büyülü kılıcı. Grendel'in annesinin mağarasında bulundu. (Anglo-Sakson Mitolojisi)

Clarent, savaşın aksine şövalyelik ve törenler için kullanılan bir barış kılıcı, çalındı ve daha sonra Mordred tarafından Arthur'u öldürmek için kullanıldı. (Anglo-Sakson Mitolojisi)

Galatine Sir verilen kılıç adı Gawain tarafından kullanılmıştır. (Anglo-Sakson Mitolojisi)

Secace, Lancelot'un Saxon Kayası'nda Saksonlarla savaşmak için kullandığı kılıç. Vulgate döngüsünde Seure Dizi) olarak çevrilir. (Anglo-Sakson Mitolojisi)

Kırmızı Kabzalı Kılıç, Sir Balin'in kullandığı kılıçlardan biri. Ölümünden sonra, Merlin onu Sir Galahad tarafından çizilene kadar kaldığı yüzer taşa mühürledi. Galahad'dan sonra kılıç, Sir Gawain'i onunla ölümcül şekilde yaralayan babası Sir Lancelot'a geçer. (Anglo-Sakson Mitolojisi)

Courtain (ayrıca Curtana, Cortana, Merhamet Kılıcı) Tristan ve Ogier the Dane tarafından taşınan efsanevi kılıçla bağlantılıdır. Merhameti sembolize ettiği söylenen sonu kör ve kare şeklindedir. Silahın kırılmasını çevreleyen hikaye bilinmiyor, ancak mitolojik tarih, bahşişin bir melek tarafından haksız bir şekilde öldürülmesini önlemek için kırıldığını gösteriyor. (Anglo-Sakson Mitolojisi)

Egeking, ortaçağ şiiri Greysteil'de adı geçen bir kılıç. Sir Graham, Egeking kılıcını Eger'in teyzesi Sör Egram'ın Leydisinden alır. (Anglo-Sakson Mitolojisi)

Angrvaðall; Viking'in büyülü kılıcı ve daha sonra Frithiof kullanmıştır. Savaş zamanında yanan, ancak barış zamanında loş bir ışıkla parıltıyan bir kılıştır. (İskandinav Mitolojisi)

Dainsleif, kral Högni'nin, asla iyileşmeyen ve bir adamı öldürmeden kınından açılmayan yaralar veren kılıcı. (İskandinav Mitolojisi)

Freyr'in Kılıcı, İskandinav yaz tanrısı Frey'in kılıcı, kendi başına savaşan sihirli bir kılıçtır. (İskandinav Mitolojisi)

Gram, Odin'in dünya ağacı Barnstokkr'a çarptığı veyalnızca Sigmund Völsung'un çıkarabildiği kılıç. Bu Odin ile savaşta kıldı ama daha sonra Sigmund'm oğlu tarafından imal edilen Sigurd öldürmek için kullandı ejderha Fafnir'dir. Yeniden dövüldükten sonra, bir örsü ikiye bölebilir. (İskandinav Mitolojisi)

Laevateinn; Sophus Bugge tarafından şiirsel Edda Fjölsvinnsmál'e yapılan bir düzeltmede bahsedilen bir kılıç. Elf Völundr tarafından yapıldı. (İskandinav Mitolojisi)

Mistilteinn, Thrainn'in büyülü kılıcı, daha sonra Hromundr Gripsson'a ait olan draugr adını aldı. Asla körelemezdi. (İskandinav Mitolojisi)

Ridill, Regin'in cüce kılıcı. (İskandinav Mitolojisi)

Skofnung, Danimarka Kralının efsanevi kılıcı. (İskandinav Mitolojisi)

Tyrfing; Svafrlami'nin altın kabzasına sahip lanetli kılıcı. Asla paslanmayacak ve taşı ve demiri gıysilerin içinden olduğu kadar kolay kesecekti. Kılıcı cüceler yaptı ve kılıç ateş gibi parladı ve parladı. Ancak, her kullanıldığında bir adamı öldürmek ve üç büyük kötülüğün sebebi olsun diye lanetlediler. (İskandinav Mitolojisi)

Almaca, Turpin'in efsanevi kılıcı. (Frenk Mitolojisi)

Balisarda, kılıcı Rogero gelen bir büyücü tarafından yapılan ve büyümlü maddeler ile kesme kapasitesine sahip kılıç. (Frenk Mitolojisi)

Corrougue, Otuel'in kılıcı. (Frenk Mitolojisi)

Hauteclere, Olivier'in kılıcı. Altın kabzaya gömülü bir kristal ile perdelanmış çelikten olarak tanımlanır. (Frenk Mitolojisi)

Joyeuse, Şarlman'ın kılıcı. Bazı efsaneler, Joyeuse'un Longinus Mızrağı'nı kulpunun içinde tutmak için sahte olduğunu iddia ediyor; diğerleri bıçağın Roland'ın Durendal ve Ogier's Curtana ile aynı malzemelerden yapıldığını söylüyor. (Frenk Mitolojisi)

Sauvagine, büyümlü kılıç. (Frenk Mitolojisi)

Merveilleuse, Doon de Mayence'nin kahraman kılıcı. O kadar keskindi ki, kenar aşağıya doğru yerleştirildiğinde, bir tahta levhayı güç kullanılmadan keserdi. (Frenk Mitolojisi)

Tizona; El Cid'in kılıcı. Kahramanlık destanlarında gösterildiği gibi değersiz rakipleri korkutur. (İspanyol Mitolojisi)

Colada, El Cid'in kılıcı. (İspanyol Mitolojisi)

Harpa, kahraman Perseus tarafından Medusa'nın başını kesmek için kullanılan bir kılıç. (Yunan Mitolojisi)

Peleus Kılıcı, koruyucusunu savaşta veya avda galip getiren sihirli bir kılıç. (Yunan Mitolojisi)

Damocles Kılıcı, Damokles'in oturduğu tahtın üzerine asılan devasa bir kılıç. Kulpta yalnızca bir atın kuyruğunun tek bir kılından tutulmuştu. (Yunan Mitolojisi)

Adalet Kılıcı, içinde Themis sağ eli, o aşağı doğru bakan bir kılıç olduğu da görülür. Bu kılıç cezayı temsil ediyor. (Yunan Mitolojisi)

Crocea Mors Kılıcı, Jül Sezar ve sonraki Nennius tarafından sunulan efsanelere göre kahramanların ve kralların kullandığı kılıç. (Roma Mitolojisi)

Aruval, Tamiller, sembolü olarak, silah, budama bıçağı bir tür saygı kılıcıdır. (Tamil Mitolojisi)

Asi, destansı Mahabharata'da adı geçen efsanevi bir kılıç. (Hindu Mitolojisi)

Chandahas, ilahi kılıç Chandahas verildi Ravana'nın bunun haksız nedenler için kullanılmışsa, bu geri döneceği konusunda bir uyarı ile Shiva ve Ravana günleri sayılı olacaktır. (Hindu Mitolojisi)

Girish, benzersiz özelliklere sahip özel Shiva kılıcı. (Hindu Mitolojisi)

Khanda (ayrıca Mahābhārata Kılıcı), Khanda cehaleti kesen bilgelik olarak temsil edilir. Hinduizm'de Khanda, Shiva'nın bir sembolüdür. Khanda genellikle Hindu, Budist ve Sih kutsal yazılarında ve sanatında görünür. (Hindu Mitolojisi)

Nandaka (ayrıca Nandaki), Hindu tanrısı Vishnu'nun kılıcı. (Hindu Mitolojisi)

Kusanagi-no-Tsurugi, (ayrıca Ama-no-Murakumo-no-Tsurugi ve Tsumugari hiçbir Taçi), Japon tanrısı kılıcı Susanoo sonra kız kardeşine verilen Amaterasu'dur. (Japon Mitolojisi)

Totsuka-no-Tsurugi, Susanoo'nun Yamata no Orochi'yi öldürmek için kullandığı kılıç. (Japon Mitolojisi)

Ame-no-Ohabari (ayrıca Ama-no-Ohabari), Izanagi tarafından yavruları Kagutsuchi'yi öldürmek için kullanılır. (Japon Mitolojisi)

Futsu-no-mitama (August-Snap-Spirit), Takemikazuchi'nin kılıcı. (Japon Mitolojisi)

Kogitsune-maru (Küçük Tilki), Inari Okami ve tilki ruhları, demirci Munechika'nın 10. yüzyılın sonunda Kogitsune-maru kılıcını dövmesine yardım eder. (Japon Mitolojisi)

Gan Jiang ve Mo Ye, adını yaratıcılarının adıyla anılan efsanevi Çin ikiz kılıçları. (Çin Mitolojisi)

Kunwu, verilen bir kılıç Huangdi tarafından Jiutian Xuannü karşı savaşta kullanılmıştır. Tanrıları, iblisleri öldürebilir ve kötü büyüğü geri püskürtebilir. (Çin Mitolojisi)

Téngkōng, (cennetten Zhuanxū'nun mülkiyetine inen bir kılıç. Havaya yükseldiğini ve savaşın yönünü işaret ettiğini söylenir. (Çin Mitolojisi)

Chandrahresa, efsanevi kılıç. Manjusri'ye göre Swayambhu Purana bulundu kullanılan Katmandu vadisi(Katmandu bayrağı etkileyici yeridir. (Budist Mitolojisi)

Houken, Dünyevi arzuları ortadan kaldırmak için kullanılan mecazi bir Budist kılıcı olan Houken(Acala tarafından kullanılıyor. (Budist Mitolojisi)

Khanda, cehaleti kesen bilgeliği temsil ediyor. Hindu ve Budist tanrıları genellikle dini sanatta kaynak yaparken veya kılıcı tutarken gösterilir. (Budist Mitolojisi)

Grus, Polonya'nın ortaçağ prensi Boleslaw III Wrymouth'un tarihi kılıcı.

Shamshire-e Zomorrodnegar, Pers efsanevi hikayesi Amir Arsalan'da "Zümrüt süslemeli Kılıç" olarak geçer. Fulad-Zereh adlı çirkin boynuzlu iblis(Shamshir-e Zomorrodnegar'ın darbeleri dışındaki tüm silahlara karşı savunmasızdı. Bu bıçak aslen Kral Süleyman'a aitti. (Pers Mitolojisi)

Zırhlar

Aşil'in Zırhı; Demirci tanrı Heptaistos tarafından yaratılan ve aşılamaz olduğu söylenen bir zırh (Yunan Mitolojisi)

Beowul Zırhı; Demir tanrısı Wayland tarafından yapılan bir koruyucu zırh (Anglo-Sakson Mitolojisi)

Örvar-Oddr Zırhı; İpek gibi işlenerek yapılan ve aşılmaz ,delinmez) olduğu düşünülen zırh. (İskandinav Mitolojisi)

Babr-e Bavan Zırhı; Rostam'ın Pers destanı

Shahnameh'de anlatılan savaşlarda giydiği bir zırh. Zırh ateşe, suya ve silahlara karşı savunmasızdı. (Pers Mitolojisi)

Chainmail Altın Zırhı; Fafnir'in hazinesinde bulunan ve Sigurd'un efsanevi canavarı öldürürken üzerinde bulunan zırh. (İskandinav Mitolojisi)

Green Armor; kullanıcıyı fiziksel yaralanmalardan koruyan zırh.(Kral Arthur Efsanesi)

Kavacha Zırhı; Karna'nın babası tarafından kendisine verilmiştir.

Armor Diomedes Zırhı; Diomedes altın zırh ile değış tokuş olduğu ve bronzdan yapıldığı bilinmektedir.

Miğferler-Başlıklar

Rostam Miğferi; Pers destanı Shahnameh'de anlatılan ve Rostam'ın giydiği beyaz miğfer. (Pers Mitolojisi)

Awe'nin Miğferi; İzlandaya özgü büyü bir miğfer. Sigurd'un efsanevi canavarı öldürürken üzerinde bulunan miğfer. (İskandinav Mitolojisi)

Huliğshjálmr; Cücelerin gizleyen miğferi. (İskandinav Mitolojisi)

Tarnhelm; Kullanıcıya biçim değiştirme veya görünmez olma yeteneği veren sihirli bir kask. (Germen Mitolojisi)

Goswhit; Kral Arthur'un miğferi, Uther Pendragon'dan ona geçti. (Kral Arthur Efsanesi)

Ölümsüzlük Tacı; Sanatta önce bir defne çelengi ve daha sonra sembolik bir yıldız olarak temsil edilir. Kullanıcının ölümsüzlüğünü belirtmek için bir dizi Barok ikonografik ve alegorik sanat eserinde görünür.

Sun Wukong'un Sihirli Bandajı; Bir kez takıldığında asla çıkarılamayan sihirli bir kafa bandı. Özel bir ilahiyle, kordon gerilecek ve dayanılmaz bir acıya neden olacaktır. (Çin Mitolojisi)

Lombardiva'nın Demir Tacı; İsa'nın çarmıha gerilmesi sırasında kullanılan çivilerden yapıldığı söyleniyor.

Hades Miğferi; Kullanıcıyı görünmez hale getirebilen miğfer. Sahibinin yanı sıra ölüm tanrısı Hades, Yunan mitlerinde şapkayı takanlar arasında bilgelik tanrıçası Athena, haberci tanrı Hermes ve kahraman Perseus da bulunmaktadır. (Yunan Mitolojisi)

Ariadne'nin Diademi; Kocası Dionysos tarafından Hephaistos tarafından düğün hediyesi olarak yapılan bir diadem. (Yunan Mitolojisi)

Kalkanlar

El Cid Kalkanı; Şiddetli parlayan bir altın ejderin görüntüsünü taşıyan bir kalkan.

Svalinn; Güneşin önünde duran ve Dünya'yı yanmaktan koruyan bir kalkan. Kalkan ön konumundan düşecek olsaydı, dağlar ve denizler yanardı. (İskandinav Mitolojisi)

Dubán; Cu Chulainn'in kalkanı. (İrlanda Mitolojisi)

Pridwen; Kral Arthur'un kalkanı.

Armathea'lı Joseph'in Kalkanı; Arthur efsanesine göre, Sir Percival tarafından keşfedildiği Arthur'un kalesine üç kız tarafından taşındı . Yanan Dragon Şövalyesi yenmek için kullanır.

Judas Maccabee'nin Kalkanı; Altın kartalla süslenmiş kırmızı bir kalkan. Arthur efsanesine göre, aynı kalkan daha sonra bulundu ve kötü bir şövalyeyi yendikten sonra Gawain tarafından kullanıldı.

Evalach Kalkanı; Kral Evalach'a ait beyaz bir kalkan. Sahibine cennetsel koruma sağlayan kendi kanyla üzerine kırmızı bir haç çizilen, daha sonra Sir Galahad tarafından kullanıldı.

Aşil Kalkanı; Zeus'un kalkanı olan Aegis, sık sık Perseus tarafından da kullanılan kız Athena'ya ödünç verilir. (Yunan Mitolojisi)

Ajax Kalkanı; yedi inek derisinden oluşan ve bir bronz katmana sahip devasa bir kalkan. (Yunan Mitolojisi)

Ancile; Roma tanrısı Mars'ın kalkanı. Roma'nın ikinci kralı Numa Pompilius döneminde gökten bir kutsal kalkan düştü. Hırsız olabilecek kişilerin kafasını karıştırmak için on bir kopya sipariş etti. (Roma Mitolojisi)

Jaivardhan; Lordlar Vishnu ve Shiva'nın kalkanı.

Khetaka; Kutsal kalkan.

Vişnu'nun Kalkanı; Srivatsa'nın tanrının göğsünde tezahür ettiği söylenir.

Mızraklar

Aram, Jangar'ın mızrağı. (Moğol Mitolojisi)

Ascalon, Aziz George'un Beyrut'ta bir ejderhayı öldürmek için kullandığı ve bir prensesi kasaba tarafından feda edilmekten kurtardığı mızrak. (Hristiyan Mitolojisi)

Gungnir; Odin'in mızrağı(Ivaldi'nin oğlu tarafından yaratıldı. Mızrak(kullananın becerisi veya gücü ne olursa olsun herhangi bir hedefi vurabilecek kadar dengeli olarak tanımlanmıştır. (İskandinav Mitolojisi)

Gunnar'ın Atgeir, Gunnar'ın bir zil sesi yapmak ya da kan dökme beklentisiyle aşağı çekildiği zaman aktif olan mızrak. (İskandinav Mitolojisi)

Rhongomiant, efsanevi Sör Thomas of Wolford'u yenmek için kullandığı Kral Arthur'un mızrağı. (Kral Arthur Efsanesi)

Aşil Mızrağı, Hephaistos tarafından yaratılan ve Thetis ile düğününde Peleus'a verilen mızrak. (Yunan Mitolojisi)

Black Dragon Crescent Blade, Vietnam tarihinde Nguyen Hue'nin mızrağı. (Vietnam Mitolojisi)

Tran Quang Dieu'nun Mızrağı, Golden Dragon Crescent Blade, Vietnam tarihinde Diep Dinh Tong tarafından verilmiştir. (Vietnam Mitolojisi)

Areabhar, Areabhair'e ait mızrak. Aslen Pisear, Pers kralına ait. Lugh'un mızrağı kendisinin kullanmasına gerek yoktu. Canlıydı ve sadece kafasını dövülmüş taze haşhaş tohumlarından oluşan uyku fitiği içine sokarak kalan kana susamıştı. Savaş yaklaştığında, çekildi; sonra kükredi ve kayışlarına karşı mücadele etti, ondan ateş parladı ve bir kez tasmaından sıyrılıp öldürmekten asla yorulmadan düşmanın saflarını parçaladı. (İrlanda Mitolojisi)

Manannán'ın mızrağı (İrlanda Mitolojisi)

Del Chliss, Cu Chulainn'in ilk olarak Nechtan Scéne'e ait olan ve Nechtan Scéne'in oğullarını öldürmek için kullanılan mızrağıdır. Eskiden arabacının keçisinin adı, bölünmüş bir tahta parçası. (İrlanda Mitolojisi)

Gáe Buide (Sarı Şaft), kimsenin iyileşemeyeceği yaralar açabilen sarı bir mızrak. Aengus tarafından kendisine verilen Diarmuid Ua Duibhne'nin mızrağı. (İrlanda Mitolojisi)

Gae Bulg, Cu Chulainn'in mızrağı. Bir deniz canavarının kemiginden yapılmıştır. Efsaneye göre, bu mızrak savaşçı bakire Scathach tarafından yapıldı ve düzinelerce dikene patlayarak anında ölüme yol açma gücüne sahipti. (İrlanda Mitolojisi)

Gae Assail (Assal'ın Mızrağı), Lugh'a ait bir başka mızrak olan "Ibar (Yew)" büyüsü, oyuncu kadrosunun her zaman hedefine ulaşmasına ve "Athibar (Re-Yew)" mızrağının geri dönmesine neden olan bir mızraktır. (İrlanda Mitolojisi)

Gáe Derg (Red Cirit) Aengus tarafından kendisine verilen Diarmuid Ua Duibhne'nin kırmızı mızrağıdır. Mitolojide, bazı kurguların söyleyebileceğinin aksine, sihri geçersiz kılmaz. (İrlanda Mitolojisi)

Amenonuhoko (Göksel Mücevherli Mızrak), Şinto tanrıları Izanagi ve Izanami tarafından dünyayı yaratmak için kullanılan kutsal mızrak. (Japon Mitolojisi)

Ama-no-Saka-hoko (Göksel Baş Aşağı Mızrak)(efsaneye göre, kendisinin ve kutsal takipçilerinin ilk indiği Takachiho-nomine zirvesinde Ninigi-no-Mikoto tarafından kazıklanan antika ve gizemli bir mızraktır. (Japon Mitolojisi)

Nihongo, ünlü kılıç ustası Masazane Fujiwara'nın yarattığı üç efsanevi Japon mızrağından biridir. Bir zamanlar İmparatorluk Sarayı'nda kullanılan ünlü bir mızrak. Nihongo daha sonra Masanori Fukushima ve ardından Tahei Mori'nin mülkiyetine girdi. (Japon Mitolojisi)

Otegine, ünlü kılıç ustası Masazane Fujiwara'nın yarattığı üç efsanevi Japon mızrağından biridir. (Japon Mitolojisi)

Tonbokiri, efsanevi Daimyō Honda Tadakatsu tarafından kullanıldığı söylenen, ünlü kılıç ustası Fujiwara no Masazane tarafından yaratılan üç efsanevi Japon mızrağından biridir. Mızrak, adını bir yusufoğun kılıcına konduğu ve anında ikiye kesildiği efsanesinden alır. Böylece Tonbo (Japonca “yusufoğuk”) ve kiri (Japonca “kesmek”) bu mızrağın adını “Yusufoğuk Öldüren Mızrak” olarak tercüme ediyor. (Japon Mitolojisi)

Erlang Shen'in Mızrağı, Erlang Shen tarafından kullanılan bir Kılıç'ın iki kesici kenarı olan üç uçlu ve çift kenarlı bir mızrak. Çelik ve taş gibi yün gibi delip geçecek kadar güçlüdür. (Çin Mitolojisi)

Yeşil Ejderha Hilal Bıçak, efsanevi silah değmediği Guan Yu tarihi roman içinde olan bir guandao, geleneksel Çin silah türüdür. Karda bir savaş sırasında kılıcın üzerinde sürekli olarak kan olduğu fikrinden, bazen Frost Fair Blade olarak da anılır; kan dondu ve bıçağın üzerinde bir buz tabakası oluşturdu. (Çin Mitolojisi)

Jiuchidingpa, (Dokuz dişli Demir Tırmık), Zhu Bajie'nin birincil silahı. (Çin Mitolojisi)

Octane Serpent Spear, Zhang Fei'nin Çin'deki Üç Krallık döneminden kalma mızrağı. (Çin Mitolojisi)

Fuchai'nin Mızrağı, Goujian'ın ezeli rakibi Wu kralı Fuchai tarafından kullanılan mızrak. (Çin Mitolojisi)

Yueyachan, Sha Wujing'in birincil silahı olan bir keşiş mızrağı. Bir ucunda hilal-ay bıçağı ve diğer ucunda kürek bulunan çift başlı bir asa, kürek kısmında dini birlikteliğini belirtmek için altı xizhang halkası bulunmaktadır. (Çin Mitolojisi)

Bradamante'nin Mızrağı, dokunduğu herkes unihorses büyülü mızrak.

Lance Olyndicus, Roma'ya karşı savaşan savaş şefi Olyndicus. Florus'a göre, gökten tanrılar tarafından kendisine gönderilen gümüş bir mızrak kullanmıştır. (Roma Mitolojisi)

Kutsal Mızrak, Yuhanna İncili'ne göre, Longinus'un Mızrağı olarak da adlandırılan kutsal mızrak. İsa'nın çarmıhta asılıken yan tarafını delen mızrağa verilen isimdir. (Hristiyan Mitolojisi)

Yaylar

Arash'ın Yayı, Arash Pers ve Tooran arasındaki sınırı belirlemek için yay kullanılır, ok üç gün boyunca yolculuk söylenir ve okun onun yaşama gücünü koyarak yay ateş ederken Arash kendini feda etmiştir. (Pers Mitolojisi)

Tristan'ın Yayı(Asla hedefini kaçırmadığı söylenen yay. (Kral Arthur Efsanesi)

Houyi'nin Yayı, Okçuluk Tanrısı Houyi'nin yayı, gökten on güneş kuşundan dokuzunu vurmak için yayını kullanmıştır. (Çin Mitolojisi)

Apollo'nun Yayı(güneş ışınlarından yapılmış bir yay. (Yunan Mitolojisi)

Artemis Yayı, Artemis tarafından kullanılan, ay ışığı ve gümüş ahşaptan veya altından yapılmış altın bir yay. (Yunan Mitolojisi)

Eros'un Yayı, vurulduktan sonra ilk gördüğü kişiyi sevmesine veya nefret etmesine neden olabilecek, Eros tarafından kullanılan bir yay. (Yunan Mitolojisi)

Herakles'in Yayı, Yine Philoctetes'e ait olan, okları Lernaean Hydra'nın kanına batırılmış ve bu da onları anında ölümcül hale getirmiştir. (Yunan Mitolojisi)

Eurytus'un Yayı, Eurytus, okçuluk becerileriyle o kadar gurur duyuyordu ki Apollo'ya meydan okumuştur. Tanrı, varsayımı için Eurytus'u öldürdü ve Eurytus'un yayı, daha sonra yayı arkadaşı Odysseus'a veren Iphitus'a geçmiştir. Odysseus'un karısı Penelope'yi almak isteyen talipleri öldürmek için kullandığı yay. (Yunan Mitolojisi)

Pinaka, (Shivadhanush), Shiva tarafından kullanılan ve önlenemeyen oklar atan bir yay. (Hindu Mitolojisi)

Vijaya, (Vijaya Dhanush), Parashurama tarafından kullanılan bir yay. (Hindu Mitolojisi)

Gandiva, Brahma tarafından yaratılan ve Arjuna tarafından Kurukshetra savaşı sırasında kullanılan bir yay. (Hindu Mitolojisi)

Kodandam, Rama'nın yayı. (Hindu Mitolojisi)

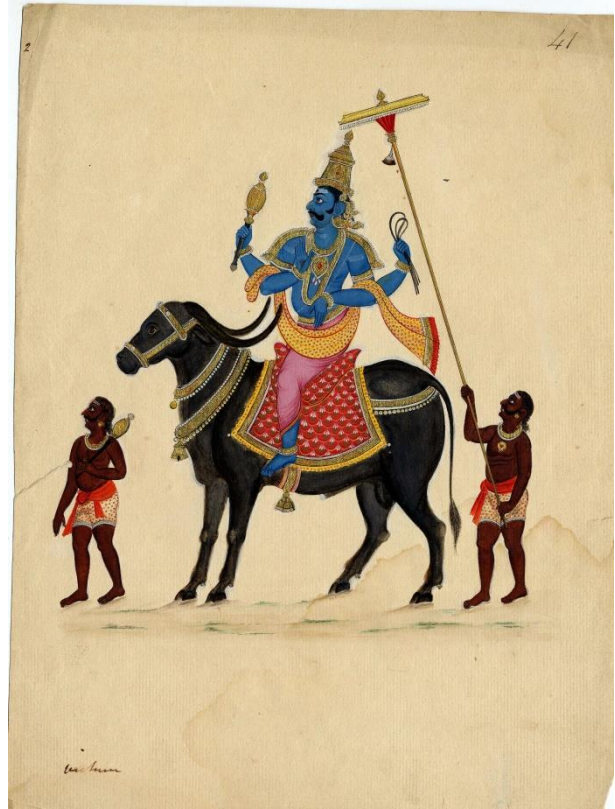
Shiva Dhanush, Shiva'nın pruva için Shiva tarafından verilen bir yay Janaka ve kırılabilir Rama sırasında Sita'nın swayamvara. (Hindu Mitolojisi)

Sharanga, Hindu Tanrısı Vishnu'nun yayı. (Hindu Mitolojisi)

Kaundinya'nın Yayı, Naga prensesi Mera'nın ona aşık olması için onu kullanan Brahman Kaundinya'nın kullandığı sihirli bir yay. (Hindu Mitolojisi)

Sharanga, Krishna'nın yayı. (Hindu Mitolojisi)

Indra'nın Yayı, gökkuşağı bir okçunun yayı olarak tasvir edilmiştir. Gök gürültüsü ve savaş tanrısı Indra, gökkuşağını şimşek okları atmak için kullanıyor. (Hindu Mitolojisi)

Oklar

Apollo'nun Oku, güneş ışınlarından yapılmış bir ok. Sağlığa neden olabilir veya uykuda kıtlık ve ölüme neden olabilir. (Yunan Mitolojisi)

Artemis'in Oku, ay ışığı ve gümüş ahşaptan veya altından yapılmış bir ok. Kızlara ve kadınlara ani ölüm ve hastalık getirmek için kullanılabilir. (Yunan Mitolojisi)

Brahma'nın Oku, Yarı tanrı Rama Sri-Lanka'nın şeytan kralı Ravana ile karşılaştı. Rama, Agastya tarafından kendisine verilen Brahma okunu ateşledi. Brahma'nın oku Ravana'nın göbeğini patlattı ve Rama'nın sadağına geri döndü. (Hindu Mitolojisi)

Genç Baan, Shiva Barbarika'ya üç şaşmaz ok verdi. Herhangi bir savaşta tüm rakipleri yok etmek için tek bir ok yeterliydi ve ardından Barbarika'nın sadağına geri dönecekti. (Hindu Mitolojisi)

Elf Oku, (ayrıca Pixie Arrow), Britanya Adaları ve genel olarak Avrupa'nın erlileri tarafından avlanma ve savaşta kullanılan çakmaktaşı ok başlarıydı. Elf Okları, isimlerini, okların gökten düştüğü ve elfler tarafından sığırları öldürmek ve insanlara Elfshot uygulamak için kullanılan folklor inancından alınmıştır. Elf Okları bazen muska olarak takılırdı, bazen de gümüşle büyücülüğe karşı bir cazibe olarak takılırdı. (İngiliz Folkloru)

Herkül Okları, Herkül tarafından kullanılan ve zehirli Hydra kanıyla kaplı oklar. (Yunan Mitolojisi)

Gusisnautar, Örvar-Oddr'ye babası tarafından verilen sihirli oklar. (İskandinav Mitolojisi)

Hançerler

Carnwennan (Küçük Beyaz Kabza), Kral Arthur'un hançeri. Bazen kullanıcıyı gölgede tutma gücüyle ilişkilendirilir ve Arthur tarafından Çok Kara Cadı'yı ikiye bölmek için kullanılırdı. (Kral Arthur Efsanesi)

Dagger of Rostam, Rostam'ın beyaz deva Div-e Sepid'in kafasını keserken kullandığı ışıltılı bir hançer. (Pers Mitolojisi)

Süvari

Llawfrodedd'in, Llawfrodedd Farchog'un (Süvari yürüyüşünden) veya diğer el yazmalarında "Sakallı Barfawc'in" bıçağının, yemek masasında 24 kişilik bir şirkete hizmet edecek bir bıçağa sahip olduğu söyleniyor. (Gal Mitolojisi)

Parazonium, sık sık Virtus, Mars, Roma veya imparator tarafından taşınan ve onlara cesaret havası veren bir hançer. (Roma Mitolojisi)

Kris Mpu Gandring, Ken Arok'un lanetli hançeri. Bitmemiş veya tamamlanmamış kris, Ken Arok dahil yedi kişiyi öldürecekti. (Endonezya Mitolojisi)

Kris Setan Kober, Jipang'ın Setan Kober (mezarın şeytanı) adlı kendi kris tarafından öldürülen güçlü genel valisi (adipati) Arya Penangsang'a ait. Empu Bayu Aji tarafından Pajajaran krallığında dövülmüş ve kılıcında bulunmaktadır. (Endonezya Mitolojisi)

Eldivenler

Jarngreipr; (Demir Tutucular) tanrı Thor tarafından kullanılan bir çift demir eldiven. (İskandinav Mitolojisi)

Cekiçler

Mjölner, Thor'un kullandığı büyümlü bir çekiç. Yenilmezdi ve fırlatıldığında kullanıcının eline döner. (İskandinav Mitolojisi)

Ukonvasara, (ayrıca Ukonkirves), Fince gök tanrısının silahtır. (Fin Mitolojisi)

Uchide no Kozuchi, dilediği her şeyi “çıkartabilen” efsanevi bir Japon “sihirli çekiç” ve Daikoku-ten tarafından popüler inanca göre kullanılır. (Japon Mitolojisi)

Hephaestus'un Çekici, Yunan tanrılarının silahlarını yapmak için kullandığı Yunan tanrısı Hephaistos'un çekici. (Yunan Mitolojisi)

Ağlar

Indra'nın Ağı, Gök tanrısı Indra'nın silahlarından biri, düşmanları tuzağa düşürmek ve dolaştırmak için kullanılıyordu. Ağ ayrıca sihir veya yanlısama anlamına gelir. (Hindu Mitolojisi)

Ran'ın Ağı, denize açılan cesetleri yakalamaya çalıştığı bir ağ. Ağından ayrıca Reginsmál ve Völsunga destanında da bahsedilir ve burada Andvari'yi yakalayabilmek için Loki'ye ödünç verir. (İskandinav Mitolojisi)

Ogün'ün Ağı, Ogün tuzak eşi için kullanılan kırılmaz net Oya ve sevgilisi Shango onları cinsel aktivite yapan yakaladığında. Daha sonra onları yargılamak için hala bağlıyken Olorun'un önüne sürükledi. Bu efsanenin Yoruba diasporasından gelen versiyonlarında, ilgili kadın Oshun'dur. (Afrika-Yoruba Mitolojisi)

Tüm bu mitolojik nesnelere olan savaş silahlarının dışında, dünyanın çeşitli topluluklarında demirciler günlük yaşamda kullanılan çok çeşitli ortak nesnelere yapmıştır. Çiviler, vidalar, cıvatalar ve diğer bağlantı elemanları, oraklar, saban demirleri, baltalar ve diğer tarımsal aletler, zanaatkarlar tarafından kullanılan çekiçler ve diğer aletler, şamdanlar ve diğer ev eşyaları, kılıçlar, kalkanlar ve zırhlar, vagon ve vagonlardaki tekerlek jantları ve diğer metal parçalar, şömine armatürleri ve aletleri, gemilerde kullanılan sivri uçlar, zincirler ve kablolar ve hem işlevsel hem de dekoratif demir işçiliği mobilyalarda ve inşaat ticaretinde kullanılır.

SONUÇ YERİNE

Maddi niteliğiyle insan yaşamının vazgeçilmez bir unsuru olan “demir”, sağlamlığıyla gücü ve kuvveti temsil eder. İnsan hayatının her noktasında var olabilmesi için eritilebilmesi ve sonrasında işlenmesi gerekli olan bu maden; bazı toplumlarda korkulan, bazılarında ise yüceltilerek kutsal bir kimlik kazanan nesne olmuştur. Demirin insan hayatındaki bu rolü, “demiri işleyen bir demirci” ve demircinin bu işlemi gerçekleştirdiği bir “demirci ocağı” etrafında çeşitli algıları ortaya çıkarmıştır.

Nitekim şamanların sağaltma işlemlerinde, Türklerin ant içme törenlerinde, büyücülükte, halk hekimliğinde vb. ritüellerde gördüğümüz demiri ve dolayısıyla demirciyi, dünyanın başı ve sonu ile ilgili tasarımlarda, gök, yıldız, yer, dağ, ağaç vb. evren öğeleriyle birlikte de görmek mümkündür. Bu açıdan bakıldığında maddi unsur olarak “demir” ve evrenin içinde bir merkez oluşturduğu kavramlar bütününde “demirci”, kendine çok geniş bir kullanım alanı yaratmıştır.

“Demir” Türk kültüründe, diğer birçok yabancı kültürde olduğu gibi kutsal bir nitelik kazanmıştır. Özellikle “Demir Dağ, Demir Ağaç ve Demir Kazık” etrafında kutsal inanış ve davranış kalıpları geliştirilmiştir. Erken dönem Türklerinin zihinsel belleklerinde oluşan demirle ilgili bu kodlar, yüzyıllar boyu değişik anlam yüklemeleriyle de aktarıla gelmiştir. Öyle ki bugün dahi günlük yaşamın içindeki demiri, sadece boyut değiştirmiş şekilde aynı kutsiyetle görmek mümkündür. Şimdiye kadar Türk kültüründe “demir” ve “demirci” ile ilgili yapılan çalışmalar birkaç makaleden ibarettir. Türklerde “demir”in maddi kullanımıyla, sözlü ve yazılı anlatılarda veya toplumsal tören, inanış ve uygulamalardaki yeri ve önemiyle ilgili bütüncül bir çalışma yapılmamıştır. Bu açıdan tezde, yazılı ve sözlü kaynaklardan elde edilen verilerden yola çıkarak, demir ve demir kültürünün Türk kültürü içindeki yeri bütüncül bir açıdan tespit edilmeye çalışılmıştır.

Mitolojide, Şaman/Kamlık geleneğinde; mit, efsane, masal, destan, menkıbe vb. anlatılarda; hayatın geçiş dönemlerinde, halk hekimliğinde, mevsimlik törenlerde ve diğer başka inanış ve uygulamalar içerisinde “demir”in yeri ve önemi üzerinde durulmuştur. Dünya kültüründe “demir” ve “demir kültürünü” ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma; Giriş’te “kült, mit, kut, kutsal ve kültür” ile ilgili bilgi verilmiş, “demir”in kavramsal yönü üzerinde durulmuştur. Ayrıca yurt dışında ve içinde demir ve demir kültürüyle ilgili yapılan çalışmalar; kitap, sözlük, makale ve tez birçok kaynak taranarak hazırlanmıştır. Birinci bölüm, “Element Olarak Demir”, tüm kültürlerde ve toplumlarda demirin maddi unsur olarak değeri, inanç-kült olarak yeri ve önemi şeklinde oluşturulmuştur. Burada birçok dünya kültürü incelenerek kültürlerde demir ve demircinin yeri, mitolojide, sözlü ve yazılı anlatılarda ve dini, mevsimlik vb. törenlerdeki uygulamalarda, hayatın geçiş safhalarındaki uygulamalarda, halk hekimliğinde vb. nasıl bir rol aldığı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışmada dünya kültürlerinde yer alan demir ve demirci üzerine inanış ve uygulamaların, diğer kültürlerdeki demir ve demir üzerine oluşmuş inanış ve uygulamalarla mukayese edilerek benzerlik ve farklılıklarının tespit edilmesi açısından önemlidir. Ayrıca; “Demir/Temir” kavramı, dünya mitolojisinde tarihsel süreçte maddi unsur olarak demirin yeri ve önemi ve maddi unsur olarak demirin günlük hayatta kullanım yerleri şeklinde oluşturulmuştur. Mitolojik anlatılarda inanç ve kült olarak, halk edebiyatında, toplumsal uygulamalarda ve törenlerde, mesleki inanç ve uygulamalarda demirin yeri ve önemiyle birlikte çeşitli toplumlardaki anlamlandırılışı ve ona kutsiyet kazandırılışı üzerinde durulmuştur.

Hayatın geçiş safhalarında doğum, evlilik ve lme bağlı tören ve uygulamalarda demir ve demircinin yeri değişik açılardan ortaya konmaya çalışılmıştır. Doğum ve doğum sonrasında anne ve çocukta meydana gelen farklı değişikliklerde demirin işlevi ve bu törenlerde ya da pratiklerdeki uygulamaların mitik algısındaki kozmik döngü ile bağlantısı kurulmaya çalışılmıştır. Korkulan ve aynı zamanda sayęı duyulan demirin etrafında oluşan sakınma ve yasaklar, aslında onun kutsallığı, kötü ruhları uzaklaştırıcılığı ve onlara karşı olan koruyuculuğu, uğur ve bereket getiriciliği, temizleyiciliği ve aynı zamanda tehlikeli yönüne işaret etmektedir. Halk hekimliğinde, kanlı kansız kurban bağışlamada, Nevruz gibi törenlerde de demirin yeri oldukça önemlidir.

Demir kltnn, dünya kültürlerinde maddi değerinin yanı sıra kutsal bir sembol olduğu da açıkça görülmektedir. İnsanoğlu, kendini korumak için emniyetini sağlamak ve fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamak zorundadır. İşte bu ihtiyaçları karşılama noktasında demir, vazgeçilemeyen bir nesne olmuştur. Nitekim dünya üzerindeki birçok topluluk, göçebe yaşamlarında emniyetleri için demirden savunma araçları yapmışlar, yerleşik hayatlarında da fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamak için tarımla uğraşmışlar ve demirden tarım aletleri yapmışlardır. Ayrıca bu toplulukların ulaşım araçları da atlarıdır ve bu atların binit koşumlarıyla nalları demirdendir. Günlük hayatlarının birçok alanında demiri kullanan insanoğlu başlıca mesleklerinden biri demirciliktir.

En ilkelinden en gelişmişine kadar küçük ya da büyük bütün insan topluluklarının kimliğini oluşturan, onların karakteristik özelliklerinin tamamını kapsayan kavram, kültürdür. Günümüzde bilim ve teknikteki gelişmeler ulaşım ve iletişime akıl almaz bir hız kazandırmış, şekli değişmese de dünyamız küçültmüştür. Mesafelerin ortadan kalktığı günümüz dünyasında, aslında komşu toplumlar arasında bugüne kadar devam eden ve de normal ve kaçınılmaz olan kültürel etkileşim de hızlanmıştır. İşin içine toplumların ekonomik beklentileri ve amaçları da girince daha önce normal olan kültürel etkileşmelerin yerini kültürel etkileme gayretleri almış, ilişkilerin temelinde ekonomik çıkarlar yattığı için de bu kültürel etkilemeler, bir nevi kültürler arası bir savaşa dönüşmüştür.

Kültürel bir unsur olarak ele alındığında demir, sıradan bir metal olma özelliğini kaybeder. O, dünya halklarının kültüründe, mitolojik çağlardan günümüze kadar üzerine binlerce değerin yüklendiği bir taşıyıcıdır. O, mittir, inançtır, hikyedir, masaldır, destandır. O, zanaattır. O, silahtır, savaştır....

Biz bu çalışmada, çalışmanın evreni olarak belirlediğim geçmişte bir kut, bir kutsal olan demiri, zamanın en gerisine kadar giderek ele almaya; tüm insanlık için çok önemli olan bu unsurun dünya kültüründeki yerini, önemini, anlamını ve bugünkü durumunu ortaya koymaya çalıştım.

Birşeyler, yapabildik, birşeyler karalayabildiysem ne mutlu bana ....

KAYNAKLAR

- ALKAN Duygu, ÇAKIR Oktay, MOLDER Zeynep, ÇOBAN Deniz, “Demir Tarihi-I Eski Çağlarda Demirin Mitolojisi ve Gündelik Kullanımı”, İstanbul Teknik Üniversitesi Dergisi, 1963.
- BRANDAU Birgit, SCHICKERT Hartmut, “Hititler: Bilinmeyen Bir Dünya İmparatorluğu”, çev. Nazife Mertoğlu, Arkadaş Yayıncılık, 2003.
- CAMPBELL Joseph, “İlkel Mitoloji – Tanrıların Maskesi I”, çev. Kudret Emiroğlu, Işık Yayınları.
- CHEVALIER Jean, GHEERBRANT Alain, “Dictionnaire des Symboles (Semboller Sözlüğü)”, Fe (Demir) Maddesi, C.II, Robert Laffond ed. Jupiter, Paris, 1969.
- EBERHARD Wolfram, “Çin Simgeleri Sözlüğü”, Kabalcı Yay., İstanbul, 2000, s. 93.
- ELIADE Mircea, “Demirciler ve Simyacılar”, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2000.
- ELIADE Mircea, “Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi Taş Devrinden Eleusis Mysteria'larına”, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 2004.
- ER Çetin, “Türklerde Demirciler ve Şamanlar”, <https://www.altayli.net/turklerde-demirciler-ve-samanlar.html>
- FİRDEVSİ, “Şehname”, çev. Necati Lugal, MEB Yayınları, Devlet Kitapları Müd., Ankara, 1967.
- İNAN Abdülkadir, Makaleler ve İncelemeler, C. I-II, TTK Yayınları, Ankara 1987.
- KUZUCULAR Şahamettin, “Demirci Kawa Kawa Destanı”, Edebiyat ve Sanat Akademisi, 2011.
- KORKMAZ Esat, “Simgeler Sözlüğü”, İstanbul, 2010.
- MACKENZIE A. Donald, “Çin ve Japon Mitolojisi”, çev. Koray Akten, İmge Kitabevi, İstanbul, 1996.
- MARCEL Clyne Robert, “İdanre içinde Ogun İbadet: Bir Yoruba İlçe Demir ve Kimlik”, Doktora tezi, Yale Üniversitesi, 1997”
- ÖGEL Bahattin, “Türk Mitolojisi” Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, XIV/1, 2014.
- ÖGEL Bahaeddin, Türk Mitolojisi, C. I-II, TTK Yayınları, Ankara 1995.
- ÖZDEMİR Özbay, “Mitoloji ve Nartlar”, Kafdağı Yayınları, Ankara, 1991.
- ÖZTÜRK Özhan, “Dünya Mitolojisi”, Nika Yayınları. Ankara, 2016.
- ROSENBERG Donna, “Dünya Mitolojisi”, çev. Koray Akten vd., Ankara, 2006.
- TÜRKMEN Fikret, TÜRKER Ferah, “Geleneklerde ve İnançlarda Demir”, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi - Journal of Turkish World Studies, XIV/1, 2014.
- UĞUR ÇERİKAN Fidan, “Türk Kültüründe Demir”, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Denizli, 2014.

-YAZIR Elmalılı Muhammed Hamdi, “Elmalılı Hamdi Yazır Meali”, Ankara, 2013.

-https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_mythological_objects